

BELAPEYRE (ATHANASE)

CATECHIMA LABURRA
ETA
JESUS-CHRIST GOURE GINCO
JAUNAREN EÇAGUTCIA,
SALVATU IÇATECO

Edizio Kritikoa
Jean Louis Davantek paratua

REAL ACADEMIA DE LA LENGUA VASCA-EUSKALTZAINDIA
BILBAO 1983

124 5759

**CATECHIMA LABURRA
ETA
JESUS-CHRIST GOURE GINCO
JAUNAREN EÇAGUTCIA, SALVATU IÇATECO**

Colección EUSKARAREN LEKUKOAK-7

BELAPEYRE (ATHANASE)

CATECHIMA LABURRA
ETA
JESUS-CHRIST GOURE GINCO
JAUNAREN EÇAGUTCIA,
SALVATU IÇATECO

7

Edizio Kritikoa
Jean Louis Davantek paratua

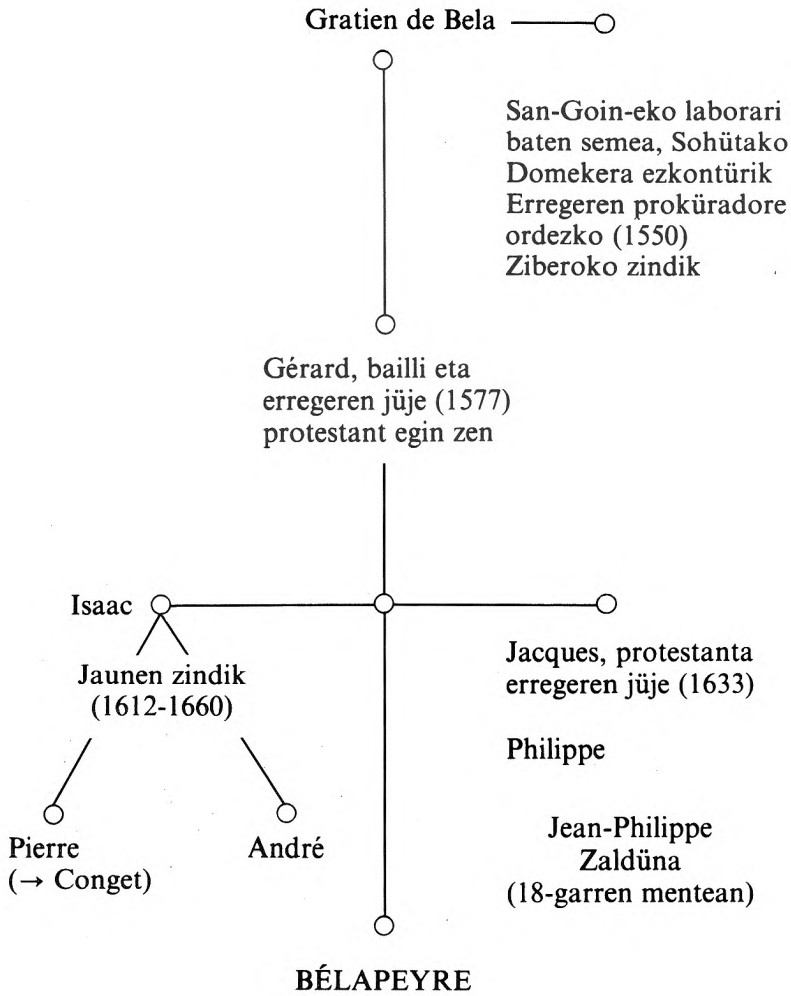
REAL ACADEMIA DE LA LENGUA VASCA-EUSKALTZAINDIA
BILBAO 1983

© REAL ACADEMIA DE LA LENGUA VASCA-EUSKALTZAINDIA
Ribera, 6 - BILBAO-5

ISBN 84-85479-22-X
Depósito Legal BI: 1315-1983

Imprenta Amado
Mazarredo, 35
BILBAO

BELA-tiarrak

Eskerrik bizienak zor daitzet hiru andereer, zoinen lan baliosa gabe libürü hau ez baitzen agertüko, eta hurak dira Milagros BIDEGAIN, (*Urquijo liburutegikoa Donostian*), Maria-Pilar LASARTE ta Maria-Isabel GOIKOETXEA (*Euskaltzaindiko idazkariak Donostian*).

Belapeyre-ren obra fotokopiatü daitade lehen biek Urquijo liburutegian, bestelan ez bainian eskialatüren. Hirugarrenak mekanografiatü dait, hots mekanikaz jo dait fotokopia hori, ez baitzian segür lan tipia: xiberotarrez, ortografa zaharrea eta irakurten oso nekea. Hala nola kasik berdin idatzirik dau de c, r eta t letrak ... f eta s ere bai. Paper zaharra gaineala: bazterretako letrak ardüra ezabatürrik dütü fotokopian.

Hütsak eta okerrak ere franko nasaiki zombait aldiz: Pauen inprimatürrik da libürria, eüskaldün ez ziren ofiziale ta langileez düda gabe.

Oker zombait xüxentü dü: düdarik batere gabe hala zirenetarik. Irakur-tzearen amiñi bat arintzeko egin dü, perpausaran erran nahia nahasten edo kinperrez goratzen zielarik.

Beste güziak ützi düüt, hots haboroxeak. Horietan gerta daizte okerrak ez direnak ere, hitzetan kanbio eli bat agitü direlakoan Belapeyre-ren denboratik: hala nola harek «otoitzen» diana, orai gük «otoitzen» dügü.

Eskerrak ere Gipuzkoar Diputazioko URQUIJO bibliotekari, Belapeyre-ren libüriaz baliazera ützi nahi üken bainai. Zenbaki hori Julio de Urquijo jaunak berak han emana zian. Hatsarrean inprimategiko letraz idatzirik da: «JULIO DE URQUIJO, REN LIBURUETARIK BAT».

Eta lehen orrialdearen zolan: «V 43. S L74.» «Ej. incompleto que me dió el Dr. Larrieu a cambio de un Poça.» «B.A. E.l J. de U. 19.»

Ez dela osoa zenbaki hau: egia da. Baina herroka zombait dütü ezkaz, bigarren libürüko azken bi orrialdeetan (135 eta 136-garrenetan). Oso osorik non ediren? Ihon ere balinba. Hona zer dion hortaz VINSON jaunak:

«Très rare. - Je n'en connais que dix exemplaires dont deux seuls complets et l'un d'eux en parfait état. Ce dernier, qui avait appartenu à M. Burgaud des Marêts, mais n'avait pas figuré à sa vente, a été porté, en 1874, dans un catalogue de la librairie Maisonneuve, au prix de 300 fr. L'un des neuf autres, en mauvais état et incomplet de vingt-deux feuillets, est entre mes mains; je le dois à l'amitié du regretté Michel Renaud, ancien représentant du peuple, sénateur des Basses-Pyrénées, qui le tenait lui-même d'un ecclésiastique du pays.

«Un amateur du Béarn qui possède un exemplaire de ce livre incomplet des p. 1-32 de la première partie, 101-102, 115-136 de la seconde partie, a fait réimprimer ces p. à Pau, il y a quelques années, aussi exactement que possible, pour compléter son exemplaire. Il a fait tirer cette reproduction à une vingtaine d'exemplaires.»

(Bibliographie de la langue basque, N° 43, pp. 141-144, Baionako euskal erakustokian).

AITZIN - SOLAZ

Italiako eta Espainako ürre aroen ondotik, ürrentzera doa hamazazpigarren mentea, frantzes literatüran hain aberatsa eta ospetsia. Eüskaraz ere, berheineala hüllantü gabe, ez da txarra izan: Sarako eskolari eta bereziki Axularri esker, literatür hizkintza bilakatü da Eüskara, Lapurtar eüskalkiaren ün-gürían. Beste eüskalkiez emendatürík, memento hortako «Euskara Batua» hor dügü: Lapurtar klasikoa, Lapurtar osotua.

Alta, Nafarroan zaikü hasi eüskal literatüra idatzia: 1545-ean inprimatü zen eüskarazko lehen libüría, Bernat Detxepare-rena. Horren ütülían, edo kantian phürü, bazen idazle tanda bat, «Garaziko eskola» deit dirokegüna. Ohargarri de ere Nafartarrak zirela ondoko bi jaun handiak, Leizarraga eta Axular, lehena bizitzaz eta obraz, bigarrena sortzez.

Badakigü Nafarroako erregiña Jeanne d'Albret-en manüz ari zela Leizarraga artzain protestanta. Bernat Detxepare-ren bertset eli batetarík, badakigü ere ordian arte mespreziatürík eta baztertürík zagoela eüskara, düda gabe Englesa eta Alemana zauden bezalaxe: latia baitzen Erdi Aroan hizkintza ofiziala eta noblea.

Baina horik, BERPÍKUNTE aroan ofizial bühürtü ziren, beren Estatü edo Erresumari lotürík, engles eta aleman popüliak nazione bilakatzen hasi zirelarík.

Badürüdi holako zerbait gertatü beharra zaiola eüskarari ere Nafarroako Erresuman. Baina badakigü Estatü hori nola zatitü eta desegin zaikien barne-tik eta kanpotik.

Geroztik Erresumen eta Biltzarren aldetik, mesprezio eta zapalkuntzaz besterik ez dü ezagütü gure hizkuntzak, bai Nafarroan, bai probintzietan, hala

iparrean nola hegoan: Gernikako Juntetan ere debetatürik zagoen, paper zaharrak hor düttügü jakile. Gogoan edükitzekoa da ere Lapurdiko Biltzarrak Joanes Etxeberri Sarakoaren «Gomendiozko Gutuna»-ri egin zaion kasia, 18 garren mentean.

Behar ere, batarzün eta erakunde ofizial güzietarik kanpo phürü, eüskara lantü zien zonbaitek Lapurdin, ordian Terres-Neuves-eko Arraintzükari esker hein bat aberatsa zen Donibane-Lohitzuneko xokoan eta bereziki Sarako herrian. Denbora hartan, üda güziko arraintzürä bazoatzan Lapurtar gazteak milaka (zazpi miletarano gisala) eta bedakak Lapurdin haien orde zü-tien Xiberotar gazteek.

Eta Ziberoan? Hor düttügü, hamazazpi-garren mentean, Arnaut OIHENART mauletar abokatia eta Juan TARTAS sohütarra, Arüeko erretora. Lehenak Lapurtarrez dü idatzi, ziberotar herexa zonbaitekin prefosta. Bigarrenak nahastekatüren düttü ziberotarra, baxe-nabartarra eta Lapurtarra, berak «Ontsa hiltzeko bidea» libüriaren hastapenean dion bezala.

Idatzi izan da amiküztarrez erauntsi ziala Tartas-ek, Arüeko erretor zelakoan. Baina bi hüts badaude ikuspegi hortan. Lehena: Arüen ez da amiküztarrez egiten, baina ziberotarrez, amiküztar ñabardüra eta kozü ttipiñi zonbaitekin (haka nola «bazü» eta «etzü» aditz formak: baina horik Barkoxen eta Eskiulan ere derabilzkie).

Bigarren uste okerra: amiküztarra ez da ziberotar eta baxe-nabartarraren nahasteka bat, baina bien arteko zerbait, bere ñabardüra oso zehatz eta orijinaletikoa. Ziberotarraren egite handia dü hiztegian, perpausetan eta fonetikan: «ü» delakoa badü amiküztarrek ere, eta ziberotarrak baino haboro. Adibidez, ziberotarrez diogülarik «gü» eta «gure», amiküztarrez dioie «gü» eta «güre», lojika ederrenaz gaineala. Baina baxe-nabartarrak düttü akzanta (azentua) eta aditzaren formak, «zizte», «badüte» eta abar ... Hor ez da tronpatzerik.

Aldiz frankotan ziberotarra de Tartas-en aditza, beren osoan idazten düttialarik adibidez «zirade» bezalako formak, gaur oraino Basabürüko xaharrek erabilten düttien bezala.

Hots, bat nago Ibon SARASOLA-k bere «Literaturan» idazten dianarekin: «Tartasen euskara Zuberoko euskalkian oinarritzen da, baina lapurtar klasikoaren influentziak ez zaizkio falta.» Baina diot: baxe-nabartarrarenak ere ez zaizkio eskaz, berak aitortzen dian bezala.

Azkenean xiberotar hütseala heltzen gira. 1676-an agertzen da latizko izenbürü edo titre batekin «Pronus singulis diebus dominicis», igantetako peredikien sorta bat, de Maytie Oloroeko apezküpü mauletarrak hontüririk. Baina libürü ttipia da, egün aipatüko dügünaren altean.

ZERTARAKO KATEXIMA HAU PUBLIKA?

Hona Athanase de BELAPEYRE mauletar apezaren «CATECHIMA LABURRA eta Jesus-Christ gure ginco jaunaren eçagutcia, salvatu içateco», Pauen agertü zena 1696-an.

Zertako katexima bat publikatzen dü Euskaltzaindiak? Ez uste izan jente honak, Elizaren lekia hartü nahi gügüla fedearen zaintzeko. Ez! Euskararen zaintzea da gure lana, artalde hon bat zaintzen den bezala, bakean haz eta emenda dadin.

Hortako dütügü eüskal klasiko eli bat publikatzen «Euskararen lekukoak» izeneko sailean, horien eüskara ederra txesta, goza eta gure gogoaren korpitz egin dezagün, gure obren odol eta aragi bühürtüz. Hor badükegü orok zer jan eta edan: ikasle, erakasle, eüskalzale, denek badükegü zer ikas.

Historiazaleentzat ere badate non alha, hamazazpi garren menteko katolizisma ikertüz. Katolizisma eta protestantisma ere bai: zeren ikusiko dügü, protestant seme baitzen Belapeyre, zer lekü üken zien Ziberoan horren familiak eta protestantek.

Hots, ez da katexima baten hedatzea gure xedea. Hala balitz, bietan tronpa gintake, zankoa sekülako nekezietan sartüz. Zeren alde batetik, ez dü gaurko kateximaren egite handirik Belapeyre-renak (salbü, prefosta, ber Jinkoa diala ber Ekizak). Bestetik eüskararen zerbütxiak gütü biltzen Euskaltzainak, ez errelijioneak, ezi orotarik bagira barne hortan, apez eta laiko, ateo eta fededün. Arren, erran bezala: eüskararen zaintzea da publikatze honen helbüria.

ZER GATIK ORTOGRAFA XAHARREAN?

Belapeyre-ren lana bere ortografa zaharrear ützi dügü. Zer gatik? Azken mente horietako lehen agerraldia baitü, egin dügü hoberena zateala bere hartan üztea. Gaineala, pentsatzeko da geroztik herotsez aldatü diratekeala Belapeyre-k derabiltzan letra batzü, bereziki «O» zonbait. Eiki, hiru letra erabilten zütian, algarretarik oso hüllan direnak: U, OU eta O:

- U: gaurko ü-rentzat derabila beti (ezurra, gezurra| = ezürra, gezürra). Beraz hor ez da kanbiorik.*
- OU: gaurko u-rentzat (ourthe = urte). Baina gaur «itxüra» diogüna, «itchoura» idazten dü. Kasü beraz...*
- O: bi gisetara erabilten dü:*

- gaur «o» hartzen dien hitzetan: hor, hobe, gorri, ogi...
- gaur «u» hartzen dien hitz eli batetan : bolhar, hona, nola (bular, huma, nula). Kasü hor ere: üdüri lüke hitz eli batetan ja «u» fonemala kanbiatü dela «o» fonema, bereziki «n» kontsonaren aitzinean: gaur lekü hortan beti «u» diogü: adibidez «hun», «zoriun», «zunbait», eta abar... Salbüespen bat badügü halere: Ziberoko lekü hanitxetan «gizun» erraiten balin bada ere, beste eli batetan «gizon» derragü, hala nola Altzürükün eta Urrüstoin.

«O» batzüen «U»-tara bühürtzea, badürüdi Occitan hizkuntzaren arartez horra zaiküla. Eiki gure aizoan ordütik agitü da holako kanbio bat. ⁽¹⁾ Eta badakigü Ziberotan eta ziberotar eüskalkian zer itzala üken dian hizkuntza ofiziala günian mintzaje hedatü horrek, trubadurren hizkuntza zela gaineala.

Baina gaur occitan idazkeran, berriz «O» letrala bühürtzen die «U» berri hori, hizkuntzaren jeiniak eta ortografa batü baten lojikak manatzen daien bezala düda gabe. ⁽²⁾

Beraz, ez düüt arrazorik ikusten beste hainbesteren ez egiteko ziberotar ortografa berrian, eüskararen batarzünari бүrüz garamatzalarik phürü: hala nola uste düüt «O» ezari behar dügüla, beste gisaz egiteko arrazo serioarik ez dügün aldi oroz:

- gizon (eta ez: gizun), zombait
- hona (ona), eta ez «huna», hau nahas baitirekegü gaineala «hüna» (muina) eta «huna» (hiza) hitzekin
- zorion, ontsa (Baxe-Nabarren ere «untsa» erraiten da, eta «ontsa» idazten, «on», «ongi», «ondo», «hobe» bezala, erroak errespetatüz).
- nola, hola (baina «hula» ere badügü, beste ñabardüra batekin), nor, ihor, noiz, non, nora, norat...

Bestelan, «u» eta «ü»-z eginik den oihana da xiberotar izkiribia, janik hain nekez ari den irakurlearen herratzeko eta harritzeko doi. Eta geroago eta haboro hurruntzen gira euskara idatzitik. Beste Eüzkaldünek ezin gintiroie irakur ez entelega. Beraz, libürü bat ez dirogü inprima: Eüskal-Herri osoan ez bada zabaltzen, ez dü bere бүria pakatüren, ez ordaitüren.

Baina hor janik sartzen gira gaurko ortografan. Ikusten dügu auzia ez dügüla hainen düda gabea. Hots, arrazo bat haboro Belapeyre-ren ortografa xaharraren üzteko bere hartan, den mendrenik ere arra hunki gabe. Eneaz berriz ariko nitzaizie sarrixe.

⁽¹⁾ *La langue occitane, par Pierre Bec, PUF, que-sais-je? N.º 1059, 1973 P. 89-*

⁽²⁾ *Idem, P. 109-*

ZIBEROTARRA ETA EUSKARA BATUA

Euskara Batuaren auzia da, naski, eüskalzaleen artean dügün mingarriena. Alta Euskaltzaindiak süstengatü nahi dütü bai Euskara Batua, bai eüskalki bereziak eta Ziberoan, prefosta, ziberokarra.

Euskara Batua, Euskara idatzia da, eta güziz literarioa. Ez da orano egirik, egiten ari da, eta hortan parte hartzen dü ziberotarrak ere. Zertaz beldürtü behar günike? Ikusten dügü, adibidez, Eüskal-Herri osoan ber euskaran idatzirik dela meza, ber-ber hitzekin. Baina bakoitzak lekian leküko gisa ahozkatzen dü. Hor ez da historia mikorik ere izan!

Euskara Batuak ez dü nahi eüskalkien lekia hartü. Baina eüskalkiek hütsik üzten dien lekia dü bete gei, bereziki administrazionean eta ünibertsitatean, bai eta goi maileko literatüran. Adibidez, pastoral bat ziberotarrez idazten da. Baina matematika, fisika eta bilogiako libüriak, Euskara Batuan dira idazten; roman eta eleberriak ere bai...

Artetik derradan Junes Casenave-Harigile-ren pastoralak Batuan ere ezaririk izan baitira, bigarrenean ja ikusten ahal da ez dela uste lizatekean bezalako liferentziarik. Hori bera erraiten zaitan Baxe-Nabartar batek Orreagako emanaldian. Ihardetsi naion: ontsa idatzirik delarik eta behar bezala ütülirik, ez düzü ez halako leizerik. Eüskara ontsa ez dakienen artean düütüzü nekeziak.

Prefosta, Eüskara mintzatzen den lekietan, leküko eüskalkia erakatsi behar da lehenik. Gero, hein bat gora joan ordüko-bigarren mailean ja-uste düit Batua ere ikasi behar dela.

Auzia ez da ziberotarraren eta batuaren artean: eüskararen eta frantzesaren artean da. Ziberotarra ez die hilen ez batuak, ez «manexak». Frantzesak dü ehaiten. Arren, algarrekin salbatü behar die ziberotarrak eta batuak, algarren beharra baitie. Beste biderik ez düit ikusten.

Hitz bat «manexa» dela erraiteko, ez gitian sobera zotüka. Ziberotar idazle xaharrak ikertzen balin badütügü, ikusiren dügü orai «manexak» üdüri zaizkün hitz hanitx erabilten ziela gure aitzinekoek. Hala nola Etxahun Barkoxek arruntian idazten zian «beldür», «gertatü» eta holako zonbat. Etxahun Irurik ere üsü erabili dütü orai arte eüskalki oroenak ziren hitzak, egün arroz-tüxeak balin badütügü ere.

Haboro diot: ziberotarraren ontsa jakiteko, beste eüskalkiak ere ikertü behar güntüke, gure aitzinekoek egiten zien bezala. Holaxe hobeki ikus giniro, alde batetik zer dügün haietarik berex, eta bestetik zertan giren haiekilan bat.

Aita Lhande-k gipuzkera bazakian ziberotarra baino hobeki, Guillaume Eppherre zena Lapurtarrez ere oso trebe zen, Lafont erakasleak eüskalkiak oro bazatakian, edo hüllan, nahiz eüskara Larrainen ikasi zian lehenik. Eta no-

laz ahatz gintiro Oihenart eta Tartas, xiberotar lehen idazleak, ipar aldeki eüskalkiak ja hain ederki orratü zütienak? Gure denboran, Mirande eta Peillen Xiberotarrak, xiberotarrez bezain trebe dira lapurtarrez, gipuzkeraz eta batuan...

Ez, ez dira algarren etsaiak xiberotarra eta batua. Zeren alde batetik batuen erroak dira eüskalki güziak, eta haietan xiberotarra: hontan ere badü zer har batuak, hala nola mendiko saien eta adardünen izenak, besteetan galdüxerik direnak, kabale horiekin batean etxeki baitütie Xiberotar xaharrek: haboroxeak horietarik hartürük dütü «Aranzadi» natüralezako zientzia taldeak.

Bestetik batuaz baliatü behar dü xiberotarrak, ez dütian hitzak hartan hartüz, bereziki hitz berriak, bai eta ezagützen ez dütian hitz xaharrak: hala nola itsas-arrainen izenak, itsas aldeko eüskalkietan ikasi behar dütügü, eta ez gihauk asmatü edo erdarari hartü.

Hola uste düit eta batuaz baliatzen niz aitzin-solaz honen idazteko: xiberotarrez ez dügün hitza, batuari hartü nahiago daiot ezi ez frantzesari, espainolari edo biarnesari. Ez deia xüxen? Ala eüskaratik gero eta haboro bereziz eta hürrüntüz, erdaren «patois» bühürtü behar dü Ziberoko mintzajeak? Eta laster hil? Ez, bizi bedi, eüskararen batarzünean, bere itxüra berezia zilegi den heinean edükiz.

Lan hau batuan idatz nezakean, eta egoki zatekean hala egin nezan, Ziberoan baino hanitxez haboro beste probintzietan irakurriko den libürü bat baitate. Baina ziberotar idazle ta obra batez ari nizanaz geroz, Ziberotarrek ez zien entelegatüko ez nezan ziberotarrez egin.

Orai esplikatü behar daiet hemen erabilten düdan ortografa.

ORTOGRAFA BERRIAZ

Eüskaldün haboroxeak, eta bereziki Ziberotarrak, gure hizhuntsan alfabetak gira: ez dakigü hartan irakurten ez idazten. Alta Eüskaldün bakoitzari üdüri zaio hortaz denak badakitzala eta partikülazki ahozkatzen den bezala idazten dela eüskaraz.

Baina letra eli bat jaten baitütügü, liferentziak badira jate hortan herri batetik besteala: beraz ezin da hitza ahozkatzen den bezaka idatzi. Etsenplü gisa, «arrastiri» hitza hiru gisatara entzün izan düit Xiberoan: arrasti (ri),

arresti (ri), arristi (ri)... Etsenplü hobe bat, baina idazkeran hartürrik, «pastoral» hitza zortzi gisatara idatz daiteke:

*pastoral, pastural
patoal, pastual,
phastoal, phastual,
phastoral, phastural.*

«s» letra «z» batez ordaikatzen balin badügü, Xiberoan zonbaitek egiten dien bezala, beste zortzi gisa badütügü. Eta «x» batez ordaikatzen badügü, beste zortzi gisa. Hots, hogeï-ta-lau gisatara idatz daiteke «pastoral» hitza! Ezin sinetsia, egia tristea, baina egia. Norat ari gira, hama-zortzi-mila arimatako xoko ttipiñi hontan, hitz batek 24 ortografa dütialarik!

Ez! Serios izan behar da. Frantzesez idazten düdalarik, Frantzes Akademia-ren ortografa hartzen düt, nahiz ez den estakürria gabea: ikasleer galta, mündüko gaitzena da! Halaber eüskaraz, Euskaltzaindiaren ortografa errespetatzen düt ahal oroz, batuan, lapurtarrez, baxe-nabartar ala ziberotarrez. Nolaz ez? «Ontsa» hitza, Behaskanen «ontsa» idazten eta, Etxarrin «unisa» idatziko düta, bietan bardin ahozkatzen delarik? Arren, arren!

NOLA EGITEN DÜDAN:

1 — Eüskal letrak beren eüskal herotsarekin hartzen dütüt, adibidez «s», «x» eta «z» nahasi gabe, Xiberoan üsü agitzen den bezala.

2 — Hitzak osorik idatziz, bokalen arteko «r» ezta ahatze gabe (nahiz ez dügün ahozkatzen Xiberotarrek), ürrentzeak bazter ützi gabe: mendian, (eta ez mendin), bedaro (eta ez bedau), zirade edo ziradie (ez zide edo zidie), joan (ez jun), arrastiritan (arrats irian)...

Bi baldintza eta kondizione horik betatzen dütü Xiberoko idazle honen eta elizaren ortografak. Har gatik hortarik berezten niz ondoko erregeletan:

3 — Hitzaren erroa errespetatüz, «etxe-a» eta «otso-a» idazten düt beste eüskalkietan bezala (nahiz Eüskal-Herri güzian «etxia» eta «otsua» den ahozkatzen), hitzaren erroa «etxe» (bat) eta «otso» (bat) delakoz. Baina kasü, ez lizateke ene ustez lekü püblikoetan eta elizan «etxea» eta «otsoa» ahozkatzen hasi behar, üsantxa güzien kontre Baxe-Nabarren hasi diren bezala!

4 — «U» letra «O» letraz ordaikatzen düt, batarzünak eta lojikak eskatzen dien aldikal, gorago erran bezala, bere haatan üzteko arrazo berezirik ez delarik. Holaz Belapeyre-ren gana ützültzen niz. Occitanaren aldatzeak desegin ziana, Occitanaren bilakaera berriak arra egiten dianaz geroz, batarzünaren eta tradizione zahar egiazkoaren alde, zer gatik ez hartaz ere balia?

5 — «H»-ren auzia, orotarik famatiëna eta saminëna, üdüri zait orotarik aisëna dela funtsean. Hor ere Euskaltzaindiaren araudietarik ari niz, salbues-

pen apur eli batekin. Beraz kontsonen ondotik ez düt H-rik idazten, salbü xiberotar hütsak diren hitz zonbaitetan, hala nola: einhe... H gabe desgisatürrik barat laiztealako beldürrez, bakant batzüer üzten daiet, oranokoan phürü.

6 — *N-ren gaineko tildea kentzen düt eta haren ordeaz «i» ezarten aitzinean, beste eüskalkietan hala egiten den aldi oroz: Larraine, gaine... Baina espartüña, erregiña eta holako hitzetan etxekiten düt, hego aldeko eüskalkietan bezala, janik «i» bat baitie.*

7 — *Halaber «ll» doblea bakuntzen düt, lehen «i» batez ordaikatüz: oilarra, abantaila... Baina hitzaren hatsarrean delarik, bikunean üzten düt, ezin bada bestelan egin: llabür (nahiz Belapeyre-k «labur» idazten dian)...*

8 — *El-ren ordeaz AI, beste eüskalkiek AU dien aditz formetan: dait (daut), eta ez deit... Hor Belapeyre-ren ürراتser jarraikitzen niz. E-ren ordeaz ere AI: baitie, bai hiz... hor ere Belapeyre-ri jarraikiz; bai eta baina, baino (bena, beno), beste eüskalkietan bezala.*

9 — *Aditzaren aitzineko «EZ» osorik idazten düt, aditzatik bereziz: ez nüke (enüke), ez diat (eztiat)... beste eüskalkietan bezala.*

Hots, eüskal ortografa erabilten düt eüskalki güzietan, xiberotarra barne, Champagnan eta Normandian frantzes ortografa erabilten dien bezala-bezala.

BELA-TIARRAK

Athanase de Belapeyre apeza, Sohütako erretora, Ziberoko ofiziala eta bikari jenerala, mauletarra zen, Jacques de BELA famatiaren semea. Hau lege gizona zen, eta protestanta. Hemen amiñi bat aipatü behar düt Béla familiaren historia.

Gratien de Bèla, San-Goin-eko laborari baten semea, Sohütako Domekera ezkontzaz jin zen eta hola nobletü. Ziberoko sindik izanik, erregeren proküradore-ordari zen 1550-ean. Artetik derradan Biarnoko herrixka bat dela Sangoin, Nabarrenkose ta Oloroen artean, Sohütaren herri aigooa, baina hortarik hein bat hürrün. Etxau eta basa bazter eüskaldünak badütü orano, Biarno bazterreko beste herri eli batek bezala, eta pentsa daite oso eüskaldüna zela diala lau mente.

Ordüko Ziberotar haboroxeak bezala, katolika zen Gratien de Bèla. Maulen zian etxe batetan lüzaz gorderik etxeki zian Regin, Oloroeko apezküpia, Jeanne d'Albret Nafarroako erregiñaren ihes zabilana.

Haren seme Gérard-ek Mauleko bere hontarzünetan desmasiak jasan zütian 1569-an protestant armadaren ganik, Montgomery-ren manaspenean Zi-

beroaz jabetü zelarik. Geroago protestant egin zen, dela erregeari kausitzeko, dela Catherine de Johanne-rekin egin zian ezkontzaren ondorioz. Honek erregeñaren kargüdüin handi bat zian aita, bai Nafarroako gobernian, bai Ziberroan. Gérard bailli eta jüje izentatü zian Nafarroako errege Henri-k 1577-an, orano katolika zelarik gure Ziberotarra.

Erran behar da hastetik bazela protestant zonbait Maulen. Baina Jeanne d'Albret-ek zian haboroenik hedatü errelijione berria, amorioz ez zelarik bortxaz, eta hobe zen harekin ontsa izatea. Horrela konbertitü zen Ziberoko jente ikasi franko. Leizarraga-ren lagüntzaleetan baziren Ziberotarrak.

Konbertitü zen bereziki Mauleko jauneria. Lege gizonez eginik zen hau eta BERPIZKUNTE aroko hümanista jakintsü haietarik bazian, bereziki Béla-tiarrak, Ezponda-tiarrak, Maytie-tiarrak eta Arnaut Oihénart (azken biak katolikak ziren har gatik). Algarrekin askazi ziren familia horik eta Mauleko ezagüenak oro.

Denen artetik aipagarria da Béla-tiarrena. Bi seme üken zütian Gérard-ek: Jacques (Maulekoa) eta Isaac (Sohütakoa). Jacques, Ziberotarren delegatü izan zen 1622-an eta erregeren jüje ta bailli 1633-an. Andere katolika batekin ezkontürrik, bera protestant egon zen. Eta horren gatik, bere kargiaren betetzera ez zien ützi nahi katolikek, beraz nekez erauntsi zian Lextarreko auzitegian.

Gizon baketsia zen, bai eta ekintzale baino pentsalariagoa. Behin Biarnoko protestant lagüen jazarkünte bat sü piztetik baratü zian salakuntzarik gabe, Arnaud de Maytie Oloroeko apezküpiaren lagungoarekin.

Protestant izana gatik, Xiberotarrek haitatü zien beren ordari bezala, Xiberoaren interesen zaintzeko: Louis XII garrenak Xiberoa Paueko parlamentiari lotü nahi baitzian, Béla-k ardietsi zian Bordelekoari etxekirik üt zezan, Xiberotarrek nahi zien bezala. Horiek orano gogoan zütien errelijione gerletan Biarnoko protestantek egin zaitzen sarraskiak, 1569-an Montgomery kontearen manaspenean eta 1587-an Belzunze-ko kapitain-gaztelüzainaren pean.

Beraz, bere protestangoaren gainetik igaranik, oso ziberotar abertzale agertü zen hor Jacques de Béla jauna.

Idazle jakintsia zen, hizkuntza andana bat bazakitzana (eüskara eta gaskoin-biarnesa haurzarotik, latia, frantzes, greka, espainola, italianoa, hebraieraz ere zerbait). Eüskal eta gaskoin-biarnes idazleak hanitx ontsa ezagützen zütian, haien obra gütiak ohebürüko zütiala. Latiz ere idazten zian frantzesez baino hobeki. Obra nasaiak ützi dütü, hanizko zoritxarrez galdü dira eta besteak püblikatü gabe egon:

—Tablettes direlako enziklopedia: sei libürü, bat galdürrik. Horietan berrogei-ta-hamar bat atsotitz, eüskaraz-Journal de la révolte de Matalaz.

- Dictionnaire basque: galdürrik*
- Compendium de grammaire basque: galdürrik*
- Commentaire sur la Coutume de Soule: kopia bat Bibliothèque Nationale-an*
- Traité du compte ecclésiastique*
- La style pour un jeune avocat*
- Le traité de la mémoire locale, hiruak galdürrik.*

Haren ondokoetarik bat izan zen 18-garren mentean Jean-Philippe de Béla zaldüna. 1745-ean, Frantziako erregearentzat Xiberoan altxatü zian «*Volontaires Cantabres*» izeneko errejimentia. Guretzat interesgarriago dena, Maulen kolejio baten eraikitzeko bere hontarzünetarik eman ziala, baina damürrik. Bestalde idazki eli bat ützi dütü:

—*Histoire de Pays Basque (Bibliothèque Nationale, Manuscrit N.A.F. 22.06): hor bere arbaso Jacques-en Tablettes-etaz baliatzen da haren denborako gertakariarentzat.*

—*Mémoire aux Etats sur les services rendus au Pays de Soule par la maison de Béla.*

—*Mémoires militaires du chevalier de Béla. Aitzin-solaz bezala, Jean de Jaurgain-en «Notice sur le chevalier de Béla»-Ducéré, imprimerie Lamagnaire, 9 rue Jacques Laffite, Bayonne-1896.*

ATHANASE

Utzü gitian gure egüneko süjetaren gana, hau baitügü Athanase de Bélapeyre. Sei haurride zütian, haietan Salomon de Belaspect (erregeren bailli zen Maulen, protestant egon zen eta hortakoz persegitü zien), Philippe de Bélapoey, Jean-Philippe de Béla zaldünaren arbasoa...

Ikusten dügü izenak emendatü zütiela, algarretarik berezteko bezala (Bélapeyre, Belaspect, Bélapoey, Bélapéritz...). Orai agortürrik da Béla-tiarren leinia, gizonen aldetik phürü: arren galdü da haien izena. Berriki zentü da, mutxurdin, andere de Belaspect bat.

Dena dela, katolika egin zen Athanase de Bélapeyre, bai eta apeztü. Teologia ikasi zian Toulouseko Unibertsitatean. Bere amarekin, aitarren konbertitzera iseatü zen thai gabe, baina damürrik: protestantisman hilen da Jacques 1667-an, 81 urtetan.

Athanase, lehen kusia zian André de Béla-k, Sohüta Domekeko jaun bezala, herri hartako erretor izentatü zian. Baina haren anai Pierrak beste apez bat izentatü zian ber kargiala, Conget izenekoa: düda gabe Tartas-en «Ontsa

hiltzeko bidea» libüriari Oloroeko apezküpiaren manüz inprimatzeko eskübi-dea emanen daion hura bera: «A. DE CONGET, Atarratzeko erretor, eta Züberoa Herriko Bik. Jenerala eta Ofiziala». (Ontsia Hiltzeko Bidea, Jakin, 1975, 8.n orrialdean).

Hau baliatü nahi izan zen Athanase de Bélapeyre gaztaroan protestant izan zelako estaküriaz. Parlamentian xuritü zien ez-da-bada, bai eta Athanase-k auzia irabazi.

Baina, bakearen ezarteko, lau hilabetez izentatü gabe üzten dü apezküpiak.

Conget-ekiko auziaz, ikus dirokezie ondoko «Dokümentü zonbait» haietarik lehena (I).

Bigarren dokümentütik asma dirogü ez ziela beren büria nor nahirentzat edükitzen Bela-tiarrek. Baina Jean de JAURGAIN-ek legezko paper batzüetarik erakusten deraikü San-Goineko laborari etxe batetarik jelkiten zela haien arbaso Gracian edo Gratien, Jacques-en aitaña. Bela-tiarren etorki hori janik aipatürük neraizien. Baina hona orai proba, «Notice sur le chevalier de Béla» delakotik jelkirik (II).

Julen VINSON-ek, bere «Bibliographie de la langue basque» delakoan, LARRIEU barberak emaniko xehetarzün eli bat dakarzkigü, Belapeyre-k üken zütian auzi zonbaitez, zoinek erakusten bailükie, Mauleko medikü historiazale horren arabera, ezinago auzikaria eta borrokaria zela gure jaun bikari jenerala:

«Belapeyre paraît avoir été l'être le plus processif et le plus batailleur qu'il soit possible d'imaginer.»

Hortaz begista dirozie hiru garren dokümentia (III).

Arnaud-François de MAYTIE apezküpiaren konfiantxa beti edüki zian. Baina hura zentü baitzen 1681-ean, ondokoarekin gaizki jin zen Belapeyre: Mgr de SALETES-ek kargütik kentü nahi üken zian 1685 edo 86-an. Auzitegira deitü zian Belapeyre-k, eta irabazi ere (hiru garren dokümentia, III).

Ez da harritzeko begietan hartzen badü oroz bakoz apezküpü berriak. Apeza ezin heziz eta ezin baztertüz, haren indar handienaren desegitera lehia-tüko da.

Gero Xiberoko ofizialgoa xutik etxekiko dü Bélapeyre-k, baina hura hil ondoan kargü hori ezabatüko dü Oloroeko apezküpiak. Azkenekoz, bere kate-ximaren agertzean ere tratatüko dü Bélapeyre. Honek bere Testamentian dio, 1693-an, baimena beti ükatü daiola apezküpiak, beren arteko ez-da-badaren ondorioz.

Katexima berri bat agertüko da Pauen 1706-an, Jacques De Maytie kalonjeak hontürük: «Catechima Oloroeko diosesaren cerbutchuco» (frantzese-

tik ütziua). *Bi katexima hamar urtez, denbora hartako, ber diosesa ttipian, hanixko da, ez? Erran behar da oso libürü ttipia dela bigarren hau, eta ütziupenezkoa.*

Bere testamentian Bélapeyre-k aipatzen dütü ere bere Memoriak eta teologian ikasle den lloba Jean de Bélagrace-ri eskatzen daio inprimeraz dietzon izenbürü honekin: «Une histoire et bonnes remarques sur la nation basque et le présent pays de Soule».

Historiazko lan hori, obra gotorra ümen da; baina non ediren? Dena dela, ikusten dügü Athanase de Bélapeyre-k baziala bai abertzale sendimentü, bai idazteko jeinü, Béla-tiar güziek bezala (denek idatzi die güti edo aski), eta bereziki bere aita eüskalzale ta hümanistak bezala. Hots, bazian nontik eta düdarik ez da kültüra hon baten jabe egin zela etxean bezala ünibertsitatean ere.

MATALAZ ETA BELAPEYRE

Jacques de Bela-k idatzirik bada Matalaz-en historia llabür bat, «Journal de l'insurrection des Basques sous la conduite de Matalas». Pariseko Bibliothèque Nationale delakoan dago. Horren kopia bat prestatü dait Pierre de SOUHY Maulekoak eta fotokopiatü dü. Kronika motz bat da, eskü izkiribüz, püblikatü ez dena.

Matalaz bere harat-honatetan jarraitzen dü 1661-eko üdan eta larrazkeanean. Hala nola ikusten dügü behin Sohüta «Jaurigoyen»-eko hegatza desegin ziala Mitikiltarrak, jauregi hortan protestant ofizioak emaiten zirelako. Eta beste behin Sohütako Domeka (Bela-tiarrena) oküpatü ziala...

Segür ez zen Matalaz-en aldekoa Jacques de Bela (Xiberotar süharra zelarik areta), bereziki protestantak gaizki erabilten zütielakoz haren gizonak (Büztanobi artzaina gorde behar üken zian de Maytie apezküpiak). Mauleko jaunetarik zen ere gure lege gizona. Eta azkenean Mauletarrekk omen zien Matalaz Jentainean arrestatu.

Entzün izan dü Belapeyre-k ziala saldü. Baina holakorik ez da ihon agertzen. Aldiz Sohütako Bela jaunak Matalaz-en atzamaitean eskia sartü ziala, edo güdükatü ziala phürü gaiza segürtzat emaiten da.

Bestalde Jacques de Bela-k bere egünkarian dio Matalaz entzün ondoan, auziaren ageriak Bordeleko Parlamentiala igorri zütiala Lextarreko korteak,

*bai eta gibel üken ere, jaun hori berriz entzün behar ziala ofizialaren presen-
tzian (hau zen Elizako jüjea, hots Belapeyre). Eta hala egin zen.*

Jacques de Bela-k dioskü ere Mauleko elizan ehortzirik izan zela Matalaz, altare handiaren aitzinean, jaun apezküpiaren amodio ütsü bat zela kausa, «par un amour aveugle de mon dit sieur l'Evêque». Ez ote da pentsatzeko bere apezküpi eta herritar de Maytie-rekin hortan ere akort zela Belapeyre bikari jenerala?

Dena dela altare aitzinean üdüriz aisa atzeman laite Matalaz-en herexa, besteekin nahastekatzeko lanjerik gabe: büria galdü diana lizateke. Eta ediren laite gaiza handirik desegin gabe, lürrialat ari baita hilerrietan dagon eliza xaharra, lehen Mauleko eliza nausia zena.

HAREN EUSKARA

Ordü lüke kateximan sar gitian. Xiberotar garbian da, eüskara xotil, noble ta zainhart batetan trozatürük. Ez dü perpausa lüze, ülün ez ützüli-mitzülürik. Haren arrenküra: errelijoneko egien argi eta garbi erraitea, jente xeheaz ontsa entelegatürük izateko gisan. Arrenküra hori bereziki agertzen daie apez lagüner, bigarren libüriaren hatsarrean, lau eta bost garren orrialdeetan:

«Hartaco Catechima honez labur eracaxi behar ducié Bestacal, cer misterioac hoyetan igaran diren, Predicu lucez beno ihikiago eta hobeki, çoin genté chehec ençun beçain sarri ahazten baitutié, ceren bortu arté hoyetan gouré Laborari eta Cabaleçain gachoac lanez akhituric, hen espiritiac hain sortha eta lamputs guerthatcen baitira, Non haboroetan Predicu handiec eliçan lehen lo eraciten baitutié, eciz iratçartcen misterio barnen hartceco. Arren Jondane Paulec Corintaco Populiari cioan beçala, lac vobis potum dedi, non escam, ezne edatera eman dericiet, eta ez iaté borthitz bat. Ciec eré ené Aurhidiac cien ardier eguia gorac goça eraci itcetcié eztiki, labur eta ardura, hoyen ikhastera eliçala gin eraciz.»

Ontsa entelegatürük izatea, hori dü lehen lehenik eta oroz gainetik xerkatzen Bèlapeyre-k. Ez da horregatik behinere aisezialat lerratzen, arruntkeriarik ez dü. Beti elegant eta lerdan egoiten da, dantzaria plazaren erditan bezala... apeza peredikagian bezala.

Oraiko Xiberotar batek aisa entelega diro, berak mintzo dian eüskaratik kanbio güti ediren diroke, bereziki adin batetako Basabürütarrak. Zer gatik? Zeren Pettarrak baino haboro eüskaraz ari dira Basabürükoak, eta eüskara garbiagoan. Hitzak hobeki ahozkatzen dütie, ürrentzea jan gabe: hala nola «mendian», «mendiala» (eta ez: mendin, mendila). Aditz formak ere osoan

derabiltzaie: «zian», «zirade» (eta ez: zin, zide). Hots, egün Basabürrian ere murrizten (eta gazteetan galtzen) ari diren forma klasikak derabiltza Béla-peyre-k.

Horiekin, euskara batuari hüllanago agitzen da xiberotarra: ezi kasik berdin dira, adibidez, «zirade» eta «zarete» («zide» eta «zizte» aldiz berezkorrak zaizt).

Belapeyre-k derabiltza ere gaur arroztüxeak eta «manextürük» bezala zaizkün hitz eta forma batzü: beldür, gertatü eta abar... (ikus azken hiztegi llabürra).

«Manex» eta batuaren fonemekin idazten dütü hitz zonbait: houx (huts), ourço (urzo), ourchupal (urxapal), ourçume (urzüme), gaur diogülarik hüts, ürzo, ürzapal, ürzüme... Pentsatzeko da, janik aipatü bezala, fonetikan kanbio zerbait agitü dela geroztik xiberotarrean.

Gaurko ortografa batuan idazten dütü, ordükoz, hitz eli bat:

- gaignen (eta ez: gagnen) zenbait aldiz ja
- baitie, baitira, bai hiz, (ai, eta ez: ei)
- zoin, ihor, nori, nola, ohore, gizon, honen, kontre, kontu, ezkontzen, hon, ontsa, honetan, honki (o, eta ez: u)
- mahaxanoa (mahatsardo), doa, gainelacoac, laidorioac, ondoan (oa, eta ez: ua)
- mirail (eta ez: mirall)-manatu (eta ez: manhatu)

Hots, geroztik hanitxek erabili dien xiberotarra baino «modernago» eta batuago üdüritzen zait Belapeyre-rena. Liferentzia gütiago zena ordian, eüskalkien artean? Ala Lapurtar klasikaren eragina sendi da katexima hontan ere? Hura oso nabaria zen Oihenart eta Tartasen lanetan. Hemen arinago dai-teke eta aisa entelega dirogü zer gatik hola den: oso jente xehearen meneko egon behar dü kateximako hizkuntzak, Belapeyre-ren erranetarik ikus deza-kegün bezala.

Aipa ditzadan orai, zahartüxe zaizkün aditz forma batzü.

1 — Salvatu içateco: denbora historikoan, beti forma hori derabila Belapeyre-k. Gaur aldiz erabilten dügü: «salbatürük» (izateko) forma.

2 — Gal eraciten, har eraciteco, eraci: gaur erran giniro «gal erazten, har erazteko, eraz».

3 — Jarraikiten, idekiten... erraiten da orano Basabürrian, bereziki Santa-Grazin; Pettarrean aldiz: jarrakitzen, idekitzen...; baina bi partetan: jar-ten, ezarten...

Arkaismo güti edireiten düit Belapeyre-ren lanean.

Xiberotarrak batuari ekarten (bai, ekarten) deraitzon hontarzünetarik bat, indikatibozko gero-aldia, Belapeyre-k ederki egarten diana: nizate, hizate, date, girate, zirate, zirateie, dirate (izanen/go naiz, haiz, etab.)

Egün ere arruntean derabilagü, baina frankotan geroaldi arkaikoarekin nahasten dügü, «ke» batez emendatüz. Aldiz igaranaren partizipatik landa horra da geroaldi arkaikoa:

(Heltü) nizateke, hizateke, dateke, girateke, zirateke, zirateie, dirateke.

Bestalde da kondizionala: nintzateke, hintzateke, lizateke, girateke, zirateke, zirateie, dirateke. Bestalde orano naite(ke), haite(ke), daite(ke)...

*Euskaltzaindian ez-da-bada zonbait üken nütian, egoki den bezala (egia-
ren xerkatzeko gira hor), aditz forma batzuetaz, hobeki erran potentzialeko
plüralaz: niro, diro... plüralean nitiro, ditiro... bühür daitezkeanez. Batzüek
baietz, egün ere ausarki erabilten dütügüla Xiberotarrek, bai eta beste iparre-
koek. Baina hizkuntza mintzatia ez dela hizkuntza idatzia... Dagoela. Halere
izkiribüz erabili dütiela Etxahun xaharrak eta berriak; ekarten dütiela In-
chauspe kalonjearen «Le verbe basque» delako eüskal aditzak (300.n orrial-
dean); erabilten dütiela Eñaut Etchamendy-k eta Krugbi-k (Zehatz agerka-
rian, N° 2, 69.n orrialdean: «ditirogu»)...*

*Har gatik franko berriak direla idazle horik eüskal literatüraren eretzean
eta ihon ez dela holako formarik edireiten idazle oso xaharretan: hots berriki
gertatü ahal izan datekeala kanbio bat.*

*Geroztik ikusi düt 18-garren mentean Maisterrek zerabiltzala Jesu-Kris-
ten Imitazionean.*

Auzia trenkatürük date oraikoan, ene ustez, Belapeyre-ri esker.

Zeren edireiten dügü:

—Lehen libürían,	114.n orrialden:	ditiroguia
— ” ”	139	gitiroana
—Bigarren ”	40	litiroyen
— ” ”	69	ditiroala.

*Ber auzia izan zen erakusleetaz, bereziki horik-horiek eta hurak-haiek
formataz: hots bi nominatiboen artean berezkuntzarik egin behar den ala ez.*

*Gaur nominatibo-pasiboan diogü: horik, eta hurak (hor daude) Aldiz er-
gatibo-aktiboan: horiek, eta haiek (egin die). Hola diogü, eta idazten ere.
Aita Casenave-rekin mintzatü niz püntü hortaz, düdarik ez dü harek ere, eta
inprentaren gain ezarten dü «horik» eta «horiek» formen nahasirik agertzea
«Santa-Grazi» pastorelean.*

*Aitor dü Etxahun xaharrean ez düdala gaiza hori hain argi ikusten: lau
aldiz phürü pasiboan derabila «horiek» forma (Euskera 1970, 246, 374-2-al-*

diz-eta 428.n orrialdeetan). Beste batzuetan «horik» erabilten dü pasiboan (bereziki 350.n orrialdean).

Bélapeyre-k «hoyek» idazten dü pasiboan ere, kasik beti. Baina bi aldiz «horik»)p. 44 eta 61) nominatibo-pasiboan, eta behin «horiek» ergatiboan (bigarren partia, P. 12). Hots ez zen binomiarik hatsarrean. Belapeyre-tan poxi bat agertzen hasten da eta ondokoetan handitüz joaiten Xiberoan, gure egünko hausküra osorano.

«HURAK» formaz düdarik ez da azken bi mentetako xiberotar idazleetan, ez eta ere Belapeyre-ren lanean: hurak derabila beti nominatibo-pasiboan, eta haiek ergatiboan.

Ikusten dügü eüskararen altetik katexima hortan badügüla zer ikas Ziberotarrek phürü, eta besteek ere zerbait agian, nahiz haietan diren xiberotar literatüra hobekienik ezagützen dien eüskalzale jakintsiak, bereziki Haritschelhar, Michelena, Irigoien, Altuna, Villasante, Lafitte jaunak... Horien beharra badügü Ziberotarrek.

Lagüntüren gütie orano, hortaz düdarik ez dü, gihauk indar bat egiten balin badügü ja.

Halere, ihor ez baita perfekt ez hutsik gabe, estaküría zombait badü Belapeyre-ren eüskarak ere: galizismak agitzen zaitzo builtaka perpausaren joskeran. Hala nola, bigarren libürían: -P. 27: batheyun gagnen (bataioaz). -P. 67: hasteco goçatcen bere erresumaren (bere erresumaren gozaten hasteko). -P. 74: Haur certain uduri da Christien Pentecostia (Honek zertan üdüri dü Kiristien Pentekostea). Hiru galizisma mota horietarik beste zombait aldiz ere edirein daiot.

Azkenekoz aipa dezadan Xiverotarrek hain aisa hüts egiten dügün R letra. Bokalen arteko R bakuna, eztia, orai ez dügü ahozkatzen. Belapeyre-ren denboran ez dakit egiten zien ala ez. Baina izkiribüz ez dü hanbat hüts egiten jaun horrek. Aldiz RR bikunaren orde, zombait aldiz agertzen da R bakuna. Ez dakit idazlearena ote dan hütsa, ala moldiztarena.

LIBURIAREN IDEOLOGIAZ

Katexima hortan ikusten dügü zer zen erreforma katolikaren ezpiritia. Protestantismaren mehatxiari бүрү egiteko, Trentako Kontzilioaren ondotik zinez gogortüko da Eliza Katolika. Ber denboran azkartüz baitoa erregeren poterea, honi dei eginen daio Elizak bere larderiarren finkatzeko: ikus nola, mehatxü pean, errejenten hartzera eta pakatzera hersatürük diren Ziberoko

zinegotziak: 14 eta 15-garren orrialdeetan, frantzesez. Manü berra eüskaraz edireiten dügü 22-garren orrialdean, azken ondorioetarano eramanik:

«Gomendatcen dugu Jaun Patron, Juge, eta Cinegotci herri hontaco gucier, norc bere lekhietan escu ethek decen, Catechimaren erran orenian batbedera hartara doen, berac ere han ikhousten dutiela; devetaturic languitia, iokiac tehernac; guciz Meça, Officio, eta Catechima saintiac erraiten direno; eliçac, eta goure erregue Jaunec Manatu dutien penen pian.»

Ez dakit ondoko xehetarzün honek kontsola gintironez, baina ber bortxatzea edireiten dügü protestantak nausi ziren lekietan, bereziki Geneven. Hortaz irakur daite «La peur en Occident» izeneko libürian (Jean Delumeau, le livre de poche, L. 8350, 1980), eta bereziki 531 eta 532 garren orrialdeetan:

«Comment, a la lecture de ces statuts synodaux, ne pas évoquer, de l'autre côté de la frontière confessionnelle, les célèbres Ordonnances ecclésiastiques rédigées par Calvin en 1541 à l'usage de Genève? Les douze anciens du consistoire y reçoivent mission «de prendre garde sur la vie d'un chacun, d'admonester aimablement ceux qu'ils (verraient) faillir et mener vie désordonnée et, là où il serait métier, faire rapport à la compagnie... députée pour faire les corrections fraternelles». Les anciens seront assistés de «dizeniers» charges précisément de surveiller leurs concitoyens dans les différents quartiers de la ville, «résolu... que les dizeniers aillent maison par maison faire commandement de venir au sermon». Quelques années auparavant, le luthérien Urbain Rhégius, farouche adversaire des anabaptistes, avait écrit à Philippe de Hesse:

«Il appartient aux prédicateurs de pousser les gens vers la prêche par de bonnes paroles et des exhortations; mais il appartient à l'autorité civile d'employer la force (si c'est nécessaire), pour conduire les gens au prêche ou les détourner de l'erreur...»

«Jamais auparavant le compelle intrate n'avait été appliqué en Europe occidentale et centrale avec autant de vigueur et surtout de méthode qu'à l'époque des deux Réformes religieuses. Surveillance, quadrillage, encadrement: autant de termes qui expriment dans notre langage moderne les moyens employés pour rendre les populations d'alors plus chrétiennes, plus morales, plus dociles.»

Jenteen kiristiagotzea da denbora hortako elizen arrenküra nausia. Ezi erdi pagano egonak ziren kanpainetakoak, ez soilik Eüskal-Herrian, baina Europa güzian. Axaletikoa zen haien kiristitarzüna, eta elizen litürgiari nahasten zien, fede hoberenarekin, errelisione zaharren herexa eta keinü franko. Leheneko jinkoak debriarentako hartzen zütien aldiz elizek eta jente eskolatiek. Hortik sorgin, azti eta belhagilen kontreko auziak, Eüskal-Herrian eta besteetan, Bepizkunte güzian. Bakantürük ziren Belapeyre-ren denborako. Baina haren libürian edireiten dügü sorgin, azti eta belhagilen ofizioez dian

arrenküra, 86, 87 eta 88.n orrialdeetan. Hona haren azken hitzak, oso argigarriak eta garrantzak:

«Eta guero hartcen die bere Jaun eta burçagui Deebrian, adoratcen die, cerbutchatcen, eta harc nahi beçala, bera laguncen çayela, eguiten dutie gaizki ahalac oro, guciz haurretan, aberetan, eta lureco frutietan: halatan munduco gente gaistoenac dira Gincosz eta legue oroz erre merechi dienac.» Erre merechi dienak... Hitz izigarriak!

Jenteen obedientago egitea, beste arrenküra nausi bat, elizer üsü erasiatüko eta erreprotxatüko zaiena, are gehiago sozial mailean ideologia loakar erazle bat berekin dakarrelarik. Eta ezin erran Belapeyre-ren libürrian ez dela holakorik, ezen hau dio, ez kateximaren korpitz anonimán, baina berea dian sartzeko aholkian, 25 garren orrialdean:

«Orano erretorec eçagut eraciren derie aita amer, burçagui burçaguissere bere haur eta cerbutchariac onsa escola eraciten badutie, lehenic hayen iaktiaren frutia berec goçaturen diela; ceren Gincosaren leguiac ikhassiric, haren cerbutchari hobe baitirate, hanbatenaz emiago eta bere peco baitucuye.» Hanbatenaz emeago eta beren peko baitütükeie... Hitz izigarriak horik ere, lo behar eta opio ürrin azkarra dienak!

Kateximaren barnean ikusten dügü nola den mendren xehetarzünean sartzzen den ordüko Eliza Katolika, gaiza güziak batakitzala eta orotan arrazo diala: ber heinean dira hor, nik uste, Jinkoan sinestea eta edozoin xehetarzünttipi, hala nola ostiraletan eta neskenegünetan mehe egitea. Behar ere geroztik egia handiak eta gaiza ttipiak beste hein eli batetan ezari dütü Elizak.

Denbora hartako ideologiaren argigarri, 34.n orrialdean ikusten dügü Jüdiok direla Jesü-Kristen ehaile bezala ekarririk:

«G. Cer herioz hil da Iesus-Christ?

I. Iudien curutchiaren pena laidogarriaz...»

Azkenekoz, hona Elizaz nola ikusirik zen, pratikan, eskümükü zen kiritia, 115.n orrialdean:

1, ..., 8: Elizatik eta haren zerbütüetarik kanpo zagoan: ez da hortaz harritzerik. Baina:

«9. Escumucatia Eliçatic icentatu bada, devetu da hari mintçatcia, harekiate eta edatia, egoitia eta gagnelaco navastarriac, Escumucuren penan, 10. hartan hil badite, hayen arimac Deebriari utci dira, bethicoz Ifernian erratceco.»

Udüriz, lürrean manatzea ez zaion aski ordüko Elizari: zelia eta ifernia ere kudeatü behar zütian, Jinkorik ez balitz bezala. Eta zer karitate saintia, kartsia, gartsia, bekatoreen erezeko (ala erretzeko?).

*Katoliko girenek —eta zabalkiago kiristi girenek— ikus dirogu gure Stalini-
nismo üken düğüla gük ere. Eta horrek ogen handia egin daioke Eüskal-He-
rriari, bereziki eüskal literatürari. Hau ez baitzen hazten ahal bere büria setia-
türük senditüz, herritar bakoitza setiatzen zian gizarte batean. Libertatea da,
düda gabe, literatüren liliak hazten dütian hongarria. Eta zoin-gehiagoka dai-
teke haren aziak hedatzen dütian haizea.*

*Zoin-haborokaren eraginaz ederki dio San-Martin' ek: «Ifar Euskal He-
rrian ideologia borrokek bizkortu zuten euskarazko literatüra. Politika eta er-
lijioa nahastu ziren eta elkarren arteko norgehiagoka sortu zen lehenbizi; kal-
bindarrak beren dotrina berriak hedatu nahirik eta katolikoak kontra-
kanpaina bat ondorean. Dena izan zen euskal literaturaren bizkortzerako eta
pizteko. Horrela, XVI. mendearen azkenaldea eta XVII. aren lehenak sus-
traitu zuen gure literaturaren hastapena.»*

*Azken batez ikusten duguna, literatura landuaren sorrerako mugimendua,
ideologian oinharritua zela, ekonomia alderditik baino gehiago.» Baina beste
auzi batean sartzen gira hemen...*

*Bai, hola mintzo zaikün Juan San Martin,|bere Euskaltzaindian sartzeko
hitzaldian, Urdazubin, 1974-garreneko Irailaren 14-an (Euskera, XX, 1975,
205 eta 206.n orrialdeetan). Aisa harekin bat nago, püntü hortan nik baino
haboro baitaki, eta dakidan apürrak ber ikuspegialat bainerama.*

*Hego aldean ez zen izan holako zoin-gehiagokarik, indarririk ez baitzian
hartü protestantismak: beraz 18-garren mentean baizik ez da hasiko gipuzke-
ra eta bizkarierazko literatüra.*

*Ipar aldean berriz, ez dü lüzaz irainen zoin-haborokak, Louis XIV garre-
naren egintzaz lehertürük baratüko baita protestantisma. Garai eta üne hortan
agertzen da Belapeyre-ren libürria. Ondoko mentean beherapen handia düke
ipar aldeko literatürak. Egia erran ordükoz eztitzen hasirik zen, Axular, Oi-
henart eta Tartas-en obren ondotik.*

*Ideologia baten ikertze hau ez dü ürröntü nahi, dütian alde honak ere
aipatü gabe. Hor erdiz-erdi edireiten dü Elizak jente xeheez dian arrenküra.*

*Horietaz ürriki eta pietate handia erakutsi daikü Belapeyre-k berak.
Aitzin solaz hontan, goraxago aipatü daiziet, «çoin genté checec ençun beçain
sarri ahazten baitutié, ceren bortu arté hoyetan gouré Laborari eta Caba-
leçain gachoac lanez akhituric, hen espiritiac hain sortha eta Lamputs guert-
hatcen baitira, Non haboroetan Predicu handiec eliçan lehen lo eraciten baitu-
tié...» (Bigarren libürriaren sarreran, P. 4-5).*

*Eskolak eraiki nahi dütü Ziberoan, ahalaz parropia güzietan. Segür ere,
kateximaren irakurteko eta hobeki ikasteko zaitekean. Baina mündüko beste
eskolak ere, holako xede interesatü batekin eraikitzen diren: gobernari, edo*

nausiari, edo gizarteari baliatüko zaitzon jakitate, jakintza, zientzia, teknika eta ideologiaren ikasteko. Bada ere orai jakintsünik, arrazo arrunt bat edireiten dioienik izkiribiaren sortzeari: idazkera Sumerren asmatü zien, gisala, ogi edo gari zakien, aferma sarien, zergen eta legarren hobeki kontatzeko eta kontien ez ahazteko. Ez zena behar, ala?

Xedeak xedetegi, dakusagün eta estima, jente xeher zer honkia egiten edo eginen zaien Elizak, irakustzen irakatsiz!

Azkenekoz hona zer edireiten dügün 57-garren orrialdean:

«G. Çonbat dira Gingoaren aitcinian mendecu oihuz daudian bekhatic?

«I. Laur: 1. aitcinetic gogoaturic eguiten den heriotcia, 2. naturaren contre eguiten den araguizco bekhatic, 3. prauver gaizki eguitia, 4. mithil, nesca-to, eta languiler bere sarien eta bekhularien ukhatcia, edo bortchatcia.» (Nik azpimarratürrik).

Azken bi püntü horier emaiten zaien inportantzian eta garrantzian, ez deia sendi harrigarriko noblezia bat: Jüdioetarik ükenik, Elizak bere hüts güzien artetik Fedearen hütxa sakratian etxekirik, gizon bakoitzak dian ezin hunkizko noblezia eta diñitate ikaragarria. Hori ere Belapeyre-tan dago.

LITERATURA

Lege gizonen artean eraikirik, Jinko legean hazia bai etxean, bai eskolan, haren inposatzeaz kargatürrik, legezko lan bat egin behar zian beraz legezko libürü den katexima hortan. Nahi üken balü ere, ez zezakean hor literatürarik egin.

Belapeyretan ez gügü edireiten Axularren ez Tartas-en alegia ez ipuirik. Doi-doia, bigarren libüriaren sarreran, jente xeheez erakusten dian pietatea eta haien akidüraren ürüdi realista. Hots, literatürako balio güti, holakorik ez baitzian hanbat soritzen ere lanaren motak.

Holako hanitx badate eüskal libürügintzan: katexima, gramatika, hiztegi, eta orai ez dakit zonbat metoda... eüskararen ikasteko metodak ere behar dira, baina hortan mügatü behar ote dü gure literatürak?

AZKEN HITZ

Orain nola presentatzen eta aurkezten den libürü hau:

1 — Urte bürü zonbait, irakurlea, Belapeyre-ren lana bere denborako goeran ezar ahal dezazün. Oloroeko diosesaz oharñi bat edirenen düzü hor.

2 — *Belapeyre-ren lana bere jatorrizko itxüran eta ortografan.*

3 — *Lan hortaz hiztegi bat, orrialdeen arabera emanik; parte handiena, xiberotar ez diren irakurleentzat date: arrotzenik zaitzen hitzak eta formak edirenen dütie, oraiko xiberotarrealak eta euskara batura egin daitzedan ützülpenekin.*

Hiztegi horren azken zatia, oso llabürra, Belapeyre-ren «manex» hitzekin date.

4 — *Dokümentü zenbait.*

Urrentzeko, libürü honen xedea berriz oritarazten dütt, bere sailean ezariz. Hortako egokienik zait Euskalzainbüriaren hitz eli baten arra hartzea:

«Batasunaren gogoa, desira, nahi bizia indar handiz sortu da gaur euskaldunen bihotzetan.

«Gogoan zerbait delarik, ez da aski, ordea. Xedea ere, helburua edo jomuga ere behar dugu, aztamuka eta itsu itsuan ibili nahi ez badugu. Eta hortarako euskerak izan dituen autorerik zaharrenak, euskal prosa trenpatu eta trebatu zutenak, balio apartekoa dute.

«Arkeologista» esanen du norbaitek irriz eta trufaz. Baina nik halakoari bista laburretakoa dela esango nioke. Ez gara arkeologistak, ez. Baina antzinatasuna titulu bat da batasunaren etxea muntatzeko. Eta hori, besteak beste, arrazoi honegatik: iraganean hurbilago geunden euskaldunak elkarrengandik, orai gauden baino. Orainagoko denboretan, berriz, geroago eta elkarrengandik urruntzenago joan gara. Beraz, antzinatasuna elkarganatzeko bide bat da. (...).

«Gure aldeko Euskalerrian gaur, batasun hori egin nahiz, euskeraren eskribatzaile zaharrei kasu egiten enseiatzen eta permatzen gara. Zuek ere beste hainbeste egiten baldin baduzue, urrats handi bat eginik genuke, eta hori ez egiteko ez duzue arrazoirik, euskeraren idazlerik zaharrenak zeuenak bait dituzute, zeuen etxeokak.»

Hara zer zion Aita Villasante-k, 1971-an Beskoitzen Leizarraga-ri egin zen omenaldian ⁽¹⁾

⁽¹⁾ Euskera, XVII, 1972, 130 eta 131.n orrialdeetan.

URTE BURU ZONBAIT

1023 — garren urtean, Lapurdiko bizkont-herria sortzen du Nafarroako errege den Santxo Handiak.

Ber irian, üdüriz Santxo erregeren peko den Baskoniako dük herrian, Akizeko ziutateari eta diosesari lotürik sortzen da Ziberoko bizkont-herria.

Bigorrarekin ere badü zer ikus, ezi hankotarra dügü ezagützen den lehen bizkontea, Gillen-Azkar (Guillaume-Fort) Lavedan-ekoa. Bigorrako kontee-kin feodalitatezko harremanak etxekiren dütie Ziberoko bizkonteek, Lavedan eskualdearen jabe izanez.

Bestalde Baskoniako eta gero Akitaniako dükeen peko egoiten dira. Baina Nafarroako erregeari ere legar eta zerga bat pakatzen daie, haren gomen-dian baitago Mauleko gaztelia.

1307 — Armak eskian Ziberoaz jabetü behar die Engleseke, nahiz teorikoki honen jabe dauden 1155-garrenaz geroztik, Alienor Akitaniako dükesa Englaterrako errege Henri Plantagenet-ekin ezkontürik baitzen. Nafarroalat ihes egiten dü Oier (Auger) gure bizkonteak. «Alferéz Major» eta Rada-ko jaun egiten dü Nafarroako erregeak.

1434-1449 — Ziberoala hedatzen dira Nafarroako gerla zibilak: hortik horra zaikü «Berteretxen kantorea».

1445 — Inprimeriaren sortzea Alemainan. Parisera heltzen da 1470-ean.

1449-1451 — Ziberoaz, Lapurdiz eta Baionaz jabetzen da Frantziako erresuma. Ziberoan sartzen da Gaston de Foix, Biarnoko jauna.

1512-1515 — Nafarroaz jabetzen dira Kastillako (Gaztelako) eta Aragoiko erregeak. Baxe-Nabarra (ala Basa-Nabarra?) laster bere gain ütziiko dü Charles Quint inperadoreak.

1521 — *Eliza katolikatik berezten da Martin Luther. Bibla alemanez ezariko du 1534-ean.*

1539 — *Villers-Cotterêts-eko legeaz, prozedura güzietan, administrazioneko ürrats güzietan frantzesez aritzera bortxatzen gütü Frantzes lehenak (François Ier). Ordükoz Gaskoinez izkiribatürrik zen Ziberoko üsantxa delako forua (1520).*

1541 — *«Institution chrétienne» libürria frantzesez agertzen dü Calvin-ek.*

1545-1563 — *Trentako Kontzilioa, Protestantismari бүrü emaiteko biltzen dü Eliza katolikak.*

1545 — *Bordelen agertzen da Bernat Etxepare-koaren libürria, eüskaraz in-primatü den lehena.*

1549 — *«Défense et illustration de la langue française» gütüna, Du Bellay ta Ronsard poetek idatzirik. Horien üngürían biltzen da «Pléiade» izeneko tanda.*

1558 — *«Heptaméron» ipui sorta, Margarita Nafarroako erregiñak frantzesez hontürrik.*

1571 — *Joanes Leizarraga-ren lanak, protestantentzat eginik Nafarroako erregiña Joanaren manüz, La Rochelle hirian agertzen dira.*

1572 — *Hiltzen da Joana Albreteko hori. San Bartolomeko zarraskia protestanten kontre: Eüskal-Herrian ez da gertatzen.*

1594 — *Eneko Ezponda-koa (Enecot de Sponde) ziberotar protestant hümanistea ehaiten die katolikek. Güdüka franko izan da Ziberoan eta Baxe-Nabarran bi armaden artean.*

1599 — *«Edit de Nantes» legeaz, katoliken eta protestanten artean bakea ezarten dü Henri laugarrenak. Haraneder bat da La Rochelle-ko auzapez protestanta.*

1609 — *Lapurdiko «sorginen» auzia Senperen. Ondoko urtean ehorik da Henri laugarrena.*

1616 — *Hiltzen dira Cervantés eta Shakespeare.*

1628 — *La Rochelle protestanter hartzen daie Louis XIII-garrenak (egia erran, Richelieu kardinalak).*

1635 — *Frantzes Akademia sortzen da, Richelieu-ren eraginez. Ondoko urtean «Le Cid» antzerkia emaiten dü Pierre Corneille-k.*

1643 — *«Geroko Gero», Axularren libürria.*

Urte hortan troniala igaiten da Louis XIV-garrena (1638-1715).

*Ber urtean hiltzen da Duvergier Haurrane-koa, baiones (eta eüskal-
dün) apez jansenista.*

1656 — *Pascal-en «Provinciales» gütünak Jesüiten kontre.*

1657 — *Oihenarte-ren atsotitzak eta neurtitzak.*

1661 — *Ziberoko jazarkünthe handia eta Matalaz-en ehaitea Lextarre-ko ze-
laian. Urte hortan hiltzen da Mazarin: goberniaz jabetzen da Louis XIV-ga-
rrena, Colbert lehen ministro ezarten dialarik. Aitzineko urtean, Donibane-
Lohitzünen, Maria Teresa Espainako infantarekin ezkontü da erregea.*

1666 — *Juan Tartas-en «Ontsa hilceco bidia». Berrak 1672-an agertüko dü
«Arima penitentaren ocupacione devotaq».*

1673 — *«Le malade imaginaire» antzerkiaren emaitean hiltzen da Molière.*

1685 — *Nantes-ko legea ezabatzen dü Louis XIV-garrenak eta protestantak
gaizki erabilten dügü.*

1691 — *«Athalie», Jean Racine-ren azken antzerkia, Maintenon-eko ande-
rearen manüz idatzirik (errege alargünaren bigarren emaztea da
hori).*

1694 — *Bere azken alegiak hontzen dütü La Fontaine poetak.*

1696 — *Belapeyre-ren libürria.*

ZIBEROA ETA OLOROEKO APEZKUPUTEGIA

*Orain Baionako apezküpütegiak kudeatzen dian diosesan, lehenago hiru
baziren: Lescar, Oloroe ta Baionakoak. Gaineala, Akizekoaren manaspenean
zauden Amiküze ta Oztibarre. Ziberoa ere hastapenean hala zen, eta gero bil-
dü zian Oloroekoak. Hona nola.*

*1023-garren altean eraikirik izan zen Ziberoko bizkont-herria, Akizeko
ziutate ta diosesari lotürrik.*

*Biarnoko jaunak ipar-sartaldeko müga hedatü nahi baitzian, ehün bat ur-
tez gerlan erauntsi zian Akizekoaren kontre. Lan berean, Ziberoaz jabetü
nahi izan zen, hemenko bizkontea bere peko ezariz. Baina hau ez zeraion ekü-
rü egon, haidürü. Biarnoko bizkontea, Centulle IV-garrena, uste gabeko era-
so batetan eho zien Xiberotar eli batek. 1086-an Ziberoa harmaz hartü zien
Biarnokoek. Haien peko erori ginen beraz, baina ez lüzaz egon. Akizekoer
jünto jazarririk 1090-ean, armez libratü ginen.*

Halere politikako gora-beherez baliatü zen Oloroeko apezküpia: Ziberoa berezi zian Akizeko diosesatik eta bereganatü. Ziberoko bizkonte Raymond-Guillaume Bigorralat ihes egiteko beharretan agitü zen (han Lavedan eskualdeko zazpi ibarren jabe baitzen): hortako Oloroeko diosesaren lürretarik igariteko baimena eskatü zian. Apezküpiak eman zaion, baina kondizionetan: Ziberoa haren diosesan sartzera üt z lezan. Alta bizkontearen lehen kusia zen apezküpi hori, Etienne Maulekoa. Baina ikus dirogünaz, ez zian deus ere galtezkorik. Eta mündü hontako bideak bezain ontsa ezagützen balin bazütian bestealakoak, segür izan gitian salbatü datekeala.

Beste hiru Ziberotar, famatiak, edireiten dütügü Oloroeko apezküpi, hanitxez berantago, hiruak Mauleko Maytie famikiakoak: Arnaud I-ena (1598-1623), Arnaud II-garrena (1623-1646) eta Arnaud-Français (1660-1681).

Horietarik lehenak eraiki zian Mauleko Maytie-tiarren jauregia, berpizkunteko tankeran, biarnes hegatz handi batekin.

Hirugarrenak aldiz Belapeyre-ren libüriaren lehen atalari urrentzea emanen daio, frantzesezko ordonantza batez, 1675-ean. Matalaz-ekilan ikustekorik ükenen dü: jazarkunteari üko egitera aholkatüko dü, baina debaldetan. Har gatik Büztanobi protestant artzainari bizia salbatüren daio: Matalazen gizonak zübürütik ühaitzealak urtukiko baitzien, azken püntian eskietarik elki zeraien, bere Mauleko jauregitik bi ürratsetan (1661).

— *Histoire de Béarn, J.P. Laborde et P. Lorber, Pau 1932-Tome Ier, PP. 126-188.*

— *Le país de Soule, Marcel Nussy Saint-Saënz, Bordeaux, 1938-PP 172-189.*

BELAPEYRE (Athanasie).

Catechima laburra eta Jesus-Christ Goure ginco jaunaren eçagutcia, Salvatu içateco. Çuberoa Herrico Uscaldunen eguina, Athanasie Belapeyre, Hanco Jaun Officialaz, eta Sorhoëtaco Erretoraz. Lehen Partia. *Haur da Bethiereco Bicitcia, cihaur eçagut citien ginco Eguiazco eta Jesus-Christ çuc egorri duçuna. Dio Jondane Johanec, c. 17 v. 3.* (fleuron) Pauven, Jérôme Dupoux, Imprimatçaliaz eguina. M. DC. XCVI.

DECLARATIO
 SERMONUM TUORUM ILLUMINAT
 et intellectum dat parulis
 psalmo 118

ATHANASE DE BELAPEYRE, Prêtre Bachelier en Théologie, Curé de Chéraute, et Official de l'Evêché d'Oloron au païs de Soule, Province de Guienne. SALUT, aux fidèles en nôtre Seigneur JESUS-CHRIST. Sur ce qui nous a esté représenté par Maître Pierre de Chamalbide, Prêtre Curé d'Abense, et Substitut du Promoteur au présent païs, que comme les premières instructions qui se donnent à la jeunesse, font en elle une impression d'autant plus forte et plus profonde, qu'elle conserve

4 encore son innocence baptismale, et n'est point gâtée par la contagion des maximes du temps: Ce qui fait que les jeûnes enfans retiennent d'ordinaire, pendant tout le cours de leur vie, quelque teinture des premiers enseignements qu'ils ont reçûs; rien ne peut contribuer d'avantage à la conservation de la pureté de nôtre Religion, et à la réformation des moeurs, que l'établissement des petites écoles sous la sage conduite des bons Régens; c'est pourquoi l'Assemblée Générale de Melun, a Ordonné au Titre 38. de *Ludi Magistris*, conformément au Concile de Latran, qu'il y sera pourveu incessamment, et par l'edit de 1606, art, 14, les Maîtres d'Ecole des Villes ou villages doivent être aprouvés par les Curés des Paroisses, ou par ceux qui ont droit d'y nommer; enfin ek a esté prescrit, que les Supérieurs Ecclésiastiques pourvoient aux plaintes desdits Régens; Que les Ecoles des garçons seront tenues par des hommes, et que celles des filles seront régies par des femmes, ou filles qui seront examinées par l'ordinaire, par lettre écrite à Monseigneur l'Evêque de Poitiers, par le Roy Louis XIII. du 5. Décembre 1640. en exécution de laquelle il

- 5 donna son Mandement, pour faire observer dans son Diocèse le contenu en icelle, le 7 Janvier ensuivy: Et il est constant, que la connoissance de ces petites Ecole appartient à Messieurs les Officiaux, d'autant que la Cour Souveraine de Salins, et le Présidial de la Rochelle en ayant voulu prendre connoissance, il leur fût défendu par Arrêt du Conseil d'Etat du 16. Octobre 1641. de plus connoître de telles matières, lesquelles furent renvoyées à Monseigneur l'Evêque de Saintes, ou son Official. Et il a été ordonné en forme de Règlement pour le Diocèse de Cahors, par Arrêt du Conseil d'etat du 20. Août 1668. que défenses soient faites aux Officiers de Justice des Ressorts des Parlemens de Toulouse, et de Bordeaux, et même aux Parlemens de connoître des Ordonnances des Supérieurs Ecclésiastiques, sur le fait des petites Ecoles, s'y ce n'est par les voyes de droit, á peine de nullité; et la même chose a esté jugée pour le Diocèse d'Autun, par Arrêt du Conseil d'Etat du 12. Mars 1669. avec défences aux Parlemens de Paris, et de Dijon, de connoître de ce que dessus, tous lesquels Réglemens sont rapportés dans les Tomes des mémoires du Clergé de
- 6 France.* Et pour supporter cette charge Localle, Monseigneur de Bezons, Conseiller d'Etat de Sa Majesté, & Intendant en Languedoc, ayant réglé par son Ordonnance du 29. Août 1665. l'établissement des maîtres d'Ecole aux Diocèses de Viviers, Vienne, Valence, & le Puy, pour l'instruction de la jeunesse, à la Requête des Syndics du Clergé, aux dépens des Communautés; le Roy ayant aprouvé & autorisé ce Règlement, conformément à iceluy, il a ordonné par Arrêt du Conseil d'Etat du 18. Septembre au dit an 1665. que les Jurats des Paroisses présenteront dans huitaine aux Supérieurs Ecclésiastiques des maîtres d'Ecole, capables de l'instruction de la jeunesse, lesquels lesd. Jurats seront tenus de payer. Su Majesté leur permettant en droit soy, d'imposer pour cet effet sur les contribuables de la Paroisse, jusqu'à la somme de cent liv. pour être employée ausd. maîtres d'Ecole sans divertissement, & à faute par eux de faire ladite nomination dans le tems de huitaine, & icelui passé, permet Sa Majesté à l'ordinaire, d'établir dans les
- 7 lieux que besoin era des maîtres d'Ecole, qui seront payés par lesd. Jurats, de la somme cy-dessus, & en cas de refus, ils seront contraints par toutes voyes. Cette police tres importante au bien de la République Chrétienne, a paru si juste à Monseigneur l'Evêque d'Oloron Diocésain, qu'il a enjoint par ses Ordonnances Synodales de l'an 1686. au chap. 5. à tous les Curés, de faire

* Confirmés par e'Edit du mois d'Abril 1695, art. 25

en sorte qu'il y ait dans leurs Paroisses deux Ecoles publiques pour instruire la jeunesse, s'il est possible, l'une pour les garçons, & l'autre pour les filles, & qu'elles soient pourvues d'un Régent, & d'une Maîtresse capables, de bonnes moeurs, et d'une vie irréprochable, qui leur enseigneront principalement à prier Dieu, & la Doctrine Chrétienne; & bien que par la grâce de Dieu, il y ait certains Curés zélés au présent païs, qui tiennent la main à l'observation de cette sainte institution, & qui même font réciter le Catéchisme dans leurs Eglises chaque

Dimanche, tant pour les rendre hardis à la publication de nos sacrés Mystères, & à les mieu retenir en mémoire, que pour les insinuer doucement à leurs auditeurs, qui n'ont pas été instruits en leur tems ausquels devoirs publics, tous les Pasteurs demeurent

- 8 également obligés par les Saints Décrets, & par le titre 2. desd. Ordonnances du présent Diocèse au chap. I. Néanmoins, par une négligence criminelle, la plupart des Curés dudit païs obmettent toujours de répandre ces consolations salutaires à leurs peuples, parce qu'ils n'ont jamais eu le soin de faire établir des Maîtres d'Ecole dans leurs Paroisses, pour disposer d'avance les enfans chaque semaine d'apprendre la Catéchisme, distribué pour le Dimanche en suivant, pour le réciter publiquement dans l'Eglise. Ainsi ces saints exercices familiers si nécessaires demeurant malheureusement assoûpis en la plupart des Paroisses. A CES CAUSES, & ce requérant led. Substitu du Promoteur, Nous avons ordonné, au conformément au susd. Arrêt du Conseil d'Etat du 18. September 1665. tous les Curés du présent païs de Soule, feront incessamment établir chacun en droit-soy, par la voye du droit, un ou deux Régens d'Ecole, de la qualité requise, selon la portée, & situation de leurs Paroisses, pour l'instruction & éducation des enfans dans la crainte de Dieu, & la connaissance de ses Saints Mystères, compris au Catéchisme du présent Diocèse, que
- 9 nous avons composé en langue Basque,* vulgaire du présent païs, au dépens de chaque communauté, & dont il sera convenu par des expédiens Charitables, à peine de suspens des fonctions de leurs saints Ordres, & ils obligeront les enfans de leurs Paroisses à réciter publiquement, étans bien rangés, les garçons séparément des filles, par demandes & réponses, le Catéchisme réglé pour la semaine, dans leurs Eglises, au moins tous les Dimanches immédiatement après le Prône ou à la fin des Vespres, le tout à l'assistance des Curés, ou Vicaires, sous pareille

* Concile de Trente, sessio. 5. cap. 2 & sess. 24. cap. 4 et 7.

peine de suspense à *sacris*, & d'y être autrement pourveu par Nous à leurs dépens ainsi que de droit; ensemble des Régens, auxquels nous enjoignons sous peine de destitution de leurs fonctions, de veiller assidüement, à ce que leurs disciples prient Dieu matin & soir à genoux; qu'ils les disposent à recevoir dignement les saints Sacremens fréquemment, à proportion de leur âge, qu'ils tâchent de leur faire ouïr tous les jours la messe, & qu'au

- 10 moins tous les jours de Dimanches, & Fêtes, ils ne manquent pas de satisfaire à ce devoir, & les accoutument à assister dévotement à toutes les Processions, aux Messes solennelles de la Paroisse, & aux Vespres: Enfin qu'en toutes choses, ils travaillent avec plus de soin à leur avancement spirituel, qu'a l'étude des lettres; & pour toutes ces fins lesdits Régens seront obligés ainsi que de droit, de prendre chacun du Supérieur Ecclésiastique ses lettres d'approbation d'année en année, qui leur seront données *gratis* suivant les saints Décrets, pour continuer leur exercice l'année suivante, s'ils ne s'en sont pas rendus indignes, rapportant chaque année une attestation de leur bonne vie & moeurs, signée du Curé, & Jurats du lieu de leur résidence; & nôtre présente ordonnance sera exécutée nonobstant oppositions & appellations quelconques & sans y préjudicier, comme s'y agissant de discipline, & de chose réglée par Sa majesté & pour son exacte observation en tous ses chefs, Nous enjoignons audit substitut du Promoteur, ensemble au Syndic du Clergé du présent païs, d'y veiller incessamment, implorans même pour son exécution s'y besoin est, le secours
- 11 du bras séculier, & nous exhortons tous les Sieurs Magistrats qu'il apartiendra, par l'intérêt qu'ils sont obligés de prendre au bien public, & à l'éducation de la jeunesse, de tenir la main à l'exécution des présentes, & pour les signifier à tous ceux qu'il conviendra, Nous commettons le premier des Prêtres, ou Clercs Tonsurés, & à leur défaut en aide de droit un Officier de Cour laye

Donné à Mauléon le 27 May 1693. BELAPEYRE, Official.

CAMALBIDE Prêtre, Subst.
susdit.

DE BISQUEY, Comis Gref-
fier.

IMPLORATION
DU BRAS SECULIER.
A MESSIEURS, LES JUGES
du Siège Royal de Licharre.

Supplie humblement Me. Pierre de Chamalbide Prête Curé d'Abense, & Substitut du sieur Promoteur, au présent païs de Soule, disant qu'en exécution des Saints Décrets, Ordonnances Royaux & Satuts

- 12 synodaux du présent Diocèse d'Oloron. Il a été ordonné par une ordonnance rendüe par le Sr. de Bélapeyre Official de l'Evêché d'Oloron au présent païs le 27. May 1693. que tous les Curés dudit païs feront le Catéchisme châcun dans sa Paroisse, au moins tous les Dimanches de chaque année, & qu'ils feront établir un, ou deux Régens d'Ecole de la qualité requise, por l'ins-truction & éducation des enfans dans la crainte de Dieu, & la connoissance de ses saints Mystères, compris du Catéchisme de ce Diocèse, & réduits par ledit sieur Official en langue vulgaire Basque pour ledit païs, aux dépens des Communautés, chacune en droit soy, & qu'ils obligeront les enfans de leurs Paroisses à réciter publiquement, étans bien rangés, les garçons sèparément des filles, par demandes & réponses, le Catéchisme réglé pour la semaine dans leurs Eglises, immédiatement après le Prône, ou bien après la fin des Vespres suivant la prudence des Curés, sous peine contr'eux de suspense à *sacris*, & autres portées par ladite ordonnance, à l'assistance desdits sieurs Curés, & des Régens, à ces fins qu'aux termes des ordonnances Royaux, & des Arrêts du Conseil d'Etat, singulièrement de celui du 18. Septembre 1665. chaque communauté dudit païs payera annuellement les gages desd. Régens, ainsi que de droit; le tout exécutoire notwithstanding oppositions & appellations quelconques, & sans y pre-judicier; comme s'y agissant de discipline, & de chose réglée cy-devant par Sa Majesté, & confirmée de nouveau par l'Edit du mois d'Avril dernier 1695. art. 25. aussi-bien que par l'Arrêt du

Parlement de Navarre du 23. Septembre 1694. donné à la Requête de Mr. le Procureur Général du Roy, portant que tous les Manans & Habitants des Villes, & lieux du Ressort de la Cour chomeront les jours de Dimanches, & Fêtes commandées par l'Eglise, et enveyeront leurs enfans aux Catéchismes qui se font dans les Eglises Paroissiales, à peine de cinq sols, pour chaque contravention, conformément aux ordonnances, & ordres de Sa Majesté. Et bien que le suppliant chargé de veiller à l'exécution de la susdite ordonnance dudit sieur Official, l'ait fait signifier à Jacques d'Aroix, Jurat & député de la Paroisse de Chéraute audit pais de Soule, par Exploit du 30. May audit an 1693. fait par de Béhéty Bayle, due-

- 14 ment contrôlé par Morlet Commis Greffier, afin que les Habitans de lad. Paroisse de Chéraute eussent à y satisfaire, néanmoins ledit Jurat ni ses successeurs n'ont tenu aucun conte d'y obéir, non plus que ceux de diverses autres Paroisses dudit pais; mais comme les Saints Exercices des petites Ecoles sont partout la pépinière du Christianisme, & sont d'une nécessité indispensable & de droit, le suppliant ne peut plus dissimuler leur obmission. CE CONSIDERÉ, & veu les susdites Ordonnances & Arrêts. Il vous plaise de vos graces, ordonner à tous les Jurats députés, & à leur défallance, aux Marguilliers des grandes oeuvres de chaque Paroisse du présent pais de Soule, & ainsi députés nés d'ancienneté desd. Paroisses, de faire établir & gager incessamment des maîtres des petites Ecoles, & même des maîtresses s'il est possible, les tous de la qualité requise, & dans la forme telle que de droit, sur tous les contribuables de leurs Communautés, lesquels elles entretiendront continuellement & à perpétuité par les voyes convenables qu'ils aviseront, & conformément aux Arrêts du Conseil d'Etat, le tout sous les peines portées par l'Arrêt de la Cour du susd. jour 23. Septembre 1693. & ce nonobstant oppositions & appellations quelconques & sans y préjudicier, attendu le privilège de la matière; sans préjudice auxdits Jurats & Marguilliers d'unir s'y besoin est les petites Paroisses voisines, por fournir plus commodément aux frais de l'entretien de leurs Régens; & en cas de contravention auxdits Réglemens, permettre au suppliant d'en faire informer, pour y être pourveu, ainsi, que de droit, mêmes es particulier contre lesdits Jurants & Marguilliers, & pour faire tous Explois, commettre le premier des Officiers de Justice, & ferès bien.

CHAMALBIDE, Substitut du sieur Promoteur.

Soit montré au Procureur du Roy pour ses Conclusions veües être ordonné ce qu'il appartiendra, à Licharre le dixième Novembre 1695.

HEGOBURU.

Le Procureur du Roy n'empêche les fins requises par le sieur suppliant, & en cas de Contravention ausdits Réglemens de la part des Jurats ou députez des lieux, Requier ledit Procureur du Roy, ordonner qu'il en se-

16 ra informé par devant la Cour Royale de Licharre à nôtre jonction. A Mauléon le 12. Novembre 1695.

C. DE COSTERE, Procureur du Roy.

Soit fait suivant les Conclusions du Procureur du Roy, à Licharre, ledit jour 12. Novembre audit an 1695.

HEGOBURU

DE CAZENAVE, Greffier.

Les Ordonnances sus écrites ont été signifiées le mois de Décembre mil six cens nonante cinq, à tous les sieurs Curés, & Jurats dudit Païs de Soule, par d'Ossinchipi Sargent Royal, à la requeste dudit sieur Substitut.

CATECHIMA LABURRA

ETA JESUS-CHRIST GOURE GINCO JAU-
NAREN eçagutcia,
salvatu içateco.
Dio Iondane Iohanec c. 17. v. 3.

A THANASE BELAPEYRE Apez, Theologian Bachelier, Çuberoaco Official eta Sorhoetaco erretorac, Herri hontaco Erretor, Vicari, eta gincoaren beste haur hon Orori gracia eta bakia dela ciekî Jesus-Christ goure Jauna ganic.

Espiritu Sainciac eliçaco Artçagnac mehatchatcen ifernuco penez, cargutan dutien arimac bethi escolatcen ezpadutie, bena baybere oguenez uzten galcera; Segur delacoz Gincoaren le-
18 guia eracasten ezterienec, eta hayen gaistokeriac ez gaztigatcen, bere ichil egoitiaz jagoiticoz gal eraciten dutiela, eta bestagnik perestuki biciric ere, eracaxi gabez damu haboro eguiten derie, eçi ez hontarçun bere eguite honez.

C.8. v. II. Hartacoz Gincoac Amos Profetaz genter eguiten derien Meha-
tchuric handiena da, utciren dutiala ez oguiz eta hourez, bena bay bere hitz Sainciaren gossian eta egarriaz galçera: honec be-
rac haspereneki erran eraci derio Jeremia Profetari, hurrec ogui galthatu die, bena ezte ediren houra eman derienic baita Saint Ambroise Aspezcupu handiari si non pavisti, occidiste, bazcatu ezpaduc, hil

Sess. 5. c. 2. & sess. 24. c. 4. & 7. eraci duc, piztu baitu Trentaco Concilio Generala, manatcera pena espiritual handiennen pian, erretor eta beste arima Cargu-
duner, gutiena igante eta Besta handienez Christi ac gincoaren hitçaz haz ditcen, çoin baita haren haurren oguia eta Celuco bazca hayen Salvateco. Hoyen ondoan goure jaun Apezcupiac bere aitcinecoen herecha Saintier jarraiki-

19
Ord. 1687. Tit. 2. c. I. ric berrizki nahi du, aitcinera erretorec Igante guciez eguin de-
cen pronoa; eta Igante eta Bestez eracax decen Catechima goiçan pronoarean ondoan; edo vezperetan, hobekien uduri çaikeyen beçala: eta noicic behin predica, guciz Besta handie-
tan, çointara berac ecin hel badite, çonbait besté Apez iakinsu

bere lekhtan minça eraci decen. Orotrat ere hain ossagarrissu den manu haur goure azken Sinodoetan aguertu eta iakin eraci çaiçielaric, baita guc batbederari hel eraci legue hori, bihotz min handi bateri ikhouston dugu, batciec bekhan eta herabereki Catechima eracasten diela, eta bestéc eztiela hora behinere aipatcen.

Hartacoz çuberaco Juge espiritual beçala ordenatcen dugu Herri hontaco erretor, edo Vicari orori, Jesu-Christen doctrina uscaraz eracax eta enthelega eraci diecen bere Parropiacoer, gutiena igante oroz, Meçaco guihaurek aspaldian uscaraz eguin dericiegun pronoarean ondoan; edo vesperetan, salbu uduri beiçaicu hobeki datiala

- 20 haren erraitia pronotic landan, gentiac eliçatic hurren daudian lekhiatan, çointara arrastiristan expaititake hel; hori Ordenu sacristen aguinbidetariç interdituric egonen direla penaren pian *ipso facto*; hirour igantez ondozki eguiten ezpadie hora. Çoin herabeztien gain, hora besté Apecez eraguinen baitugu: eta oroc Catechima emiki eta devotki eracaxiren die, populiaren flakecia egarten diela, eta aitcineco astetic, arguitu behar deritcen eguia Saintiac Gincoaren aitcinian adelaturen, lehenic bere arimaren hazteco, guero bester cinezago har eraciteco.

Conc. Trid.
Sess. 5. c. 2.

Eta amorecatic uscaraz onsa ecin mintçatciaren penac guibel etcitcen, ez herabezti: nola ere haboroec ezpaitucie hon ediren herri hontaco Apez gazte batec gutiz honat uscarala utçuli dian Catechima, eta ezpaitcireye hartçaz cerbutchatcen: Segur ere baita, eçagutcen ezpagunu haren eguiliac Teologian iakite cian beno guehiago, onsa eguin nahia Ciala, Justicia garratcian ediren gunukiala, haren

An. 1686.

- 21 lanaren bai Doctrinan, bai uscaran hitz gogor, baita houx ouste gabian eguin dutian hanitz; çoin hontarçunez aipatu gabe uzten baitutugu, bere lanian bere icena gorde diana, damu gutiagoreki bara dadin.

Bena ene Aurhide karioac, cier emaiteco Catechima, fedia azcar egarten dian berri baten uscara ihian eta arguian, hoguei eta hamar ourthez honat goure Artçain eguinbider ahalaz onsa iarraititiac urgatci gutian beçanbat eta Orori moule labur çahu bat hel dakicien; guibel oraicoz uzten dugularic, goure Sorhoetaco Parropian hanitz ourthez eraxaci dugun Jesus-Christen doctrina luçaz eta barnago: orai hobeki nahiz, iakite gaben eta gazten espiritiac, esta orhitciac bortcha extitian, gomendatcen dericiegu cerbutcha citeyen, cien urgazteco eta concencien arhinceco aguer dereciegun Catechisma labur hontçaz, çoin

onheztê baducie, aguian horrec gogaturen gutu emaitera herri honi, çonbait bestê lan, haren hobena gatic adelatcen duguna, Gin

- 22 coac hala nahi badu, Besta saintietan gaignen.

Berhala Gincoaren partez aholcatcen dutugu herrico guciac, çahar, gazte, chipi eta handiac, hanbat hiri bildu nola bazterretacoac, gin ditian Catechima Saintiala, eta bereki ahalaz hontara erakhar ditcen bere haur, mithil eta nescatoac, amorecatic ikhas ditcen fede Catholicac daduzcan eguiac; nola onza bizi behar dien, Gincoa othoitu, cofessatu eta errecevitu.

Gomendatcen dugu Jaun Patron, Juge, eta Cinegotci herri hontaco gucier, norc bere lekhiatan escu ethec decen, Catechimaren erran orenian batbedera hartara doen, berac ere han ikhouston dutiela; devetaturic languitia, iokiac tehernac; guciz Meça, Officio, eta Catechima saintiac erraiten direno; eliçaca, eta goure erregue Jaunec Manatu dutien penen pian.

Erretor eta Vicariec biciki escoleraciren dutie bere Parropietaco haur gaztiac, chipiçaroan ihiki ikhas, eta hartia hobeki bethicoz

- 23 beguiratcen ahal dielacoz. Hala goure Jaun Apezkupiaren ordenancen arau, Norc bere Parropietan, Ororen escolabat eçar eraciren die ahalic sarriena, çognez arrancura berhecibat Vkenen baitie bere erretoretaco eguinbidec lekhu derieno, auher eztaudian, nontic sortcen baitira vicioac; edo beste escola burçagui onsa ikhassi, bicitce honetaco,

An. 1606
art. 14
des. 10
Octobre
1641.
18. Sept.
1665.
12. Mars
1669.

eliçaco Javez onhexi datian, bati eraguinen: Baita ahalaz eçariren berhez nescatilen, serora edo beste burçaguissa berhalacoac: çoin saristatu baitirate Parropiaz, goure erregue Jaunaren, haren Conseilluco, eta Intandanten erregla honen arau.

Erretorec ardura ikhoussiren dutie escolac, iaquiteco erregentac bere eguinbidetan diratianeç. Eta Parropia Chipiec ezpadie indar aski erregent bederaren etchequiteco, eliçaco Guehienez lagunturic, hourac algargana eraciren dutie, ooren gain arteco erregent baten eçarteco.

Erregentec astecal haurrer eracaxiric Igantian erran behar dukeyen ca-

- 24 techima, bethi lagunturen dutie hartara, hayen gogoz onsa erraitera urgazteco. Eta houra, erran urhentu datianian, bere Igante segnharatien arau berriz has eraciren derie, aski iakinsu diratiano.

Erretor eta Vicarier devetatcen deriegu, extitcen har eguz aita, ez ama haurren batheyietan, fedezco puntu guehienac, *Patet. Ave. Crdoa*. Gingoaren, eta eličaren maniac eztakitcenac, Catechimala ere eztavilčanac. Eztaguien hayen ere ezconceco Cridaric, uxueri hartan daudiano.

Catechimaren erraiteco, mithilcoac eta nescatilac berheciric, althe bederatan ičanen dira, algarri galthatceco eta ihardesteco eztiki herabe gabe, aitecineco astian ikhassi dukeyen leccioniaren: amorecati. Jesus-Christen graciaren ezniac haciric, hourac baita çaharagoec hayer onsa behatuz ikhassiric eztakitcenac, guciac azcar ditian, gagnetaco misterioen Predicu saintietan enthelegatceco.

Orano erretorec eçagut eraciren derie aita amer, burçagui burçaguisser bere haur eta cerbutchariac
 25 onsa escola eraciten baduztie, lehenic hayen iakitiaren frutia berec goçaturen diela; ceren Gingoaren leguiac ikhassiric, haren cerbutchari hobe baitirate, hanbatenaz emiago eta bere peco baitucuyie.

Orothan gainti ene Anaye maitiac, ezakhit hain behar, nola urri den lan hontan, eci horren sari Celuco gloriaren khoroa badukecie; eta halaz baicic, Gingoac eskietan eçari deritcien arimez, contu honic eztereyocie emanen. Hori Jondane Paulec manatcen dericu hitz hoyez,

I. Tim. 6. I. Jarraic akio iracourtciari, exortacioniari, eta eracastiari.

Azkenecoz Çuberoa herri hontaco Promotora manatcen dugu, iratçarriki orotan valia eraci deçan legue haur, bestela honen hauxliac gaztigatu ičanen dira zinez khorte espiritualian: Salbu Uztailla, Agorrila, Urrieta hilabetetan, noiz baitira lur lanen lehia bicigarriac. Eta hobeki oro eguin-
 26 bide honçaz orhit ditian, erretorec ourthecal Pronoaren ondoan, Ordenança haur goraki iracourtturen die domi seinthorenen bi ondoco lehen Igantetan. Hoyec manatu dira Mauleco hirian Urrietaren hoguei garren egunian 1695.

BELAPEYRE, Official.

INDULGENCIAC

bethicoz emnan dira Pie V. eta Gregoire XIII. Aita saintiez Catechimaren Ohoretan.

1. Ehun egunena: Haur, cerbutchari eta gagnetacoac Catechimala gin eraciten dutiener.

2. Cazpi ourtherena: hartara Besta egunez hayen erakharler edo eracasler.
3. Ehun Egunena: Escola burçagui edo burçaguissa astegunez bere peco gucier algarreki, edo berhez houra eracaxiren deriener.
4. Ehun egunena: Aita ama orori bere haur eta cerbutcharier eracaxiren deriener.
- 5 Hamar orutherena : Hiri, Burgu, Jauregui, eta bazter etche orotan haren iracourçaler edo eracasler.
- 6 Ehun egunena: oren erdi batez haren eracasler, edo houra eracasten denian, hartan edirenen diren orori.

CATECHIMA LABURRA

28 eta Jesus-Christ goure Ginco Jaunaren eçagutcia, Salvatu içateco.

Batbederak ikhas deçan cer sinhexi, galthatu, eguin eta hartu behar dutian Gincoa ganic.

Berhecia lehen ourthian hoguey eta hamaçazpi Iganteren; eta bi garrenian, hogueian çoin baitira Catechima erran daitian Igantiac, gagneco maniaren arau.

Açaroco lehen Igantian erraiten hassi behar da.

LEHEN CAPITULIA

Gincoaz, eta mundiaren Creaeioniaz.

GALTHOA.

Deut. 6. Ecles. I. Apoc. I.

Norc creatu eta mundian eçari gutu.

IHARDESTIA. Gincoac.

G. C Ergatic?

Prov. 16. I. Haren eçagutceco, maithatceco,
29 cerbutchatceco, eta halaz Paradusiaren iravazteco.

- G. Cer da Gincoa?
 I. Celiaren^l, eta lurraren Creaçalia, eta gaiça ooren Jaun guehiena.
- G. Badia Gincoac corpitzbat eta arimabat?
 I. Ez: Gincoa da Espiritu chachu, bethiereco, haxarre eta urhence gabe bat; oro dakitçana, oro ahal ditçakiana, eta exdeusetic gaiça ooren eguilia.
- G. Gincoa corpitceco beguiez ikhous ahal diroguia?
 I. Ez: ceren Espiritu baita; goure arima ere espiritual delacoz, aicia, açança, votça corporal direlaric, eztitake ikous.
- G. Gincoac eztianaz gueroz corpitic, nolaz corpitz elibaten itchouran eracousten çaicu?
 I. Ceren Espiritu bat ezpaitate eracoux, eta hala goure beguiez, bihotcen Gincoa gana altchatceco.
- Ger. 23. V. 14 G. Nonda Gincoa?
 I. Celian, lurrian, Ifernian, eta besté
 30 leku oratan.
- G. Çonbat Ginco da?
 I. Ezta bat baicic.

2. Igantian.

BI GARREN CAPITULIA

Trinitatiaz

Math. 3. v. 14. Marc I. v. 10. Luc. 3. v. 21.

- G. C^oOnbat Persona dira Gincoatan?
 I. Hirour: Aita, Semia, eta Espiritu Saintia.
- G. Aita Ginco deya? I. Bai
- G. Sémia Ginco deya. I. Bai
- G. Espiritu santia Ginco deya? I. Bai
- G. Badira beraz hirour Ginco?
 I. Ez: ceren hirour presona hoyec ezpaitie ber içatia, indarra, eta Gincotarçun bera baicic.
- G. Çoin da hirour persona hoyetan çaharrena, azcarrena, eta çuhurrena?
 I. Bardin dira orotan.
- Dan. 7. v. 9. G. Cergatic eracousten çaicu Aita guiçon ohoratu baten udu-
 rian?
 I. Gouri eraçagutceco, bethidanic,
 31 Trinitate Saintuco Lehen persona dela.

- G. Cergatic deitcen duçu lehen persona, Aita?
 I. İçatia emaiten deriolacoz bi garren personari, çoin baita semia.
 G. Nola Aitac emaiten derio içatia semiari?
 I. Berartçaz bethidanic eçagutciaz.
 G. Nontic da Espiritu Saintia?
 I. Aitac eta semiac al garren bethidanic dien maitetarçunetic.
 G. Gincotatan diren hirour personac eguiazki algar ganic berheci direya?
 I. Bay: bena hala ere eztie ber Gincotarçuna baicic.

3. Igantian

HIROURGARREN CAPITULIA

Incarnacioniaz

Luc. I. v. 26.

Joanes
v. 14.
32

- G. *H* Irour personetarik çoin gugatic guiçon eguin da?
 I. Gingo semia.
 G. Cer erran nahi da guiçon eguin dela?
 I. Guc beçala corpitz eta arima baten hartcia.
 G. Non hartu dutu corpitz eta arima?
 I. Maria Virginia saintaren sabel sacratian.
 G. Nola hartu dutu?
 I. Espiritu saintiaren obraz, çognec haren corpitça eguin baitu virginaren odol chahienetic.
 G. Çonbat naturaleça dira Jesus-Christen?
 I. Biga: Gincarena, eta guiçonarena.
 G. Jesus-Christ bi naturalecetan persona bat deya, à la biga?
 I. Persona bakhoitz bat da.
 G. Çoin egunez Jesus-Christ concevitu içan da?
 I. Andre Sana Maria martchocooan.
 G. Çoin egunez sorthu da?
 I. Eguberri vezpera gaiherditan, çognen orhitçarretan Eliçac ordian hanbat alaguerancia eguiten baitu.
 G. Non sorthu da?
 I. Betleemeco hirian barruki batetan, lekhuric bestetan ecin ukhenez.
 G. Josef saintia Jesus-Christen aita deya?
 I. Ez: honec eztu guiçon beçala aitaric.

- G. Cergatic beraz Joseph deithu da Jesusen aita?
 I. Ama Virginaren senhar beçala, haci eta errekeitatu diala-
 coz.

4. Igantian

- G. *M* Aria sainta bethi Virgina içan deya?
 I. Bay Jesusez erdi beno lehen, ordian, eta gueroz.
 G. Noiz eman çayon Jesus icena?
 I. Circoncisioniaren egunian, sorthu cenetic çortci garrenian,
 çoin deitzen baitugu ourthaxê.
 G. Norc eman derio Jesus icena?
 I. Aita bethierecoac Gabriel Arcangeliaz.
 G. Cergatic deithu da Jesus
 I. Ceren Jesus hitça Salvaçalia erran nahi baita.
 G. Çonbat ourthez Jesus-Christ lurrian bici içan da?
 34 I. Hoguey eta hamahirour ourthez, eta hirour hilabetez.
 G. Norgatic hil da?
 Joan. I. I. Gente orogatic.
 I. Tim. 2. G. Cergatic hila da?
 Apoc. 3. I. Goure arrerosteco.
 Luc. G. Nori guinen bahitu?
 v. 21. I. Debriari.
 I. Petri c. 18. G. Cergatic?
 v. 19. I. Adam munduco lehen guiçonaren bekhatia gatic.
 Gen. 20. G. Cer herioz hil da Jesus-Christ?
 v. 17. I. Iudien curutchiaren pena laidogarriaz, Calvarioco mendian
 Philip. 2. Ierusalemeco Hiri saihexian.
 G. Iesus Ginco beçala hil deya?
 I. Etçaitian hil Ginco beçala bena guiçon beçala hil da?

5. Igantian.

- G. *N* Oiz hil da Iesus?
 I. Ostirale saintian.
 G. Hil ondoan norat ioancen Iesusen arima?
 35 I. Limboetara; anhartio hil cirenen, arima honen hantic idoki-
 tera, çoin lurpê hartan haren aiduru baitçaudian.

- G. Çoin egunez Iesus-Christ hiletaric piztu cen?
 I. Bazcoz.
- G. Çombat egun da Iesus lurrian piztuz gueroz?
 I. Berroquey egun.
- G. Çoin egunez igan da Celietrat?
 I. Jondane salvatorez corpitz eta arimatan.
- G. Celian bere aitaren aldescugnian delaric Iesus-Christ, badeya bestetan ere?
 I. Bay Ginco beçala orotan? Ginco eta guiçon beçala Celian, eta althareco Sacramentu saintian goure amorecatic?

6. Igantian.

- Math. 12. G. *J* Esus berriz ginen deya aguerriz mundu hontara?
 v. 36. I. Bay jugé beçala.
 36
- Math. G. Cer diferencia daté haren lehen, eta bigarren gitiaren artian?
 12. v. 36. I. Lehenian gin da bekhatorer misericordia eguitera, eta azke-
 Math. 26. I. Lehenian gin da justicia eguitera Josafateco ordokiala.
 v. 46. G. Nori eguinen du justicia?
 I. Gaistoer, çoin egotciren baitutu su bethierecoala, gaztigat-
 teco bere merechien arau.
- G. Cer eguinen du honer?
 I. Beregana harturen dutu, eta bethi danic adelatu derien, bere Erresumaz goça eraciren.
- G. Bada beraz besté bicitcebat hontaric landan?
 I. Bay gente hilac oro pizturen dira, ceren goure arima hil ez-taitianac, arraharturen baitu bere corpitça, hareki bethicoz saristatu, edo gaztigatu içateco mundu hontan hareki eguin dutukian onsa, edo gaizkiez: hala honac paradusian dirate, eta gaistoac Ifernian.
- G. Cergatic Iesus Celietrat igan da?
 37 I. Gouri Paradussiaren idekiteco, eta bere Apostolier Espiritu saintiaren igorteco.
- G. Çoin egunez igorri derie Espiritu saintia Apostolier?
 I. Pentecostez.
- G. Iesus Iaunac ezta eman bere Espiritu Saintia Apostolier baicic?
 I. I. Baita bere Eliça saintari ere.

7. Igantian

LAURGARREN CAPITULIA.

Goure ama eliça saintaz

Joan. 10. v. 16. Eph. 4. v. 4. 5. 6.

- G. C Erda Eliça?
 I. Christi hon ooren bilkura, çoin Iesus-Christen Lekhutan, Eliçaco Buru agueri çaicun Aita saintiaren pian, iarraikiten baitira bere Artçagner.
- G. Çonbat Eliça da?
 I. Ezta eguiazco bat baicic, eta houra sainta, Catolica, Apostolica, Erro-
 38 mecoa, çointaric berhez ezpaita salvamenturic.
- G. Cergatic deitcen duçu Santa?
 I. Ceren Iesus-Christ haren Buru guehiena ecinago saintu baita, hala nola haren fedia, Ceremoniac eta sacrametiac.
- G. Cergatic deitcen duçu Catolica?
 I. Mundu orotara helcen delacoz.
- G. Cergatic deitcen duçu Apostolica?
 I. Ceren Iesus-Christen ondoan, Apostoliec bere peredikiez hedatu baitie laur munduco eretçetara.
- G. Certatic deitcen duçu Errumecoa?
 I. Iesus-Christen Vicari Generala Errumeco Hirian handizki dagoelacoz.
- Rom. I.
 v. 8. Ps. 158.
 Rom. 12.
 Job. 19.
 Jo. 20.
 1. Cor. 15.
 Math. 8.
 1. Cor. 12.
 G. Çonbat dira Eliçaco hontarçunac?
 I. Laur: lehena saintien partaletarçuna, 2. bekhatien parca-mentia, 3. araguiaren pitzia, 4. Bethi iragnen dian bicitcia.
- G. Cer da saintien partaletarçuna?
 I. Caritate ossoan bicitçia, eta arima honec algarri bere obra honez parte eguitia.
- G. Cer erran nahi du bekhatien par-
 39 camentiac?
 I. Eliçac bekhatiac parça ahal ditçakiala.
- G. Cer erran nahi du bethi iragnen dian bicitciac?
 I. Paradussia, non dohaxiec Gincoa den beçala ikhoussiren, maithaturen eta goçaturen baitie.
- G. Gente guciac dohatxu diratia?
 I. Ez: Gincoaren gracian hil diratian Christiatic baicic.

8. Igantian.

BOST GARREN CAPITULIA.

Sinhexi, eta Gingoari galthatu behar direnez.

- G. G Incoaren gracian bicitceco, eta Paradusiaren ardiesteco, cer sinhexi behar dugu?
- Math. 28. I. Apostolien simboloac, diot Credoac daduzcan misterioc
v. 18. 19. oro.
- G. Erraçu houra?
- I. Sinhesten dut Gingo aita potere oro
40 dianian, Celiaren eta Iesus-Christ haren seme bakhoitz goure Iaunian. Çoin ičan baita concevitu Espiritu saintiaz, Sorthu Maria Virgina ganic. Soferitu Poncio Pilatusen pian, crucificatu, hil eta ehortci. Iaixi Ifernietara, heren egunian hiletaric piztu. Celietrat igan, iarriric dago Gingo aita potere oro dianaren aldescugnian, hantic ginen da bicien eta hilen iviatcera. Sinhesten dut Espiritu saintian, Eliça sainta Catolica, saintien parteliant içatia bechatien parcamentia, Aragiaren pitzia bethi iragnen dian bicitcia.
- G. Erraçu Credoac latiz, Eliçaco mintçatciala trevatceco.
- I. Credo in Deum Patrem omnipotentem, creatorem celi & terrae. Et in Iesum Christum filium ejus unicum dominum nostrum. Quiconceptus est de Spiritu Sancto, natus ex Maria Virgine. Passus sub Poncio Pilato, crucifixus, mortuus & sepultus. Descendit ad inferos, tertia die resurrexit.
41 à mortuis. Ascendit ad caelos, sedet ad dexteram dei Patris omnipotentis. Inde venturus est judicare vivos & mortuos. Credo in Spiritu Sanctum. Sanctam Ecclesiam Catholicam, Sanctorum Communionem, Remissionem peccatorum, Carnis resurrectionem. Vitam aeternam, Amen.

9. Igantian.

- G. C Redoan ikhassiric, cer sinhexi behar dugun, non ikhassiren dugu, cer galthatu behar dugun Gingoari?
- I. Pater nosterrian, Jesus Jaunac bararc eracaxi dericunian.
- G. Erraçu houra?
- I. Goure aita Celietan cirena, erabil bedi saintuki çoure icéna; çoure Erresuma gin bequigu çoure boronthatia eguinbedi Celian beçala lurrian. Iguçu egun goure eguneco oguia, eta partca itçaguçu goure becatiac hala noula guc partcacê

- aïttutugu goure oguen eguiler eta ezquitçacula eitz tentacionetan erortera, bena beguira guitçaçu gaitcetic halabiz.
- 42 G. Erraçu Paterra latiz?
- I. Pater noster qui es in caelis, sanctificetur nomen tuum. Adveniat regnum tuum. Fiat voluntas tua sicut in caelo & in terra. Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. Et dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Et ne nos inducas in tentationem. Sed libera nos a malo. Amén.
- G. Galtho horien ardiesteço hobeki, nor duquegu gincoa gana arartecari?
- I. Maria santa; Ainguriac, S. Elizabetec eta Eliçac lehenic eguin derien othoiciaz.
- G. Erraçu houra?
- I. Salutaten çutut Maria graciaz bethia, Iauna da çourequi, benedicatu çira emazte oren artian, eta benedicatu da çoure sabeleco frutia Jesus. Maria Santa Gincoaren ama othoitz equiçu gu bekhatore gatic orai eta goure hilceco orenian halabiz.
- G. Erraçu latiz?
- 43 I. Ave Maria gratia plena, dominus tecum benedicta tu in mulieribus & benedictus fructus ventris tui Jesus. Sancta Maria Mater dei ora pro nobis peccatoribus nunc & in hora mortis nostrae. Amen.

10. Igantian.

SEY GARREN CAPITULIA.

Christi içatiaz eta Curutchiaren cegnhariaz.

Math. 28. v. 16. Tertulien de corona militi. c. 3.

- G. C Hristi cireya?
- I. Bay Gincoaren graciaz.
- G. cer erran nahi da Christi içatia?
- I. Jesus-Christin fedian eta leguiian bici guirela eracoustia.
- G. Çoin da Christi eguiazcoaren cegnharia?
- I. Curutchiaren cegnharia.
- G. Çonbat misterio daduzca honec.?
- I. Laur: 1. Gincoaren içaté bakhoitça,

44 2. Personen Trinitatia, diot hirourtarçuna, 6. Gincó semia-
ren Incarnacionia, diot araguiatcia, 4. Bekhatoriaren gin-
coareki Baketzia.

G. Nola horic eracousten dutu?

I. Erraitiaz icenian, eçagutcen dut eztela gincó bat baicic, ha-
nitz baliz erran niro icenetan, 2. Erraitiaz aitaren, eta semia-
ren, eta Espiritu Sainiaren; aithortcen dut badirela hirour
persona gincóatan, 3. Escu escugnaren bolharriala eraistiaz,
diodala eta semiaren; eçagutcen dut Trinitateco bi garren
persona incarnatu, diot araguiatatu içan dela virginaren sa-
belian, 4. Eskiaren igaraitiaz eiskerreco sorbaldatic escugne-
coala, aithortcen dut Jesus-Christec igaren eraci gutiala gin-
coaren eiskerretic, diot exaigoatic bere escugniala, erran
nahi da bekhatic graciala, 5. Eracousten dut curutchiaren
cegnhariatz, Jesu-Christ curutchian hil dela gugatic.

45 11. Igantian

G. C Ergatic eta noiz cegnhatu behar dugu?

I. Iraizteco Deebrien eta tentacionen, goure othoitz, eta lanen
haxarrian.

G. Eguiten ducia bestela curutchiaren cegnharria?

I. Bay Evangelioaren haxarrian: borontian, ahoan, eta bolha-
rrian.

G. Cergatic hirour eretce horietan?

I. Eracousteco, gincoari ohorescatcen deritçogula goure go-
goac, hitcac, eta bihotçac.

G. Aski deya gincoaren sinheste ukheitia, eta haren othoitzia.

I. Ez: ceren escritura saintiac baitio, Deebriec ere sinhesten
diela, eta ikhara daviççala, alabena bethicoz galdu dira.

Iac. 1. v. 19.

Iac. 2. v. 14.

G. Cer behar da beraz salvatu içateco?

I. Eguin: ceren goure fediac laguntu içan behar baitu obra ho-
nez; Eci

46 escritura saintiac dio, fedia hil dela obrac gabe.

G. Non ikhassiren dugu onsa eguiten.

I. Gincoaren, eta Eliçaren manietan.

G. Çonbat dira gincoaren Maniac.

I. Hamar.

12. Igantian.

ÇAZPI GARREN CAPITULIA.

Exod. 20.

G. *E Rratçu gincoaren maniac.*

- I. 1. Ginco bakhoitz bat adora eta maitha eçac gaiça ooren gagnetic.
 2. Gincoaren icena jura ezteçala ez besté gaiçaric behar gabe.
 3. Igantiac beguira itçac, gincoa cerbutchatcen diala devotki.
 4. Aita eta Ama ohora itçac lurrian bici adin Luçazki.
 5. Giçon erhaile ez içala obraz, ez boronthatez.
 6. Luxurious ez içala gogoz, ez corpitcez.
 47 7. Besteren hona ebax ez teçala, ez dakialaric eduqui.
 8. Iakile falsu ez içala, ez iagoitic gueçurti.
 9. Araguiazco obra onhez ezteçala, ezconcez baicic.
 10. Besteren honic nahi eztiala edukiteco gaistoki.

Math. 18. G. Çonbat dira Eliçaco maniac?

I. Çazpi.

G. Erratçu.

- I. 1. Igantez Meça ençun eçac, eta Besta manatiez devotki.
 2. Hire bekhatiac oro cofessa itçac outhian behin gutiena.
 3. Ore Creaçalia errecevi eçac berantena Bazcoz umilki.
 4. Eliçaz manatu Bestac beguira itçac leyalki.
 5. Laur temporac, vigiliac, eta goroçuma barour itçac ossoki.
 6. Ostiralian, ez neskenegunian ezteçala ian araguiric.
 7. Tempora devetatiez eztaguiala Ezteyic: eta Detchema, Primiciac paca itçac chuchenki.

48 13. Igantian.

ÇORTCI GARREN CAPITULIA

*Vertute Theologal, eta Cardinalez.*G. *C Onbat verthute guehien dira.*

I. Çazpi: hirour teologal, eta laur Cardinal.

- G. Çoin dira Teologalac?
 I. Fedia, Esparancha, eta Caritatia.
 G. Cergatic deitzen dutuçu Teologalac?
 I. Gingoari chuchen soguiten derielacoç.
 G. Cer da Fedia?
 I. Gingoac emaiten dericun dohain bat, çogñec sinhex eraciten baiterizcu ossoki, gingoac bere Eliçari erran, deritçonac oro.
 G. Cer da Esparancha?
 Rom. 5. I. Verthute bat, çoinçaz Ugurukiten baitugu gingoac hitz eman derizcun hon guciac.
 G. Cer da Caritatia?
 I. Verthute bat, çoinçaz maithatcen baitugu gaiça ororen gainetic, berarén amorecatic; eta goure Christi laguna guiñaur beçala gincoa gatic.
 G. Nola oraiberian eracoux ciniro Paradussiaz duçun sinhestia?
 I. Ene Gincoa, cinez sinhesten diçut badela Paradussu bat gente perestien, ciñaurc erran duçulacoç.
 G. Nola eracoux ciniro çoure bekhatien percamentia ugurukiten duçula?
 I. Ene Gincoa! Esperancha diçut parcaturen deriztadaçula ene bekhatiac; orohon; ahalsu, eta hitz emanen edukile cirelacoç.
 G. Nola eracoux ciniro Gincoa maite duçula?
 I. Ene Gincoa! Bihotz ossoz orotaco maitena çutut, hontarçunac oro çutan direlacoç.
 G. Çoin dira verthute Cardinalac?
 I. Prudencia, Justicia, Temperencia, eta Indarra.

50 14. Igantian.

BEDERATÇUGARREN CAPITULIA.

Espiritu Sainiaren dohagnés, eta besté verthutéç.

- G. Ç Ombat dira Espiritu Sainiaren dohagnac?
 I. Çazpi: 1. çuhurtcia, 2. Entheleguia, 3. jakitia, 4. devocionia, 5. Aholkia, 6. Indarra, 7. Gingoaren beldurra.
 G. Çonbat dira obra misericordiazcoac?
 I. Hamalaur: çazpi arimari honkiten direnac eta besté çazpi corpitzari.

- G. Çoin dira arimacoac?
 I. 1. Eztakiener eracastia, 2. oguendunen gaztigatcia, 3. beharren honiala aholcatcia, 4. penatien consolatcia, 5. gaizkien emeki egartia, 6. oguen eguiten derikiener parcatcia, 7. bici eta hilen, goure exayentaco ere Gincuari othoitz eguitia.
- 51 G. çoin dira corpitcecoac?
 I. Gosse direner iatera emaitia, 2. Egarri direner edatera, 3. bilaicien veztitcia, 4. eri eta personaren urgaztia, 5. senthoralen etchera hartcia, 6. captivoen arrerostia, 7. hilen ehorztia.
- G. Çonbat dira hobe içateco aholcu saintiac?
 I. Hirour: 1. bere gogozco baguecia, 2. bethiereco caritatie, 3. Sori diren gaiça orotan sinhestia.
- G. Nor gertha daite dohaxu?
 I. Çortzi gente guisa, 1. bere nahiz prauvé direnac, 2. eme direnac, 3. bere bekhatiez nigar eguiliac, 4. çuçen eguiliac, 5. misericordia eguiliac, 6. bihotcez chachu direnac, 7. bakezcoac, 8. eguinbidia gatic gaitz egarliac.

52 15. Igantian.

HAMARGARREN CAPITULIA

Bekhatiaz, eta haren Erremedioéz, Indulgenciez ere.

- G. Cer da bekhatia?
 I. Gincua leguia hausten diana oro.
- G. Conbat bekhatu guisa da?
 Rom. 5. I. Biga: Originala, eta actuala.
 v. 12 G. Cer da bekhatu Originala?
 Ps. 10 I. Adam munduco lehen guiçonaz eguin duguna, çognez coçaturic sortcen baikira.
- G. Cer cen bekhatu hora?
 I. Gincoc frutu devetatu cerionaren iatia Eden deitcen cen baratcian, edo lureco Paradussian.
- Gen. 2 G. Frutu hora gaisto cena?
 I. Ez; Gincoc eztu Deus eguiten gaistoric.
 G. Cergatic beraz Gincoc devetatu cerion hora guiçonari?
- 53 I. Sinhexiren cianez borogatceco.
 G. Cerc eragotci cian lehen guiçona manu haren haustera?
 I. Deebric hartara tentatu cian, eta aholcatu Eva haren emaztiaz.

- G. Guiçonac arren eztu eguin bekhatuic, Deebriac eraguin derionaz gueroz?
- I. Bay bekhatu handi bat ere, Gincoaren graciarekin espiritu gaistoaren tentacionia gaeraiten ahal cianaz gueroz.
- G. Cer da bekhatu actuala?
- I. Guihaurec eguiten duguna.
- G. Combat bekhatu actual guisa dira?
- I. Biga: mortala, eta veniala.
- G. Cer da bekhatu mortala?
- I. Gincoaren gracia gal eraciten dericuna, eta goure arimari Celuco bicitcia edekiten deriona.

54 16. Igantian

- G. Combat dira bekhatu mortal guehienac?
- I. Çazpi: 1. Uргуuillia, 2. Avaricia, 3. Araguizco bekhatia, 4. bekaizteria, 5. gormandiça, 6. khechueria, 7. herrabia.
- G. Cer da bekhatu veniala?
- I. Gincoaren gracia edekiten ezteicuna, bena bay hozten haren maitetarçuna.
- G. Bekhatu mortaletan hilcen direnac cer guerthatcen dira?
- I. Ifernalat doatça, bethicoz han Deebrieki érratcera.
- Gen. 3.
v. 16
2. Reg
11.
55
I. Cor. 3
v. 13 15
Conc.
Trid.
Ses 25
- G. Bekhatu venialetan hilcen direnac mortalen ere oguenac parcatuic hayec oroc merechi cien penitencia, mundu hon-tan aski onsa eguin gabe, cer guerthatcen dira?
- I. Purgatoriola doatça.
- G. Cer da Purgatorioa?
- I. Lur pian suz bethe den lekhu bat Iferniaren althian, non arimec pena ecinago garratçac pacatcen baitutie, eta çog nec bekhatien arau luçaz iraiten baitie.
- I. Purgatoiroco pener ihes eguiteco, cer eguin behar da?
- I. Bici guireno penitencia; Ingulgencia eta Jubileûac iravaz; Sacramentiac ardura har Meça ençun devotki; Gincoa onsa othoi, eta gagnetaco obra onac eguin.
- I. Goure bekhatiegatic Gincoari çor deritçogun pena temporalen parcamentia, çoin Eliçac Penitenciazco Sacramentutic berhez emaiten baitericu, graciatan iarten baguira, eta obra honac eguiten.
- G. Eliçac Indulgenciez, eta Jubileüéz nola parcatcen derizcu goure bekhatu parcatiec merechi dutien gaztiguiaç?
- I. Jesus-Christen, Andre Dana Maria, eta beste saintien hon-

guiguinac, Gincuari çor deritçogunen honimentutan, ertchekiten derizcula.

G. Norc eman ditçaque Indulgenciac?

I. Aita Saintiac Eliçaco orori, Eta Jaun Apezpicuec bere pe-coer, Eta Apeçac chede eçari deritcenen arau.

G. Purgatorioan diren arimac goure othoitcez, ohereskiez, eta penitenciez urgazten ahal dutuguia.

I. Bay, guciz Meça saintiez, çoinac ardura goure askaci, adiskide, eta hilentaco erran eraci behar baitutugu; hartaco ere dira bethiz gueroz ordegnietan ordenatcen Prevendak eta Obitac ourthecal arimen orhitçarriac.

17. Igantian

HAMECA GARREN CAPITULIA

Espiritu saintiaren contré diren bekhatiez, eta beste Gincoarean aitcinian oihuz mendeku galtho daudianez.

G. Combat dira Espiritu saintiaren contre diren bekhatiac?

57 I. Sey: 1. Gincoarean misericordiaz exitia, 2. obra honic gabe salvatu oustia, 3. Eguia daquianaren ukhatcia, 4. besteren hon espiritualaz bekhatiz içatia, 5. bekhatian uxu eta gogor egoitia, 6. azkenecoz bekhatu mortalian hilcia penitenciaric eguin gabe.

G. Combat dira Gincoarean aitcinian mendecu oihuz daudian bekhatiac?

I. Laur: 1. aitcinitic gogoaturic eguiten den heriotcia, 2. naturaren contre eguiten den araguizco bekhatia, 3. prauver gaizki eguitia, 4. mithil, nescato, eta languiler bere sarien eta bekhularien ukhatcia, edo bortchatcia.

G. Çombat dira arimaren exayac?

I. Hirour: 1. Deebria, 2. araguaia, 3. Mundia çointaric handiena baita araguaia; ceren Deebria eta mundia ir aiz baititçakegu, bena ez araguaia.

LAUR URHENBURIEZ

G. Combat dira gentiaren urhen buriac?

8y I. Laur: 1. hilcia, 2. Jujamentia, 3. ifernia, 4. Paradussia.

G. Cer da hilcia?

I. Azken bethiereco Arresta, çein Gincocac emanen baitu gente honen althé, eta gaistoan contré.

- G. Conbat Jujamentu guisa da?
- I. Bigataco: bat bederarena, eta guciena
- G. Noiz daté bat bederaren Jujamentia?
- I. Hil beçain sarri.
- G. Noiz daté ororena.
- I. Mundiaren urhencian.
- G. Cer da ifernia?
- I. Lurraren çolan suhalmaz bethe den presoubat, gaistouen bethicoz gaztigatceco.
- G. Cer da Paradussia?
- I. Celian ohorez eta ditcha oroz bethe den lekhu bat, bethicoz gente perestien saristatceco.

59 18. Igantian

HAMABI GARREN CAPITULIA

Sacramentu guciez, çognez Gincoc emaiten baitericu bere gracia

- G. Cer da Sacramentia?
- I. Cegnhare agueri bat, çoghec Jesus-Christen manuz eta indarraz eraçagutcen, eta emaiten baitericu Gracia agueri eztena, goure arimen saintutceco, onsa hartcen dugunian.
- G. Conbat Sacramentu dira?
- I. Cazpi: Batheyia, Confirmacionia, Corpitz Saintia, Penitencia, Oliadura, Ordena, eta Ezconcia.
- G. Norc ordenatu dutu Sacramentiac?
- I. Jesus-Christec.

HAMIROUR GARREN CAPITULIA

Batheyiaz

Joan. 3. v. 5. Math. 28. v. 19.

- G. Cer da Batheyia?
- I. Lehen Sacramentia; çoghec sortcetic oroc dugun bekhatu

originala chahatcen baitericu, eta Christituric Gingoaren, eta Eliçaren haurrac eguiten.

G. Norc batheya diro?

I. Jaun Erretorac edo haren lekhucoac, eta hoyec hel eztitakian norc nahi, aita améc ere, hobeki daquianac.

G. Cer beha da onsa batheyatceco?

I. Hirour gaiça: Houra, hitçac, eta Intencionia.

G. Certan dago Intencione hori?

I. Eliçac eguiten dian beçalaco Christau baten eguin nahian.

G. Çoin hitz erran berar dira?

61 I. N. Batheyatcen ait Aitaren † Eta semiaren † Eta Espiritu Sainiaren icenian † halabiz.

G. Hitz horic çoin minçaragez erran behar dira?

I. Çoinçaz nahi.

G. Çoin horez batheyatu behar da?

I. Hour naturalaz: eci eztaite batheya arrosa hurrez, saldaz ehez, ez eta belharretaric elkhiten direnez.

G. Nora issouri behar da batheyuco houra?

I. Haurraren buriala, edo bortchan haren besté eretcé guehien agertian.

G. Noiz issouri behar da houra?

I. Erraitian, Batheyatcen ait Aitaren &c.

G. Haurra bici edo onsa batheyatu denez duda denian, cer eguin behar da?

I. Batheyatu behar da houla; Gingoaren haurra bici bahiz, edo onsa batheyatu ezipahiz, Batheyatcen ait Aitaren † &c

G. Hil beldurrian Etchen, edo bereber haurra batheyatu denian, Berriz Eliçan,

62 batheyatu behar dia?

I. Ez; ordian aski da, eman dakitçon Crisma eta gagnetaco Eliçaren Ceremonia Sainiac.

G. Cergatic Eliçan haur batheyatcen denac eguz aita, eta eguz ama behar dutu?

I. Eracousteco: hala nola bere aita eta ama naturalec corpitça eman baiterie, Gingoac eman derion arima bekhatiac theyuturic, Eguz aita améc batheyiaren graciaz chaha eraciric, Jesus-Christen leguian ahalaz bici eraciren diela, Gingoari haur espirituz berriz sorthiaren bermé sartcen direla.

G. Bermé espiritual hayec çonbat ourthe behar die?

I. Eguz aitac hamalaur; eta Eguz amac hamabi, biac onsa ikhassiac direlaric: gaztiagori ere fedezco puntu guehienac eta othoitciac balin badakitce.

- G. Coin icen haurrari eman behar çayo?
 I. Saintu batena mithilcoari, eta sainta nescatilarî; amorecatic Paradussian
- 63 G. Ginoa gana artecari eta Patron houra ukhen deçan; lurrian deno haren verthuter iarraiki dadin, eta othoitcer comenda.
- G. Eguiten deya ascazconteric batheyian, eta Confirmacionian?
 I. Bay espiritualki: haur batheyatiaren eta batheyaçaliaren; Eguz aita amén eta Eguz aita amen artian: berhala guerthacten da Confirmacionian hatacoz etçate hayer sori algarreki ezconcia.

19. Igantian

HAMALAU GARREN CAPITULIA

Confirmacioniaz

Act. 8. v. 14. 15. 16. 17.

- G. Cer da Confirmacionia?
 I. Sacramentu bat, çog nec emendatcen baitericu gracia eta indar batheyiace eman
- 64 G. derizcunac Jesus-Christetan dugun sinhestiaren eracousteco, eta Christi ossotcen Espiritu saintiaren dohagnez.
- G. Nola içan behar da, Confirmatu icateço?
 I. Cofessaturic graciatan, eta jakin paterra, AVE MARIA, CREDOA, Ginoaren, eta Eliçaren maniac, baita fedezco puntu guehienac.
- G. Sacramentu haur gabe salva gutakia?
 I. Bay: bena hartcen ahal dialaric, eizten dianac bekhatu handi eguiren du.
- G. Norc Confirma diro?
 I. Jaun Apezcupiac.
- G. Cer adin behar da Confirmatu icateco?
 I. Cazpi ourthé, eta Ginoa eçagutu.
- G. Cer da Confirmacioniaren materia?
 I. Crisma Saintia, çoin baita olio balsamoareki nahassia, eta ostegun saintian Jaun Apezcupiac consecratia.
- 65 G. Olioac cer eracousten du Confirmacionian?
 I. Haur hedatcen den beçala, Espiritu saintiac issouriz bere graciace arimari emaiten deritçola.

- G. Cer eracousten du balsamoaren urrin honac?
 I. Goure bicitcé perestiaren urrin honez algar escolatu behar dugula.
- G. Cergatic Jaun Apezcupiac berecatcen du confirmatcen diaren belarra?
 I. Eracousteco: haur nola baita corpitçaren eretce gorena, eta non agueri baitira beldurraren eta ahalkiaren cegnhariac, Jesus-Christen fedia goraki lotsa gabé haren exay gais-toenen aiticnian aithortu behar dugula.
- G. Cergatic Jaun Apezcupiac confirmatiari emaiten derio machelan escu khaldi bat?
 I. Orhit dadin, adelaturic egon behar diala, gaizki eta desditcha ororen Gincoaren amorecatic egarteco.
- G. Conbatetan ihor confirma daite?
 I. Ez behin baicic: Ezeta batheya, ez ordena; ceren hirour Sacramentu hoyec Charactero eta cegnhare espiritual gal eztiçakian bedera, arimari eretche-
 66 kiten baiteritce.

20. Igantian

14. Igantian

HAMABOST GARREN CAPITULIA

Penitenciaz

Math. 16. v. 19. Joan. 20. v. 23. Act. 19. v.

- G. Cer da Penitencia?
 I. Sacramentu bat, çoinçaz batheyatuz gueroz eguin dutugun bekhatien parcamentia ardiesten baitugu.
- G. Cer behar da Sacramentu honen hartceco?
 I. Hirour gaiça: Contricionia, Confesionia, eta satisfacionia.
- G. Cer da Contricionia?
 I. Urriki eta dolu bici bat Gincoari oguen eguin daritçogunez, orotako hobena delacoç; hari hitz emanic ezkirela berriz hertara eroriren, eta igarenez
 67 cofessaturen guirela.
- G. Contricione berareki salva gutakia?
 I. Bay osso bada, esta ecin cofessa baguité.

- Conc. Trid. Sess. 14. 6. 4.
- G. Cofessatcian, arras ukhen behar duguia contricionia?
- I. Hobena liçate, eta Gincuari houra ahalaz galthatu behar deriogu: orotraterre houra eztugunian, Atricionia aski dugu Cofessioniareki.
- G. Cer da Atricionia?
- I. Dolu ukheitia Gincuari oguen egunez, bekhatiac Paradusia gal eraciten dericulacoz, eta eragoizten Ifernuco penetarra.
- G. Cer da Cofessionia?
- I. Goure bekhatu ororen Gincuari aithortcia, hourac partacaten ahal derizcun Apeçaren aitcinian.
- G. Cer behar da Cofessione hon baten eguiteco?
- I. Bost gaiça: 1. bere concencia onsa ikher, 2. bekhatu oroz dolu, 3. Apeçari oro cofessa, 4. har gogo azcar bat, ez hetara erorteco guehiago, 5. ahalic
- 68 sarriena Eguin penitencia Cofessoraz emana oro.
- G. Cer da satisfacionia?
- I. Gincuari eta goure laguner çor deritcegunen pacatcia, goure Cofessoraren maniaren arau.
- G. Penitencia eguin Ezpaliz, hon liçatia Cofessionia?
- I. Bay: bere nahiz eizten dianac, haren eguin gabez bekhatu laidi.
- G. Nola hassi behar da cofessatcen.
- I. Apeçaren aitcinian belharico cegnhatuerran, Idaçu Aita çoure benediccione saintia, bekhatore bainiz; guero erran. Cofessatcen niz Gincopotere oro dianari, Maria bethi Virgina dohaxiari iondane Gneli Archangeliari, iondane Johane Baptistari, iondane Petiri eta Paule Apostolu saintier, besté saintu orori, eta çouri aita Espirituala, ceren sobera bekhatu eguin baitut pensamentuz, hitcez eta obraz; Ene faltaz, Ene faltaz, Ene falta handiz Hartacoz othoitcen dut Maria bethi Virgina dohaxia, iondane Gneli Arcangelia, iondane Johane Baptista, iondane Petiri
- 69 eta Paule Apostolu saintiac, eta beste saintiac oro; Eta çu Aita Espirituala, Gincoa othoi deçaien enegatic. Edo latiz Confiteor Deo & c.

21. Igantian

HAMASEI GARREN CAPITULIA

Corpitz saintiaz

Math. 26 v. 26. Marc. 14. Luc. 22. Joan. 6. 1. Corinth. 11.

G. Cer da Corpitz saintia?

I. Althareco Sacramentu saintia, çog nec goure arimaren bici garri baitaduzca eguiatzki Jesus-Christ goure Jaunaren corpiça, odola, arimá eta Gincortarçuna, oguiaren eta mahaxanoaren urudien pian.

G. Cer dira uduri hourac?

I. Goure sendimentier agueri diren chouritarçuna, biriviltarçuna, handitarçuna, figura eta goçoa.

70

G. Ezteya Oguiaren eta mahaxanoaren içatia urudi hayeki.

Conc.
Trid.
Sess.
cap. 1.
2. 3.

I. Ez: ceren hora eguiten baita Jesus Christen corpiça eta odola; Apeçac Meça Saintian, Ostia eta mahaxanoa consecratcen dutian beçain sarri.

Math. 26

G. Nola borotgatcen duçu Miraculu handi hori?

I. Jesus Jaunac berarc Evangelioan erran dericu, Oguia eskietara harturic.

HAUR DA ENE CORPITCA eta Mahoxanoa çalitçan eçarri-ric.

HAUR DA ENE ODOLAREN calitça.

G. Noren hitcez eta indarraz eguité da Meçan Consecratione hori?

71 I. Jesus-Christenez, çoin Apeçac haren manuz, eta lekhuco beçala erraiten baitutu.

G. Noiz eguiten da hori Meçan?

I. Apeçac Ostia saintiaren, eta Calitçaren goratceracoan, erraiten dutianian hitz Sacramentalac.

Latrie.
Ps. 96
Math. 29

G. Ordian Iesus Christen corpitz, eta odol sacratiaç adoratatu behar direya?

I. Bay onsa, hala nola hayen hartcian, ceren ezpaititake berhez haren gincotarçunetic.

22. Igantian

- G. Corpitz saintia errecevitcen dianac, Iesus-Christen odol preciatia ere hartcen dia?
- I. Bay: ceren haren corpitz arrapiztia bethi bici dena, odolaren kin baita.
- G. Iesus-Christ nola dago ostian?
- I. Espiritia corpitcian dagoan beçala, osso ostia gucian, baita haren eretce orotan: hartacoz Ostia hausten denian, ezta batere hausten Iesus-Christen
- 72 corpitça, bena bay oguiaren uduriac.
- G. Ostian içateco, Iesus-Christ elkhiten deya celutic, ala ordu berian han ere dago?
- I. Ezta hantic ialkiten, Celian eta Sacramentu saintian da behincoaz Gincöaren ahalaz.
- G. Noiz manatu içan da Sacramentu haur?
- I. Ostegun saintu gayan, Iesus Iaunac erranic, eguicie haur ene orhitçarretan; eta ordu berian Apostoliac Apéz eguincütian.
- G. Cer behar da Sacramentu honen merechituric hartceco?
- I. Fedia, chahutarçuna, devotionia eta barour içan.
- G. Cer sinhexi behar da ossoki Sacramentu honez?
- I. Naturaz gainti hontan dela Iesus-Christ.
- G. Iesus han goure corpitceco beguiez ikhous diroguia?
- I. Ez goure corpitcian arima beno haboro, ceren nola espiritia-
- 73 baitago, eztaite ikhous goure arimaren beguiaz baicic, çoin baita fedia.

23. Igantian

- G. Cer chahutarçun galthacen dericu Sacramentu honec?
- I. Bekhatu, guciz mortalic gabé içatia.
- G. Cer devocione?
- I. Verthute berheci çonbaiti iarraitia; eta beguiac beheraturic, corpitça chahuric, armaric batere gabé houra errecevi graciatan, eta beharra bada onsa cofessaturic.
- G. Nola barour?
- I. Gaiherdiz gueroz deus ian ez edan gabé salbu eriac hilceracoan.
- G. Çoin adinetan, eta nola ikhassiric hartu behar da corpitz saintia?
- I. Mithilcoec hamalaur ourthetan, eta nescatilec hamabitan;

othoitciac eta Catechima ikhassiric, cofessorari hobekien urudi çayon beçala.

- 74 G. Erier eman bahar çayeya corpitz saintia eta houra hetara laguntu?
- I. Bay hayen errekeitariec ordu honez eman eraci behar derie, hen arimaren eta corpitçaren hazcurre hobena denaz gueroz: eta hari ohorez jarrikiric, eria Gincuari gomendatu.
- G. Meçan Ostia Saintiaren goratcian, cer erran behar da?
- I. Adoratcen çutut umilki Jesus-Christ ene Salvaçaliaren corpitz sacratia Maria Virgina ganic sorthia, eta curuchian enegatic hil cirena; aragui bicia, arima saintia, Gincotarçun osoa, eta oren Salvamentia, çoure amorio handiaz othoy parca ene oguenac.
- G. Apeçac Calitça goratcian, cer erran behar duçu?
- I. Adoratcen çutut umilki Jesus-Christ ene Salvaçaliaren odol preciatia; Ene bekhatu oren chahatceco issouria içadaçu othoy ene arima, eta Salva neçaçu çoure hontarçunaz.

75 24. Igantian

HAMAÇAZPI GARREN CAPITULIA

Meçaco Sacrificioaz

Luc. 22. v. 19. Hebr. 5 v. 1. Act. 13 v. 2.

- G. Cer eguiten duçu lehenic Iesus-Christen Corpitçaz eta odolaz?
- I. Meça saintian oherescatcen citiçut Ginco Aita bethierecoari, hen merechiez ene bekhatien parcamentiaren eta behar oren ardiesteco.
- G. Sacrificio honçaz cer enthelegatcen duçu?
- I. Gincaren handitarçunari altharian bere semiaz eguiten çayon ohereskia, hari laquetenic çayona beçala.
- G. Cergatic eguiten da sacrificio haur?
- I. Jesus-Christec curutchian berartçaz eguin dianaren orhitçarretan, eta haren verthutiaren gouri ertchekiteco.
- 76 G. Meçaco sacrificioan Jesusec issourtcent dia bere odola, besté orduz curutchian beçala.
- Rom. 6 I. Ez: sacrificio haur odolstatu gabé da?
- G. Jesus Christ hilcen deya sacrificio hontan?
- I. Bay uduritan, bena ez eguiatan.

G. Nola hori?

I. Uduri delacoz, misterio hontan haren corpitz eta odol edireiten direnac Ostian, eta Calitçan bata bestiaganic berheci direla.

G. Bena eguiazki berheci direya?

I. Eztitake berhez guehiago, Jesus-Christ hiletaric pitztuz gueroz.

25. Igantian

G. Meçaco sacrificioan edireitian cer eguin behar da?

I. Orhitu Jesu-Christen hilçiaz, Calvarioan ikhousten bagunu beçala, eta haren minez honki goure bihotçac.

G. Eliçac Gincoari cer eskencen derio Meça saintian Jesusen, corpitz eta odol-
77 lareki?

I. Christi hon ooren othoitz eta gogo honac.

G. Cergatic?

I. Gincoari laket çaitçolacoz, bere Semiaren corpitz eta odolarekin eskencen deritçogunian.

G. Nori eguiten da Sacrificioa?

I. Gincoari berari, haren guehiangoa eta hontarçun ecinago handien eçagutceo.

G. Cergatic Paradussian diren saintiez orhitçarre eguiten da Meçan?

I. Gincoari eskerren emaiteco harganic ukhen dutien honez; Eracousteco ere saintu, eguin direla hontan oherescatcen deriogun Jesu-Christen merechiez, eta artecari içan dakizcun Gincoa gana.

G. Cergatic Apeçac Meçan hartcen du Jesus-Christ oguiaren eta mahaxanoaren bi udurien pian; ez aldiz bestec?

I. Hobeki Sacrificadore beçala eracousteco Iesus-Christen ari-
78 maren eta corpi-

tcetic berheztia curuchian; haren beraren corpitz eta odolaren hartciaz, oguiaren eta mahaxanoaren bi udurien pian; çoinezpaita eman Apez eztirener.

26. Igantian

HAMACORTCI GARREN CAPITULIA

Oliaduraz

Jac. 5 v. 14. Marc. 6 v. 13.

- G. Cer da Oliadura?
 I. Sacramentu bat; çog nec eriaren bekhatu venialac parcatcen baitutu; houra azcarcen Deebriaren tentacionen goitceco, baita ossagarria arremaiten, haren hobena bada.
 G. Sacramentu honec herioa lehia eraciten dia?
 I. Ez.
 G. Oliatceco, uguruki behar deya, eria azken haxian den?
 79 I. Ez bortchaz baicic, eci ikhousten bada eztaitala itçour bere gaitcetic, ahalic sarriena eta eçagutcia diano, olia eraci behar da.
 G. Oliatu gabe salva guitakia?
 I. Bay: alabena heravez uzten bagunu, oguen handi gunuke.
 G. Eritarçun batetan ihor olia daitia berritan?
 I. Ez behin sendotuz gueroz, arrerituric hilcera giten ezpada.

27. Igantian

HEMERETCU GARREN CAPITULIA

Ordenaz

1. Tim. 4 v. 14. 2. Tim. 2 v. 5. Hebr. 5 v. 4.5.

- G. Cer da ordena?
 I. Jaun Apezcupiac emaiten dian sacramentu bat; çog nec Eliça guïçoner bere eguinbide saintian, eta sacrificio en eguiteco, baita odolaren bester Sa-
 80 cramentu saintien emaiteco ahala baiterie.
 G. Conbat Ordenu da?
 I. Cazpi: Apeztarcuna, Diacretarçuna, Soudiacretarçuna, Acolita, Exorcista, Iracourçale, eta Borthaalçaingoa.
 G. Tonsura Ordenu bat deya?
 I. Ez Ordenetara adelu bat baicic.

- G. Har diroya Tonsura, Ordenu Sacratia hartu gogo Eztutia-nac?
 I. Eztiro bekhatu eguin gabé.

HOGUEI GARREN CAPITULIA

Ezconciatz

Ephes. 5 v. 32.

- G. Cer da Ezconcia?
 I. Sacramentu bat; çoinçaz Gingoac guiçona eta emaztia al-garganatcen baitutu maiteki eta bakez bicitceco; haur ukei-teco, eta hayen Gingoaren cerbutchian
 81 hazteco, eman nahi baiterie.
- G. Cer eguiten du Ezconcia Sacramentu?
 I. Ezconcen Diren bien hitcez, edo çonbait besté agueri den cegnharez Jaun
 Erretoraren, edo haren lekhucoaren, eta Laur iakileren aiticnian, algar senhar eta Emazte hartcen diela erraitiac.
- Ord.
 1667
 Tit. 20
 art. 10 G. Cer çor derio senharrac emaztiari?
 I. Maitetarçun, fidelitate, eta urgazia.
 G. Cer çor derio Emaztiac bere Senharrari?
 I. Maitetarçun berhala, fidelitate, ohore, eta haren manu pian bicitcia.
- G. Certatic da Sacramentu Ezconcia?
 I. Jesus-Christen, eta Eliçaren bartarçunaren cegnharia dela-coz.
- G. Nola adelatu behar da Ezconciala?
 I. Bere ascaci, adiskide, eta guehiener hartçaz eçagutce eman-ic, hirour Cridac eraguinic, hetaric Eliçaco Iavec solthac-tcen ezpadaie: onsa ere Cofessa, eta Corpitz saintia errecevi-turic.
- 82 G. Cer adinetan ihor ezcont daite?
 I. Mithilcoac hamalaur ourthiac bethez gueroz, eta nescatilac hamabi bethe ondoan.
- G. Ihor ezcont daitia noreki nahi?
 I. Ez solthu ezpada; ez ere ascaci, ez aliatieki laur garren bel-haguian direno, eliçaco Javen solthura gabe. Ez eta lehen edo bi garrenian bekhatiac aliatu dutianac.

28. Igantian

HOGUEI ETA BAT GARREN CAPITULIA

Gincoaren hamar manien Enthelega Eracitia

Exodi 20. Math. 5 v. 19. Marci 10. 1 Uc. 18

- G. Çonbat dira Gincoaren maniac?
- I. Hamar: 1. Ginco bakhoitz bat adora &c.
- 83 G. Erradaçu ceri gogoatu dugun Gincoaren manu bat bedera-tan?
- I. Jakin behar da manu batçieç erraiten derikiela, cer eguin behar dugun; eta bestec cer etçcaicun sori.
- G. Conbat parte daduzca Gincoaren lehen Maniac?
- I. Biga: lehenian Gincoac eçagut eraciten dericu, bera dela goure eguiazco Jauna, guc adonatu, cerbutchatu, eta Gincoatan, bestiac oro utciric, eduki behar duguna. Bigarren partian manatcen gutu eztaguigula Idolaric, Nozpaico Paganoeç, eta orano hayen goitia çonbaitec beçala.
- 84 G. Nolaco ciren Idolac, eta cer sinheste cien hetan?
- I. Imagina elibat, erran nahi da Guiçon, eta Emazté bere artian valiotoaco ukhen çutienen uduriac urhez, cilarrez, çourez, harriz eta hanitz besté gaicaz; çoin erhoki eta uxutuki Ginco edukiten eta adoratcen baitçutien, eta çogñec ahoetaric minço baitçaitcen Deebriac., Adoratcen ere cien Ekhia, Arguicaguia, besté Içar elibat; Laur Elementiac Suya Airia, houra, eta Lurra. Orano berac abereturic hanitz Abere cuntêren uduriac adoratcen çutien, Egiptaco Erresuman Apis Idi belçaren uduria beçala.
- 84 Sap. 14
V. 15.
Exod. 32
v.
Psa 1. 106
v. 23
Ps. 95
Rom. 1
v. 23
1 Cor. 10
v. 20
S. Agust.
1. de liv.
1. 4. c. 8
Tertu 1.
Ap. contra
gentes.
2. Conc.
Nicenum
act. 3.
Conc.
Trid.
Sess. 25
- G. Paradussuco saintien Imaginen Eliçan Edukitia, eta hen aitcinian belharicatcia othoitcen eguiteco, lehen manu hon contrè deya?
- I. Ez segur: ceren Christieç badakigu Imagina hoyec oihalez, çourez, edo harriz direla, eta hec berec eztiela bere baitan verthuteric ez indarric, gouri honki eguiteco: bena nola saintu eguiazcoez orhit eraciten, eta iratçartcen baicutie, hayen honquiguiner iarraitera, hen uduriac ohoratcen dutugu, çoin ohore saintietara baitaroagu.
- G. Gincoac eztianaz gueroz corpitic, Nola Trinitateco hirour personen uduria eguin ditake?
- I. Eztirogu Gincoaren içatia berartan goure corpitceco be-guiez ikhous, bena bai hirour Personec gouri aguerteco, har-tu dutien moldiac eguin hala nola Aita Daniel Profetari
- 85
Math.
3. v. 16
Marc.

1. v. 10 aguertu baitçayon Guiçon çaharbat beçala kaideran iarriric;
 Js. 1 v. 32 Eracousteco haren çuhurtciaren eta bethierezco içatiaren: Se-
 Act 2 v. 3 mia guiçon beçala guiçon eguin denaz gueroz. Eta Espiritu
 Isai. 5 Saintia Ourço baten moldian hala Jesus Jaunaren batheyian
 Apos. 12 aguertu celacoz; Edo suzco mihi elibaten udurian, hala Pento-
 costez Apostolietara gin celacoz. Berhala eguiten dira Aingu-
 rien uduriac, aguertu diren moldetan.

29. Igantian

- G. Cer da Gincoaren adoracia?
- Latrie I. Eçagutcia, hora dela ororen Creaçalia, eta guehiena, osso-
 ki ere haren manu pian bicitcia.
- G. Nola behar da Gincoa maithatu?
- I. Hontarçun, ohore, bici guciac galcera utci, lehenago eciz ha-
 ren manic haux.
- G. Nor doa manu honen contre?
- 86 I. Misterio guehienac Paterra, Credo eta Gincoaren maniac
 eztakitçana: Goiz arraxez Gincoa belharico othoitcen ezti-
 ana, ahal diroalaric. Eliçatic berheciac supersticiosac, azti,
 eta belhaguiliac.
- G. Heretico eta Eliçatic berheciac nola doatça honen contré.
- I. Fedebat, Leguebat, Eliça bat, eta Eliçaco guehien agueri
 den Javé bat baicic eztelariac, çoin baita Errumeco Aita Sain-
 tia; hoyec ukhaturic fediaren eta Leguiaren bere anço, eta
 nahi dien beçala utçulciac.
- 87 G. Supersticios, eta aztiec nola edo certain houx eguiten die?
- Deut. 12 I. Gincoac eta haren Eliçac ordenatu eta usatu dutien Cere-
 v. 10.11 monia eta erremedioac aski hon ediren gabez eta her ez fi-
 12 daz, hitz arce elibatez, Cetatchucac, Cegnharazucac, (Etcite-
 1. Cor. 10 yela Deebrien lagun içan) boustaurez, çonbait belharrez,
 v. 20 edo khandera honenbeste pitzuz, Eriaren sendotcera, edo
 S. Agust. 1 de gaiça galdien edireitera, çoignetan sartcen baita Deebriaren
 Doct. artecia agueriz, edo eçavaki, besté orduz harekin norbaitec
 Chry. c. 20 hitça harturic: Eta gaiçac beratçaz eztaidiana, edo gincoa
 S. Th. q. 96 ganic indar baten eguiteco hartu gabé, naturaz gaintico gai-
 Art. 1.2 cen eguitera iarten direnac Caractero izkiribatu çonbaitez,
 edo nola nahi.

30. Igantian

- G. Beelhaguiliac cer gente dira, eta nola houx eguiten die lehen maniaren contre?
- Delrio
lib. 6
Sect. 3
- I. Gente eta Espiritu apal elibat, çog nec dioyenaz, arnegatcen baitie bere eguiazco Gincoa, eta batheyu saintian hartu dien fedia eta Jesus-Christen leguia; Aita ama, eta Eliçaco gaiça guciac: Eta guero hartcen die bere Jaun eta burçagui Deebria, adoratcen die, cerbutchatcen, eta harc nahi beçala, bera laguncen çayela, eguiten dutie gaizki ahalac oro, guciz haurretan,
- 88
Levit
20 v. 27
Genes.
18 v. 3
- G. Gincoaren lehen maniari oguen eguiten derieya, Paradussuco saintier edo Aingurier othoitcen hourac eta hayen Errelikiac ohoratcen dutienec ere?
4. Reg.
13. 2. 21.
Job. 42
v. 7. 8. 9. 10
Jac. 5
v. 16
1. Tess.
3. v. 1
Tob. 12
v. 12. 15
Math. 18
v. 10
Ps. 90. v. 11
- I. Ez batere: ceren hourac ohoratcen baititugu, Gincoac maite eta adiskide dutialacoz: Eta nola hon baita mundu hontaco gente perestiec batac bestia Gincoari gomenda decen bere othoitcez, eta segur ordian eztiela oguen eguiten Jesus Jaunaren Carguari, çoin baita gucien gagneco goure Arartegoa. Agueri da, nola saintiec hobeki eçagutcen baitutie Celutic goure galthoac eta beharrac, urgazten ahal gutiela eta arerosten behar dutuguna, bethi Iesusen merechiez.

89 31. Igantian

HOGUEI ETA BI GARREN CAPITULIA

Bi garren maniaz

- G. Bi garren maniac cer nahi du?
- I. Gincoaren icena iura eztecala &c.
- G. Sori deya cin eguitia çoinbat orduz?
- Josue
7 v. 19
- I. Cin eguitia, nola baita Gincoaren eçartia goure erranaren lekhuco, badakit cina eguin behar dela ecin bestez, medecina hartcen den beçala eguiaren egarteco, dakigunaz onsa orhituric lehiatu gabé, hertu ez emendatu gabé, ez ere ihori gaizkirc eguiteco.
- G. Cer da, auher Gincoaren iuratcia?
- I. Cucen, behar, eta arraço gabé iuratcia.

- 90 G. Bekhatu handi deya, cin gueçurrian eguitia?
 I. Bay hori da, Gingoaren, gueçurti eguin nahia, hartacoz eztaite parca penitencia handireki baicic, Eliçaco jaué guehinez ere.
 G. Gingoaren arnegatcia, hari lotcia burutic, odoletic, passionetic edo bestela, bekhatu handiac direya?
 I. Bay hala ari dira Deebriac Ifernian.
 G. Nor besteric doatça manu honen contré?
 I. Gincuari edo genter cinez hitz emanac edukiten eztutienac, baita voto saintiac hausten dutienac.
 G. Cin, arnegu, borhau gaiztoen uzteco, cer eguin behar da?
 I. 1. Goiz oroz gogo har, ezkirela guehiago hetara eroriren, 2. çonbait penitencia igaranez guihauri eman, 3. Egar goure erranac hitz hoyez, hori hala duçu edo hori eztuçu hala, 5. Cofessa ardura, 6. Ihés eguin iokier eta Teherner.

91 32. Igantian

HOGUEI ETA HIROUR GARREN CAPITULIA

Hirour garren maniaz

- G. Hirour garren maniac cer nahi du?
 I. Igantiac beguira itçac & c.
 G. Cergatic Gingoac manatu du Igantia?
 I. Egun hontan Jesus goure Iauna hiletaric piztu celacoz.
 G. Cer eguin behar da Iganten onsa beguiratceco?
 I. Ençun Meça saintia, 2. ez lanic eguin, 3. ez hourac igaren corpitçaren alaguerancetan edo ian edanetan, guciz tehernetan, iocu edo dançan.
 G. Ezteya sori ordian lanic batere eguitia behinere?
 92 I. Ez: hourac Gingoac devetatcen dutu lehia eta behar handian baicic Eliçaco Iaver ordian solthura galthaturic.
 G. Cer eguin behar da egun hartan?
 I. Goïan ahalaz Parropia Meça ossoa devotki, ençun othoitcer onsa beha eta iarraiki predikier edo Catechimari, 2. Eguerdi ondoan ençun vezperac norc bere Parropian, alkharri onsa eguiten eracasteco, 3. Eguinaren gagnela eçar obra honetan uxartiac corpitçaren eta espiritiaren desakitcen sori diren gaicetan.

33. Igantian

HOGUEI ETA LAUR GARREN CAPITULIA

Laur garren maniaz

- G. Laur garren maniac cer nahi du?
 I. Aita ama ohora itcac &c.
 G. Gincoac cer manatcen derie haurrer?
 93 I. Laur gaiça, Aita amac maitha, ohora, sinhez eta urgatz ditcen.
 G. Hurrec behar dutieya sinhexi bere aita amac gaiçorotan?
 I. Bai, ezpadira Gincoaren, eta eguin bidiaren contré hayen maniac.
 G. Nola urgatci behar dira?
 I. Corpitcez eri, edo beharetan badira, ahalac heltu behar çayé; eta ariman bere penez consolatu; hilceracoan ere hayer sacramentiac eman eraci.
 G. Hil ondoan cer çor çayé Aita amér?
 I. Hayen azken ordegniac valia eraci, eta hentaco Gincoa othoi eraci.
 G. Aita améz cer orano enthelegatceco da?
 I. Halaber ohoratu eta obeditu behar dutugula gu beno çaharragoac, Eliça guiçonac, Cargutan direnac oro, hain Espiritualecoac, nola temporalecoac.
 G. Cerbutcharier cer çor derie bere burçaguiça.
 I. Maitetarçun, ohore, obediencia, eta fidelitatia.
 94 G. Manu haur onsa beguiraturen dieneç, Cer sari dukeye?
 I. Gincoac mundu hontan, eta bestian benedicaturen dutu.
 G. Aita amec ezterieya cerbait ordari bere haurrer çor?
 I. Bay haci behar dutie, escola eraci gaztigatu, eta hayer onsa bicitcen bere eguite honez eracaxi.

34. Igantian

HOGUEI ETA BOST GARREN CAPITULIA

Bost garren maniaz.

- G. Bost garren maniac cer nahi du?
 I. Guiçon erhaile ez içala & c.

- G. Ginfoac manu honçaz eztia devetatcen corpitçaren erhaitia baicic?
- 95 I. Honez ere devetatcen du heriotce espiritala, çoin eguiten baita bekhatiala aholcatçiaz.
- G. Nola hausten da manu haur?
- I. 1. Ginfoaz etsituric bere burian erhaitiaz, edo bere biciaren laburçiaz çonbait gaizki eguitez.
 2. Berartçaz, edo bestez lagunaren popatçiaz edo hari gaizki eguitiaz.
 3. Alkhar hastio ukheitiaz, bilhacaz, edo guducaz.
 4. Bere exayeki baketu nahi gabiaz.
- G. Nola beguira daité manu haur?
- I. Onsa nahi, eta eguin gucier, baita goure exayer, Ginfoari hala laket çayolacoz.
- G. Goure exayer arras parcatu behar derieguia; Eliçatia aski hayer gaizkirc ez eguin nahia?
- I. Cinez parcatu behar deriegu, Ginfoac guihaui parca diçagun; guehiago ere honki eguin behar deriegu, hayeki minçatu, salutatu, eta hayer begui honez so eguin.
- G. Norc behar du exayaren ondoan ebili baketceco?
- 96 I. Gaizki eguin diala, bere baithan borogatcen dianac.

35. Igantian

HOGUEI ETA SEY GARREN CAPITULIA

Sey garren maniaz

- G. Sey garren maniac cer nahi du?
- I. Luxurious ez içala & c.
- G. Manu honec cer devetatcen dutu?
- I. Berartan edo bestetan gogo, hitz, eta eguite likhitç guciac.
- G. Gogo likhitçac bekhatu mortal direya?
- I. Baybere nahiz hetan ihor laket denian.
- G. Besteri gogo theyureki soguitia gaizki deya?
- I. Bay mortal da, eta hori aski da goure bethicoz gal eraciteco.
- G. Chahu eztiren khantoren erraitia eta iracourtçia gaizki deya?
- 97 I. Bay hori da Ginfoari oguen eguiteco bide aguerian iartia.
- G. Araguizco bekhatia handi deya?

- I. Bay: eci nola baikira Jesus-Christ goure Jaunaren partiac baita ere goure corpitçac Espiritu saintiaren onci biciac, hovec theyutcen dutugu; eta ardurenic Gincoc bekhatu maradicatu haur gaztigatcen du bere açote garratcenéz.
- G. Honi ihés eguiteco, cer eguin behar da?
- I. Utci honen eretce pitzgarriac, eta emazten lagungoa; Norc bere beguiac apal eduki, hara hona ohiltu gabé; Ez iagoitic beha elhe theyu edo sobera navassier; Iraiz bethi honquite ahalque gabiac; Eta ez egon auher behinere.
- G. Bekhatu hontara erori direnec, cer eguin behar die, honen chahatceco?
- I. Ardura cofessatu ber cofessor jakinsu, çuhur, eta perestu bati; Ama Virginaren ukhen devocione berheci bat Eta çucen eguin lehenic Gincocaren iusticiari, guero bekhatore lagunari, merechi badu, gucia cofessorac manaturen dian beçala.
- 98 G. Nescatila Virgina, edo alhargun chahu bat guiçonac araguiçco bekhatiala eragotci badu, ezconceco hitcen pian; Ezcontu ezpada lehenago, edo Gincocareki votoz estecatú; sortcepenez, edo içatez bardin edo arauçco badira biac, esposatu behar dia, ohoria evaxi derionaz gueroz?
- Exodi. 22.23 I. Bay Gincoc, eta legue guciac nahi die hora espousa deçan, baita orano berac emaztia dota deçan, Aita khechiac haur ukhatcen baderio bere alhabari.
- G. Guiçonac hitz eman ezpaderio espousaturen diala; solthu ezpada; edo içatez bardin, cer çor derio?
- I. Ordian demiaren pakhu, dote doibat eman behar derio guiçon perestien erraniala, eta haurric badie hourac haci.
- G. Sey garren manu honen beguiratceco, cer eguin behar da?
- 99 I. Nor bere elhetan, corpitçaren eguitetan, arropetan, eta ian edanetan doyz bici, çuhur, eta gutiz igaran.

36. Igantian

HOGUEI ETA CAZPI GARREN CAPITULIA

Cazpi garren maniaz

- G. Cazpi garren maniac cer nahi du?
- I. Besteren hona evax ezteçala & c.
- G. Sori deya haurrer bere Aita amér evastia;

- I. Ez hori bekhatu handi da, guciz gaizki irailteco, eta behar eztirenetaco ichilic hartcen baderie.
- G. Gaizki hartia buhurtu behar deya?
- I. Bay auher da hartçaz cofessatcia, gaica eroana ossoki, edo eskietan ezpada, haren valioa buhurtcen ezpada.
- G. Evaxia ihorc buhur ezpadiro, cer eguin behar du.
- 100 I. Haren utçultceco ahal deçanian gutiena gogo hartu behar du, eta hara helceco bildu cerbait eguncal.
- G. Nori buhurtu behar da?
- I. Evax çayonari eçagutu bada, edo haren agueri diren çucen duner, bestela gaiçaren burçaguiarentaco eman amoinatan, edo harentaco.
- G. Gingoari othoitz eraguiteco.
- G. Noiz buhurtu behar da?
- I. Ahalic sarriena, ahalaz ere cofessatu beno lehen.
- G. Norc hausten die manu haur?
- I. 1. Besteren hona çucen gabé, eta harc nahi gabé hartcen dienec.
2. Berhala houra gordatcen, edo bortchatcen dienec.
3. Edirena buhurtu eztieneç; Eliçatic, edo merkhatutic erran eraciten eztieneç, haren burçaguiaren aguer eraciteco.
4. Lukhurariec.
5. Içari chipieguiz, gaistoa honaren, edo kharioegui gaiçac salcen dutieneç, eta guthun falsu eguilec.
- 101 G. Bekhatu hontara ez erorteco, cer eguin behar da?
- I. 1. Gingoac eman dericunarekin igaran.
2. Bestiac guihaur beçain onsa ikhoussi nahi.
3. Gogoa eman, ohoinkeria oroz contu hersi bat eman behar dela, eta eztaitiala ihor ioan Paradusialat besteren honareki.

37. Igantian

HOGUEI ETA CORTCI GARREN CAPITULIA

Cortci garren maniaz

- G. Cortci garren maniac cer nahi du?
- I. Iakile falsu eziçala &c.
- G. Ezteya iagoitic sori gueçur erraitia?

- I. Ez behinere, ez eta guiçon batibiciaren beguiratceco, edo mundu guciaren iravazteco.
- 102 G. Gueçurrez edo gaizki minçatcez besteri damu eguin derionnaz, ihora çucen eguin behar derioa?
- I. Bay honetan, nola ohorian.
- G. Gaizki bestez minçatcia bekhatu handi bat deya?
- I. Bay evastia beno gaistoago da, ohoria diharia beno haboro delacoz, eta gaitçago haren buhurtcia.
- G. Cer da gaizki mainçatcia?
- I. Gente baten ohoriaren contré cerbaiten erraitia, haren gaizki eçarteco.
- G. Gaizki errailer behatcian laket içatiac Gincuari oguen eguiten derioa?
- I. Bay Beraz erraitiaz beçala.
- G. Gaizki erranez gal eraci den ohoriaz çucen eguin behar deya?
- I. Bau hoyez cofessaturic ere, bestela ihor eztaite salva.
- G. Nola buhurtu behar çayo nori bera ohoria?
- I. Christi lagunaren contré gaizki erranac ukhatuz, eta hartçaz ihorc dakitçan hontarçun hon ooren irailiz.
- 103 G. Norbaitez gaizki erraiten ençutian, cer eguin behar da?
- I. Ahalaz ichil eraci gaizki errailia; edo chotilki elhia utçul bes-tetara; edo so batez eçagut eraci houra gaitz çayola.
- G. Nola ihor beguira daite gueçurti içatetic, eta eguia eztenaren erraitetic?
- I. Gogoa hartuz hourac Deebriaren bekhatiac beçalaco direla, çoin Gincoc bethiz gueroz hugu, eta borthizki gaztigatu baitutu.
- G. Eta gaizki erraitetic?
- I. Goure lagunaren maitez, eta peretchu handi baten harentaco ukheitiaz; haren eguite ooren alde honiala hartciaz, edo estaliz flakecia.

104

BIGARREN OURTHIAREN LEHEN IGANTIAN

HOGUEI ETA BEDERATCU GARREN CAPITULIA

Bederatçu eta hamar garren maniez

- G. Bederetçu eta hamar garren maniec cer nahi die?
- I. Aragoizco obra onhex ezteçala ezconcez baicic Besteren honic nahi eztiata, edukiteco gaiztoki.

- G. Gingoaren maniac eztireya hausten eguitez, eta erraitiez baicic.
 I. Hausten ere dira gogoaz, eta nahiaz.
- G. Gogo gaistoac oro bekhatu direya?
 I. Ez: goure nahiz ezpadira.
- G. Coin bideiscaz ihor erortcen da gogotic bekhatiala?
 I. Hirourez: gogo arhinetic edo aholcutic, laketcetic, eta boronthatiaren han eçartetic.
- 105 G. Cer da aholkia?
 I. Gaitçaren ikhousté arhina edo aipatcia, bekhatiala goure deitceco.
- G. Cer da laketcia?
 I. Aipatu çaiçun gaiçaren, eguiteco giten çaicun nahi cuntia.
- G. Cer da boronthatiaren gaiçan eçartia?
 I. Hori da, boronthatic onhexiric bere olez hartcen baitu, eta bere nahiz laketcen aipatu edo eskentu çayon gaiça gaistoan.
- G. Gogo gaistotan laketcian, çoin bekhatu ihorc eguiten dutu?
 I. Gaizkiac berac eguiatan eguiten balutu beçalacoac.
- G. Cofessatcian aski deya erraitia, gogo gaistoac ukhen dutiala?
 I. Ez: orano erran behar da, çonbat eta nolaco içan diren gogoac; theyu cirenez, eta noreki; hugunkeria, ieloskeria, mendecu, edo ohoinkeriazco cirenez, eta çonbatetan &c.
- 106 G. Nola ihor beguira daite gogo gaistoetic?
 I. Orhituz Gingoaren aiciniñan guirela, çogñec ikhouston baitutu goure bihotcen barniac; biciki iratçarriric egon goure sendimentien gagnen; onsa beguira beguiac eta beharriac; ez auher egon, bena çonbait honqui eguin.
- G. Nola goith ditçakegu besteren honaren atçaman nahiañen, eta haren hastio ukheitiaren gogoac?
 I. Goure lagunac, guc beçanbat hontarçun dian, alagueraki nahiz, Gingoari hala laket çayolacoz.

2. Igantian

HOGUEI ETA HAMAR GARREN CAPITULIA

Eliçaco maniez eta Escumukiaz

Math. 18 v. 17

- G. Conbat dira Eliçaco Maniac?
 I. Cazpi: 1. Igantez Meça ençun eçac, eta Besta manatiez devotki.

- 107 G. Norc hausten du manu haur?
- I. Meça ossoki ençuten ez-tianac; Aita améc, Burçagui burçaguissec bere haur eta cerbutcharier ahalaz erançuten ez-tienec.
- G. Meçan algarreki elhestariec bekhatu eguiten dieya?
- I. Bay handiki, eci Ginco desohoratcen die, eta ez Meça saintia behar beçala ençuten.
- I. Eliçatic hurrenché direnec, meça ecin ençuten dienian Etcheçain egon beharrez, cer eguin behar die?
- I. Bere artian aldizca hontara gin; Eta etchen, aldirietan, edo bortian abelçain diratianian, Iganté eta Bestez Parropia Meça gutientaco Erraiten den orduchiari, Ginco othoitu belharico orenac edo conderac eskian, eta Jerus-Christ Jau-naz batbederaren eguiten den sacrificioa gogoaz laguntu haren merechiez Gincoareki baketceco. Halaber eguerdi ondo hetan vezperen orduchiari berritu othoitciac, ginen diren egunetan Gincoaren hobeki cerbutchatceco.
- 108 G. Aski deya bethi Igantez, edo aldizco Meça apal baten ençutia?
- I. Ez; batbederac, eriz edo ecinez baratcen ezpada, Parropia Meça ençun behardu hirour Igantetarie batez, escumucuren penan.

3. Igantian

- G. Erraçu bi garren Eliçaco mania?
- I. Hire bekhatiac oro cofessa itçac ourthian behin gutiena.
- G. Norc hausten du mortalki manu haur?
- I. Ourthian behin Bazcocari berantena Jaun Erretorari, edo haren lekhucoer, edo hari permissione galthaturic, besté cofessor bati cofessatu ez-tatianac, eta hori escumucuren penan.
- G. Aski deya ourthiá behin cofessatcia?
- I. Bay Eliçaco maniaren beguiratceco; orotratero ihor errorri baliz bekhatu mortaliala, laster cofessatu behar luke, Cor-pitz saintiaren onsa hartceco; berhala eri denian, edo besté hil beldurretan: besta handiez orano hon da cofessatçia, bere concenciaren chahu edukiteco.
- G. Erraçu Eliçaco hirour garren mania?
- I. Ore Creaçalia errecevi eçac berantena Bazcoz umilki.

109
Ord. de 1
Pass.
Gen. du
Cler.
France
anno
1645
art. 5
anno
1655
art. 5

G. Norc hausten du manu haur?

I. Bazcocari norc bere Parropian, edo Jaun Erretoraren nahia-
reki bestetan errecevitcen eztianac, eta hori Escumucuren
penan.

4. Igantian

G. Erraçu Eliçaco laur garren mania?

I. Eliçac manatu Bestac beguira itçac leyalki.

110 G. Norc hausten du manu haur?

I. Bestez languiten ari denac, merechian Gincoa hetan onsa
cerbutchatu, ikhassi saintien verthutiac, her iarraikiteco;
othoitu, officio saintietara ioan, eta besté obra honetan ediren
Igantez beçala, utciric ioco gaistoac, tehernac, eta dança.

G. Erraçu bost garren mania?

I. Laur temporac, Vigiliac, eta Goroçuma barour itçac ossoki.

G. Norc hausten du manu haur mortalki?

I. Hoguei eta bat ourthe ardiexiz gueroz, Goroçuma oro Igan-
tiac salbu; ourtheco laur temporén astizken, ostirale, eta
neskenegunac, eta eliçaz manatu besté egunac barourtcent
eztutianac, ahal ditçakialaric; eta horic oro goure bekhatiez
penitencia eguiteco; Jesus Jaunac berroquey egunez eguin
dian barouraren ohoratceco; Gincoac benedica ditçan our-
theco laur sasoac, eta eliçari Apéz perestiac plazer ditçan
eman.

G. Norc eztu bekhatu eguiten barour hoyec ez eguina gatic?

111 I. Hirouroquey ourthé dienec, Emazté içorrec, unhudec, Ericc,
prauvé apairu baten aski hazcurre eztienc, eta indarcas lan
borthitcetana biçi denac.

G. Nola behar da barourtu?

I. Eguerdi artio ez deus ian ez edan, etan arraxen igaran guti-
reki.

5. Igantian

G. Erraçu Eliçaco sey garren mania?

I. Ostiralian ez neskenegunian ezteçala ian araguiric.

G. Norc hausten du manu haur, eta cergatic da?

- I. Eri ezpadira, bi egun hoyetan aragui ialec, Eguberri Besta hetan helcen ezpada; Eta ordian araguiric eztugu iaten, Jesus-Crist goure Jaunaren hilciaren eta ehortziaren ohoretan.
- G. Erraçu çazpi garren mania?
- 112 I. Tempora devetatiez eztaguiala ezteyic, eta Detchema Primiciac paca itçac chuchenki.
- G. Noiz dira devetu Ezteyac?
- I. Adventu lehen Igantetic, Aparicio çoin baita hirour Erreguen Besta; Eta Hausteric Bazco çaharra igaran artio. Alabena orduhetan sori da Epousatcia lagun gutireki, beste temporéz beçala; bena orduco devetia da, Apeçac Meça urhencian emaiten dian benedicione solemnela, baita Ezteyetan eguiten diren herox, sonu, dança alaguerancia eta sobera ian edatiac, çoin ezpailirate onsa, Eliça saintac ordu hetan goure bekhatiez penitencia eraguin nahi dericulacoz.

6. Igantian

- G. Norc eztutu pacatcen chuchenki Detchema Primiciac?
- 113 I. Hourac evasten, hertcen, bortchatcen, eta gaistoenetik eguiten dutienec, Gincoc eta legue guciec Eliçaco Artçagner, edo hen lekhukoer eman deritcen hazcurre eta çucenac direlaric.
- G. Sori deya Detchema Primiciac eguin beno lehen, frutietaric languilen pacatcia, eta aciaren cerbait berheztia.
- I. Ez legue guciec nahi die, Gincocari eta haren lekhucoer, çucen hoyec borogu orotaric çahu eta osso eman dakitcen; guero Norc beretic çorrac paca ditcan.
- G. Eliçac manu hoyec oro eguin ahal derizkia?
- I. Bay duda gabé; ceren Gincoc Amataco haur eman baitericu; Eta ordenatu Eliça sinhexiren ez triana maradicatu dela, eta igaran dadin Pagano eta escumucatu baten: ororen burian ere Eliçaco maniec Gincocarenen hobeki beguiratcera hel eraciten baicutie.
- Math. 18 v. 19. G. Aski deya Gincocaren eta Eliçaco manien iakitia?
- I. Ez: beguiratu ere behar dira onsa.
- G. Guihauren indarrez eguin ditiroguia?
- 114 Phil. 4 v. 13 I. Ez Gincocaren gracia gabe, çoin bethi adelaturic baitago, gouri haren emaiteco, galthatcen baderiogu behar beçala.

- G. Cer sari hitz eman du Gingoac haren manu saintu orenen beguiraçaler?
- I. Paradussia, non bethicoz dohaxu baitirate.
- G. Hourac hauxe dutukienec cer gaztigu dukeye?
- I. Bicitce hontan gaizki dirate, eta Iferniala eroriren, non Gingoac galduric, Deebrieki bethi erreren baitira: hari ihés eguiteco, guitian oren oroz onsa bici.

7. Igantian

- G. Cer da Escumukia?
- Math. 16 v. 19 I. Sentencia bat, çoinçaz Eliçaco Jugéc, eta leguec gaztigatcen baitutie bekhatu guisa elibaten eguiliac; hayen manien hauxliac, eta eguia ukhatcen dienac, aithortu behar lukeyenian, Nori bere hon edo ohoriaren beguiratceco, edo galdu dianian buhur eraciteco.
- 115 G. Escumukiac cer gaitz eretchekiten derio Christiari?
- I. Gingoaren haurretaric berheztia, eta Eliçaco hon espiritua-len galcia.
- G. Cergatic dioçu Escumukia dela behezte bat?
- I. Ceren escumucatia berheci baita Eliçaco honen partaletarçunetic membro hirotia corpitcetic beçala.
- G. Escumucatiec cer hon galcen die?
- I. Cor. 5 v. 3. I. 1. Eliçan sartcia, 2. Meça saintiaren ençutia, 3. Sacramentien hartcia, 4. parte ukheitia Eliçaco othoitcetan, Ostirale saintian Salbu, 5. Saintien merechietan, 6. Indulgencietan, 7. bere Aita espiritualen guidamentietan, 8. Lur saintian ehorztia, 9. Escumucatia Eliçatic icentatu bada, devetu da hari minçatcia, hareki iate eta edatia, egoitia eta gagnetaco navastarriac Escumucuren penan, 10. hartan hil ba dité, hayen arimac Deebriari utci dira, bethicoz Ifernian erratceco.
- 116 G. Escumucatiac parcamentiaren ukheiteco, cer eguin behar du?
- I. 1. Escumuca eraci dian bekhatiaz dolu hartu, 2. hartçaz çucen eguin edo eman bermé honbat, 3. hitz eman eztela aitecinera ber bekhatiala eroriren, 4. ukhen parcamentia ahala dian Apeça ganic, har eztiki harc emanen derion penitencia, eta bertan eguin.

8. Igantian

HOGUEI ETA HAMECA GARREN CAPITULIA

Parropia Meçaz, Hour eta ogui benedicatiez, ohereskietz eta Inchensatciaz.

- 117 G. Cergatic eliçac manatu du escumucuren penan, hirour Igan-tetariç batez Parropia meçaren ençutia; Eta houra, besté meça batcien erraiten direnac beno hobe deya?
- Conc. Trid. I. I. Bay: ceren ardiec bere artçagna eçagutu behar baitie; oroc Sess. 24 c. 4 algarreki hartan Gincoari Jesus Jaunaz ber sacrificioa eta Ord. de l'Ass. othoitciac eguin; ençun Pronoa, çoin diratian asteco Bestac, Gen. du barourac, escumukiac, ezconcen cridac, gagnelaco ere Clergé de ikhassi behar direnac çoin hontarçun ezpaitira oro edireiten Fr. anno besté Mecetan, hartacoz Meça guehiena hobe da. 1645. art. 3 G. Cergatic Christiatic Apostolietz gueroz, hour benedicatiareki 1654 art. 6 cegnhatcen dira othoitcen haxarrian, eta eliçala sar elkhite- 11 18 tan?
- Pape Alex. I. Ceren Gincoa maite badugu hour benedicatiaren verthutiaz Ep. ad bekhatu venialac parcatcen baiterizcu, eta harçaz ohilcen Ortod. baitugu espiritu gaistoa, goure othoitcetan nahas ezkitçan, Num. 19 eta charmeriac hausten baitutu.
- G. Cergatic Apeçac egoizten du hour benedicatia populiari, Pa-rropia Meçaren haxarrian eguiten dian Processonian?
- 118 I. Haren orhit eraciteco batheyu saintian batbederac errecevi- Capit. ce tchu dian graciaz; eta eracousteco, munduco eguitecoac iraci- lib. 5 ric, concencia chahu bat ukhen behar diala, meçaco Sacrifi- art. 220 ciotic goço hartceco.

9. Igantian

- G. Ogui benedicatia ceren da?
- Pape Pic I I. Ogui benedicatia da Sacramentu saintiaren Uduri bat, anno 158. çognen emaiten Eliçan hassi bait ciren, lehen Christiatic gui- Cenc. veltu cirenian Corpitz saintiaren egun oroz errecevitcetic, Laodi. çoin hartcen baitcien, battarçun saintu batetan bicitceco: can. 14 bena hauc guero hazcurre saintu houra Utciric; eta nola ez-paitcien guehiago Besta handiez baicic errecevitcen: Eliçac hayen bake honian eta maitez eduki nahiz, ogui benedicatia

Sacramentu saintiaren lekhutan eçari du, Igante oroz eman çadin Christi orori.

- 119 G. Nola eta cergatic houra ian behar da?
- Exodi. 34 I. Devotki, eta nahassi gabé besté iatecoeki; eta nola baita hour benedicatia beçala santificatu Gincoaren hitçaz eta othoitçiaz, badu verthutia goure beguiratceco hanitz gaitcetaric, eta Espiritu gaistoen Encontriataric: hartacoz lehenic oherescatcen eta benedicatcen da altharian, Epistolaren althian.
- 120 v. 20 G. Cergatic eliçaren haxarriaz gueroz gente perestiec eman dutie ohereskiac?
- Dacr. 3. I. Ceren Gincoac devetatu baitcerion Moysari eladin aguer eskiac houxic haren aitciniala, Christieç Igante eta Besta handiez, Parropia Meçan oherescatcen çutien ogui, mahaxano eta gagnetacoac, herrical norc bere anço.
- Pars. omnis Christ. de cosdist. 1. 2. Capit. de Chart. 1.6 art. 167 Orda. de Blois art. 51 G. Cergatic hori?
- I. Gincoari aithortceco, harganic dutugula hon guciac, eta hen burçagui eçagutceco, 2. Haren othoitceco, goure Ukhenac benedica eta emenda ditçagun, 3. Jesus Jaunaren sacrificioareki batetan errecevi ditçagun, 4. Religionezco obra baten eguiteco, 5. Goure arimen Artçagnen hobeki haztera helceco, soberac ere beharrer eman ditcen, 6. goure içate guciac Gincoaren handitarçunari Omagé eguiten deriogu, 7. azkenecoz goure ohereskiez ohoratceco saintien bere Bestetan, amorecatic Jesusen indarraz Gincoa ganic ardiex ditcaguien behar dutugun graciaç.
- G. Cergatic Eliçan Gincoa inchensatcen da, Jesus Jauna Erreguez Aparicioz Khugnan beçala.
- Apoc. 8 ps. 140 I. Haren khia gora doan beçala, goure othoitçiac Ainguriez la-gunturic, Gincoa gana igan behar dila eracousteco, Eta hari goure misterioen artian, çor deriogun ohoriaren emaiteco, onhesten dian Urrin honezco Sacrifizio batez beçala.
- Rubr. miss. G. Cergatic orano inchensatcen dira Eliça guiçonac, eta Populia?
- 121 I. Cengharatceco, Christien bicitciac saintu, eta verthuten urrin honéz bethe içan behar dila.

10. Igantian

HOGUEI ETA HAMABI GARREN CAPITULIA

- G. Nola erraiten dutuçu conderac?
- I. Gincoaren aitcinian belharicaturic, cegnhatcen nuçu, eta

erraiten diçut, O Jesus-Christ goure Jauna adoratcen çutut, ceren mundia arrerossi baituçu çoure Curutchiaz.

- G. Guero cer dioçu?
- I. Curutchiari pot eguinic, hartan Credo, edo sinhesten dut, latiz, edo uscaraz erraiten diçut, guero Bihi larrietan Pater, edo Goure Aita; eta chehetan Ave Maria, edo salutatcen çutut, latiz edo uscaraz.
- 122 G. Cergatic erraiten dutuçu conderac?
- I. Eraçagutceco Ama Virginari harentiar niçala, eta hartçaz Ginco ganic behar dutudan gracien ardiesteco.
- G. Cer ouste duçu dela Ama Virginia?
- I. Creatura dohaxu bat; merechi hanix diana, graciaz eta verthutez bethia, eta Jesus Christen ama.
- G. Ceri gogatu behar duçu erraitian Ave?
- I. Andere honari gin çayon meciari Gabriel Ainguriac berria ekharri ceronian, Ginco semiaren ama içanen cela, çoin berriac eguin baitu goure salvamentiaren haxarria.
- G. Ceri gogoatu behar da, erraitian Sancta Maria?
- I. Hilciari, eta guci ordian behar dukegun Gincoaren gracia-ri, çoin Ama Virginac bere othoitcez ardiez baitirogu.
- G. Hon deya hanbat Ave Maria, erraitia?
- 123 I. Bay hayen erraitien, gogo a çarten badugu-Christen, çonbait misteriotan; hala nola haren guiçon eguite, sortce, hilce eta pitcian, Edo Virginia saintiaren misterio dohaxu, alague-
ra, edo Penazco çonbaitetan: Jesus, eta Maria aipatcian, ere salutatu bekar dutugu.
- G. Sinhesteco deya, honen besté Pater eta Ave Maria êrraitiac verthute berheci bat diala?
- I. Ez hori supersticione bat liçate.
- G. Virginia Saintiari cergatic Conderen devocionia hain laket çayo?
- I. Ceren ardura Pater eta Ave Maria erraiten baitugu, çoin baitçaitço othoitce laketenac; eta ceren haren hirouroguey eta hirour ourthetaco adina ohoratcen baitugu, conderetan diren hirouroguey eta hirour Ave Mariéz.
- G. Nori hon eguin diro conderen erraitiac.
- I. Orori, goure Religionian beharrenic eta goçaxien diren gaiçac daduzcanaz gueroz orotan gainti hondira iracourtcen eztakien.

124 11. Igantian

HOGUEI ETA HAMIROUR GARREN CAPITULIA

Gincoari othoitu beharraz

- G. Aski deya fedezco misterio eta eguién sinhestia, Christi hon eta salvatu içateco?
- I. Ez: obra honac orano eguin behar dira, eta egunac perestuki igaran.
- G. Temporaren onsa igareiteco, cer eguin behar du Christiac?
- I. Behinere houxic gabé goiz arraxéz Gincoa othoitu, hari norc bere lana eskentu, eta guciac eguin hari laket içateco, eta haren gloria handienaren diren.
- G. Hanbat behar duguia goiz arrax oroz Gincoa othoitu?
- I. Bay salvatu nahi baguira, eta Gincoaren benediccioniac gin daquizcun.
- 125 G. Nola behar da Gincoa othoitu?
- I. Hour benedicatiareki ahalaz cegnaturic, belhagnez belharico curutché, edo Jesus Jaunaren, edo Andre Dana Maria-aren Imagina baten aitcinian.
- G. Ezteya aski Gincoaren othoitcia ohian, çuti edo veztitcian?
- I. Etçayo hala emaiten Gincoari çor deriogun ohoria.
- G. Cergatic beraz bi belhagnez belharico?
- I. Ceren Gincoari minço baikira, eta Jesusec bere Aita belharico othoitu baitu, gouri eracousteco, berhala eguin behar dugula.
- G. Belharico iartiaz norbaitec erri eguin baliçaçu utci behar deya hala othoitcia?
- I. Ez: ceren Jesus goure Jaunac erran baitu, Norc ere ahalke baituke haren ohoratcera genten aitcinian, harc ere ahalke dukiala hayen bere Aitaren aitcinian bere haurretan eçagutcera.
- 126 G. Eguiteco lehiaturic bagunu, goiçan Gincoaren othoitciari houx eguin ahal guiniroa?
- I. Ez: goure eguitecoric handiena delacoz goure arimaren salvatcia.
- G. Eguneco lanéz akhitu baguina, Gincoa othoitu gabé etçan ahal guitakia?
- I. Ez: hanbat pena goure corpitçaren harturic, cerbait, goure arimaren salvatceco eguin deçagun, nahi du arroçoac.
- G. Christi guciac goiz arrax Gincoa othoitu behar dieya?
- I. Bay Aita améc hurrec beçala; burçagui burçaguissec, mi-thil nescatoec, prauvé, aberax, handi, chipi oroc.

- G. Bekhatu handi deya, hilebetén eta ourthén igaraitia, çonbait ari diren beçala, Gincoa othoitu gabe?
- I. Bay halacoec eracousten die Gincoa mesperetchatcen diela, eta eztiela haren achola, salvatu içateco.
- G. Gincoa goiz arrax oroz othoitcen diener, cer frutu eta benediccione Celutic helcen çaitcé?
- 127 I. Houra dukeye bide bat Gincoaren gracian iraiteco, bekhatiala ez erorteco, edo ez hartan baratceco, bena bay hartaric laster elkiteco, hilciaren beldur ez içateco, eta bethi adelaturic egoîteco, Gincoaren jujamentiala aguertceco.

12. Igantian

HOGUEI ETA HAMALAU GARREN CAPITULIA

Eguncal Christiatic eguin behar dutianez

128
Fedezco actia
Adoracionia
Maitetarçuna
Eçagutcia

Dolumena

129
Ohereskia

- G. Christiatic goiçan cer eguin behar du?
- I. 1. Iratçarri den beçarri sarri cegnhatu behar du †, eta erran ene Ginco hona emaiten deriçut ene bihotça.
2. Jaiki eta veztitu beçain Sarri, Curutche, edo Saintu baten Imaginaren aiticinian, hour benedicatiareki cegnhaturic Eteheco Guehienac edo aldizca, belharico erran behar du Eteheco gucieki ahalaz Goiçanko othoitcia.
1. Ene Gincoa, sinhesten diçut ossoki, heben eta lekhu orotan cirela.
2. Eçagutcé çutut ene Jaun guehien, eta adoratcen Saintu oroc beçala.
3. Maité çutut ene bihotz oroz, Jesu-Christ goure Jaunaz.
4. Ene Gincoa esker deriçut igaran gayan eta ene bici orotan eman deriztadatcun hon oroz.
5. Dolu diçut, ceren orotaco hobena cirelaric oguen eguin baiteçut; hastio citiçut bekhatiala deitcen, edo eror eraciten nayan gaiçac oro: eta bihotcetic hitz deriçut, çoure graciaren indarrarekin etçutudala guehiago khecha eraciren: bekhatu eguin oroz cofessaturen nuçu ahalic Sarriena, hetçaz penitencia eguiteco.
6. Ene Gincoa, egunco ene gogo, hitz eta lan guciac emaiten deriçut; Idaçu laket baçaïçu çoure benediccione saintia; çoure iusticiari arraço eguiteco, eskencen deriçut eta hartcen gogo honez; egun helturen çaitzadan galciac eta damiac oro.

- Othoitcia
- Pater
Ave
Credo
Norc bere
Patron
Saintiari.
- 130
Goure Ainguru
Beguiraliari
- Hilen gomen-
dia
- 131
7. Othoitcen çutut didaçun indar, egun oguenic eztiçaçudan eguin; bena çoure gogara orotan bici nadin.
 8. Goure aita Celietan cirena & c.
Salutatcen çutut &c.
Sinhesten dut Ginco aita &c.
 9. Saintu dohaxu ene icenecoa! çogñec Gincoaren saihexian Paradussian daduçun eretcetic, ene içate gucia eçagutcen baituçu behar dutudan graciac oro ardiex othoi: ene arimaren exayac oro guivel eraci, lurrian ere hain onsa çoure hõnkiguinac, eta bicitçe saintia eguiçu, iarraik ditçadan, guero hil ondoan Ginco laida ahal deçadan be-thierecoz çoureki Celian.
 10. Espiritu ene chuchen ibil eraciteco, Gincoaz eman çaiztadan Ainguru hona ene espiritiaz eta bihotçaz eguin behar dutudanac oro eracax itçatatçu fediaz eta caritiatiaz, Jesus-Christ goure Jaunaren merechiez bici eta hil nadin Gincoaren gracian.
 11. Ene Ginco hona, goure aitcineco hilen arima honac oro çoure misericordiac othoi baké bethierecoaz goça, eraci ditçala hala biz.

13. Igantian

HOGUEI ETA HAMABOST GARREN CAPITULIA

Angelus deitcen den devocioniaz. Eta ian aitcinian eta ondoan Erraiteco diren othoitcez.

- G. Cergatic egun oroz goiçan, egüerditan, eta arraxen hirourna cegnu khaldi emaiten dira eliçan?
- I. Christi oren iratçartceco, Angelus othoitciaren erraitera.
- G. Cergatic hirour ordu hoyetan erraiten da?
- I. Jesus-Christen, eta Andre Dana Mariaren sortciatz, biciciatz, eta hilciatz goure orhit eraciteco.
- G. Cergatic aldical hirour cegnu khaldi emaiten dira?
- 132 I. 1. Gouri adora eraciteco Trinitate Saintiaren, çoin Incarnacioniaren misterioan parteliant baita, 2. Eskerren emaiteco houra eguin diener, Dios Gabriël haren Berriaren ekharle Ainguriari, 3. hartara gogatu cen Virgina Saintari, eta Jesus-Chris goure Jaunari, çogñen persona araguiastatu baita.

- G. Buria guiconec agueriric, lehen cegnu khaldian cer erran behar die?
- I. ANGELUS DOMINI NUNTIAVIT MARIAE, ET CONCEBIT DE SPIRITU SANCTO. AVE MARIA, & c.
- G. Erraçu hori Uscaraz?
- I. Gincoaren Ainguriac Mariari Incarnacioniaren berria ekharri derio, eta Espiritu saintiaren obraz conceitu du Salutacenen çutut & c.
- G. Erraçu latiz, bi garren cegnu khaldian erran behar duçun othoitcia.
- I. ECCE ANCILLA DOMINI FIAT MIHI SECUNDUM VERBUM TUUM AVE MARIA & c.
- G. Erraçu hori Uscaraz?
- 133 I. Haur naiçula Gincoaren nescatoa eguin bedi nitan, çoure hitçaren arau Salutacenen çutut & c.
- G. Erraçu latiz heren cegnu khaldian, erran behar duçun othoitcia.
- I. ET VERBUM CARO FACTUM EST, ET HABITAVIT IN NOBIS. AVE MARIA, & c.
- G. Erraçu hori Uscaraz?
- I. Ginco semia guiçon eguin da, eta goureki içan Salutacenen çutut & c.

14. Igantian

- G. Jan beno lehen, Christiatic nola othoitu behar du Gincoa?
- I. Erran devotki eskiac algarganaturic, eta guiçonec buriaç agueriric, BENEDICITE. R. Dominus nos & ea quae sumus sumpturi BENEDICAT DEXTERA CHRISTI. In nomine Patris & c.
- G. Erraçu Benedicite uscaraz?
- 134 I. Dugun Gincoa benedica Jesus-Christ goure Jaunac plazer badu, eman biçagu eta goure hazcurreco hartcera goaçan gaicer bere benediccione saintia. Aitaren eta semiaren & c.
- G. Jan ondoan, Gincoari nola eman behar çaitço eskerrac?
- I. Agimus tibi gratias Rex omnipotens Deus pro universis beneficiis tuis, kui vivis & regnas in saecula saeculorum. Amen.
Laus deo, Pax vivis & requies defunctis, tu autem Domine miserere nobis. Amen.
- G. Erraçu uscaraz?

- I. Ororen Ginco eta erregue bethi bicia, guehien ere çutuguna, goure eskerrac emaiten deritçugu honqui eguin derizcutçun oroz. Hala biz, Gincuari biz laidorio, bicier baké, hiler pau-ssu eta heben guiren orori othoi Gincoa parca.

135 15. Igantian

HOGUEI ETA HAMASEI GARREN CAPITULIA

- G. Christiac etçan beno lehen, arraxen cer eguin behar du?
 I. Curutché, edo saintu baten Imaginaren aitcinian, hour benedicatiareki cegnaturic † Etcheco guehienac edo aldizca, belharico erran behar du etcheco gucieki ahalaz.

ARRAXECO OTHOITCIA

1. Ene Gincoa adoratcen, çutut saintu oroc beçala.
 2. Esker deriçut ceren ezdeusetaric idoki bainaiçu, arrerosi, Christi eguin, eta çuganic egun eta bici orotan ukhen dutudan honez.
 3. Orhit eta eçagut eraci itçatatçu egun eguin dutudan bekhatiac gogoaz, hitcez, obraz eta ahatez.
 136 4. Jar guitian Gincoren aitcinian egun eguin dutugun bekhatiac cheheroki gogoa ditçagun apurbar, orhitcen guirela nôn içan eta noreki minçatu guiren. Alte.
 5. Ene Gincoa, bihotçetic dolu diçut çoure khecha eraciz, oro hon cirelacoç: gogotic hitz deriçut çoure graciareki ezterçudala eguinen guehiago oguenic, eta ene bekhatiez penitencia eguiteco, ahalic sarriena cofessaturen nuçu.
 6. Ene Gincoa, maité çucut ene bihotz oroz, Jesus Christ goure Jaunaz.
 7. Goure Aita Celietan cirena, &c.
 Salutatcen çutut, & c.
 Sinhesten dut Ginco aita, & c.
 Cofessatcen niz Ginco aita, & c.
 Edo latiz Pater, Ave, Credo, Confiteor.
 8. Saintu dohaxu ene icenecoa, çogñec Gincoren saihexian Paradussian daducaçun eretçetic, ene içate gucia eçagutcen baituçu, behar dutudan graciac oro ardiex othoi: ene arimaren exayac oro guivel eraci, lurrian ere hain onsa

- coure honquiguinac eta bicitce Saintia eguiçu iarraik di-
tçadan, guero hil ondoan laida ahal deçadan bethierecoz
çoureki Celian.
- 137 9. Espiritu ene chuchen ibil eraciteco, Gincosz eman çaitza-
dan Ainguru hona, ene Espiritiaz eta bihotçaz eguin be-
har dutudanac oro eracax itçadatçu fediaz eta Caritatziaz,
Jesus-Christ goure Jaunaren merechiez bici eta hil nadin
Gincoaren gracian.
10. Ene Gincosa eskençen deriçut ene loa, çoure graciaz be-
khatu orotaric beguira neçaçu; arima ene ohatciareki
chaha içadaçu çoure hour benecatiaz: nahi dukeçunian
Jesusen boronthatian hil nahi nuçu, bay Jesus hel çakiçat
çoure gratiaz.
11. Ene Gincosa hona, goure aitcineco hilen arima honac oro
çoure misericordiaz othoi baké bethierecoz goça ditiala.
Halabiz.

138 16. Igantian

HOGUEI ETA HAMAÇAZPI GARREN CAPITULIA

Gincoaren graciaz

- G. Cerc goure arimac bekhatu mortaletic chahatcen dutu?
I. Gincosz emaiten dericun Graciac.
- G. Cer da Gracia?
I. Gincosz hontarçunez genter emaiten derien dohain bat, ha-
yen salvatceco.
- G. Conbat gracia guisa dira?
I. Biga: gracia actuala, eta gracia habituala.
- G. Cer da Gracia actuala?
I. Argui eta iratçartce Gincosz Celutic emaiten dericun hon-
bat, gaitçari ihés eguiteco, eta honari iarraikiteco.
- G. Cer da gracia habituala?
- 139 I. Celuco dohain bat, çognec Gincoaren gogara goure arimac
eçarten baitutu, eta indar emaiten haren manien beguiratce-
co.
- G. Nola deitcen da gracia habituala?
I. Gracia justo eguiten gutiana, goure arimac bekhatietaric
chahatcen dutialacoz, eta Gincoaren aitcinian behar beçala-
co eguiten.

- de condig-
no. Job 14
Isai 43
v. 25
Rom. 3
Conc. Trid.
Sess. 6
c. 5. 8.
de congruo
Dani 4.
Conc. Trid.
Sess. 6.
Can. 32
- G. Gracia lehen hori merechi diroguia?
I. Ez: ceren Gincoac hora dohain emaiten dericu Jesus-Christ goure Jaunaren merechiegatic.
G. Gracia santifica gutiroana merechi diroguia, eta nola hora ardiex dirogu Gincoa ganic?
I. Bay othoitcez, obra honez eta Sacramentiez.
I. Cer emaiten dericu gracia justo eguiliac?
G. 1. Gincoaren haur eguiten gutu, 2. Jesus-Christen aurhide, 3. Bethiereco gloriaren primu.

140 17. Igantian

HOGUEI ETA HAMACORTCI GARREN CAPITULIA

Ceremoniez

- G. Cergatic dira eliçaco Ceremonia saintiac?
I. Nola espirituz eta corpitcez eguinac baikira, goure Ama eliça Saintac Gincoaren misterio gorac haren haurren beguier miragarriago eracouxiric, nahi du munduco gaicec urgatz decen goure flakecia, Celucoen hobeki sinhesteco eta maithatceco.
G. Norc manatu dutu Ceremonia saintiac?
Act. 1
v. 3
I. Haboroac Jesus-Christec berac, piztuz gueroz berroguie egunez Celialat igan artio, bere Apostolier minço ceno Gincoaren erresumaz, erran nahi da eliçaz.
G. Espiritu Saintiac eracaxi dia hoyetarie çonbait?
141 I. Bay honec duda gabé guidatcen du eliça, eta eguia guciac eracasten deritço.
G. Eliçaco gaiça benedicatu oroc nontic hartcen dutie bere indarrac?
1 Tim.
4 v. 5.
I. Gincoa ganic, ceren Jondane Paulec baitio, Creatura guciac santificatcen direla Gincoaren hitçaz eta othoitciac.
G. Cergatic khanderailuz benedicatcen dira khanderac?
I. Goure orhit eraciteco, 1. Andre dana Mariaren chahutarcunaz eta caritatiez haren Besta handi hontan, 2. Haren semiaren Gincotarçunaz çognec fede gabiac arguitcen batutu, 3. Nola bici behar dugun, eta goure eguitéc besten mirail içan behar diela; merechitu ere Paradussuco gloriaren arguia, çointara sartcia goure arimaren espousac hitz eman

Bede de
l'ordon
des temps
c. 10.
Luc. 5.
v. 32.

baitericu, edireiten bagutu hil orenian iratçarriric eta tor-
tcho piztia eskian, erran nahi da obra honeki.

G. Cergatic Hauztez emaiten çaicu haux benedicatia?

142
Job. 42
v. 6
Mich. 1
v. 10
Jonas 3
v. 6
Can. 63
Pen. dist.
50

I. Ceren nola goure aitcineco arima hon oroc hauxa peniten-
ciaren cegnharetan ekharri baitie burian edo sognian, Gin-
coaren parcamentiaren ardiesteco, eliça saintac hauxen
hartciaz eracaxi nahi dericu, Gincoaren aitcinian bihotz be-
heratu bateki, bekhatore guirela aithortu behar dugula, eta
eçagutu lurretic elkhiric gutienic ouste dukegunian haus-
turen guirela; hartacoz Gincoareki baketceco, goure ogue-
nez bethi penitencia eguin dugula behar.

G. Cergatic erramuz benedicatcen, eta eskiala emaiten dira
erramiac Processionala joaitian?

Math. 21

I. Hala nola Jerusalemeco gente honac Jesus Jaunari, Hiri
hartara sartcian, aitciniala elkhiric ohorez, oliva ostoez bi-
diac edertu baitceritcen, cegnharatceco herioa eta deebria
bere hilce eta passione saintiaz goithuren çutiala, Berhala
eliçac nahi du erramiac devotki eskian, Aita bethierecoa
othoi deçagun, arimaz eta corpitcez bere gracion bici eraci
guitçan; goure obrac eguin bidian eta caritatian Jesusen me-
rechiez pitz ditian; eta goure hirour exayac deebria, araguaia,
mundia garhaituric, haren glorian sar guitian.

143 18. Igantian

G. Cergatic aste saintuco astizken, ostegun, ostiraletaco offi-
cioan erhaiten dira khanderac?

Amall.
4 c. 22

I. Gouri cegnharatceco edo Profeten hilcia, edo Moysaren Ce-
remoniazco leguiaren urhencia, edo Judien Uxueria Jesus-
Christen hil eracitiaz.

G. Cergatic khandera hoyetariç gorenna pizturic gordatcen da
ordian althare chocoan, eta herox bat eguiten?

I. Cegnharatceco, ekhia ulhuntu cela, goure Salvaçalia hil ce-
nian; lurra ikharatu; Elementiec eta natura guciac dolu har-
tu, bere Creaçalia hilcen ikhoussiric.

G. Neskenegun saintian benedicatcen den Chirioac cer erran
nahi du?

144
Conc.
Tolet. an.
644. Durend
1. 6 c. 80

I. Jesus hiletariç pizturic Uduri eraciten dericu; hartacoz harri-
tic elkiten den su berritic pizten da, hobitic Jesus elkhi cen
beçala; honen ezcoac haren guiçatarçun saintia cegnharat-
cen du, çoin elkhi baita Ama Virginaren sabeletic, ezco cha-

hia erletic beçala; honen garrac cegnharatcen du haren Gincotarçuna; hariac haren bi naturalecen algarganacia: Bost inchensu bihiac cegnharatcen dutie Jesus-Christen bost çauriac, eta haren urrin honstatceco Unkhuntiac.

- G. Cergatic Evangelioa erraiten deno Bazcoriz Salvatore artio, haren althian pizten da chirioa?
- I. Gouri eracousteco, Jesus-Christ piztu ondoan, bere Apostolier aguertu cela, eta fedezco misterioac eracaxi berrogeui egunez.
- G. Cergatic chirioa Pentecosté vezperan, Batheyuco benedicatcen den hourian sartcen da?
- 145 I. Gouri Espiritu saintiaren, uduri baten emaiteco, çoin Besta hartan iaixi baitcen Apostolietara suzco mihi elibaten anço; eta ordian Gincoa othoitcen dugu, bere Espiritu Saintiaren verthutia hour saintu hetara issour deçan, batheyaturen direner bicitce berri baten emaiteco.
- G. Cergatic hilen ehorztian eguiten dira othoitciac, obra honac, eta besté Ceremoniac?
- I. Tortcho argui, hourtcen direnec; Inchensu khetan doenac; Cegnu danga airian erançunic galcen direnec, munduco bicitcia labor, ezdeus, eta urupen bat dela eracosten die; baita orano Christiec dien fedia eta esperancha, bicitce hon-tan bere verthuten urrin honbat emanic, gloriaren arguia ikhoussiren diela; Corpitça hilic ere arima bethi bici dela, khandera piztia beçala; hour benedicatiaren hiler emaitiac Deebriac ohilcen dutu, goure othoitcetan nahaz ezkitcen; Oherescu eta Meçaco Sacrificioec arima honac penetariac solthatcen, eta Gincoa ganatcen dutie.

146 19. Igantian

HOGUEI ETA HEMERETCU GARREN CAPITULIA

Andre Dana Mariaren devot içan beharraz, eta Arrosarioaz.

- G. Gincoaren graciaren ukheiteco, Virgina Saintiaren devot içan behar duguia?
- I. Bay: ceren Jesus-Christ goure Jaunetic hiperdulie landan, hari besté saintu orori beno haboro çor, Baiteriogu. Conde-retan gagnen erran dugun beçala.

- G. Cer cegnhare da Ama Virginaren devot içatia?
 I. Harentiar dena Gincoaren haur eguiazco dela; hartacoz goure behar orotan haurrac ama gana beçala, hargana laster eguin behar dugula.
- 147 G. Nola hori?
 I. Haren Besta saintietan cofessatciaz eta errecevitciaz, hen vesperac eta neskenegunac ahalaz barourtu haren ohoretan.
 G. Nola orano houra goure Arartecari Ukhenen dugu?
 I. Eguncal haren letherignen, Conderen, edo Arrosarioaren erraitiaz, eta haren Confrairia çonbaitetan sartciaz.
 G. Confrairietan saintuki Eliçac eçari dutu Gincoaren gloria-tan, eta bere haurren Christi hobetceco: bena hala ere devetatcen du hayen devocionéc eztitcen okher, ez gal eraci, norc bere Parropian çor dutian eguinbidiac.
 G. Cer iakin behar die Confrai Confraissec?
 I. Bere aurhidegoa saintuco erregla, eta hari ahalaz onsa iarraiki.
 G. Conbat misterio daduzca Arrosarioac?
- 148 I. Hamabost, Jesus-Christen, eta Ama Virginaren bicitçén gagnen; çognen ohoretan erran behar baita: hetaric bost dira alagueranciazcoac; besté bost dolorosac; eta besté bost gloriosac.
 G. Erratçu alagueranciazcoac?
 I. 1. Ainguriaren Salutacionia, 2. Santa Elisabeten ikhoustia, 3. Jesus-Christen sortcia, 4. Eliçala, haren lehen eroaitia, eta Jesus haurraren Doctoreki disputa.
 G. Erratçu dolorosac?
 I. 1. Olivetaco baratcian Presoner hartcia, 2. Pilataren etchen açotatcia, 3. Elhorriz khoroatcia, 4. Calvarioco mendiala curutchiaren eramaitia, 5. Hartan itçaturic goure Salvaçaliaren hilcia.
 G. Erratçu gloriosac?
 I. 1. Jesus-Christen piztia, 2. Celialat igaitia, 3. Espiritu Sain-tiaren iaistia, 4. Andre dana Mariaren Paradussialat Corpitz eta arimatan Jesus bere semiaren indarraz igaitia, 5. Haren khoroatcia, Ainguru eta saintu orotan gagnen içateco.
- 149 G. Nola hamabost misterio horic ohoratcen dutuçu, eta cer goço hantic giten çaiçu?
 I. Astian behin devotki erraitiaz hamabost Pater noster, eta ehun eta berrogei eta hamar Ave Maria behincoaz; edo hirour aldiz bostna Pater. Eta berrogei eta hamarna Ave Maria: halaz iravazten dira Aita saintiec hartaco Confrayer eman dutien Indulgenciac. Eta Ave Maria hoyen contia ja-

rraikiten da David Profetaren 150. Psalmier 97. Erran bedi beraz onsa Arrosarioa Jesusen, Ama Virginaren, baita Saint Dominica honen emaliaren ohoretan: Eta haren Besta guehiena onsa beguira Urrietaco lehen Igante oroz. Guc orai Lan Saintu honen Urhencian beçala.

SALVE REGINA, & c. edo uscaraz

- 150 Salutatcen çutugu Erreguigna misericordiaren ama: ohoratcen çutugu goure bicitcia, eztitarçuna eta esparancha beçala: çouri gaude oihuz Evaren haur herratiac, çouri gaude hasperenez eta nigarrez lekhu nigarrezco hontan: Eya beraz goure Arartecossa, çoure misericordiazco beguiez soguiguçu, Eta Jesus çoure seme benedicatia bicitce honen ondoan eracoux içaguçu: A bihotz bera, A dohaxia, A Maria Virginia eztia. Hala biz. Ene Gincó hona, ene arima çoure esku saintietan ecarten diçut: ene azken orenian onsa hilceco gracia emadaçu.

CATECHIMA GAGNECOA ERRAN URHENTU
DATIANIAN

GUCIA HONLA LABURKIAGO BILDU BEHAR DA;

- G. Cergatic guira mundu hontan?
I. Gincoaren eçagutceco, maithatceco, eta cerbutchatceco;
hala Paradussiaren iravazteco.
- G. Cer da Gincoa?
I. Celiaren eta lurraren eguilia, eta gaiça ooren Jauna.
- 152 G. Combat Ginco da?
I. Ezta bat baicik.
G. Combat Persona dira Gincoatan?
I. Hirour; çoin baitira Aita, Semia, eta Espiritu Saintia.
G. Hirour Personetarie çoin Guiçon eguinda?
I. Ginco semia Bera.
G. Noun Guiçon eguin da?
I. Maria Virgina Sainiaren Sabelian, eta sorthu Betleêmen
barruki batetan eguberri vezpera gay minian.
G. Nola deithu da Guiçontuz gueroz?
I. Jesus-Christ.
G. Cergatic Guiçon eguin da?
I. Gente gucien arrerossi eta Salvatu nahiz.
G. Nola arrerossi dutu?
I. Curutchian hilciaz, eta Bazcoz arrapiztu da; Salvatorez Pa-
radussiala igan; Pentecostez igorri Espiritu Saintia Eliça
Santa gana: eta Celutic iaixiren da mundiaren Urhenciari
Gente ooren iujatcera.
- G. Cer da Althareco Sacramentu saintian?
- 153 I. Jesus-Christ ossoric, diot haren Corpitça, haren odola, ha-
ren arima, eta haren Gincotarçuna Oguiaren eta mahaxa-
noaren Udurien pian.
G. Miraculu hori onsa sinhesten ducia?
I. Bay cinez, Gincoac hala nahi eta erran dialacoz.

- G. Hori sinhesten eziana, Salvaturen deya?
 I. Ez batere.
 G. Sinhestia aski deya?
 I. Ez, Gingoatan esparancha Ukhen behar dugu, houra goriki maithatu, eta cerbutchatu.
 G. Eracax içaguçu cer den Esparancha?
 I. Ene Ginoa! Egurukiten diçut Paradussia, çoure eta Eliçaco manien beguiratcez, honla houra hitz eman deritaçulacoz.
 G. Eracax içaguçu, cer den Gingoaren maithatcia?
 I. Ene Ginoa! Bestê gaiçak oro beno maitiago çutut cihaurgatic; Eta ene Cristi laguna nihaur beçala, horic biac manatu deriztaçu lacoz.
- 154 G. Cer da Gingoaren cerbutchatcia?
 I. Gingoaren eta Eliçaco manu Saintien beguiratcia.
 G. Gingoac cer emaiten derie bere manien eguiler?
 I. Paradussia.
 G. Eta hourac hausten dutianer?
 I. Ifernuco suhalamac, hil beno lehen bere bekhatiac parcatu ezpaçaitcê.
 G. Cer eguin behar da, bere bekatien parcamentiaren Ukheiteco?
 I. Oroz onsa Cofessatu ahalic sarriena eta anhartio hetçaz dolu handi bat hartu.
 G. Eracaxaçu, cer den dolu hon hori?
 I. Ene Ginoa! Biciki ahalke eta dolu diçut, çouri oguen eguinez, hontarçuna bera cirelacoz, oro cofessaturen citiçut ahalez onsa, eta enuçu guehiago gaitciala eroriren.

URHENCIA

Azken Capitulu honen ondoan, Jaun Erretorec haurrer arrerran eraciren deritce, hobeki azcartceco, bigarren ourtheco hamaçaz-pi lehenac, ourthiaren ere bethatceco.

CETTE ORDONNANCE sera lûë annuellemente par les Curés au Prône les Dimanchez avant la Fête de Sain Marc & des rogations: Et par les Régens aux Ecoliers les jours precedans.

156
Gregoire
de Tours
lib. 10 c. 1
degestis
franc.

ARNAUD FRANÇOIS DE MAITIE, Par la Misericorde de Dieu, & par la grace du S. Siege Apostolique, Evêque d'Oloron: A tous les Fideles en JESUS-CHRIST de nôtre Diocese, au Pays & Vicomté de Soule, SALUT. Saint Gregoire le Grand institua l'an 590, les Processions des grandes Litanies à la Fête de Saint Marc, lequel par ce moyen detourna la colere de Dieu, fit cesser les fleaux de la Peste, & autres malheurs qui avoient fait mourir à Rome un grand nombre de personnes; Mais l'Eglise

Baronius
Annal.
589 & 550

les à retenües pour deux principales raisons, 1. Pour nous faire connoître d'un côté le soin extreme que nous devons apporter à conserver la grace reçüe à la Fête de Pâques par l'exercice de Penitence, & de la priere continuelle, 2. Pour reparer les Sacrileges commis par quantité de Chrétiens à cette même Fête, qui d'ordinaire en cette saison attirent les calamitez & les fleaux publics: Car c'est alors que les Armées se mettent en Campagne; que les Tonnerres commencent à gronder sur nos têtes; que les Campagnes sont sujetés à être ravagées; que les biens de la terre sont exposez aux intamperies de l'air; Enfin que les maladies commencent à regner, & souvant les mortalitez des hommes &

157

des animaux. Et ce procédé de l'Eglise est fondé sur le sentiment de Saint Paul, qui reprend les corinthiens de sont tems des irreverances qu'ils commettoient vers la Sainte Communion, & leur montre qu'elles sont châtiées, mêmes des cette vie, Ideo inter vos multi infirmi & imbecilles, & dormiunt multi 1. Cor. cap. 11.

gregoi.
Turon
lib. 2
c. 34

Saint Mamert Evêque de Vienne ayant seu, qu'on pratiquoit les Processions des trois jours des Rogations avec beaucoup d'indévotion, desordre, & insolance, jusques-là que Dieu étant irrité contre son peuple, il l'affligea de tremblement de terre, des feux, & d'autres prodiges celestes; pour remedier à tous ces maux, il ne trouva rien de meilleur, que de remettre en l'année 452. ces Litanies en leur ancienne & première splendeur.

158
Baronius
Tom. 6
anno 475
Et annal.
sur le
Martiro-
loge Ro-
main au
25
d'Avril

Aussi-tôt l'Eglise Universelle suivit cet exemple, au rapport de Saint Avit second évêque de Vienne après Saint Mamert, mais avec telle ferveur, que mêmes les Serviteurs & Servantes n'en étoient pas exempts, car le Canon 29. du premier Concile d'Orleans célébré au même tems, commande aux Serviteurs & Servantes de quitter ou interrompe leur travail, afin d'assister dévotement à ces Processions, & à plus sorte raison à leurs Maîtres & Maîtresses, en l'an 507.

L'Eglise en a retenu par tout ce Saint Usage pour d'autres bonnes raisons, 1. Pour faire protestation solemnele, que nous sommes Pecheurs, & par l'effort de nos larmes & de nos prieres, jointes aux intercessions des Saints, dont nous implorons l'assistance, obtenir de Dieu la remission de nos pechez; Et qu'il luy plaise detourner de nous les fleaux de la Peste, de la Guerre, & de la famine, donnant la benediction aux fruits de la terre, 2. Afin qu'étans déchargez du fardeau de nos pechez par la penitence & la mortification de ces Saints Pelerinages, Nous puissons porter sur les aîles de nos prieres & de nos desirs, suivre plus librement au Ciel nôtre Seigneur au prochain jour de sa triomphante Ascension, & demander avec plus de confiance que si nous est necessaire en cette vie.

159 Mas nous ayant reçu diverses plaintes dans nôtre dernière visite dudit Pays, qu'il s'y commetoit de grands abus, dissolutions, quereles, & irreverances contre l'Esprit de Dieu, & de l'Eglise aux Processions de ces jours: Et bien que les Parroissiens soient obligez de droit, & par devoir respectif d'y suivre leurs Pasteurs avec modestie & humilité; Neanmoins parce que lesd.

Processions se faisoient vers des Eglises ou Chapeles étrangères du voisinage, leur tiedeur dans la pieté y trouvant un peu de rigueur, ils ont la plûpart negligé d'y aller, & s'y amusoient à jouer, danser, & à commettre des excez qui faisoient perdre entierement le fruit de la priere.

- 160 Ce qui nous auroit obligé d'ordonner que les Curez fairoient desormais lesd. Processions dans les limites seulement de leurs Parroisses vers les Eglises annexes, ou Chapelles votives, ou bien vers trois Croix. Mais le changement des lieux ordinaires desdites Processions a donné occasion aux peuples de murmurer & d'imputer leurs alictions publiques, la longueur des pluyes, & diminution des fruits qui leur sont sorvenuës depuis, à ce que nous n'avions ordonné, que par un pur esprit de reformation des moeurs. Et enfin Me. Olivier d'Etchecapar Syndic General du tiers Estat, suivi d'autres Codeputez dudit Pays nous a tres humblement supplié, de rétablir lesdites Processions dans leurs anciens lieux de convocation, afin que les Fideles continuent d'y rendre leurs Voeux avec leurs Oblations ordinaires, d'y recevoir les consolations & instructions accoûtumées des Predications, Nous protestant que les Habitans dudit Pays se porteront unanimement à l'avenir, d'assister exactement ausdites Rogations, dans le dessein d'y faire penitence de leurs pechez, & auront un gran soin de conserver la grace de Dieu pendant tout leur Pelerinage, & de changer de vie à leur retour.
- 161 A CES CAUSES, Nous considerant que l'Assemblée des peuples à l'occasion desdites Processions, qui honorent les voyages que nôtre Sauveur a faits, pour operer nôtre salut, pût aussi lier plus étroitement les Chrêtiens, & leur faire conserver par ces entreveües annüelles l'esprit d'union & de charité par ensemble, & les affermir dans les veritez de la foy, & l'unité d'une commune esperance, comme dit Tertulien; Corpus sumus de conscientia Religionis & disciplina unitate, & spei fadere coïmus in catum. Et Saint Leon parlant de l'eficace des oraisons publiques ayant dit, qu'on obtient une entiere abolition des pechez, quand l'Eglise est unie en l'oraison, Car si Dieu promet d'accorder tout ce que demanderont deux ou trois unis pieusement ensemble que pourra t'il dénier à tant de fidelles assemblez unanimement pour les mêmes exercices, en priant par le même esprit & à même intention.
- 162 Avons ordonné & ordonnons, que selon l'usage ancien des fidelles dudit Pays de Soule, & avec mortification d'esprit & de corps, gardant l'abstinence de viande ausd. trois jours de Rogation, les Curez & tous autres Ecclesiaticques habitués ou residans dans les Paroisses assisteront sous peine d'interdit en Soutane, Surplis, & Bonnet carré aux Processions vers les Saints lieux accoûtumez d'ancienneté pour lesdites Rogations, avec des Chantres fournis par les Parroissiens, ensemble les Maîtres & Maîtresses de chaque maison sans armes à feu, épée, ni poignard, sans préjudice de leurs enfans, & domestiques au moins alterna-

tivement, sauf excuse legitime qui sera jugée par leurs Curez, les tous observant la modestie & l'ordre cy-bas prescrits.

- 163 1. Avant de partir de leur Eglise ayant formé la contrition de leurs fautes; Ils offriront à Dieu ces saints exercices avec les mêmes intentions, pour lesquelles ils ont été instituez, 2. Ils marcheront deux à deux, les hommes les premiers nû tête, sauf injure de l'air, & aux Stations; Et les femmes après, lisant s'ils sçavent dans leurs livres, ou disant leur Chapellet, 3. Il faut éviter de n'y aller par coûtume & curiosité, 4. De ne parler ensemble des choses prophanes, & de ne se disputer ni quereler en chemin, 5. De ne point prier Dieu avec distraction, 6. Pour remedier aux querelles qui ont commancé cy-devant d'interrompre lesdites Processions, sur la presseance des Croix portées à la Procession des Trepassez dans le Cimetiere, l'Absolvé se fera communement à la fin du Sermon au devant l'Autel, & l'oraison sera chantée par le Celebrant, 7. De ne se separer pas les uns des autres, & de ne quitter pas la Procession avant qu'elle soit achevée, 8. Nous défendons à tous Ecclesiastiques, & fideles sous peine d'Excommunication ipso facto, de jouer aux Cartes, ni Quilles en public ni en particulier ausdits lieux
- 164 d'Assemblée, ni en chemin, d'y manger ni boire dans des Cabarets ou Tavernes, sans prejudice neanmoins à eux de se rafraichir avec sobriété en quelque lieu particulier, en cas qu'ils soient fatiguez par la longueur du chemin, sans s'y arrêter pour y passer la nuit suivante, le tout à leurs propres frais, sans toucher aux deniers de l'oeuvre qui ne seront par alloüés aux Marguilliers dans leurs comptes. 9. Nous défendons aux Curez, ou Vicaires desdits lieux d'Assemblée, à peine de suspension ipso facto, de souffrir le son des violons, ni danses ausdits jours; Et que les Marchands, Merciers, ou Distributeurs des vivres ou danrées tantent Boutique, ni debitent rien au Porche des Eglises, ni dans les Cimetieres, 10. A leur retour qui se fera à heure convenable, il faut demander à Dieu pardon des fautes que chacun y aura commises, & le remercier des graces qu'on y aura reçûës, pour vivre plus saintement à l'avenir, 11. A ces fins avons enjoint aux Curez d'exhorter vivement, leurs Parroissiens d'y assister exactement, & aux Marguilliers de les y faire trouver dans un nombre suffisant, & bien rangé de chaque famili, 12. De continuer dans les Eglises desdits lieux d'Assablée les Offrandes accoûtumées d'ancienneté, comme des aumônes salutaires por la gloire de Dieu, la remission des pechez, & honneur des Saints Patrons votifs desdites Eglises, pur meriter l'intervantion de leurs saintes prieres, 13. Afin qu'il n'y ait pas de discorde dans lesdites Assemblées ou l'humilité & la penitence doivent regner, sous pre-

- texte de Presseance. ORDONNONS que les Curez ou Vicaires se retireront desdits lieux d'Assemblée à la fin des saints Offices sans affectation, & les premiers les plus éloignez à proportion, à peine de suspension ipso-facto, 14. Que les Sieurs Patrons, Magistrats, & Gentils hommes des lieux assisteront ausd.
- 165 Processions, chacun à la tête de ses Parroissiens, sauf excuse legitime qui sera jugée en consiente par leurs Curez ou Vicaires; Autrement ils discontinueront de les recommander aux prieres publiques du Prone pendant les six mois suivans, pour la penitence de leur mauvais exemple, 15. En cas que par malheur, ce qu'a Dieu ne plaise, il y survienne quelque accident ou desordre, Nous requerons ainsi que de droit les Sieurs Juges Seculiers dudit Pays, de châtier severement les refractaires dans les sujets de leur competance, 16. Et afin que personne ne l'ignore, les presantes seront lûës & publiées annuellement au Prône du Dimanche avant la Fête de Saint Marc, & celuy desdites Rogations par les Curez ou Vicaires à peine de six livres applicables en oeuvres pieuses, 17. Enfin Ordonnons à nos Officiers dans ledit Pays de tenir la manin à l'execution des presentes, ca sera imprimé à la diligence de nôtre Promoteur.
- 166 DONNE à Mauleon le jour de nôtre Synode de quatorzième May mil six cens soixante quinze.

ARNAUD-FRANÇOIS DE MAYTIE
Evêque d'Oloron

Par Mandement de Mon Seigneur, BELOSCAR Secretaire.

- 167 LEÇON SUR LA MANIERE DE servir & repondre à la Sainte Messe, à quoy les Regens veilleront bien.

Celui qui sert à la Messe, à soin que les Cierges soient allumez, & les buretes garnies de vin & d'eau, avant que la Messe commence. Il aide au Prêtre à se revêtir, & pren garde qu'il soit revêtu proprement.

Si le Prêtre part de la Sacristie tout habillé, et marche devant modestement, portant le Missel, & les Burettes (si déjà elles n'étoient à l'Autel) Et s'il passe devant le Saint Sacrement, il fait la reverance.

Estant arrivé à l'Autel, et passe au côté de l'Épître, & y ayant reçu le bonnet, il le place en un lieu convenable hors de dessus l'Autel: puis ayant mis le Missel sur l'Autel & les Buretes en leur place, aussitôt il se va mettre à genoux au dessous des degrés tout en bas du côté de l'Évangile, & se tourne vers le milieu de l'Autel.

168 Il fait toujours la reverence lorsqu'il passe devant l'Autel. Il n'a ni livre ni Chapelet à la main, afin d'être plus libre & plus attentif à bien servir le Prêtre.

Il fait le signe de la Croix avec le Prêtre au commencement, & répond clairement & distinctement au même ton que le Prêtre. Le Regent fera dire les réponses aux enfans en Latin: Il leur parlera fortement du respect & de la devotion avec laquelle ils doivent servir à la Messe; Et se servira aussi de cette oraison, pour imprimer à tour les enfans un grand respect intérieur & extérieur dans l'Église, particulièrement en entendant la Sainte Messe.

169

REPONSES A LA MESSE

Le Prêtre

In nomine Patris, & c.

Introibo ad Altare Dei

L'Enfant

Ad Deum qui laetificat juventutem meam.

Le Prêtre

Judica me Deus, & c.

L'Enfant

Qui tu es Deus fortitudo mea: quare me repulisti, & quare tristis incedo, dum affligit me inimicus.

Le Prêtre

Emitte Lucem tuam, & c.

L'Enfant

Et introibo ad altare Dei: ad Deum qui laetificat juventutem meam.

Le Prêtre

Confitebor tibi en Cithara, & c.

170 L'Enfant

Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi salutare vultus mei & Deus meus.

Le Prêtre

Gloria Patri, & c.

L'Enfant

Sicut erat inn principio, & nunc semper, & in saecula saeculo-
rum. Amen.

Le Prêtre

Introibo ad altare Dei.

L'Enfant

Ad Deum qui laetificat juventutem meam.

Le Prêtre

Adjutorium nostrum, & c.

L'Enfant

Qui fecit Coelum & terram.

Le Prêtre

Confiteor, & c.

L'Enfant

Misereatur tui omnipotens Deus, & dimissis peccatis tuis perdu-
cat te ad vitam aeternam.

Le Prêtre

Amen.

171

L'Enfant

Confiteor Deo omnipotenti, Beatae Mariae semper Virgini,
beato Michaeli Archangelo, beato Joanni Baptistae, Sanctis
Apostolis Petro & Paulo, omnibus Sanctis, & tibi Pater, quia
pecavi nimis cogitatione, Verbo & opere. Mea culpa, mea culpa,
mea culpa, mea maxima culpa. Ideo precor beatam Marian
semper Virginem, beatum Michaelem Archangelum, beatum
Joannem Baptistam, Sanctos Apostolos Petrum & Paulum, om-
nes Sanctos, & te Pater, orate pro me au Dominum Deum nos-
trum.

Le Prêtre

Misereatur vestri, & c.

L'Enfant

Amen.

Le Prêtre

Indulgentiam & c.

L'Enfant

Amen.

Le Prêtre

Deus tu conversus, & c.

L'Enfant

Et Plebs tua laetabitur in te.

172

Le Prêtre

Ostende nobis Domine, & c.

L'Enfant

Et salutare tuum da nobis.

Le Prêtre
 Domine exaudi, & c.
 L'Enfant
 Et clamor meus ad te veniat.
 Le Prêtre
 Dominus vobiscum.
 L'Enfant
 Et cum Spiritu tuo.
 Le Prêtre
 Kirie eleison.
 L'Enfant
 Kirie eleison.
 Le Prêtre
 Kirie eleison.
 L'Enfant
 Christe eleison.
 Le Prêtre
 Christe eleison.
 L'Enfant
 Christe eleison.
 Le Prêtre
 Kirie eleison.
 L'Enfant
 Kirie eleison.
 Le Prêtre
 Kirie eleison.
 Le Prêtre
 Dominus vobiscum.
 L'Enfant
 Et cum Spiritu tuo.
 Le Prêtre
 Per omnia saecula saeculorum.
 L'Enfant
 Amen
 A la fin de l'Épître, L'Enfant
 Deo gratias.
 Le Prêtre
 Dominus vobiscum
 L'Enfant
 Et cum Spiritu tuo.
 Le Prêtre
 Sequentia sancti Evangelii, & c.
 L'Enfant
 Gloria tibi Domine.

A la fin de l'Évangile
 L'Enfant
 Laus tibi Christe.
 Le Prêtre
 Orate Fratres.
 L'Enfant
 Suscipiat Dominus hoc Sacrificium de manibus tuis ad laudem
 & gloriam nominis sui, ad utilitatem quoque nostram, totiusque
 Ecclesiae suae sanctae.
 174 Le Prêtre
 Amen.
 Le Prêtre
 Per omnia saecula saeculorum.
 L'Enfant
 Amen.
 Le Prêtre
 Dominus vobiscum.
 L'Enfant
 Et cum Spiritu tuo.
 Le Prêtre
 Sursum corda.
 L'Enfant
 Habemus ad Dominum.
 Le Prêtre
 Gratias agamus Domino Deo nostro.
 L'Enfant
 Dignum & justum est.
 Le Prêtre
 Per omnia saecula saeculorum.
 L'Enfant
 Amen. ✠
 A la fin du Pater.
 L'Enfant
 Sed libera nos à malo.
 Le Prêtre
 Per omnia saecula saeculorum.
 L'Enfant
 Amen.
 Le Prêtre
 Pax Domini sit semper vobiscum.
 L'Enfant
 Et cum Spiritu tuo.
 175 Le Prêtre
 Per omnia saecula saeculorum.

L'Enfant
 Amen.
 Le Prêtre
 Dominus vobiscum.
 L'Enfant
 Et cum Spiritu tuo.
 Le Prêtre
 Ite Missa est, ou Benedicamus Domino.
 L'Enfant
 Deo gratias.
 Aux Messes de Requiem.
 Le Prêtre
 Requiescant in pace.
 L'Enfant

Amen.

Quand les Enfans doivent recevoir le Sacrement de Confirmation, les Regens les y doivent preparer par des instructions particulieres, & les mettre en état de repondre sur le Catechime precedant. Ils doivent aussi instruire particulièrement sur le Baptême, dont ce Sacrement confirme la grace, & puis leur apprendre ce que c'est que la Confirmation.

176 PROFFSSION DE FOY

Que les Regens feront entre les mains du Superieur Ecclesiastique, en les approuvant.

Je crois de ferme foy tout ce que l'Eglise Catholique, Apostolique, Romaine croit & professe, je condamne & rejette tres-sincerement toutes les Heresies & Opinions erronees, singulierement celles de Luther & Calvin, que la même Eglise à condamnées & rejettées: Ainsi Dieu soit à mon ayde, & ses Saints Evangiles, sur lesquels je jure de vivre & de mourir dans la profession de cette même foy.

Et ce entre les mains de

en presence de

FAIT à

temoins soussignez,

ce jour du mois de

177 CATECHIMAREN BI GARREN PARTIA, BESTA GUEHIENEN ETA ELICACO EGUINBIDE SAINTIEN ECA-

GUTCECO, heren ourthian erran behar dena gouré CHRISTI leguen aratiala. Oloronco gouré Jaun Apezcupiac manatu dericun beçala beré Ordenancez tit. 2. chap. 1 Jarraikiten diala Trentaco Concilio generala Sess. 5 cap. 2 & Sess. 24 cap. 4 & 7.

GINCOA MIRAGARRI DA

Dohaxietan dio Erregué Davitec beré Psalmu 67.

PAUVEM

Jerôme Dupoux, Imprimaçaliaz Eguina, 1696.

3 CATECHIMAREN BI GARREN PARTIA, BESTA GUEHIENEN, ETA ELICACO EGUINBIDE SAINTIEN ECA-GUTCECO.

ATHANASE BELAPEYRE Apéz, Téologian Bachelier, Cube-roaco Official, eta Sorhoetaco Erretorac Herri hontaco Erretor, Vicari, eta Gincoaren beldurti gucier gracia eta bakia direla cieki Jesus-Christ gouré Jauna ganic.

Badakicie ené Aurhidé Uscaldunac, eliçac manatu dêrizcula Bestac, béré haurren arguitceco; eguia haur ardura erran behar deriecié cien ardier cien Prono, Catechima, eta Predikietan; hala nola ourthé naturala beré sasoetan arrapartitu baita, berhala eliçaco devocioniac eregnic beçala dira tempora arau; amorecatie hala eracax deçagun, Gincoac cer eguin nahi ukhen dian gouré salvatceco, eta guc ere hargana helceco, cer eguin beharenic dugun.

- 4 Eguiaz Christieç gogoia emaiteco balié, certaco diren Bestac, Saintuki bicitceco iakin behar lutukienac oro, eta nori iarraikiteco dien, ikhas litçakeye. Honec bérac iratçarri gutu, bi garren Catechima honen cientaco eguitera, amorecatie Franciaco Herri onsa chuchentu direnetan beçala, gourian eré frutu honac sor ditian graciaren indarrareki.
- 5 Hartaco Catechima honez labur eracaxi behar ducié Bestacal, cer misterioac hoyetan igaran diren, Predicu lucez beno ihikiago eta hobeki, çoin genté chehec ençun beçain sarri ahazten baitutié, ceren bortu arté hoyetan gouré Laborari eta Cabaleçain gachoac lanez akhituric, hen espiritiac hain sortha eta Lamputs guerthatcen baitira, Non hoboroetan Predicu handieç eliçan lehen lo eraciten baitutié, eciz iratçartcen misterio barnen hartce-

co. Arren Jondane Paulec Corintaco ⁽¹⁾ Populiari cioan beçala, Lac vobis potum dedi, nom escam, ezne edatera emaiten dericiet, eta ez iaté borthitz bat. Ciec ené Aurhidiac cien ardier eguia gorac goça eraci itcetcié eztiki, labur eta ardura, hoyen ikhas-tera eliçala gin eraciz.

Ardura eré adin orotacoer gomenda icecié, Catechima haur onsa eta ussu iracourt decen, eta cihaureyec soguiocie Besta saintietan gagnen eguinen dutucien Predicu goren irazkiari beçala.

- 6 Azkenecoz cien ardier Celuco bidia har eraci nahi bederiecié, eta honen aitcinacia, ezticeciela behincoaz sobera gaiça erran, bena bay çonbait orduz ber eguiac berriz erran; hala hobeki ençuler sar dakitcen gogoetara; orano hourac utçul hanitz alde-tara. Oraico eliçaco Artçain Perestu eta iakinsienec eguiten eta eracasten, derikien anço. Eta sinhex neçacie, ber artheliari mi-nçatceco bici deno eçariac, hain labur içan behar diala, Nola ussu hayer eracastian. Haur eman da Mauleco Hirian Apirilla-ren bi garrenian ourthé 1696.

BELAPEYRE, Official.

⁽¹⁾ I. Cor. c. 3.

HEREN OURTHIAREN AÇAROCO
LEHEN IGANTIAN

LEHEN CAPITULIA

7 *Igante Saintiaz, Parropia Meçaz, Eta hontaco eguinbidez.*

GALTHOA

Cer da Iganté saintia?

IHARDESTIA

Haur da Gingoac haitatu dian eguna, berheciki santificatu içateco.

G. Cer da Igantiaren santificatcia?

I. Saintuki haren igaraitia.

G. Iganté hitz honec cer erran nahi du?

I. Dio Jaunaren eguna; ceren haur gucz beré cerbutchuco eçarri baitu.

8 G. Cergatic dioçu Gingoac egun haur berheciki haitatu diala?

I. Ceren mundiaren haxarretic, Gingoac asteco egunac berheci nahiric, hontaco çazpi egunetari bat haitatu baitu, berheciki santificatu içateco.

G. Nozpait çoin egun haitatu cian?

I. Çazpi garrena, çoin hartacoz deitcen baitcien Sabatoa, edo paussuzcoa.

G. Cergatic Gingoac manatu cian egun houra?

I. Orhit eraciteco, mundia sei egunetan eguin ciala, eta çazpi garrenian guelditu cela beré lan orotaric.

G. Cer erran nahi du Paussu horrec?

I. Mundia ossoki behar beçalaco cela, eta etcela berriric deus eguiteco.

G. Eta cer orano?

I. Gingoac adelatcen dericula, mundia urhenttu datianeco, be-thico paussia. Hab. 4 v. 3.

G. Noren manuz egun haur Igantiala eçari da?

9 I. Apostolu saintien eta Eliçaren indarraz.

- G. Cergatic egun haur haitatu dié Christien paussiaren?
 I. Jesus Jaunaren hiletaric Pitciaren, eta honlaco egunian espi-
 ritu saintiaren eaixtiaren orhitçarretan.
- G. Cer da beraz hoben Ginfoarenic?
 I. Astecal egun baten Ginfoari emaitia, çoin Sabatoaren le-
 khutan, Apostolic Igantia eguin baitié, çoin baitcen asteco
 lehen eguna.
- G. Igantiac çoin egun uduri eraciten dericu?
 I. Mundiaren eguitiaren lehen eguna, çointan Ginfoac eguin
 baitcian arguia.
- G. Egun honec Bazco, eta Pentecosté. Uduri eraciten dutia cer-
 baitetan, çoin eliçac bethi hontan orhit eraciten baiterizcu?
 I. Bay, ceren Jesus-Christ beré hobitic elkhiric, mundiaren ar-
 guia baita; eta igorritz espiritu saintia, Apostoliac arguitu
 baitutu.

10 2. Igantian

BI GARREN CAPITULIA

Parropia Meçaz

- Eta lehenic
 Pro noaz, aiticineco 9. Igantian erranez lekhora.
- G. Egun honen santificatceco eta Ginfoari emaiteco, cer eguin
 behar da?
 I. Hontan eguin obra onac.
- G. Çoin da egun saintu hontan eguin beharrago duguna?
 I. Meça saintiaren ençutia.
- G. Çoin Meça ençutecoago dugu?
 I. Norc beré Parropiacoa, lehen eliçaco maniaren arau.
- G. Cergatic hobé da Parropia Meçaren ençutia, besté bat beno
 lehen?
- 11 I. Ceren Parropia Meçala bilcen baitira lekhuco Ginfoaren
 haurrac çointan Pronoa eguiten baita.
- G. Cer da Pronoa?
 I. Pronoac bi gaiça guehien daduzca.
- G. Çoin dira?
 I. Lehena da Ginfoaz manatu den othoitcia, eliçaco gucien,
 honen Artçain, Princé, eri, desditchatu, eta haur beharretan
 diren orentaco.

- G. Othoitz haur Gingoari laket çayoya?
 I. Bay, guciz algarreki Artçagnaz eta ardi bildu honez oroz eguiten denian.
- G. Çoin da Pronoaren bi garren parté guehiena?
 I. Erretorac honi iarraiki eraciten deritçon arguiac.
- G. Artçagnac beré ardier emaiten deritcen escolac Gingoari laketago çaitçoya, eciz atcenac.
 I. Bay, ceren arimen hachia egari behar dianarena baitira.
- G. Cergatic orano?
 12 I. Ceren haur baita Eliçac manatu, eta guehiago, gomendatu diana: hontan eré haren maniac, Bestac, barourac, eta besté Gingoaren cerbutçucoac eracasten baitira.
- G. Parropia Meçac badia orano cerbait Gingoari laketago çayonic?
 I. Bay.
- G. Eta Cergatic; ezteya ber Jesus-Christ Jauna bardin Meça orotan Gingoari oherescatcen.
 I. Haur eguia da: bena Parropia Meça guehiago da, hontara Christi gucien batciaz.
- G. Cer du honec hoheric?
 I. Gingoari algarreki othoitcen eskencia, arthelin gagnen eçari denaren ahoaz.
- G. Parropia Elicéc cer besté hontarçun dié?
 I. Hoyer dira ikhastiaren eta Sacrementien uthurriac, non edireiten baitira Catechimaren eznia, batheyatcia, Crisma eta olio Saintiac, eta ourthecal Bazcoa eguiten.
- G. Cer da haboro Parropia elicetan?
 I. Christien ehortztia ber Ilherrian.
- G. Horiec oroc cer eguiten dié Christien battarçunian?
 13 I. Haur da algarreki arrasortcia batheyiaz; ber uthurritic iakin beharren, eta Sacrementien hartcia, eta hiletaric pitciaren ugurukitia.
- G. Onsa ari deya, Norc beré hirico Eliçaren edertceco, cerbait emaiten Diana?
 I. Bay Christiac hetara ioaitera Dei ditcen hobeki, hartacoz hourac chahu, argui, eta althariac eder eta ahalaz ohoratu uduki behar dutie.

14 3. Igantian

HIROUR GARREN CAPITULIA

Jesus-Christ goure Jaunaren bestez, eta eliçaz haren misterio eracasten derizcunêz.

- Aventuco lehen Igantiaren aitcoinian erraiteco.
- G. Coin da daigun Igantia?
- I. Aventuco lehen Igantia.
- G. Cer deitcen duçu Aventia?
- I. Tempôra, çointan eliça orhitcen baita Jesus Jaun ugurukia-
ren mundu hontara gitiaz.
- G. Tempôra saintu hontan cer daravila gogoan?
- 15 I. Gouré aitinecoen nahiac, çoghec hasperenez galthatcen
baitcien Messia gin ladin.
- G. Cer deitcen duçu Messia?
- I. Christ, edo Jaunaz berecatia, çoin sacratu baitu beré Gincot-
tarçunaren barneco indarraz.
- G. Eliçac cer du guehiago gogoan Jesus-Christen giten gagen?
- I. Orano Jondané Johané Batistaren predicatcia, çognez bi-
diac adelatcen baiteritço.
- G. Nola bidia adelatcen derio?
- I. Penitenciaz
- G. Eliçac ezcutia eré gouré Salvaçaliaren azken gitiaz orhit era-
citen?
- I. Bay, ordian gineñ da bicien eta hilen jumatcera.
- G. Cergatic minço da bi garren ginguey honçaz?
- I. Amorecatia, haren lehen gitiaç çuhurtcen ezipagutu, çointan
Jesusc gracia ekhartèn baitericu; berdur guiren haren jus-
ticia boroga eraciren dericunaren.
- G. Gincoareen justicia garratçaren loxeriac certara eroan behar
gutu?
- 16 I. Haren saintuki maithatcera.
- G. Cer ikhassi behar dugu Escola hontaric?
- I. Jesus-Christen nahi ukheitia, eta honi penitenciaz bihotcen
adelatcia.

4. Igantian

LAUR GARREN CAPITULIA

Eguberriren aitcineco Igantian, Bestan berian, eta ondokoetan erraiteco

- G. Coin Besta ohoratcen dugu daigun egu?
 I. Eguberri.
 G. Cer erran nahi du Eguberric?
 I. Jesus-Christ mundu hontan sorthu den egun saintia.
 17 G. Haren Ama nor ičan da?
 I. Maria bethi Virgina.
 G. Cer dio honen bethi Virgina ičatiac?
 I. Virgina cela erdi beno lehen; Virgina erdcian; Virgina erdi ondoan.
 G. Cergatic eguberriren vezpera gaya, bestiac oro beno ohoratiago baratu da?
 I. Jesus-Christen gayaz sorthu ičan nahiaren orhitçarretan.
 G. Cergatic sorthu da gayaz?
 I. Eracousteco haren gin aitcinian mundian ulhunpia cela.
 G. Besta honec cer du berheciric besté orenen artian?
 I. Ceren hontan hirour Meça erraiten baitira; bata gaiherditan; bestia arguitcian; herena besté ordietaco orenian.
 G. Ceri gogoia eman behar da gaiherdico Mečan?
 I. Orhitsu behar da Jesus-Christ barruki batetan sorthu dela, esta eçari aberen jantegui batetan.
 G. Noiz itchoura hontan guciz soguin behar deriogu?
 18 I. Apeçac haren corpitz adoragarria hitz sacramentalez altharen gagen eçarten dianian, altharia eduki behar da jantegui hora beçala, eta Jesus-Christ adoratu.
 G. Cer eguin behar da bi garren Mečan?
 I. Gincó haurra adoratu artçagneki, çoigni Ainguriac erran baitcerien haren sor berria.
 G. Cerc artçain saintu hoyec deithu çutian gouré Salvaçaliaren sor lekhiala?
 I. Celuco Musica, eta cantoré alaguera batec.
 G. Coin cantorec?
 I. Eliçari hain ardura Mečan erraitera laket çayonac, eta çoин eguberriz boztario handiago bateki cantatu behar baita.
 G. Coin da haur?
 I. Gloria in excelsis; çoñec baitio, Gincóaren biz gloria lekhu gorenentan, eta lurrian bakia eman bedi boronthaté hon diener.

- G. Heren Meçan ceri gogoa eman behar da?
- 19 I. Ama Virginac mundu hontan sorthu dian Haur hori, bethi danic Gincoaren semia dela.
- G. Gincoaren semia, eta Mariaren semia ber Persona deya?
- I. Bay; ber Persona da guiçon eguiazco, eta Ginco hontarçun oroz bethébat.
- G. Cer erran nahi da guiçon eguiazco içatia?
- I. Guc beçalaco corpitz eta arima baten ukheitia, eta gouré uduriala eguina, bekhatia salbu.
- G. Cergatic haurtu içan nahi da?
- I. Gouré flakecia gucien egarteco, eta onsa maithatu içateco.
- G. Jesus Christ sorthu deya behardun eta nekeçu?
- I. Bay duda gabé, barruki batetan sorthu denaz gueroz, tempôra borthitz batetan, khugnabat ohatceco ukhen gabé.
- G. Cergatic?
- I. Gabeciaren, eta gaitz egarten gouri eracasteco.
- G. Cer ohoré gouré Salvaçaliaren eguité eta verthuté çor deriegu?
- 20 I. Her iarraitia.
- G. Nola gabeciari iarraitiren guira?
- I. Maithatcez gente beharrac, eta ez gaiçac eçar auherretan, lehenago hourac eman eztiener.
- G. Eta Besta hontan nola behar dugu iarraiki Jesus Christec egari dutian nekecier?
- I. Herabé gabé; ez hotça gatic eré houxic eguin ioaitera haren cerbutchu saintietara.
- G. Nola adelatu behar dugu Besta hontara?
- I. Confessioné hon batez onsa chahaturic, su gorri bateki Jesus Jauna harturic, hari Judiec eguiñ etcerien beno batçarré hobiagoreki.

21 5. Igantian

BOST GARREN CAPITULIA

Circoncisioniaren Bestaz, eta ourthaxez.

- G. Coin Besta dugu daigun Eg.?
- I. Circoncisioniaren Besta.
- G. Legué çaharreco sacramentu bat, çogneç sartcia emaiten baitcian Gincoaren Populiaren artiala, orai Batheyiac Eliçala sar eraciten gutian beçala.

- G. Circoncisionia nori eman ičan da?
 I. Abrahami; Gingoac hareki eta haren ondoceeki Aliança eguin cianaren cegnharetan.
- G. Circoncisioniac cer berheciki cegnharatcen cian?
 I. Genté gucién çagna theyu cela.
- G. Nola theyu?
- 22 I. Bekhatu originalaz.
 G. Cergatic Jesus-Christec saintu celaric, Circoncisionia hartu nahi ukhen du?
 I. Eracousteco gouré bekhatien gaztigiaren egartera, eta hen chahatcera, gin cela.
 G. Cergatic Jesus-Christ hassi da haurçaroan beré odolaren is-sourtcen?
 I. Eracousteco, beré odolaz gouré ukhuztera gin çaicula.
 G. Egun hartan cer eguin cien orano?
 I. Jesus icena Gingoaren semiari eman cerien.
 G. Jesus icen honec cer dio?
 I. Salvaçalia erran nahi du, eta Gingoaren semiari eman çayo, ceren gouré bekhatietaric idokiten baicutu.
 G. Jesus icenac cer ohoré merechi du?
 I. Etçayo aski ohoré emaiten ahal, Icen handi honen ençuliac oro Paradussian, lurrian, eta Ifernian belharicatcen dineraz gueroz. Philip. ij. v. 10.
- 23 G. Gouré Savaçaliaren Circoncisioniac cer eracasten dericu?
 I. Gouré bihotçaren ebakitia, diot nahi gaistoén mouztia, guciz gouré sendimentien sentherietara dutugun erortokien.
 G. Besta hontan cer eguin behar da?
 I. Daigun ourthia oro Gingoari oherescatu, eta haur orhoi, haren cerbutchian igaran deçagun.

6. Igantian

SEY GARREN CAPITULIA APARICIOREN AITCINECO IGANTIAN,

Besta hontan eré erraiteco

- G. Cergatic daigun Egu. Besta hain handibat dugu?
 I. Aparicio delacoç.

- 24 G. Cer deitcen duçu Aparicio?
 I. Jesus-Christ gouré Jaunaren aguer eracitia.
 G. Cergatic Besta horri icen hain ederbat eman derié?
 I. Ceren Eliçac hortan hirour misterio handi ohoratcen baitutu, çognec Jesusen goratarçuna eracoux eraci baitié.
 G. Coin dira horic?
 I. Hirour Erregué çuhurren adoracionia: Jesus-Christen ba-theyatu içatia Jondané Johané Batistaz: eta haren lehen miraculia, houretic mahaxano eguin cianian Canâco ezteyetan, Galileaco herrian.
 G. Cer ciren hirour Magé deithu hourac?
 I. Hirour Jaun handi içarren onsa eçagutçalé ekhia iaikiten den herrian çaudianac, çoin erregué deithu baitira.
 G. Hourac etciren beraz Gincoaren Populucoetic?
 I. Ez: Pagano ciren.
 G. Cergatic Gincoac beré semiaren adoratcera deithu çutian?
- 25 I. Eracousteco; ordu hartan Paganoec haren eçagutcia behar ciela.
 G. Nola Jesus cen eretciala hel eraci çutian?
 I. Içar batez.
 G. Non ikhassi cien Profecien arau Jesusec Betleemen içan behar ciala?
 I. Jerusalemeco hirian, çointan baitçagoan ordian guehienki eguiazco Eliça.
 G. Hirour erreguec cer eguin cien Jesus haurra ediren cienian?
 I. Adoratu cien, eta hari oherescatu Urhé, Inchensu, eta Mirra.
 G. Cergatic hirour dohain horic?
 I. Erregué bati beçala Urhé eman cerien. Ginco beçala Inchensu; eta guiçon beçala Mirra, honen egun batez ehortci behar gueyaren ohoratceco.
 G. Judioac eré gin cirena haren adoratcera?
 I. Ez: eta hora cen hayen uxueri gueyaren cegnharébat.
 G. Baya Herodes Jerusalemeco erreguia?
- 26 I. Honec aleguia eguin cian hora adoratu nahi ciala, bena etcian gogoan Jesusen salha eraci nahia baicik, haren hil eraciteco.
 G. Herodes cer uduri da?
 I. Ipocritac, çognec Jesus adoratu nahi diela urupen eguiten baitié bena hora bereyetan eçaba curutchian berriz itçatcen dié eguité gaitcez.
 G. Besta hortaric goço hartceco, cer eguin behar da?
 I. Jesus Jauna gana hel eraciten gutian içarrari bethi iarraiki, diot haren ciaren deitciari.

- G. Eta orano cer besteri?
 I. Sobera jan eta edatiaren lekhotan, hari eguin merechi du-tian ohereskiac.
 G. Nola?
 I. Behar gachoen ertcian, hoyer honki eguitez.

27 7. Igantian

ÇAZPI GARREN CAPITULIA

APARICIO ONDOCO IGANTECO,

*Jesus-Christen batheyun gagen; Eta hourez mahaxano
 eguinaz*

- G. Erran cenericun igaran Eguna Erregueren adoracionia beno lehen, Eliçac orano ohoratcen çutiala besté bi mysterio, çointan Jesus-Christen indarra agueri baitcen, çoin dira ho-yec?
 I. Bata da Jesus Jaunaren batheyatu içatia.
 G. Cer adin cian batheyatu içan cenian?
 I. Hoguei eta hamar ourtheren ungunia.
 G. Norc batheyatu cian?
 I. Jondané Johané batistac.
- 28 G. Batheyac cer cegnharatcen cian?
 I. Penitencia, eta bekhatien parcamentia erran nahi cian.
 G. Jesus-Christec batheyatu beharra ciana?
 I. Ez; hora saintutarçuna bera cenaz gueroz.
 G. Cergatic beraz batheyatu nahi içan da?
 I. Bekhatiaren itchouraren ekharteco çognen chahatcera giten baitcen.
 G. Cergatic orano?
 I. Batheyiaren eçarteco eta saintificatceco.
 G. Cer heltu cen Jesus Christen batheyian ohoraxiagoric?
 I. Gagneco miço bat çoghec baitcioan, haur da ené semé maitia, çointan onsa laketu bainiz.
 G. Cer igaran cen guehiago ordian?
 I. Espiritu saintia jaixi cen Jesus Christen gagna, Ourço baten udurian.
 G. Cergatic hala?
 I. Jesus Christen emetarçunaren eracousteco.

- G. Gaiça hoyéc oroc cer cegnaratcen cien?
- 29 I. Batheyian: Gincoatan diren hirour Personen battarçuna, eta aguertcia.
- G. Nola hori?
- I. Aita agueri da minçatcian; semia berartan; Eta Espiritu saintia Ourçoaren udurian.
- G. Coin da orhitcen çaicun besté miraculia?
- I. Hourez Mahaxano eguitia Canaco ezteyetan, Galileaco herrian.
- G. Houraren mahaxanoala utçulcé honec cer cegnaratcen cian?
- I. Erran nahi cian Moysaren leguiaren utçulcia gouré Evangelio saintiala.
- G. Cer beraz cegnaratcen cian mahaxanoac?
- I. Gincoaren hurrec Jesus-Christen graciatic giten çayen alaguerancia Espirituala, eta gar saintia.
- G. Miraculu honec nola aguer eraci cian Jesus Christ?
- I. Ceren haur baitcen haren lehen miraculia, eta ordian haren Discipuliec hartan sinhesté hartu baitcien, Jondané Johaneren Evangelioac dioan beçala.
- 30 G. Hanbat gaiça miragarriren ohoratceco, cer eguin behar da?
- I. Orhitsu gouré batheyiaz, eta hartan Gincoari hitz emanac berritu.
- G. Nola hori?
- I. Berriz hitz emaitetz gogo honez Jesus-Christetan sinhesté osso bat ukhen nahi dugula.
- G. Eta cer guehiago?
- I. Munduco gora behera guciac uzten dutugula, bicitcé gais-toac, eta gagnetaco Débriaren aholkiac.

31 8. 9. eta 10. Igantian

ÇORTCI GARREN CAPITULIA

JESUS-CHRISTEN BICITCE ESTALIAZ BERE AMA
VIRGINA, ETA JOSEF SAINTIEKI APARICIOREN
ONDOCO BIGARREN, HEREN,

Eta laur Igantetan erraiteco, hanitz merechi dialacoz.

- G. Erran itçagutçu Jesus Christen bici haxarrian aguertu ciren gaiça miragarriac?

- 32 I. Ainguriec haren sortciaz Gincuari esker handiac eman ceritcen; Artçagnac gin ciren khugnala, haren adoraterca; Erreguéc hara ekharri ceritcen beré ikhous garri ederrac; Eta Eliçala eroan cienian, Simeon eta Anna alhargun saintiec hora maiteki eçagutu eta ohoratu cien.
- G. Cer guero heltu cen?
- I. Han hassi ciren haren desditchac eta haren ascaciac borchatu içan ciren haren eroaitera Egiptarat.
- G. Cergatic?
- I. Herodes khechiaren ihessi, çog nec hil eraci nahi baitcian.
- G. Cergatic Gincoarean haur honec khugnatic hassi behar cian hala gaitz hartcen?
- I. Ceren curutchia baitcen haren siraxa.
- G. Herodesen gaiski eguin nahiac nola jakin çutien?
- I. Ainguru batec hourac salhatu ceritçon Josef saintiari amex batetan eta hora manatu cian, Herodesen eskietaric itçour ladin Egiptarat.
- G. Eta cer, Gincó haur honec beré ascacier etcerien beraz gaitz baitcic eretchekiten?
- 33 I. Maité dutianac beré curutchiaren egarlé lagun nahi dutu.
- G. Noiz utçuli cen Egiptaric?
- I. Herodesen hil ondoan, Ainguriac Josef saintia manatu cian, Israeleco herrialat hora arrekhar leçan.
- G. Egon cena Judean?
- I. Ez; loxaz Archelaüs Herodesen semiaren, çog nec haren eretciat beré aitaren gogo gaistoa beguiratu baitcian.
- G. Haur honec beraz bethi exayac ukhen çutian?
- I. Bay eta exay handiac, eta Erreguiac.
- G. Non egon cen?
- I. Nazaret Galileaco burguian beré ascacieki.
- G. Lehen tempôra hayez gueroz etciana deüsec jakin eraci Jesus Christen gitia?
- I. Ez batec eré, hamabi ourthé çutukiano.
- G. Adin hortan cer heltu çayon?
- 34 I. Jerusalemara joanic Bestaren ohoratcera Mariareki eta Josef beré hatçaliareki, itçouri çayen aiticnetic çoin guero Eliçan ediren baitcien.
- G. Cer ari cen han?
- I. Jarriric çagoan Jakinsien erdian, her beha eta galthoz: haren çuhurtciac eta ihardesté ederréc guciac icitcen çutiela.
- G. Hitz hoyec certçaz orhit eraciten çutié?
- I. Jesus-Christ han ari cen beçala, hurréc eré gouré Elicetan Catechima onsa erran behar diela, Jakinsier beha, batat bestiaric galtha, eta ihardex.

- G. Cergatic beraz Jesus Jakinsien erdian jarriric çagoan?
 I. Ceren eguiaz hen burçaguia baitcen, çonbateré ezpaitcian orano beré ahal gucia eracousten.
- G. Cergatic Jesusec hamabi ourthetan aguer eraci nahi ukhen cian beré çuhurtcia?
 I. Eracousteco, ordian drano eçaba eta gordez bici nahi içan cela; hala nahi içan celacoz.
- G. Combat egon cen eçaba?
- 35 I. Hoguey eta hamar ourtheren ungurunia çutukiano, eta hou-
 ra Jondané batistac batheya artio.
 G. Hara drano ihourc cer çakian hartçaz?
 I. Deuseré, baicik adinetan aiticina, çoeno beré çuhurtcia bethi guehiago eracousten ciala.
 G. Cer da orano Jesus-Christez izkiribaturic?
 I. Beré Aita eta Amén maniac onsa beguiratcen çutiala.
 G. Eta cer orano?
 I. Josef saintiareki languiten ari cela, eta officialé baten eduki-
 ten ciela.
 G. Cer officio eguiten cian?
 I. Mayasturugoa.
 G. Hala Ginco batec merechi ciana bici?
 I. Bay, genté guciac escolatcen dutianaz gueroz.
 G. Horrec cer eracasten derié?
 I. Gincoac cerbaitetara deitcen gutianian baicik ez aguertcia:
 gagnelan bicitce, nekeçu, estali, eta behera bati jarraikitia.
- 36 G. Haurrer guciz cer eracasten derié?
 I. Hen verthuté ederrena dela, beré Aita Amén, ascaci eta gue-
 hienen manu pian bicitcia.
 G. Eta Cer orano?
 I. Eliçala ardura joan behar diela; han beré Artçagner onsa be-
 hatu, eta galthoer ihardexi.
 G. Noiz hori eguin diroyé?
 I. Catechimaren erraitian.
 G. Han behar direya eré galthatu?
 I. Bay, Extakitçenen ikhasteco.
 G. Hortic cer ginen da?
 I. Jesus-Christ beçala adinian eta çuhurtcian bethi aitcinatu-
 ren dira.
 G. Jesus-Christec haurçarotic etcian çuhurtcé osso bat?
 I. Bay duda gabe, bena egunetic eguniala hora hanbatenaz
 aguer eraci du; haurrer eracasteco bethi agudotiago behar
 diela.
 G. Ama virgina nola bici cen?
 I. Jesus-Christ beçain eçabaki.

- G. Cer ari cen?
 I. Jesusen eguiter, eta harez erraiten çutiener gogoia emaiten cian.
- 37 G. Beraz Jesus-Christen ethecoen saintutarçuna certan çagoan?
 I. Leguiac manu eguin cerien ordietan eliçala çavilçan; Gincea orotan cerbutchatcen; beré laner jarraikiten, eta eçaba bici ciren.
- G. Horietaric orotaric cer ikhasten dugu?
 I. Eguiazco saintutarçuna eztela, herox handitaco gaicen eguitia, bena bai norberé eretçian verhutez beheratcia, eta bigabiaren emeki egartia.
- G. Bena cergatic Evangelistec hain guti erraiten derikié Jesus-Christez eta haren etheco saintiez?
 I. Gouri eracasteco, aski dioyé: eta hain sarri ikhasten derikié, eztugula behar iarraiki gaiça soberari.
- G. Cer iakin behar dugu?
 I. Dakitçagunetariç goço hartcia, eta gagnelan extakitçagunetan ichil egoitia.

38 11. Igantian

**BEDERATCU GARREN CAPITULIA
 ŞEPTUAGESIMAREN IGANTECO**

- G. Tempôra saintu hontan berheciki ceri gogoia emaiten duçu?
 I. Eztirela orai erraiten cantore alaguerac, çoin baitira Alleluya. Gloria in excelsis. Te Deum, eta Coloré violeta eliçac hartcen diala.
- G. Cergatic horic?
 I. Dolu eta hasperen cegnharetan, bi arraçoçatic.
- G. Coin da lehena?
 I. Egun hoyec uduri eraciten deriskié Adamen egunac, eta hora nola bici içan cen, hasten guira eliçan iracourtçen.
- 39 G. Cer erran nahi duçu Adamen egunez?
 I. Doluzco eta Penitenciazcoac, nola baitira bekhatorec eta es-terratiec merechi dutienac.
- G. Eliçac cer beraz eracasten dericu ororen dolu honçaz?
 I. Alagueranciac, sobera ian eta edatiac, carataiskeriac, eta besté solaçac utci behar dutugula.

- G. Cergatic?
- I. Haur hon elibatec beçala, goure Ama eliçareki nigar eguiteco; orhituric gouré Salvaçaliaren herio Passioniaz.
- G. Bi garren arraçoã çoin da?
- I. Goroçuma saintiaren onsa igaraitera adelatceco.
- G. Cergatic beraz ihor egun hoyetan, besté ordiez beno guehia-go, sobera jan edan, erhokeria eta gaiça devetatier senthatuki iarraikiten da?
- I. Horic oro dira Deebriaren chotileciac, Eliçaren gogo saintien gal eraci nahiz.
- G. Cer gaitçac orano eguité gaisto hoyetaric giten dira?
- 40 I. Barouraren hontarçunaren, eta Christiec goroçuman besté obra hon eguin ahal litiroyen ororen bidia hausten dié.
- G. Eliçaren gogoari iarraikiteco, cer eguin behar da Ihauterian?
- I. Lehenic joan Eliçala gogo honez Meça saintiaren ençutera: han egon luçaz ago, Jesus Jaunaren bihotcez lagunceco, besten haboroëc ahazten dieno.
- G. Eta cer orano?
- I. ⁴ Utcî jokiac, apairu handiac, carataiskeriatic, dançac, eta gagnetelaco gaiça devetatiatic. Eta adiskidegoaz, edo ihés ecin eguinez, hetaric çonbaitetan ihor helcen bada, beste ordiez beno çuhurrago eta emiago aguertu behar du.
- G. Carataix lastercariatic nor uduri dira?
- I. Indioac, eta soldado Jesus Jauna bilaici cienag, çogñec beguiatic thapatu baitceritcen, eta hilceracoan hari eguin mesperetchu hanitz.

41 12. Igantian

HAMAR GARREN CAPITULIA

Goroçumaco lehen Igantian Iesus-Christ eracouxi behar desertian: edo Ninivaco hiriaren baroura eta dolia. Joan. 1.

- G. Goroçuma nontic da?
- I. Apostoliec haur haxarretic manatu dié.
- G. Cergatic semiaren bicitciaren bereberki ohoratceco, çoin barourtu baitcen desertian berroguei egunez.
- G. Cergatic orano?
- I. Gouré bekhatiez penitencia eguiteco barourez eta besté gatziguiez.
- G. Cergatic orano?

- 42 I. Gouré salvaçaliaren herio passioniaren hobeki ohoratceco, eta Bazco Bestetara adelatceco.
- G. Eliçac certara eroan nahi gutu Goroçumaren barouraz?
- I. Eguiazco barouriala, eta gaitcetaric guibelciala.
- G. Coin da haur?
- I. Bekhatiari ihés eguitia.
- G. Ceri orano?
- I. Jocu, tempôra galcé, eta solaz devetatier.
- G. Eliçaren gogoan goroçumaren onsa igaraiteco, cer beraz eguin behar da?
- I. Jan edanac, loa, eta solaçac hertu; hobeki Gincoaren othoitceco.
- G. Christiéc nola igaraiteco dié goroçuma.
- I. Barour, othoitz, eta genté beharrer, beste ordiez beno guehiago honki eguiten; lagun saldoer ihessi; gouré oguenen eçagutciaz ahalketuric, çognec hil eraci baitié Jesus Jauna.
- G. Barourtçera çoin dira bortchatu?
- I. Hoguei eta bat ourthiac igaran dutienac oro, eguiten ahal badié.
- 43 G. Hel eztitakianac barourtçera, arras igaran ditakia mortificatu gabé?
- I. Ez: eta ahalaz sarthu behar dié Eliçaren gogoan, cerbait berér hertcen diela.
- G. Cergatic goroçuman Curutchia, Imaginac, eta althariac estalcen dira?
- I. Dolu eta Penitencia cegnharetan.
- G. Christiác beraz cer sendimentu ukhen behar du Goroçuman?
- I. Bihotz ourouiski, hasperen saintu, cinezco penitencia bat: baita Gincoaren hitçari behatu sinhesté osso bateki.
- G. Cer orano?
- I. Officio saintietara joan, eta hetan Eliçareki hasperen eguin ichilic.
- G. Eta cer orano?
- I. Batbedera adela onsa Cofessatçera ordu honez, egon gabé berant, eta Bazcoco lehietrano.

44 13. Igantian

HAMECA GARREN CAPITULIA.

PASSIONIAREN IGANTIAN, ERRAMU BESTACO

- G. Cer Besta dugu eliçan daigun Igantian?
 I. Erramu.
 G. Cergatic daigun Igantia deitcen dié erramu?
 I. Egun hortan eguiten den Processionia gatic çointan batbederac erramu adaisca bat eskian baitaduca.
 G. Processioné hori cergatic eguiten da?
 I. Orhitceco Jesus Jaunaren Jerusalemeha ohorez sartciaz, beré herio Passioniaren sey aitcineco egunian.
 G. Gouré Salvaçaliaren hilceracoan ohoratcé honec cer cegnaratcen du?
 45 I. Beré hilciaz Deebria, Mundia, eta Araguia goithuren çutiala, eta Paradussia idekiren cericula.
 G. Jesus Jaunari nor elkhi çayon aitciniala?
 I. Gente chehiac eta haurrac.
 G. Cergatic?
 I. Ceren arima emé eta chahien laidorioac maité baitutu.
 G. Nolaz Jerusalemeco handiac eta legué çaharreco guchienac etçaitçon elkhi bidiala.
 I. Hen urguilliac etcian merechi parté ukheitia Jesus Jaunaren ohoré egun hartan.
 G. Cer beraz eguin behar da hartara parté ukheiteco?
 I. Houra beçala emé içan, eta bihotça beheratu.
 G. Cergatic Jesus hara sarthu cen asto baten gagnen?
 I. Profecien eguiati hel eraciteco; eta gouri gal eraciteco gora içan nahiaren.

46 14. Igantian

HAMABI GARREN CAPITULIA

ERRAMU IGANTIAN ERRAN BEHAR DA ASTE
SAINTUCO

- G. Nola deitcen da daigun astia?
 I. Asté saintia, eta Penazcoz.

- G. Cergatic hala daritço?
- I. Hontan Jesus Jaunac gouré arrerostiaren misterio handia eguin, eta lan handiac egari dutialacoz.
- G. Astizkenian cer heltu da?
- I. Egun hortan gouré salvaçalia hoguei eta hamar dineren Judas bere discipuliac judier saldu cerien.
- G. Ostegunian cer eguin içan cen?
- 47 I. Gouré Salvaçaliac Ulhuncian beré Apostolier hognac ukhuci ceritcen, eta beré Corpitz saintia Sacramentu içateco eman.
- G. Jesus jauna noiz judier eskietara eman çayen?
- I. Ostegun gayan Judas giten cela haren Corpitz saintiaren errecevitcetic, Olivetaco baratciala, ohorez eguiten den beçala, Jesusi potbat eguin cerion, honen cegnharatceco bereki eroan çutian soldadoer, amorecatic houra harturic esteca leçen hala eguin cien beçala.
- G. Jesus-Christec gay hartan cer soferitu cian?
- I. Gaizki eguilé bat beçala eroan cien Anna, eta Caïfaren aitcinala, çoin baitciren Apecen guehienac: Jondané Petiric hirouretan ukhatu cian etciala houra eçagutcen: haren Discipuliac ihessi joan ciren, eta gay orotan soldadoen mertchedian utciric, hoyéc beré ahalaz mesperetchatu cien, haren icen saintia arnegatu, houra chouflestatu, eta harez erri hanitz eguin.
- G. Ostiralian cer heltu cen?
- 48 I. Judiec goiztiritic acusatatu cien Pilataren aitcinian, çoin baitcen Errumeco Emperadoriaren Gobernadoré Judeaco herrian. Pilatac houra igorri cian Herode gana: çog nec beré Cortecoeki erho baten hartu baitcien: guero Herodac arregorriric Pilata gana, açotatu içateco soldadoec ecin borthizkiago odola issour eraci cerien açoté khaldiz.
- G. Açotatu cien ondoan, cer eguin cien?
- I. Soldadoec escarlatazco manto batez estali cien; burun gagnen eçari cerien elhorrizco khoroa bat, eta canavera bat eskian; salutatcen ciela errigarri beçala, Comediaco Erregué baten anço. Bera orano sordeix Judiec Pilatari Jesus hilcera condemna eraci cerien, eta desditchatu honec hala eguin, hen gogara içateco.
- G. Jesus-Christ hala condemnatu ondoan, Judiec cer eguin cien?
- 49 I. Curutché sortha bat bizcarrian eçarri cerien, eta hala houra eroan Calvarioco mendiala, non houra picarraituric bi ohognen artian içatu baitcien Curutché hartan gagnen.

- G. Hilcé laido garri honec hen errabieria assé ciena?
 I. Ez: besté gaizki hanitz eré eguin cerien: Jesusec erranic, Egarri cela; ozpin edateco eskentu cerien.
- G. Jesus-Christen egarriac cer cegnharatcen cian?
 I. Gouré Salvateco su handi baciala.
 G. Eta haren nahiari jarraikiten ezkirenia?
 I. Haren exay eta erhailec beçala ozpin emaiten deriogu.
 G. Jesus-Christen hilceracoan cer heltu cen?
 I. Ekhia arras gordatu; lurra bortizki ikharatu, arrocac erdiratu; eta hilen hobiac ideki ciren.
 G. Eta cer orano?
 I. Hil hanitz piztu eta genter aguertu; Eliçaco eré velo a goihe-
 netic çola lano çaticatu.
- 50 G. Cer cen Eliçaco velo houra?
 I. Estalgui Cherubinez pinthatu bat, çog nec Eretcé saintiena berhezten baitcian Eliçaren gagnetatic.
 G. Veloaren hausté harc cer cegnharatcen cian?
 I. Celia, çoin baita eguiazco lekhu saintia, çointan baitago Gincoa beré handitarçunareki, ideki çaicula Jesus Christen hilciaz.
 G. Cergatic Gincoac miraculu hoyec oro eguin dutu beré semiaren hil orenian?
 I. Amorecatic guciac jakilé içan litian Judien contré.
 G. Eça gouré contré eré jakilé içateco?
 I. Bay Jesusen hilcetic goço idokiten ezpadugu.
 G. Hontaric goço hartu cienec cer eguin cien?
 I. Beré bougharrer colpu emaitetz çoatçan, eta oihuz! haur eguiaz Gincoaren semia cen.
 G. Noiz guihurtan sendimentu hoyec piztu behar dutugu?
- 51 I. Curutchiaren adoratcera gitian.
 G. Cergatic?
 I. Ceren ordian bat bederac eçagutcen baitu Gincoaren eguiazco semé bakhoitça dela, curutchian itçatu içan dena.
 G. Ezta beraz Curutchiaren materia adoratcen?
 I. Gincoari eztaxala.
 G. Nori doa Adoracioné hori?
 I. Jesus Christ Ginco biciaren semiari.
 G. Hori nola hartcen duçu?
 I. Jondané Paulec dioan beçala, Jesus-Christen curutchian eçarten diala beré gloria; erran nahi du houra Jesus-Christ crucificatian eçarten diala.
 G. Gouré Salvaçalia hil cenian, cer eguin cerien?
 I. Soldado batec iskerreco saihexa igaran cerion lança batez, eta hain sarri odol eta hour hantic elkhiten ikhoussi cerien.

- G. Jesus Christen saihexetic elkhi diren odol eta hour hayec cer cegnharatcen dié?
- 52 I. Batheyia: çointan haren Eliça beré Salvaçaliaren odolian ukhuci baita, eta hour saintu batetan.
- G. Jesus-Christ nola ehortci cen?
- I. Hil cen eguneco ulhuncian, Josef Arimatia aiturunsemiac, eta Nicodeme Farisien Gincoaren beldurti cenac curutchetic eraixiric, mihissé eder batez estaliric ohoratuki ehortci cien, eta hora urrin hon batcieki, harriz eguin hobi berri batetan eçari.
- G. Neskenegun saintian cer eguiten da Eliçan?
- I. Bazcoco Chirioaren Ceremonia saintia; eta Batheyuco houren benediccionia; çoin Ceremoniac oro mysterioz bethé baitira.
- G. Besté orduz noiz eguiten ciren?
- I. Neskenegun gayan, çointan Jesus-Christ hobitic elkhi baitcen.
- G. Bazcoco Chirioac cer cengharatcen du?
- I. Jesus-Christ arrapiztiac mundiala ekharten dutian arguia eta boztarioa.
- 53 G. Cergatic batheyuco hora benedicatcen da?
- I. Eracousteco çonbat verthutez bethé den.
- G. Asté honen onsa igaraitaco, cer eguin behar dugu.
- I. 1. Hobeki barourtu; 2. bereberago bici; 3. Cofessa ahalic sarriena; 4. Joan Tenebroac deitcen diren hirour Egunetaco officio saintietara; 5. Ostiralé saintian Curutchiaren adoracera, eta gouré Salvaçaliaren çauriac sendi, cerbait soferitcen dugula; 6. gaiça hoyen ororen eguiteco Eliçaren go-goan, bethi guihurtan igaran Passioniaren mysterioac hirour egun hoyetan, eta othoitz ondoan, dakianac iracourt cerbait sainturic.

54 15. Igantian

HAMIROUR GARREN CAPITULIA

Bazco besta saintietaco

- G. Egun çoin besta dugu Eliçan?
- I. Besta orotaco handiena, çoin deitcen baitugu Bazco, eta çog nec hanbat merechi baitu, non bihar eta etci orano be-

- guiratcen baita, eta bestorduz çortci egun iraiten beicitian.
- G. Eliçac cer mysterio ohoratcen du egun saintu hayetan?
- I. Jesus-Christ gouré Jaunaren hiletaric pitcia.
- G. Cer erran nahi du hiletaric Pitciac?
- 55 I. Haren arima eta corpitçaren berriz algarganatcia, çoin herioac berheci baitçutian.
- G. Norc ikhoussi du Jesus-Christ arrapizturic?
- I. Emazté saintiec, beré Apostoliec eta bostetan ehun beno haboro hartan sinhesté hartu cienec.
- G. Nola borogatu cerien beré arrapitcia?
- I. Heki jan cian, eta elhestatu cen beré corpitça honki eraci, eta hen eskiac beré çaurietan eçar eraci ceritcen.
- G. Alleluya hitz honec cer erran nahi du, çoin hain ardura egun saintu hontan erraiten baita, eta ondoco Gincoareen cerbutchietan?
- I. Dio Gincoareen direla laidorioac, eta hora cen alagueranciazco oiuhu bat Gincoareen Populiaren artian.
- G. Cergatic beraz hain ardura arrerraiten da?
- I. Boztario cengharetan.
- G. Eta cergatic tempôra hontan Gincoa çuti othoitcen da?
- 56 I. Alaguerancia eré cegnaretan, eta Jesus-Christ hiletaric, çutitu dela.
- G. Cergatic Besta haur, eta Bazcoco tempôra gucia hanbat alagueranciareki ohoratcen dira?
- I. Ceren Jesus-Christ hontan agueri baita goithuric herioa eta bekhatia.
- G. Cergatic herioa?
- I. Ceren bici baita, eta guehiago ezpaitaité hil.
- G. Cergatic bekhatia?
- I. Ceren garhaitcen baitu herioa çoin bekhatiac gin eraci baitcian.
- G. Bazco etcena Judio Populiaren besta bat?
- G. Bay; hora cen besta bat, çointan Gincoareen Populiaren Egiptaric elkhitia eta solthura ohoratcen baitcien.
- G. Bazco hora certain uduri da gouria?
- I. Ceren Jesus-Christec arrapizturic beguiratcen baicutu hilcé bethierecotic eta Ifernutic.
- G. Bazco hitz honec cer erran nahi du?
- 57 I. Dio Igaraitia
- G. Cer cegnharatcen dericu Igaraité horrec?
- I. Hala nola Jesus-Christ heriotic biciala igaran baita, behala bekhatutic graciala igaren behar dugula.
- G. Dioçunian, Jesus-Christ arrapizturic eztela hilcen guehiago, cer hortic idoki nahi duçu?

- I. Eztugula haboro bekhatuic eguin behar.
 G. Nola beraz ihorc eçaguturen du Bazco besta hontan eguiaz-ki arrapiztu denez Jesus-Christeki?
 I. Hastio eta uzten badutu ez solamens bekhatiac oro, bena bay orano hetara erortokiac, eta lagun gaistoac.
 G. Nola orano?
 I. Celuco gaicer jarraikiten bada, eta ezdeüsen edukiten aldé-pecoac oro, handikeriac, sobera aguertu nahi, plazerac; ezkenecoz Ginfoaren gaicetan goço hartcen badu.
 G. Ginfoaren gaicetan goço hartcia cer da?
 58 I. Devocioniaren, othoitciaren, Parropiaco cerbutchu saintia-
 ren, Predikiaren, eta Catechimaren maithatcia.
 G. Bazcoren tempóra gucia cer sendimentutan igaran behar dugu?
 I. Alaguerancia espiritual batetan.
 G. Nola?
 I. Goço hartuz bekhatien parcamention, eta ugurukiten dugula, Jesus-Christ beçala arrapizturen guirela.
 G. Jesus-Christ beçala arrapitciac cer erran nahi du?
 I. Haren glorian bicitcia arima eta corpitcian, parté hartcen badugu haren penetan.

59 16. Igantian

HAMALAU GARREN CAPITULIA

Saint Marken; Eta Letherignen aitecineco Igantetan orhit, Erregué Davitec othoitz handiac eguin çutiala Populiarentaço, uçurriac hil eraciten çutianian; Ginfoari galthoz hora bera gal eraci leçan, 2. Reg. 24. v. 14. 15. & c. Eta Davitec orano hognéz Populu guciareki ihés eguin ciala Absalonis, eta Ginfoaren açotiaren pian jarri. Ibid. 14 v. 14 15.

1. ARTICULIA.

- G. Cer eguiten da Eliçan Saint Markez eta Letherignen hirour egunetan?
 60 I. Processioné, eta Othoitz handiac eguiten dira, çoin deitzen baitira Letherignac.
 G. Cer erran nahi du Letherigna hitz honec?
 I. Dio Othoitciac, eta gomendiac.

- G. Beraz Letherigna hoyec cer dira?
 I. Oroc Gingoari eguiten deritcen othoitciac Populiari begui-
 ratceco haren khechueritic, eta honi galthatceco, benedica
 ditçan Lurreco frutu aitcinatcen hassi direnac.
 G. Cergatic bi gaiça horic algarganatcen dutuçu? .
 I. Ceren gossia, agorreria, eta hilcia Gentetan eta aberetan al-
 garri ardura jarraikiten direnac, baitira Gingoaren açotiac.
 G. Amaticatu behar dugua Gingoaren khechueria?
 I. Bay, şçandaloac emendatcen direnaz gueroz: Norc beré
 eretcian gaizki sobera eguiten; eta Gingoaren maniac ostico
 petan erabilten.
 G. Processionec nola ematcen dié Gingoaren khechueria?
 61 I. Oguenen dolia, eta Penitencia aguer eracitenago dutielacoz,
 kharrica orotara eta campoetara ihour doela, oihu eguitera
 beçala, Eguicié Penitencia, eta Gingoari parcamentu esca
 çakitçoyé.
 G. Cergatic goatça Elicetatic Elicetara?
 I. Orotan artecari saintiac ediren nahiz.
 G. Cer eguiten da Letherignetan?
 I. Gingoaren emateco cerbutchia ahal dakigun gucia.

2. ARTICULIA

LEATHERIGNAC CER DIREN

- G. Cergatic hasten dira Letherignac?
 62 I. Oroc algarreki galthatcen diela Ginco Aita, Semé, eta Espi-
 ritu saintiaren misericordia: hori dioyé hain ardura erraiten
 diren hitz hoyec. Kirie eleison, Christe eleison. Kirie eleison:
 Grekez; ô Jauna eguiguçu Mertchedé! ô Christ eguiguçu
 Mertchedé! ô Jauna eguiguçu Mertchedé!
 G. Guero cer erraiten da?
 I. Bereber Jesus Christi hersatcen guira, erançun eraci behar
 gutianari beçala.
 G. Cer diotsogu?
 I. Christe audi nos, Christe exaudi nos. Dio, Christ beha
 çakizcu; Christ emaguçu.
 G. Eta guero?
 I. Deitcen dutugu Berheciki Gincoatan diren hirour Personac,
 Aita, Semia, eta Espiritu Saintia, çoin baita Ginco bakoitz
 bat: Diotsogula, Miserere nobis. Eguiguçu Mertchedé.

- G. Letherignen aitcinatcian cer diogu?
- 63 I. Ama virginaren, Ainguru, Patriarca, Profeta, Apostolu, Martir, Doctor, Apezcupu, Confessor, Apez, Diacrê, Fraidê, Ermita, Virginia, Alhargun dohaxu, azkenecoz saintu eta sainta gucien othoitcer gomendatcen guira.
- G. Cergatic?
- I. Gincoaren adiskidé, eta Paradussian diren ooren, goureki othoitcetan sar eraciteco.
- G. Cer erraiten deriegu?
- I. Ora pro nobis; Othoi eguicie gouretaco.
- G. Guero cer diogu?
- I. Arrutçulcen guira Jesus Christ Jauna gana, çoin othoitcen baitugu, gouré Salvatceco eguin dutianez oroz, beguira guitcan gaitz gucietaric, guciz bekhatutic.
- G. Cer diogu Jesus-Christi.
- I. Libera nos Domine. Jauna beguira guitçatçu.
- G. Eta guero?
- I. Eliçaco Javiac oro, eta Gincoaren Populu gucia bakian, eta ditcha honian bici ditian othoitcen dugu.
- G. Populiac cer ihardesten du?
- 64 I. O Gincoa ençun guitçatçu, othoyez gautçu, Te rogamus audi nos.
- G. Cer dioye, azkencian hirouretan Agnus Dei erraiten dutugunec?
- I. Hoyez othoitcen dugu Jesus-Christ Gincoaren achouri mundiaren bekhatien chahaçalen, behar dutugunac eman ditçagun, eta oguenac parca.
- G. Othoitz haur nola urhencen da?
- I. Haxarrian beçala, Gincoari misericordia galdeguitez.
- G. Horic direya oro?
- I. Ez. Apeçac Populu guciaren icenian hitça hartcen du, eta erraiten Pater noster: goure Aita &c.
- G. Cer dio guero?
- I. Gincoaren othoitceco urgatz guitçan, erranic Psalmu bat: Apeçac berriz eliçaco behar ooren gomendiac eguiten deritço: eta Populiac ihardesten derio.
- G. Eta azkenecoz?
- 65 I. Apeçac Jesus-Christen icenian, Gincoari beré Populu guciaren galthoac eskencen deritço hanitz othoitcez, çoin urhencen baitutu gomendatcen deritçola biciac eta hilac.

3. Igantian

LEtherIGNEN VIGILIAZ, ETA GAGNELATICOEZ.

- G. Cergatic eztugu jaten araguiric hirour letherignetaco egunez?
- I. Othoitz ari guirela, gouré corpitcen hezteco.
- G. Cergatic eztutugu ossoki barourtcen?
- I. Etselacoz nozpait barour eguiten Bazco tempôra, alagueranciazco tempôra celacoz.
- G. Eliçac cer eracasten dericu hain handi diren othoitz hoyez?
- I. Eguiazco othoitciaren espiritia.
- G. Othoitz hoyéc aspaldicoac direya?
- I. Bay çahar dira, eta Populia saldoz hetan çavilan, lana utciric hetara helceco.
- 66 G. Cergatic beraz oraico Christiec hain herabé dié ibiltera Letherigna eta Processioné penazco hoyetara?
- I. Devocionia arras hoztu çayelacoz.
- G. Cergatic letherignac eguiten dira Salvatoré bestaren aiticinchian?
- I. Jesus-Christ Celiatat igaiten dela, uduri da Eliçac beré behar guciac gomendatu nahi deritçola, ceren genten artecaria baita Gincoa ganaco.

17. Igantian

HAMABOST GARREN CAPITULIA

Salvatorez

- G. Cer besta dugu eguna?
- I. Salvatoré besta diot Jesus-Christ gouré Jauna Celiatat iganden eguna.
- 67 G. Jesus-Christ etcena Celian?
- I. Bay han cen Ginco Beçala Aita bethierecoareki, bena Celiatat igan da guiçon beçala corpitz eta arimatan.
- G. Nola?
- I. Beraren indarraz.
- G. Cer sinhesten duçu dela Celia?
- I. Dohaxien egonguia.

- G. Cergatic Jesus-Christ hara igan da?
 I. Hasteco goçatcen beré Erresumaren.
- G. Cergatic orano?
 I. Gouré lekhiaren han adelatceco, eta gouré Avocatu içateco.
 G. Jesus-Christ noiz igan da celialat?
 I. Arrapiztu cenetic berroquei egunen ondoan.
 G. Cergatic berroquei egun hourac uguruki çutian?
 I. Hanitz aldiz beré discipulier aguertuz segurtatu nahi baitçutian, eguiazki arrapiztu cela.
- 68 G. Uxartetan non cen Jesus?
 I. Ezta sori horren galthatcia, ceren Gincoac ezpaitericu ikhassi nahi ukhen.
 G. Celialat igan cen egunian cer eguin cian?
 I. Beré discipulieki jan; luçaz heki minçatu cen hourac Bethanialat eroan çutian, eta Olivetaco mendiala, nontic Celialat igan baitcen, hourac eskiac goraturic benedicatu çutianian.
 G. Cer heltu cen ordian?
 I. Hourac benedicatcen çutiala, emeki igan cen so çauscola beré discipuliac, odey batec hen beguier estal artio.
 G. Eta hayec cer ikhoussi cien?
 I. Orano gora so çaudiala, bi Ainguru chouriz estaliric aguertu çaitcen.
 G. Badakizia cer erran cerien Ainguru hayec?
 I. Etcela deüsi guehiago soguiteco; eta Jesus egun batez aguerriç Celutic ginen cela, harat igan cen beçala.
- 69 G. Guero Discipuliec cer eguin cien?
 I. Jesus-Christec manatu cerien beçala algarreki joan ciren Maria haren ama saintareki; eta ichil emeki uguruki cien hitz emen cerien Espiritu saintia.
 G. Jesus-Christ nola dago Celian?
 I. Ohoré eta indar handieki, Ginco beré aitaren escugneco al-dian.
 G. Horrec cer erran nahi du?
 I. Oro eguin ahal ditiroala Celian, eta lurrian.
 G. Misterio honec cer eraguin behar dericu?
 I. Gouré bihotçac Celialat gora eraci; handitarçunic ez nahi ukhen, Jesus-Christec beria aguer eraci diroguno.

70 18. Igantian

HAMASEI GARREN CAPITULIA

Erraiteco Salvatore ondoco igantian, baita Pentecostez eta honen bestetan.

1. ARTICULIA

Espiritu Sainiaren jaixtiz

- G. Eliça daigun Igantian hanbat ohoratcen dian Besta çoin da?
 I. Pentecosté, çoin baita Espiritu saintia jaixi cen eguna.
- 71 G. Pentecostê hitz honec cer erran nahi du?
 I. Dio Bazcoric berrogei eta hamar garren eguna, çoin Besta Judiec eré hanitz ohoratcen baitcien.
 G. Espiritu saintia beraz noiz jaixi cen?
 I. Bazcoric berrogei eta hamar garren egunian, Igantê batez goiçanco bederatçu orenen ungurunian.
 G. Jaixtê houra nola eguin cen?
 I. Herox handi Celutic giten cenbat ençun cien bat batetan, aicê borthitz batena beçala, çog nec bethê baitcian, discipuliac bilduric çaudian, etchê gucia.
- G. Cer heltu cen guero
 I. Suzco mihi elibat beçala aguertcen ikhoussi çutien, çoin berheci baitciren, eta hetaric bat bederatan gagnen baratu.
- G. Judiec cer eguin cien?
 I. Judiec çoin munduco eretcê orotaric bilduric baitçaudian Pentecosteren ohoratceco, Celutic giten ençun cien açancia-la laster eguin cien
 G. Cer ediren cien?
- 72 I. Apostoliac ediren çutien, çog nec Gincoare miragarriac ohoratcen baitçutien, eta bat bederac beré anço minço cirela ençuten çutian.
 G. Apostolier beraz cer heltu çayen?
 I. Celuco su haren aguertciari bihotçac piztu çaitcen eta garrez bethê, orotan erraiteco Jesus-Christ arrapiztu cela.
 G. Aitcetic eguin cian herox handi harc cer cegnharatcen cian?
 I. Gouré arimac Gincoa maithatu beno lehen, harentaco dian Larderia saintia cegnharatcen cian.

- G. Suzco mihi hayec cer erran nahi cien?
- I. Arguiz eta garrez bethê ciren Apostolien predikiac.
- G. Espiritu saintiac hayetçaz cer cioan aiticnetic?
- I. Héc mundu gucia arguituren eta gorthuren ciela; ceren bat bederac beré anço minçatcen ençuten baitçutian Apostoliac.
- G. Eta hac cer erran nahi cian?
- I. Orogen minçatciala Jesus-Christen Evangelioa predicatu içanen cela.

73

2. ARTICULIA

*Pentecoste, hitcaz, eta berroquey eta hamar egun garren
honec cer dioan*

- G. Judiec baciema beré Pentecostia?
- I. Bay: baciela lehen erran dugu.
- G. Cer cen houra?
- I. Beré Bazcoaren berroquei eta hamar garren eguna, çoin handiki beré artian ohoratcen baitcien.
- G. Cer heltu cen hen Bazcoaren berroquei eta hamar garren egunian, Noiz Egyptaco Erresumatic elkhi baitciren?
- I. Egun hartan legué izkiribatia eman çayen Sinaï mendin gagen su eta chilimisten artian.
- 74 G. Haur certain uduri da christien Pentecostia?
- I. Ceren legué berria egun hontan orori iakin eraci da, Gincoc aguer eraci dian su berri baten erdian.
- G. Gouri aguertcen çaicun su berriaren artian, cer da besteric Sinaïco suyan etcenic?
- I. Batac emaiten cian loxeria; eta bestiac ematcen gutu, Gincoc eré maitha eraciten.
- G. Judioac cer ari ciren Pentecostez?
- I. Beré Uztaco Primiciataric eguiten çutien oguiac Gincocari oherescatcen ceritcen.
- G. Cer deitcen dutucié Primiciac?
- I. Lehen frutiac.
- G. Eta horrec cer uduri du gouré Pentecostereki?
- I. Ceren Pentecostez, Espiritu saintiaren jaixtiaz, eta Jondané Petiriren peredicatciatz gouré Eliça sortcen berri cenaren Primiciac Gincocari oherescatu baitçaitçon.
- G. Nola hori?
- 75 I. Hirour mila genteren Christitciatz, çogni hanitz besteric jarraiki baitciren.

3. ARTICULIA

Eliçaren haxarrian Espiritu Saintiac eguin dutian miragarriez

- G. Eliçaren haxarreco Christi ac nola bici ciren?
 I. Ecin saintukiago; eta oroc etcien ber bihotz eta arima bat baicik; etcien eré beré artian deus berheciric.
- G. Nola?
 I. Beré honac Salcen çutien, eta hen valioa Apostolien eskietara ekhaten, çoin hoyec bat bederari beharraren arau emaiten baitceritcen.
- G. Lehen Christiéc çoin verthuté orano aguer eraciten cien?
 76 I. Jesus Christen icenaren amorecatic gaitz hanitchen egartian alaguera içatia.
- G. Ginco nola adoratcen eta cerbutchatcen cien?
 I. Egun oroz bilcen ciren algarreki othoitceco, Apostolien predikier behatceco, eta Eucaristia sacratiaeren hartceco.
- G. Orori beraz genté perestu agueri ciren?
 I. Bay, bethi Eliçan algarreki Gincoaren othoitcen ikhousten çutien, eta guciec maitê.
- G. Eta cer ikhousten cien miragarrienic?
 I. Apostolietan heltu cen berritarçuna.
- G. Cer cen houra?
 I. Hain sortha eta jakitê gabê ciren guiçon elibatec hain goraki Gincoaren barnia, eta escritura saintiac eraçagut litcen.
- G. Cer Berrikeria orano heltu cen Apostolietan?
 77 I. Beldurtciac bihotztoitu ciren, jakilé azcar içateco Jesus-Christ arrapiztu cela.
- G. Eta beré erranac nola egartcen çutien?
 I. Populu guciaren aitcinian eguiten çutien miraculiez.
- G. Nola orano?
 I. Beré buriac hilcera eta pena orotara eskencen çutien, goraki egarteco Jesus-Christ arrapizturic ikhoussi, ençun, eta honki ciela.
- G. Norc eman cerien indar houra?
 I. Espiritu saintiac hen bihotcetan Gincoaren maitetarçuna pizturic.

4. ARTICULIA

Espiritu saintiaren bethi eliçari jarraikitiaz

- G. Espiritu saintiac Eliça ezta urgatci beré haxarrian baicik?
 I. Ondoco cecuria orotan bardin egarten du.
- G. Certan guciz Espiritu saintiaren lana agueri da Eliçan?
 I. Eman derion indarrian, deüsec hora garhait eztiroan.
- G. Eliçac certan indar hori eracouxi du?
 I. Hirour ehun ourthez emeki beré gaizki eguilen egartian.
- G. Eliçaren indarra ezteya bestê borogutan agueri?
 79 I. Bay, haur gorazki agueri da hanbat heresiaren goitcian.
 G. Cer deitcen dutuçu heresiac?
 I. Jakitê gaistoac, çointan ihor Gincoc erranari beno lehen, jarraikiten baita beré urupenari, haur Eliçac condemnaturic eré.
- G. Espiritu saintiac Eliça nola urgazten du orano?
 I. Chahuki hitz eguien, eta saintutarçunaren espiritiaren hartan bethi irain eraciz hanbat gaizki eguileren artian.
- G. Gaizki bici direnen gatzigatceco, cer eguin behar da?
 I. Ahalaz onsa bici Eliçaren haxarrecoac beçala; eméki egar gaitçac; ber bihotça eta arima ukhen oroc; iraiciz gouré arte-tic bilhaca eta exaigoa guciac.
- G. Eliçac bethi iragnen dia?
 I. Bay: eta Jesus Christen hitçaren arau, eztié hora goithuren Ifernuco borthec.
- G. Cer dira Ifernuco borthac?
 80 I. Iferniaren indarra; eta honec dio Tiran gaistoen borthitza-
 rçunec ez heresiec, ez eré itchouski bici direnec, çonbait be-
 reberrec, ez eta Eliçaco cerbutchariec, eztiela haur jagoitic
 eragotciren.
- G. Horiegatic orogatic Eliça bethi eguiati eta santa içanen
 deya?
 I. Bay cinez.
- G. Nola bethi eguiati?
 I. Ceren Gincoc erran derizcun eguiac bethi eracaxiren baite-
 riscu.
- G. Nola bethi santa?
 I. Ceren beré hitz saintiez bethi sorthuren baitutu saintiac ba-
 ttarçun dianian.
- G. Norc eguiten du miraculu hori?
 I. Haur pizten dian Espiritu saintiac.

5. ARTICULIA

Fediaren eracouste bat Espiritu saintiaren eretcian, eta Eliçan bethi bici beharra.

- G. Espiritu saintiaz eta Eliçaz gagnê hontan erran dutuçunac sinhesten dutucia cinez?
- I. Bay, bihotz ossoz sinhesten dut Espiritu saintian; Eliça sainta Catolica; eta saintien parteliant içatia.
- G. Espiritu saintia Ginco deya?
- I. Bay, Aitareki eta semiareki, Espiritu saintia ber Ginco bat da.
- G. Norc igorri du egun?
- I. Aitac, eta semiac.
- G. Cergatic dioçu Aita eta semiac haur igorri diela?
- I. Ceren bietaric giten baita.
- G. Cergatic Espiritu saintiaren landan, eçarten duçu Elica?
- 82 I. Eracousteco, Eliçaren ahala, saintutarçuna, eta indar guciac giten direla Espiritu saintia ganic.
- G. Apostolietan nozpait beçala, Espiritu saintia eguiazco arima honetan dagoa?
- I. Bay, houra dago gentê perestietan, hoyec oro dira Espiritu saintiaren egonguia.
- G. Badagoa erê espiritu saintia hen corpitcetant?
- I. Bay.
- G. Hoyéc cer çor derié?
- I. Ez theyutcia Gincoaren egonguiaren.
- G. Gincoaren egonguia hori, çoin baikira guihaul, nola theyutcen da?
- I. Bekhatiaz.
- G. Çoin bekhatuz guehiago?
- I. Araguiaren likhisduraz.
- G. Cergatic?
- I. Arima eta corpitça algarreki theyutcen dutialacoç.

19. Igantian

HAMACAZPI GARREN CAPITULIA

Trinitatiaren bestaco

- G. Egun çoin besta ohoratcen dugu?
 I. Trinitate saintiarena.
 G. Cer da Trinitaté saintia?
 I. Gingo bakhoitz bat hirour bereber diren Personetan, Aita, Semia, eta Espiritu saintia.
 G. Nola ohora dirogu Trinitaté saintia?
 I. Maitetarçunez bat eguiten guirela algarreki, Aita, semia, eta Espiritu saintia içatez bat diren beçala.

Catechima honi emenda eçaçu Trinitatiaren misterioaz errana lehen Partian, bi garren capitulian.

20. Igantian

HAMAÇORTCI GARREN CAPITULIA

*Besta berriz Jesus**Jaunaren corpitz saintiaren ohoretan*

Heben orhit, nola David erreguiac Apeceki, leviteki, eta Populu guciareki ohoré handitan, Gingoaren Arkha eroaiten cian Obededomen etchera; guero berhala hantic Sioneco mendi Saintiaila, amorecatic houra egon ladin David berac eguin cerion Tabernaclian. 2. Reg. c. 6. Paralipo. c. 13.

- G. Daigun ostegunian çoin besta ohoratcen dugu?
 85 I. Althareco sacramentu saintiarena.
 G. Cergatic Eliçac Processioné hain ohoratu bat manatu du egun hortan?
 I. Bi arraçou guehien egatic.
 G. Coin da lehena?
 I. Jesus gouré Jaunari eskerren emaiteco, ceren apairu Gingoaz eguin bat, eta hain sacrificio saintu bat bethico eman baitericu.
 G. Coin da bi garrena?
 I. Ohoratceco Jesus-Christec beré Eliçari eman derion indar handiaren, Sacramantu saintu honen exayen goitceco.

- G. Egun hortaco Processionian nola ediren behar da?
- I. Espiritu bildu bateki, beguiac behera so, Tortcho bat eskian, Jesus-Christi egun hortan emaiten çayon ohoriaren cegnharetan, eta hain honki handi eguin dericunaren orhitçarretan.
- 86 G. Hain honki handi baten Jesus gouré Jaunari eçagutciaren emaiteco, aski deya egun hortaco Processionala, eta cerbutchu saintiala joaitia?
- I. Ez; bena orano çortci erriac dirayano, ahalaz Meça saintia ençun behar liçatê; eta egunian behin gutiena haren adoracera joan Eliçala.
- G. Cer goço hartu behar da Besta hortaric?
- I. Misterio hori sinhex ossoki, eta federeki erran ardura, Jesus-Christ ené Jauna sinhesten diçut azcarki, çouré corpitz eta arimareki cirela althareco sacramentu saintian.
- G. Cer eguin behar çayo guehiago?
- I. Dohain hain handi eman dericunaren hari eskerrac eman, eta haren aitcinian egon peretchu berheci bateki.

7p

HEREN PARTIA

Andre dana Mariaren, eta hanitz sainturen bestetaco

Besta hoyez generalki

Erretorec ourtheco Laur Tempôra kal behin, haurrer Catechima haur erran eraci behar derié, onsa eçagut decén, Bestac certaco diren.

- I. Saintien bestac cer deitcen dutuçu?
- 88 I. Gincoari oherescatu diren egunac saintien orhitçarretan.
- G. Çoin egunez hoyen orthitçarria eguiten dugu?
- I. Hen hil egunareki haboroetan.
- G. Cergatic beraz, Eliçac dioan beçala, hora deitcen dié hen sor eguna?
- I. Ceren hen sortcé eguiazcoa baita, Celian sortcia, eta bethi dohaxu içateco.
- G. Eliçac cergatic manatu dutu honlaco bestac?
- I. Gincoaren ohoratceco beré dohaxietan.
- G. Nola?
- I. Ceren Gincoac hourac saintu eta dohaxu eguin baitutu.
- G. Eliçaz beraz cer gogo du, dohaxiez orhitceco manatu dutian bestetan?

- I. Her gracia eta gloria eman deritcenez, eskerren Gincuari oherescatcia.
- G. Cer da dohaxien gloria?
- I. Gincoareen gloria bera, çoin hetara hedatcen baita.
- 89 G. Dohaxien besten beguiratcetic cer goço giten çaicu?
- I. Biga handiric.
- G. Erraçu lehena?
- I. Dohaxien orhitçarriaren ohoratcian, her jarraikitera piztu guira.
- G. Eta bi garrena?
- G. Beré othoitcez urgasten gutiê
- G. Eliçac cergatic devocioné berheci bateki André dana Maria-ren bestac ohoratcen dutu?
- I. Ceren honec merechi berheci bat baitu, eta Ihorc bestec ez-tutukian dohagnac.
- G. Coin da hetaric handiena?
- I. Gincoareen Ama içatia.
- G. Horrec cer ditcha derio?
- I. Trinitaté saintu guciareki algarganatcé berheci bat.
- G. Nola Aita bethierecoareki?
- I. Semiaz, çoin arteco baitié.
- G. Nola Semiareki?
- I. Honen Ama delacoz.
- G. Nola Espiritu saintiareki?
- 90 I. Hargana gin delacoz, haren odol ecinago chahutic Jesus-Christen corpitçaren eguiteco.
- G. Cer beraz sinhexi behar dugu Virginia honez?
- I. Gincoc haur graciaz bethé diala, beré Semiaren Ama eguin dianian.
- G. Eta cer orano?
- I. Haur adelatu diala, haren egonguia merechitu baten içateco.
- G. Honen othoitcez eztutucia egurukiteco gracia handiac?
- I. Bay: Gincoc haur haitatu dianaz gueroz, honçaz gracia ren eguiliaren gouri emaiteco,

ANDRE DANA MARIAREN BESTA SAINTIEZ

Haren concepcioniaz, çoin baita Aventuco çortci garren egunian

- G. Egun cer besta dugu?
- I. André dana Mariaren Concepcione miragarria const. Sixti 4. cum praeexcelsa. lib. 4. extravag. de reliq. & ven. ss.
- G. Cergatic miragarria deitzen duçu?
- I. Ceren Gingoac miraculuz, Joachim eta Anna haren aita eta ama çahar dohaxier eman eta sor eraci baitcerien.
- G. Eliçaco Jakinsiec cer sinhesté dié André dana Mariaren Conceptionen gagnen?
- I. Houra chahu içan dela gracia berheci batez, diot thaca eta bekhatu originala gabé.
- 92 G. Cer arraçou dié honen hala erraiteco?
- I. Ceren uduri baitçaye, Jesus Christen ohoriac ecin uzten ci-la behineré beré Ama sainta Deebriaren escu pian içatera.
- G. Bena hala içan ezpada, uduri da Jesus-Christ eličatiala haren Salvaçale?
- I. Orobat haur haren Salvaçale liçaté.
- G. Nola?
- I. Genté gucien gaitz bardinetic haren beguiratuz eta beré gratiaz aiticindanic Adamen bekhatiaren khoçutic guiveltuz.
- G. Eliçac jujatu dia, André dana Mariaren Conceptionia thaca gabé cela?
- I. Ez: Aita saintiac erran du etcela orano gaiça hori chouritu; eta etcela heresia, ez bekhatu mortal, horren ez sinhestia. Const. Sixti 4. gravenimis. ibid. Conc. Trid. ss. 5. Decret. de pec orig.
- G. Hortan ceri soguin behar da?
- 97 I. Aita saintiaren cuhurtcé handiari, eta honen orano gogoia emaitiari, cer sinhexi içan den hortçaz igaran cecuru gucietan.
- G. Cer da beraz seguric gaiça hontan?
- I. Eliçac uzten diala batbedera sinhestera, haren Conceptionia thaca gabé içan dela, eta hon dela horren sinhestia.

- G. Besta hontan certçaz guehienki orthitceco dugu?
 I. Gouré içate itchousgarriaz, eta Gincoac mundiari eguin de-
 rion gracia handiaz, emaitz, Maria, çointaric ukhen baitu
 beré Salvaçalia.

BI GARREN CAPITULIA

Andre dana Mariaren sor egunaren. Buruilarren 8.

- G. Egun çoin besta beguiratcen dugu?
 I. André dana Mariaren sor eguna.
 G. Besté gentiac beçala, haur sorthu deya bekhatiareki?
 9 v I. Ezta hori sinhesteco, ez eta Gincoac Jondané Johané batis-
 tari beno gracia gutiago eguin deriola.
 G. Gincoac Jondané Johané batistari çoin gratia eguin cerion?
 I. Santificatu içatia, beré Amáren Sabelian céla; eta hori
 eguincian André dana Mariaren hitçac.
 G. Hortic cer idokiten duçu?
 I. Harc berac eziala dohain gutiago bat ukhen, bena lehenago
 handiagoric.
 G. Beraz André dana Mariaren saintutarçuna nolaco cen?
 I. Saintutarçun bethé bat; bekhatu guciez baita venialez chahu
 cenaz gueroz: halaz Eliçac sinhesten dian beçala. Conc.
 Trid. ss. 6. Cap. 23.
 G. Cer da goreníc Virginia honen verthutetan?
 I. Honec haurçarotic Gincoàri hitz eman ceriona, bere virgini-
 tacia beguiraturen ciala.
 G. Certçaz laguncen cian Virginitaté saintia?
 I. Othoitçétan, eta bereber bicitçiaz.
 G. Eta gagnelan cerari cen?
 95 I. Honec guciac eguiten çütian Jesus-Christen Ama guey ce-
 nac, eta haur beré Sabeliala hartu eta egari behar cianac,
 merechi cian beçala.
 G. Hortaric cer ikhasteco dugu?
 I. Gincoaren honkiac onsa guegnhatu behar dutugula, eta bi-
 ciki adelatu Eucaristian Jesus-Christen hartcera.
 G. Norc guciac behar du jarraiki Virginia saintari? Nescatilec eta
 emaztec, hora Emacumiaren ohoria delacoz.
 G. Certan hora uduri içan behar dié?
 I. Hora beçala ichil, emê, chahu eta behera içatez.

96

HEREN CAPITULIA

Andre dana Mariaren Anonciacioniaren. Martchoaren 25.

Aitcineco Igantian erran behar da, baita bestan eré

- G. Çoin besta dugu daigun Egun?
 I. Gabriël Ainguru dohaxiac Maria Virgina saintari berria eman cerionarena, haur Ginfoaren Ama çatiala.
- G. Cergatic haur duluratu cen Ainguriaren berri honen ençutian?
 I. Ceren honec eçagutcen baitcian, etciala merechi hain ohore handi bat.
- G. Cergatic orano?
 I. Virgina eguiazco bat bethi erreüs da, cerbait gaiça goraren ikhoustian eta ençutian.
- 97 G. Virgina saintac çoin verthuté aguer eraci çutian misterio hontan?
 I. Chahutarçun miragarri bat, gogatu nahi gabez Jesus-Christen Ama içatiaren ohoriaren ukheitera, beldurrez hala hert lakion beré chahutarçuna.
- G. Orano çoin verthuté?
 I. Hanitz beheratu cen, Ama içateco haitatu cenian, ihardexicnian: Jaunaren Nescatoa niz.
- G. Orano çoin verthuté?
 I. Fedé eta sinhestê osso bat eracouxi, Ainguriari cioyonian; Çouré hitça eguin bedi nitan.
- G. Cer heltu cen oren hartan?
 I. Ginfoaren semia haren sabelian aragui Staten cen.
- G. Cer da aragui Statcia?
 I. Hartcia guiçonaren corpitça beçalaco baten, gouria beçalaco eré arima bateki: Eta hitz batez Guiçoncia.
- G. Beraz Ginfoac nahi cian, hora goga ladin gouré salvaçalia- ren guiçonciari
- 98 I. Bay
 G. Cergatic?
 I. Amorecatic Mariaren sinhestiac, Evären sinhexi gabiaz Ginfoari çucen eguin liçon.
- G. Evären, eta Mariaren artian cer uduri edireiten duçu?
 I. Onsa handi bat agueri duçu misterio hontan.
- G. Nola?
 I. Ainguru gaisto batec therritatu du Eva, eta Ainguru dohaxu batec ohoratu du Maria.
- G. Cer da guehiago?
 I. Deebriac therritaturic Eva, honec Ginfoaren devetia haus- ten du; eta Mariac hora beguiratu Ainguria sinhexiric.

- G. Eta cer orano?
 I. Evac Adami eskencen derio herioaren frutia, eta Mariac bi-ciaren frutia emaiten dericu.
- G. Azkenecoz cer?
 I. Evac hasten du gouré galcia; eta Maria da gouré salvamentiaren haxarria.
- 99 G. Hortic cer idoki daité?
 I. Hala nola Jesus-Christ baita Adam berria; berhala Maria dela Eva berria.
- G. Eva hitz honec cer erran nahi du?
 I. Bici oren Ama.
- I. Çoin da beraz Eva eguiazcoa, eta bici gucian Ama eguiazcoa?
 I. Virgina dohaxia.
- G. Hanitz ugurukiteco duguia honen othoitcetaric?
 I. Bay duda gabé.
- G. Egun harganic cer ikhasteco dugu?
 I. Jesus-Christen errevitceco, nola adelatu behar dugum.
- G. Cer da hori?
 I. Chahutarçuna, eta humilitatia: milatan lehen hil, eciz gogo theyuric ukhen, Jesus-Christ hartu behar dugunian, ez eta ondoan.

100

LAUR GARREN CAPITULIA

Andre dana Mariaren Visitacioniaren. Uztailaren 2.

- Aitcineco Igantian erraiteco.
- G. Coin misterioren orhitçarria da daigun Egun?
 I. Virgina saintaren, Elisabet beré Cosia saintaren maiteki eta humilitatereki beré etchen ikhousten içanarena.
- G. Hoyec biac nola ciren?
 I. Elisabet içorra cen Jondané batistaz; eta Maria Jesus-Christez.
- G. Ordian cer heltu cen?
 101 I. Maria minçatu beçain sarri, santa Elisabetec sabelian çaducan haurra, boztarioz jauzcatu cen, eta Marian cen Jesusa adonatu.
- G. Santa Elisabetec Mariari cer erran cerion?
 I. Virgina saintari oihuz erran cerion: Emazté oren artian

onsa dohaxu cira, eta benedicatu duçu çouré sabeleco frutia.

- G. Eta Mariac; çogni hain ohoré handiac eguiten baitceritcen?
 I. Honec erran cian Magnificat cantoré sacratia.
 G. Hitz gutitan cer daduca cantorê miragarri honec?
 I. Mariac Gincoa hontan gloriaz bethatcen du, eta beré buria ezdeüsen edukiten.
 G. Cergatic egun oroz cantorê haur erraiten dugu Eliçan?
 I. Espiritu saintiac egun bihotcetara issouri cian alguerancia saintiaren orhitçarretan.
 G. Nola adelaturic erran behar da contorê saintu haur?
 I. Boztario handi bateki Gincoaren handigoez, eta humilitatê barna bateki.

102

BOST GARREN CAPITULIA

khanderailluco. Baranthailaren 2.

Aitcineco igantian erran beharda, baita Bestan.

- G. Çoin misterio ohoratcen dugu daigun Egu.?
 I. André dana Mariaren Purificacionia, eta Jesus-Christen oherescatcia Eliçan.
 G. Legué çaharrian cer cen Purificacioniaren ceremonia?
 I. Leguiac manatu cian, Emaztê guciac Eliçala joan litian chahatcera, erdcetic berroquei egunen ondoan, semé eguin bacien; eta hirour hogueyen ondoan, alhaba bacen. Levit. 12.
 10, G. Chahatce harc cer cegnharatcen cian?
 I. Adamen bekhatutic landan,, gouré sortcia theyu eta maradicatu cela.
 G. Bacena deüseré theyuric Gincoaren semiaren sortcian eta Mariaren erdcian?
 I. Gincoari eztaxala.
 G. Cergatic beraz Purificacioniaren leguetic igaran da?
 I. Humilitatez, eta besté emaztiac uduri izateco, hala eguin behar cian.
 G. Cergatic harc Jesus-Christ oherescatu cian Eliçan?
 I. Ceren leguiac nahi baitcian, lehen sorthu haurrac han oheresca litian. Exodi 13.
 G. Cergatic?
 I. Orhitceco Egiptan, Gincoac beré Populia cilhetu cianian, Egipcienen haur lehen sorthiac oro hil eraci çutiala; eta Israeliter beré lehen sorthiac biciric beguiratu.

- G. Cer manatu cian guero?
- 10^v I. Israeliten amec beré lehen haurrac oheresca litçoyen, çoin behala arrerosten baitçutien haren eskietaric, diharu emaiten cerienaz.
- G. Purificacionian cer sacrificio eguiten cian?
- I. Averaxec achouri bat oherescatcen cian; hon guti cienec bi ourchupal, edo ourçumê. Levit. 12.
- G. Cergatic Evangelioa ezta minço ourchupal eta ourçumez baicik?
- I. Ceren Josefec eta Mariac, hon gabé cirelacoç, indar guti cienec beçala, beré ohereskiac eguiten baitçutien.
- G. Hortic cer ikhasteco dugu?
- I. Gabeciaen maithatcia, cogneç Jesus-Christen etcheçoac, eta hora bera uduri eraciten baicutu.
- G. Cergatic Jesus-Christec Eliçan oherescatu içan behar cian?
- I. Gentê gucien bermê beçala, hora han eman behar içan da.
- G. Ihorc eçagutu ciana hora oherescu hortan.
- 105 I. Bay, Gincoc haren eçagutceco, piztu çutian Simeon çahar dohaxia, eta santa Anna alhargun perestu, Profetessa, eta barour eguilé handia.
- G. Haur egun hartan cer ari cen?
- I. Jesus-Christ Eliçan oherescatcen ciela haur minço cén Israeleco Populiaren arrerostia ugurukiten cian ororeki.
- G. Eta Simeon guiçon çahar saintiac cer eguin cian?
- I. Jesus Gincocaren haurra beré bessoen artiala hartu cian, eta erran Nunc dimmittis cantoria.
- G. Cer dio cantoré saintu honec?
- I. Çahar dohaxu harc etciala guehiago ansia hilceç, ikhoussiz gueroç mundiaren arguia içan beharciana.
- G. Guero cer eguin cian?
- I. Aitcindanic erran çutian, Jesus-Christec egariren çutian gaiçac, eta haren Ama saintac çutukian minac.
- G. Cergatic khanderac pizten dira besta hontan?
- I. Alaguerancia cegnharetan, eta Simeonen erranaz orhitceco, bay eci Jesus arguia çatiala, Paganoen arguitceco, eta Israeleco populiaren ohoretaco.
- 106 G. Besta hontan cer ikhasteco da Maria ganic?
- I. Gincocaren leguiari onsa jarraitia, eta honi itçourtceco ez ibil arraçou bilha.
- G. Cer ikhasteco da Jesus-Christ Jauna ganic?
- I. Guihauren hareki Aita bethierecoari oherescatcia, guciz Meçaco sacrificio saintian.
- G. Cergatic Eliçan egun oroç erraiten da Nunc dimmittis cantoria?

- I. Simeon guizon perestiaz orhitceco, eta harganic ikhasteco, eztugula sobera behar nahi lureco bicia.
- G. Cer beraz nahitceco dugu?
- I. Jesus-Christen ukheitia.

107

SEY GARREN CAPITULIA

Celiala eroan içanaz. Agorrilaren 15.

- Aitcineco Igantian erran behar da.
- G. Çoin besta dukegu daigun Egun?
- I. Virgina saintaren hilcia, eta Celialatcia.
- G. Eliça saintac cer cantatcen du hartçaz?
- I. Egun hortan Ainguriac beno gorago houra alchatu içan cela, eta Paradusia oro boztarioz bethê ciala.
- G. Hortçaz Jakinsu saintiec cer sinhesté dié?
- I. Haur corpitz eta arimatan gloriala igan dela.
- 108 G. Cer orano?
- I. Hanitz Eliçataco liburu çaharretan iracourtcen dugu, egun hortan haur hil delaric, herioac ecin goithu ciala.
- G. Nola boroga daité sinhesté hori?
- I. Ceren Jesus-Christec arrapiztu denian, hanitz saintu arrapiztu baitutu, çoin ohorez bereki Celialat eroan baitutu; eta sinhesteco baita, eziala gutiago eguin beré Ama saintarentaco.
- G. Bena cer sinhesteco da guciz Virgina saintaz?
- I. Beré semiaren hitçaren arau, haur hain goratu içan dela, nola beré buria beheratu baitcian verthutez.
- G. Cergaric da besta hortaco Processionia?
- I. Franciaco erreguen devocioné bat da, Louis hamirour garrnac hassia, çointan berac, eta beré erresuma Virgina saintaren gomendu berhecian eçarten baitutié
- G. Horren othoitcetaric hanitz egurukiteco deya?
- 109 I. Ihor honez duda daitia.
- G. Honec cer galthatcen du guehienki beré peretcha çaletaric?
- I. Haren verthuter jarraiki ditian, guciz haren chahutarçunari eta humilitatiari.

CAZPI GARREN CAPITULIA

Andre dana Mariaren Presentatciaz. Açaroren 21.

- G. Eliça saintac cer orhit eraciten dericu Virginia saintaren Presentacionian?
- I. Ekhia jaikiten den Herritic aspaldian gin çaicun sinhesté hona.
- G. Horrec cer daduca?
- 110 I. Maria dohaxia haurçaroan Gincoari oherescatu içan çayola, eta eskentu beré Eliça saintan.
- G. Cuceneki hori sinhesteco deya?
- I. Virginia sainta ohoratcen dutien gaiçac oro ihiki sinhexi behar dira fediari oguen eguiten ezpaderié.
- G. Bena cer da seguric?
- I. Eguiaz Virginia sainta haurçarotic berheciki Gincoari oherescatu içan cayola, eta bethi haci haren hegalpetan.
- G. Certan uduri cen haur Eliça?
- I. Ceren haur baitcen Eliça bici bat, non Gincoaren semiac egon behar baitcian.
- G. Cer ikhasteco dugu Besta hontaric?
- I. Haurçarotic goure burien bethi Gincoari eskencia beré Eliça saintan.
- G. Nola merechituren dugu ohoré hori?
- I. Othoitciaz, chahutarçunaz, eta çuhurtciaz.

LAUR GARREN PARTIA
SAINTIEN BESTEN

Jondane Johane Batistaren sortciaz.

- Aitcineco Igantian erran behar da, baita Bestan.
- G. Cer ohoracen dugu daigun Egun?
- I. Jondané Johané batistaren sortcia.
- G. Nor da Jondané Johané Batista?
- I. Jesus-Christen aitcindaria, Profeta eta guizon orotaco handiena, Gincoaren semiaren erraniala.
- 112 G. Jesus-Christen Aitcindari hitz honec cedio?
- I. Populiaren adelaçalia, haren onsa hartceco, çoin erhiaz eré eracouxi baitu Ciola Hori duciela.
- G. Erran horren merechia cer da?
- I. Eracoustia, Jesus-Christ heltu cela; aldiz Patriarca eta Profetec ezpaitcien hora ikhoussi hurrun danic baicik.
- G. Honen batheyiac cer cegnaratcen cian?
- I. Jesus-Christec eman behar cian batheyu hobia cegnaratcen cian; eta hari bidiac adelatcen ceritçon, penitenciala genten aholcatciaz.
- G. Honen sortciac cer du bereberic?
- I. Gracian sorthu baita.
- G. Nola?
- I. Ceren saintificatu iça baitcen, beré ama santa Elisabeten sabelian cela, Jesus-Christen beré aitcinian ukheitiaz, eta Virgina saintaren minçoala.
- G. Honen sortcian çoin miraculu handiena aguertu cen?
- 113 I. Zacaria honen aita dohaxiac, çoghec minçoala galdu baitcian, berria hora gin çayon, erraiteco Benedictus cantoré saintiaren.
- G. Hitz gutitan cer da Cantoré honen goçoa?
- I. Aitcindari saintiaren sortciari, noiz hasten baita aguertcen Jesus-Christen arguia, eguna sortcen dela ikhoustian beçala, alagueratu behar dugula.

- G. Cergatic?
- I. Ceren ekhi eguiazco sortcen dena, çoin baita Jesus-Christ, beré Aitcindarian beré arguien aguer eraciten hasten baita.
- G. Jondané Johané batista nola bici içan da?
- I. Miragarri saintuki; baita penitencia borthitz icigarri bateki.
- G. Certan agueri da honen saintutarçuna?
- I. Eremiala ioan cen egoitera, hirour ourthe baicik etciala; eta honec eman du ermita saintien bicitciaren mouldia.
- G. Nolako cen honen penitencia?
- 114 I. Etcian iagoitic edan hour baicik; larhoti iatez bici cen, eta beré corpitça larru gogor eta bilhaçu garratz batez estaliric cian.
- G. Eliçac cergatic honen sor egunian hanbat alaguerancia eracousten du?
- I. Eztu hortan eguiten, Ainguriac helturen cena, aitcindanic erran cianaren bethi irain eracitia baicik.
- G. Nola?
- I. Gabriel Ainguriac honen aita Zacaria saintian aitcindanic erran cerion, Guciac alagueraturen cirela honen sortciari.
- G. Alagueranciazco suyac hartaco pizten dutieya?
- I. Bay.
- G. Eliçac su horic pizten dutia?
- I. Bay, Christi Herri haboroetan, guciz hontan Jaun Erretorec Besta honen vezpera ulhuncian, Processioniareki su ohorezco hori pizten dié, Eliçan cantatcen hassiric ut queant laxis. Haur urhentu denian. Benedictusen Antienna. Guero Benedictus ossoki suyaren aitcinian, Guero Dominus vobiscum. Oremus. Deus qui praesentem diem, c. Guero Dominus vobiscum. Benedicamus Domino Deo G. Guero Eliçalacoan. Te Deum, haur urhentu denian, Eliçaren beguiratceco othoitcia beré verseteki.
- 115 G. Çoin arraçou gatic su haur eguiten da Eliçaco; devocioniareki?
- I. Jondané Johaneren su holacoetan besté orduz çonbait lekhutan eguiten çutien supersticionen gal eraciteco.
- G. Nolaco ciren supersticioné hourac?
- I. Danzattia su horren baranoan; jokhatcia Cantoré itchousien erraitia, su gagna belharren egoitzia; Eguerdi beno lehen, edo barouric hen bilcia; beré gagnen hen ekhartia, ourté orotan edukitia; hontaco ilhintien edo incatcen beguiratcia.
- G. Cer ikhassi behar dugu Jondané Johané Batista ganic?
- I. Mundiaren edukitia ezdeüsen, eta penitenciaren saintutarçunareki algarganattia.

116

BI GARREN CAPITULIA

Apostolu, eta Evangelista saintiez.

- Çoin ourthecal hirouretan erran behar baita Apostolien Bestetan.
- G. Çoin deitcen dutucié Apostoliac?
- I. Jesus-Christec lehen deithu dutianac, beré Eliçaco Artçain içateco.
- G. Certaco deithu içan dira?
- I. Jesus-Christ miraculien jakilé, eta leguiaren beguirari içateco.
- G. Nontic guciz agueri çaicu, hen jakilegoa sinhexi behar dugula?
- I. Haur beré odol issouriez segurtatu derikielacoz.
- G. Gingoaren hitçac nola cegnharatcen dericu Apostolien içaté ohoratia?
- 117 I. Haur cegnharatu da Apocalipsaren hamabi harri hoyetan, çointan gagnen Hiri sainta ohaturic baita, diot Eliça, eta çointan gagnen izkiribaturic baitciren hamabi Apostolien icenac.
- G. Cergatic Eliçaco habiac beçala eduki dira?
- I. Ceren Eliça baitago Apostolien erranetan gagnen.
- G. Apostolien erranec nola bethi iariten dié?
- I. Batetic bestiala hel eraciten dutiela Jaun Apezcupiec, çoin baitira Apostolien ondocoac.
- G. Apostolu haboroez nolaz hain berri guti dakigu?
- I. Hen frutiec aguer eraciten dutié hen lanac.
- G. Çoin dira hen frutiac?
- I. Hen predikiec mundu gucia, Herri ohiletrano Evangelioaz, eta Christi Eliçaz bethê diê.
- G. Eta çoin dira Evangelistac?
- I. Jesus-Christen bicitcê eta predikien laur Izkiribaçaliac.
- G. Çoin da lehena?
- 118 I. Jondané Mateu Apostolia, çog nec gouré salvaçalia hil cenetico sarri izkiribatu baitcian Judeaco herrian.
- G. Eta bi garrena?
- I. Marc saintia Jondané Petiriren semé espirituala eta discipulia, çog nec errumeco hirian izkiribatu baitcian, Jondané Petiric han Eliça ohatu cianian, Jesus-Christ hil cenetico hamar ourtheren ungunian.
- G. Herena çoin da?
- I. Luc medeci saintia, Jondané Pauleren laguna eta discipulia; çog nec beré Evangelioa izkiribatu baitcian, Jesus-Christ hil

- cenetic hoguey eta hirour ourtheren ungurunian; eta çog nec lehenic haren haurçaroco misterioac ikhassi baiterizcu.
- G. Eta laur garrena?
- I. Jondané Johané Jesus Jaunaz Maithatia, çoin lothu baitcen haren bolharrian, Apostolier beré Corpitz saintia eman cerien aiharian; bethi virgina içana, Apostolu, Evangelista, Profeta çog nec beré Evangelioa hasten baitu Gincoaren semiac bethidanic dian sortcetic.
- G. Honec beré Evangelioa noiz izkiribatu du?
- 119 I. Jesus-Christ hil cenetic hirour hoguey eta bost ourtheren ungurunian, heretico çonbaiten goitceco, çog nec haren Gincotarçuna ukhatcen baitcien.
- G. Luc saintiac ezta orano izkiribatu besté liburu bat?
- I. Apostoliez eguinac izkiribatu dutu, non baitira Eliçaren harriaren igaranac, eta Iondané Paulez eguinac.
- G. Evangelisten izkiribietan, ceri hobeki gogoa emateco dugu?
- I. Hen emetarçun eta humilitatiari, çog nec hourac ohora eracité baiterizkie, eta beré erranac sinhex eraciten, espiritia gogor eztiener.
- G. Eta cer orano?
- I. Hen bardin eguiaren erraitiari, algarren berriric etcienian eré.
- G. Certan guciz Apostoliac ohoratu behar dutugu?
- I. Humilitatereki hen izkiribien iracourtcez, eta Predikier behatcez, çog nec hen erranac arguitcen baiterizkié.
- G. Certan orano her iarraikiteco dugu?
- 120 I. Iesus-Christen amorecatic, gaitz egartian laket içatez.

HIROUR GARREN CAPITULIA

Jondané Petiri eta Paulé, Apostolien bestaco

- G. Çoin besta egun ohoratcen dugu?
- I. Iondané Petiri eta Paulé Apostolien bi Princena.
- G. Hoyen besta cergatic ber egunian beguiratcen da?
- I. Ceren hoyec egun honeki eguiaz martir algarreki hil eraci baitçutien; eta héc beré odolaz Errumeco Eliça gorrituric haur ohatu; besté eliça ooren buria içan behar cialacoz.
- G. Cergatic harc besten buria içan beharcian?
- 121 I. Ceren Gincoac haitatu baitcian Errumeco hiria munduco handiena, han Iondané Petiriren Jarguiaren lanthatceco, çoin Jesus-Christec ooren, guehien eçari baitcian.

- G. Certan dago Errumeco Eliçaren guehiengoa?
 I. Gincoac haur eçari du, Eliça gucien Ama, eta Eguiaren be-
 guirari handiena içateco.
 G. Certan orano?
 I. Besté Eliça oroc honeki bat bethi içan behar die.
 G. Christi guciec, Aita saintiari cer çor derié?
 I. Obedienciac eguiazco bat, haur Iondané Petiriren ondocoa,
 eta eliça guciaren hachia egarten dian Buria delacoz.
 G. Cer cen Iondané Paulé?
 I. Farisien iakinsu bat, haxarrian Avangelioaren exhay gaitz
 bat, bena guero honen Predicari goriena.
 G. Cergatic Iesus-Christec haur miraculu hain handi batez
 Christi eguin nahi ukhen cian?
 122 I. Hontan aguer eraciteco beré graciaren, eta amorecatic oroc
 honen erranac hobeki sinhex litcen.
 G. Norc haur eguindu Apostolu?
 I. Iesus-Christ arrapiztiac.
 G. Certaco guciz Gincoac deitu du?
 I. Evangelioaren Paganoe eracasteco.
 G. Cer izkiribatu du?
 I. Hamalaur letera miragarri.
 G. Cer martirioz hil erraci cien?
 I. Evaki cerien buria.
 G. Eta Iondané Petiri?
 I. Haur curutchian içatu cien; bena beré hil eraciliac othoitu
 çutian, hognez, gora eçar lecen; etcialacoz Iesus-Christ
 beçala hil merechi.
 G. Iondané Petiric cer izkiribatu du?
 I. Bi letera eder ecinago.
 G. Cer ikhasteco dugu Apostolu saintu hoyetariç?
 I. Iesus-Christen maithatcia; hil harentaco behar bada; eta ho-
 nen ohoriaren bethi aitcinatcia, iagoitic akhitu gabé.

LAUR GARREN CAPITULIA

Jondané Esteberen bestaco. Aventuco 26.

- G. Egun çoin besta ohoratacen dugu?
 I. Iondané Estebé, Christien lehen martir içan denarena.
 G. Cer da martirioaren Gracia?
 I. Beré odolaz segurtatcia Evangelioaren eguiaren.

- G. Eta cer orano?
- I. Jesus-Christi eracoustia haren hitçaren arau hora ahal oroz onsa maité dugula, baita haren ohoretan gouré bicia gal. Ioan. 15. v. 13.
- G. Jondané Esteberen ohoré berhecia cer da?
- I. Jesusen amorecatic hilcen eracastia hanbat martir sainturi.
- G. Hoyec hanitz direya?
- 124 I. Bay: Eztitaké aski onsa icenta; Tiran gaistoec hirour ehun ourthez Christi perestu orotan hil eraci dutienac: orano mi-
nçatu gabé, gueroz ardura hereticoec, eta fede gabec hil era-
ci dutienez.
- G. Martir hoyen icigarri den saldoan, ceri guciz gogo hartceco dugu?
- I. Haur gastê eta Virginac erran eztaitian beno guehiago ikhoussi içan direla, fediaren egarteco heriotcé borthitzene-
taric igaraiten.
- G. Martir hitz honec cer erran nahi du?
- I. Dio Iakilé.
- G. Eliçaren gloria cer da beraz?
- I. Hanbat iakileren odolac azcartu dian honen fedia.
- G. Cer ikhassi behar dugu martir saintietaric?
- I. Gouré eguité honéz eta pacenciaz gouré fediaren boroga-
cia.
- G. Jondané Estebé ganic cer guciz ikhasteco dugu?
- I. Gouré exayentaco Gincoari othoitcia.
- 125 G. Cer goço ugurukiteco dugu gouré exaien eguinen dutugun
othoitzetaric?
- I. Hoyen hontcia: hala nola Iondané Esteberen othoitciac Ion-
dané Paulé beré hil eraciliaren Christi hon eguitia ardiexi
baitcian, harri khaldiz hora erhaiten cien en arropac begui-
ratcen çutian ber orenian. Act. 7.

BOST GARREN CAPITULIA

Domi Sainthoré bestaco, Açaroaren aiticineco igantian erraiteco.

- G. Eliçac cergatic manatu dutu saintien bestac?
- I. Gincoaren ohoraceco beré cerbutcharietan.
- G. Nola?
- I. Ceren Gincoac hoyec saintu, baita dohaxu eguin baitutu.
- 126 G. Eliçac beraz certaco bestac eçari dutu dohaxien orhitçarre-
tan?

- I. Gingoari berari ohoré emaiteco, çoin hetara hedatcen baita.
 G. Dohaxien Besten beguiratcetic cer hontarçun giten çaicu?
 I. Bi goço handi.
 G. Erraçu lehena?
 I. Saintiez orhitcian, Pizten guira hen eguiter jarraikitera.
 G. Eta bi garrena?
 I. Hen othoitcéc urgazten baicutié.
 G. Eliçac cergatic manatu du Domi sainthoré, çoin ohoraturen baitugu daigun Egun.?
 I. Arima dohaxu gucientaco Gingoari eskerren emaiteco.
 G. Cergatic orano?
 I. Guehiago verthutiala gouré hel eraciteco, hanbat eguite saintu batetan eçagut eraciten derizcula; eta azkenecoz gouré artecarien emendatceco.
 G. Besta haur nolaz ourtheco besta handienetic bat da?
 127 I. Ceren haur baita, Gingoac berac dohaxu gucien Celian be-thi beguiratcen dian bestaren uduria.

SEY GARREN CAPITULIA

*Aitcinecoaren landan ber igantian, edo Domi Sainthorez
 erraiteco Hilén egunaz.*

- Hiléz, eta hilen mecéz.
 G. Eliçac cergatic manatu du egun bereber bat, hilen arima hon oren othoitceco?
 I. Oren algarreki urgasteco.
 G. Noren behar dugu guciz othoitu?
 I. Norc beré ascaci, adiskidê, eta honkiguilen.
 G. Noren orano?
 128 I. Othoitz bateré, edo bereber guti eguiten çayenean, Eliçac oren Ama hon beçala, hartcen du arrancura, hen urgazteco.
 G. Hilén meça cergatic ezta orotan bestiac uduri?
 I. Ceren hoyetan hertcen baitira alaguerancia cegnharatcen dutien gaiçac oro.
 G. Cergatic?
 I. Ceren Eliça orhitcen baita, bekhatiac herioa mundiala sar eraci diala.
 G. Nola?
 I. Ceren lehen guiçona equin baitcen bicitceco, eta bekhatiala eroriz, hilcera condemnatu baita.

- G. Eliça beraz ezta belcez estalcen, ez eta ulhunki ari cantatcen, lureco honen galcia gatic?
- I. Ez: hori da bekhatiaz dolu hartceco.
- G. Christiec nola consolatu behar dié hilcian?
- I. Ugurukiz, egun batez arrapizturen direla.
- G. Eliçac nola eracousten du ugurukitê hori hil ohoretan?
- 129 I. Hanbat khanderaren pitciaz.
- G. Hoyec oroc cer erran nahi dié?
- I. Biciaren, eta alagueranciaren cegnhariac dira.
- G. Beraz alaguerancia cerbait nahasten da hil ohoretan, eta cerbutchu saintietan?
- I. Bai arrapitciaren ugurukitiaz.
- G. Othoitcêc urgazten dutieya hilac?
- I. Bay, eta guehienki althareco sacrificioac.
- G. Cergatic?
- I. Ceren han Jesus-Christ ohorescatcen baita, Gincoareki gouré bakiaren egulia.

ÇAZPI GARREN CAPITULIA

Ourtheco laur temporez, eta Vigiliez.

- G. Ourtheco laur Tempóren barourac cergatic manatu dira?
- I. Gincoari oherescatceco ourtheco saso oren.
- 130 G. Cergatic hirour barour saso kal?
- I. Barour bat da ourtheco hilêbeté bat bederaren.
- G. Ordenu sacratiaç Tempóra hoyetan emaiten dira?
- I. Eliça cerbutchacen da oroc ohorez barourtçen dien ordu honçaz, ardiesteco graciaren altharer eman dakitçen, hoyec merechi dutien cerbutchari honac.
- G. Christiec orano erran behar dutieya othoitz bereberac, Ordenu saintiaç onsa har ditian?
- I. Bay: hayen eguiten direnaz gueroz, Gincoa othoitu behar dié, hourac benedica ditçan.
- G. Cergatic barourtçen dutugu Besta handien vezperac?
- I. Ceren bicitcê hontan Penitencia algarganatu behar baitugu boztarioareki.
- G. Daigun bicitcia nolaco daté?
- I. Alaguerancia osso bat, eta Besta bethiereco bat.

131

ÇORTCI GARREN CAPITULIA

Eliçaren sagaracioniaz

- G. Eliçaz cergatic hain ohoratuki sagaratcen dira?
 I. Gouri peretchu handi baten emateco lekhu saintien taco.
 G. Cergatic orano?
 I. Ceren Eliça harriz eta çourez eguinac, Eguiazco Eliçaren, diot Dohaxien algarreki egoitiaren uduri elibat baitira.
 G. Nola?
 I. Ceren Eliça baita eguiazco eretça, non Gincoa baitago, eta lekhu haur Christiez, harri biciez beçala eguinic baita.
 G. Ourthé kal cergatic berritcen da Eliçaren sagaracioniaren orthitçarria?
 132 I. Christien bihotcetan lekhu saintien eta hetan egun oroz eguiten diren misterioen peretchiaren berritceco.
 G. Cergatic orano?
 I. Amorecatic Christi bat bederac berri deçan egun saintiaren orthitcia, çointan Gincoari eman içan baitçayo.
 I. Batheyucoan, çointan Aitaren Semiaren, eta Espiritu saintiaren egonguia biciac guerthatu baikira.
 G. Egun hareki cer eguin behar dugu?
 I. Batheyuco hitzemanac berritu arçara cin eguin Gincoatan sinhesté osso bat dukegula; munduco plazer itçal baicik ezti-rener ihés eguinen dugula, baita Espiritu gaistoaren eguiter, eta Cecuru nahassi honi.

133

BEDERATCU GARREN CAPITULIA

Patron saintiez, eta goure, Ainguru beguirariaz.

- G. Eliça bat bederac cergatic du Patron bat?
 I. Christier verthutiaren mouldé baten emateco çognec biciki pizten baitutu hari jarraikitera.
 G. Orotan gainti ceri soguin eta jarraiki behar dugu gouré Patron saintian? Halacoan. Heben Catechima erran eraciten cianac nori beré Patron saintiaren verthuté berheci çonbait cegnaraturen deritcé, çoin haurrer onsa ikhas eraciric, goça eraciren baiteritcé.
 G. Eta eguia deya Gincoac nori beré Ainguru beguirari eman dericula?

- 134 I. Bay:
 Escritura saintiac eracasten dericu Ainguriac igorri çaizcula gouré salvatcen urgaztera, eta badirela ez solamens Erresumen, eta Herrien, bena bay eré genté bat bederaren beguiran eçari direnac.
- G. Cet goço idokiteco dugu eguia hontaric?
 I. Gincoaren hontarçunaren eçagutcé handi baren ukheitia.
- G. Eta cer orano?
 I. Christi guciac onsa ohoratu behar dutugula, Haur chipietrano, çog nec Ainguriec bethi Gincoa ikhoustonen baitié, Mat. 18.
- G. Cer guehiago?
 I. Ainguru saintiaren peretchu handi bat ukhen, çoin gouré beguiran baitaucu aldirian, eta haur ez erreüs bekhatu batez eré.
- G. Eta azkenecoz?
 I. Erein ardura othoitz saintiac Gincoaren aiticinian, eta gomenda gouré Ainguru honer, hourac plazér dutien eroan haren Altharé bethierecoala, inchensu urrin honetacoa beçala. Apoc. 8.

URHENCIA

- 135 Ousté gaberie lerratu balin baçaicu lan hontan orotan hitz bakhaitz bat eguiari oguen eguin lerionie, hora maradicatcen dugu, ceren ezpaitugu liburu haur eguin, ahalaz Gincoaren ohoriarren goratceco, eta honen haurren arguitceco baicic. Hartacoz nahi
 dugu gogo honez behar Ama Eliça Errumecoac
- 136 fides vestra anuntiat in universo mundo, dio Iondané Paulec hoyer izkiribatu derien leteraren lehen capitulian. Mauleco Hiriarian Apirillaren bi garrenian ourthé 1696.

BELAPEIRE, Official.

DOKÜMENTÜ ZONBAIT

— I —

ORIGINE PROTESTANTE D'ATHANASE DE BELAPEYRE vicaire général de Soule au VXIIe s.

Athanase de Belapeyre fut, au XVIIe s., un des prêtres les plus marquants du clergé de Soule. Curé de Chéraute, official et vicaire général d'Oloron, commandeur d'Ordiarp, il laissa un catéchisme basque fort apprécié des amateurs. Mais qui sait aujourd'hui que ce grand lutteur catholique était né dans le protestantisme?

Dans un procès qu'il eut avec un certain Conget, relatif à la cure de Chéraute, nous trouvons quelques particularités curieuses aujourd'hui absolument ignorées. Conget, son compétiteur, lui reprochait d'avoir été protestant, par conséquent d'avoir mérité la sévérité des lois et d'être incapable de tout bénéfice ecclésiastique.

Belapeyre lui répond: «Et d'autant qu'il semble que le dit Conget vueille rendre la cause dudit Belapeyre odieuse, *en luy reprochant l'erreur dans laquelle il a pris naissance*, et employant contre luy la decis. du chap. *Statutum de hoereticis in Sexto*, après avoir employé sous cotte l'acte d'abjuration, faite il y a huic ans, en authentique forme. Et apres avoir fait observer, en passant, qu'on ne seroit pas mesmes aux termes dud. chap. *Statutum* qui suppose que les peres morts heretiques, *hoc sane de filiis hoereticorum qui tales decessisse probantur*, au lieu que le pere dud. Belapeyre est encore vivant et en estat de revenir dans le giron de l'Eglise, à quoy led. Belapeyre et la damoiselle sa mere catholique ne manquent pas de le semondre».

Après avoir prouvé par des exemples que sa condition ancienne lui est un mérite, Belapeyre ajoute que cela le rend «digne de recommandation, d'autant plus que depuis ladite abjuration, ledit Belapeyre qui avoit précédemment commencé sa théologie, a achevé son cours avec succes dans l'Université de Tolose, et après avoir esté promeu aux saints Ordres, a esté employé à prescher dans les principales églises de Soule, avant d'estre pourveu du benefice en question; et il peut dire sans présomption et pour la pure gloire de Dieu que c'est par ses petites indurstries et par son zèle que Dieu: a converty son Presentateur el destruit le Temple de ceux de la religion prétendu réformée qui estoit d'ancienneté dans la maison noble de Domec et tout joignant l'église paroissiale dont il est question».

Ce procès avait lieu au sujet de la cure de Chéraute à laquelle présentait la maison noble de Domec. Belapeyre dit que c'était bien le droit de cette maison; que celle-ci était «propre à la damoiselle de Johanne» qui en étoit «véritable et première lignagère» et qu'il avait été fait des ventes par «la dite damoiselle de Johanne, autorisée par Gerard Belac, son mary».

Il semble, d'après le Factum imprimé, que Conget avait été présenté à la prébence par Pierre de Bela et Belapeyre par André de Bela: «André de Belac a la moitié de tous les autres biens et par conséquent plus de droit que Pierre, ce quei suffiroit por la préférence de sa nomination».

Enfin «la présentation dudut Belapeyre doti prevaloir, d'autant plus que son nominateur a non seulement la jouissance de la maison seigneuriale, laquelle n'est pas, comme ledit Conget le suppose témérairement, séparée par un cheminn royal, ny public, de l'église, mais bien seulement pan une alée qui conduit à la dite maison; lequel chemin ne romp pas la continuité des proclostures, mesmes la petite maison, de la jouissance de laquelle Pierre Belac fut prive par le second arrest de la Chambre, est attachée à la muraille du cimetiére et séparée de la principale par la même alée» (1)

Dans un autre Mémoire sans titre, Belapeyre dit que Maistre Jean Suhandou, un moment possesseur du bénéfice en litige, «bien loin de poursuivre son rétablissement, ny la restauration de ce trouble supposé, n'a pas mesme osé paroistre à la face de la justice, comme n'ayant jamais eu d'institution canonique du bénéfice en question». Belapeyre se défend ainsi:

«On ne peut pas lui imputer l'instrusion canonique, parce qu'on ne peut pas dire qu'il se soit ingéré dans les fonctions curiales ny dans la possession de fruicts sans institution préalable, considéré qu'outre le titre par luy obtenu de Monsieur l'Evesque diocezain, le 21 du mois de mars, sur lequel il print possession le matin du mesme jour, comme il se justifie par l'acte cotté D, dans son sac, le dit Belapeyre avoit un titre precedant de Sa Sainteté, sur lequel il avoit obtenu son visa, le 19 du mesme mois de mars, et pris possession le matin du 20».

Belapeyre ajoute que considérant «l'estat pitoyable de cette paroisse destituée de pasteur par la mort de Daguerre, arrivée le 19, dans une saison où le moins devots de mettoient en estat de pratique les sacremens, *Parvuli petebant panem et non erat qui frangeret eis*, dans cet estat donc, il ne faut pas trouver estrange que ledit Belapeyre eut fait deux lieues de chemin avant les 9 heures du matin, qui est le temps qu'il entra dans l'église» pour obtenir le visa de l'Evêque qui se trouvait alors à Moumour et donna force de loi aux lettres pontificales.

La maison de Domec «estoit un aquest en la maison du Pere ou de l'Ayeul desdits Présentateurs, et que elle demeuroit acquise (dit Conget) à Pierre, fils aîné, en vertu de l'institution portée par le contrat de mariage de

(1) Mémoire imprimé de 4 p. in 4° sans titre ni date, signé *Hugon*.

père commun ou bien à persuader que le père ayant exherede led. Pierre en haine de sa conversio, a revoque lad. exheredation avant sa mort.»

La maison de Domec était «un véritable avitin dans la famille de Belac, veu que le contract de l'an 1608 justifie que lad. maison appartenoit à lad. damoiselle de Johanne, femme de Grard de Belac, ayeul des nominateurs»; Belapeyre ajoute que Pierre n'avait pas été deshérité à cause de sa conversion au catholicisme. D'ailleurs un arrêt de la Chambre porte nettement «que les deux freres jouyront par moitié des furicts de l'hérédité et que André, qui est nominateur dudit Belapeyre, jouiroit de la maison de Domec avec ses preclotures, à l'exclusion de Pierre, auquel il est enjoint de la vuidere». Belapeyre soutient que Isaac de Bela, père, ayant nomme, par doit de patronage, à la cure vacante, son fils André qui jouissait de la maison à laquelle était attaché ce droit, pouvait seul présenter au même bénéfice.

Il n'est pas contesté, ajoute Belapeyre, que «leglise paroissielle en question ne soit dans les préclotures de la maison de Domec et du sol où souloit estre la maison de la Salle, démolie par Izaac père et réunie avec l'autre». Il s'ensuit qu'on ne peut pas douter que «le patronage de la cure ne dépende de la maison mesme et non pas des domaines et possessions annexées à icelle.

«Et, de fait, outre les raisons de droit et de convenance, raportés au dire précédant, il n'est pas contesté que la qualité de Potestat, qui est un droit attaché à la maison du Domec, ne soit jouie et exercée par led. Andre de Belac, sans que led. Pierre se soit jamais ingéré d'en faire aucune fonction, non plus que led Pierre n'a jamais contribué à l'offrande du pain que le patron est obligé d'envoyer tous les dimanches, ny pris part à la redevance de douze pains que le curé est obligé de bailler au patron chaque feste annuelle, led. André ayant seul, depuis led. arrest, porté lad. charge et receu lad. redevance, tant il est vray qu'il est reconnu pour le vray et seul patron, à l'exclusion de son d. frère».

Enfin, Belapeyre et Conget, présentés par les deux frères au même bénéfice, ne furent acceptés ni l'un ni l'autre; au bout de quatre mois, l'évêque diocésain, en vertu du droit de dévolut, pouvait «conférer de nouveau pleinement et *pleno jure*, voyant la discorde des prétendants au patronage»; c'est pour cela que «ledit Belapeyre rapporte la nouvelle collation qu'il a obtenue par surabondance de droit de M. levêque diocézain, le 22 juillet, soudain après les quatre mois de la vacance expirés... Cela destruit la vaine conséquence que led. Conget a voulu prendre de son pretendu titre de Cour de Rome qui n'est que du mois d'octobre suivant»⁽²⁾.

V.D.

⁽²⁾ Mémoire imprimé in 4° de lo p., sans titre ni date.

— II —

NOTICE SUR LE CHEVALIER DE BELA (Zatiak)

Les Bela —ou mieux les Belac— que Picamilh et le baron de Cauna font descendre des anciens rois de Hongrie, ont beaucoup travaillé leur généalogie. Jacques de Bela ou de Belac, qui écrivait vers 1650, la remonta, paraît-il, jusqu'au patriarche Jacob, par Bela fils de Benjamin (). Plus modeste que son bisaïeul, le chevalier de Bela se contenta de rattacher Gracian de Belac à une très noble et très ancienne maison navarraise, en le faisant fils de don Garcia Belez (Velaz) de Medrano et de Marie du Domec de Cheraute. Il cite à l'appui de cette filiation un contrat de mariage passé au château de Lacarre, le 19 novembre 1525, une procuration du 11 novembre 1522 et, enfin, une transaction du 31 mai 1542.

Il faut croire que le chevalier de Bela produisit ces documents en Espagne, car il réussit à se faire reconnaître par les Velaz de Medrano comme issu de leur lignage. Or, les trois actes étaient archifaux. Le premier auteur connu des Bela, qualifié *meste Gracian de Belac*, procédait en la cour de Licharre, le 13 Janvier 1543, comme procureur de Me Bernard du Barbier, de Barcus; on le retrouve *substitut du procureur* du Roi en 1550, et *praticien* en 1553. Plusieurs factums affirment qu'il était fils de la maison roturière de Belac de Saint-Goin, en Béarn, et qu'il vint s'établir en Soule comme *régent abdécédairé*. En effet, l'origine béarnaise des Belac est incontestablement prouvée par deux actes judiciaires. En 1649, Me Pierre d'Arhets, de Chéraute, avocat au Parlement de Bordeaux, étant en procès avec Isaac de Belac-Chéraute, écuyer, seigneur du Domec de Cheraute, potestat au pays de Soule et syndic de la noblesse de cette vicomté, demanda aux jurats de Saint-Goin une «déclaration et attestation de la généalogie et extraction du sieur de Bellacq de Cheraute, ensemble de la nature de la maison de Bellacq de St-Guoielh et de la condition des maisons d'icelle. Les jurats refusèrent d'abord de procéder à une information, mais Pierre d'Arhets s'adressa à la cour du sénéchal d'Oloron qui, le 1er mars 1649, ordonna l'enquête. Elle eut lieu le lendemain même, devant les jurats de Saint-Goin assemblés en cour extraordinaire. Quatre témoins furent entendus: «Arnaudet de Bellacq, de Saint-Guoeinh, office de laboureur, eagé de soixante-trois ans, memoire de cinquante, tesmoing par led. bayle assigné, et après serment, enquis sur le contenu de lad. requeste et appointement commissionel, a dict estre parent dud. sieur de Bellacq de Cheraute en tel degré qu'il na sceu exprimer, et que de la maison dud. déposant, à ce qu'il a ouy dire à ses prédecesseurs, estoit filz le grand père dud. sieur dē Bellacq. Et a dict, de plus, qu'il a veu souvent venir le grand père dud. sieur de Bellacq en la maison de luy qui despoze, et ce en qualité de parent, en laquelle il estoit souvent appelé quand il estoit question de faire quelque accommodement. En fin, a déposé que lad. mai-

son de Bellacq est fivatiere et soubsmize de Monsieur le baron de Mesplez, seigneur juridictionnel et feodal de ce lieu de Saint-Guoeinh et est subjecte aux courbées accoustumées tout des mesmes que les autres soubmis du present pays, suivant le form et coustumes d'iceluy, qu'est tout. — Leüe y a perservé et signé; ainsy signé à l'original *de Bellacq*.— Trois autres témoins font des dépositions analogues. L'un d'eux déclare «que lad. maison de Bellacq du present lieu et les maistres qui presentement sont, ensemble quelques prédécesseurs qui il en a cogneu, estoient laboureurs el leur maison rurale et soubsmise au seigneur du lieu»⁽¹⁾.

Dans une deuxième enquête faite le 20 mars 1658, au parquet de la cour des jurats royaux de Josbaïg, Arnaudet et Bernard de Belac frères, de Saint-Goin, le premier âgé de 72 ans et le second de 59, attestent «avoir en parfaite connoissance d'Arnaudet de Belacq, leur grand père et de Condor de Belacq, leur mère, héritiers en leurs jours et porpiétaires de lad. maison de Belacq, ausquels ledit Arnaudet a dil avoir ouyr dire diverses fois que ledit Gratian de Belacq, grand père dud. isaac de Belacq, estoit frère germain dud. feu Arnaudet de Belacq, grand père dud. attestand, et le dit Bernard, second attestant, a ouy aussi dire cella mesme à la dite Condor de Belacq sa mère, mesmes les deux ont fort bien cogneu led? feu Me Gerard de Belacq, ils ont veu aller plusieurs fois dans la dite maison de Belacq, rendre vizite tant à la dite Condor de Belacq, mère des dits attestans, niepce (cousine) germanine du dit sieur Gerard de Belacq, qu'à eulx mesmes ledit sieur Gerard de Belacq bailif susdit de Mauléon, traitoit tousjours de parentz et nepveux mesmes ledit sieur Gerar de Belacq acista comme parant au contract de mariage dud. Arnaudet de Belacq coestant. En sorte qu'au moyen de ce, lesdits Arnaudet et Bernard de Belacq sont cousins remués de germain dud. sieur Isaac de Belacq, potestat du Domecq dud. lieu de Cheraute aud. pays de Soule, et de Me Jacques de Belacq, advocat en Parlement, résidant à Mauléon dud. Soule, lequel sieur Belacq, advocat, a diverses fois recogneu et traité led. arnaudet de Belacq, coestant, de cousin. Et néanmoins lesd. coestans ont dit que ladite maison de Belacq de Sengoin est et a toujours esté roturière et du fief et directité de la maison noble et seigneuriale de Sengoin, à laquelle et maistres d'icelle, les maistres de lad. maison de Belacq ont tousjours payé, comme presentement, seux franx et une poule de fiefs annuel, et ladite maison de Belacq est de la juridiction et sousmise à ladite maison de Sengoin»⁽²⁾.

(1) Papiers de Jaurgain, dossier de *Bela*, grosse originale sur papier, signée des jurats de Saint-Goin et scellée.

(2) Papiers de Jaurgain, dossier de *Bela*, grosse originale sur papier signée de RIBETON, notaire.

«Notice sur le chevalier de Béla», PP. 8, 9, 10, 11, préface aux «Mémoires militaires du chevalier de Béla» -Jean de JAURGAIN— Imprimeria Lamagnaire, 9 rue Jacques Lafitte, Bayonne, 1896 (Euskal erakustokian).

— III —

CATECHIMA LABURRA ETA JESUS-CHRIST

Je dois à l'amabilité et à l'obligeance de M. le dr Larrieu, de Mauléon, les renseignements biographiques suivants sur l'auteur de ce catéchime :

«Belapeyre paraît avoir été l'être le plus processif et le plus batailleur qu'il soit possible d'imaginer. Son nom figure souvent dans les pièces d'un procès entre les Administrateurs de l'hôpital d'Ordiarp et Sabs de Bonnacaze, Commandeur du même hôpital. Belapeyre avait pris fait et cause pour les Administrateurs de l'hôpital; et, s'il faut en croire ses adversaires, il ne se serait pas toujours contenté de faire parler ses avocats: il aurait été un peu plus loin. Du moins, Basile de Bonnacaze (avocat et frère de Sans) se plaignait-il, dans une lettre aux juges de Mauleón, de ce que Belapeyre l'auoit battu et excedé dans la ville de Mauléon». Le 24 Juillet 1682, le Conseil du Roi donna pourtant raison au belliqueux Official. Dans le cours du procès, Belapeyre n'avait ménagé ni Louis XIV ni le Cardinal de Bouillon, que Sans de Bonnacaze avait réussi à intéresser à sa cause. L'avocat de ce dernier ne parlait rien moins que de ě enuoyer aux petites maisons led. Belapeyre pour luy apprendre à parler comme il faut de Sa Majesté et de son Altesse».

«Belapeyre eut bien d'autres affaires sur les bras. On trouve la mention d'une «Requete presentee au sieur Euesque d'Olleron par Marie Derrecal (Errecalt), coüturiere, demeurent dans la paroisse de Chéreaute» tendant à ce que «deffences soient faictes aud. Belapeyre de la plus nommer aux prosnes de lad. paroisse, ny de luy mesdire ny mesfaire; et de luy enjoindre de la recevoir à confesse et de luy administrer les sacremens quand besoin seroit».

«Belepayre avait joui de toute la confiance de Mgr de Maytie; mais, après la mort de cet évêque (2 juillet 1681), son successeur Mgr de Salettes se vit obligé de le destituer, en 1685 ou 1686. «Le sieur de Bellapeyre appela comme «d'abus de sa destitution», dit le texte original, » & comme c'estoit longtemps «avant la déclaration de mil sept cens, & que celle de Louis XIII sur ce sujet «n'avoit pas été enregistrée au Parlement de Guienne, Monseigneur l'Euêque «d'Oleron y perdit son procez avec depens & le sieur de Bellapeyre fut maintenu «dans son emploi d'official. Le sieru de Bellapeyre enflé de ce succès ne garda «plus aucune mesure & se donna la liberté d'exercer indiferenmment la juridiction «gratieuse et contentieuse jusques la que Monseigneur l'Euêque d'Oleron ayant «interdit un ecclesiastique pour crime, le sieur de Bellapeyre leua l'interdit, «fît beaucoup d'autres actions aussy hardies et alla meme jusqu'à donner des «dispenses qui ne pouuoient être accordées que par le pape. Ce qui obligea «Monseigneur l'Euêque d'Oleron de l'attaquer de nouveau; & pendant qu'il le «poursuiuait viuement,

le sieur de Bellapeyre estant venu à mourir, toutes «poursuites cesserent» (*Procez Verbal de l'Assemblée Générale du Clergé de France* «tenue à Paris en l'année 1705; séance du mardy 28e juillet; rec. mss).».

En quelle année était mort Belapeyre? On lit dans le recueil que nous venons de citer: «L'Euesque d'Oleron voulant euitar à l'auenir de pareillez affaires «& se donner le loisir de choisir un bon sujet fut quelque temps sans nommer «e un official à la place dudit Bellapeyre. Ce qui donna au pays de Soule une «occasion de former une instance au Parlement contre Monseigneur l'Eueque d'Oleron «pour l'obliger à y mettre un official. Sur ces entrefaites, le pays de Soule «ayant esté uni au Parlement de Pau, Monseigneur l'Eueque ne se crut pas obligé «d'y avoir un official forain».

«On pourrait conclure de là que Belapeyre mourut au commencement de l'année 1695, puisque c'est en cettie année même que la Soule fut rattachée au Parlement de Pau. M. Menjoulet, se basant sur des indications fournies par les *Insinuations* du diocèse d'Oloron, le fait également mourir dans le cours de l'année 1695 (1). Et cependant le *Catéchisme* de Belapeyre contient deux messages signés de lui et datés des 20 octobre 1695 et 2 avril 1696».

J'ai entendu dire, mais je n'ai pu vérifier le fait, que, dans l'édition originale du *Catéchisme* de Revol (n° 44 ci-après), il se trouve une défense expresse d'enseigner celui de Belapeyre.

44.a —Catechima / Oloroeco Diocezaren / cerbutchuco / ecinago Ylustre eta ohoragarri / Messire Joseph de Revol hanco / Apherzcupiaren manuz eguina. / Eta Zuberoa herrico uscaldunen / amorecatie uscalara (sic) utzulia Messire / Jacques de Maytie Oloroeco Calon- / geaz eta hanco Vicari Generalaz / (*Pauven*), Jérôme Dupoux, 1706.

In 12. —(?)—112 p.

Le mandement de l'évêque Joseph de Revol, qui précède le *Catéchisme*, est daté de Mauléon, 13 septembre 1706.

Je dois ces renseignements au prince L.-L. Bonaparte, qui possède le seul exemplaire connu; cet exemplaire est incomplet.»

VINSON, Bibliographie de la langue basque, pp. 141-144 (n° 43 et 44.a), Baionako Euskal Erakustokian.

BELAPEYRE-REN HIZTEGIA

Xiberarotar ez diren irakurleer arrotzenik zaitzen hitzak eta formak, oraiko xiberotarrealak eta euskara batura ützülirik.

P. 24. Orrialdean.

SALVATU (içateco): salbatürrik, salbatua (izateko).
ÇUBEROA: Ziberoa (Xiberoa), Zuberoa.
USCILDUNEN: Eüskaldünentako, Euskaldunentzat.
SORHOËTACO: Sohütako, Soroetako.

P. 47. Orrialdean.

CIEKI: Ziekin, zuekin.
DUTIEN: dütien, dituzten.
EZPADUTIE: ez (balin) badütie, ez (baldin) badituzte.
BERE: beren.
OGUENEZ: ogenez, hobenez, faltaz, erruz.
EZTERIENEC: ez daienek, ez dietenek.
GAZTIGATCEN: gaztigatzen, zigortzen.
GAL ERACITEN: galerazten.
JAGOITICOZ: jagoiti, oraindanik.
BESTAGNIC: bestenaz, bestainez.
PERESTUKI: oneski, zintzoki.
DAMU: ogen, gaitz, kalte.
HABORO: haboro, gehiago.
DERIE: daie, die.
HONTARÇUN: hontarzün, ontasan.
HONEZ: honez, onez.
EGITE: egitate, egintza.
UTCIREN: ütziaren/ko, utziko/ren.
HUREZ: hurez, urez.
DERIO: daio, dio.
GALTHATU: (galtatü), eskatü/tu.
EZTIE: ez die, ez dute.
DERIENIC: daienik, dienik.
EZPADUC: ez (balin) badük, ez (baldin) baduk.

EDIREN: ediren, aurkitu.

DITCEN: ditzen/tzaien, ditzaten.
CHRISTIAC: kiristiak, kristauak.
BAZCA: bazka, janari.
HAYEN: haien.
HERECHA: herexa, hatz, aztarna.
HOYEN: horien.

P. 48. Orrialdean.

BERRIZKI: berriz.
AITCINERA: jagoiti, oraidanik.
PRONOA: peredikia, peredikua.
OROTRAT: orotarar (ikus Erroñkariko elisione berdinarik).
IAKIN: jakin.
BATBEDERARI: bat bederari, bakoitzari.
BAICIER: batzüer, batzüei.
BEKHAN: bekan, bakan.
ENTHELEGA: entelega, konpreni, ulert.
DIELA: diela, dutela.
EZTIELA: ez diela, ez dutela.
MINÇA ERACI: mintza eraz.
GUIHAUREC: giharec, guharek, geronek.
ORDENATCEN: manatcen.
DERICIEGUN: daiziegün, dizuegun.
BEITÇACICU: baitzaikü, baitzaigu.
DATIALA: dateala, izanen/go dela.
LANDAN: landa, ondotik, ondoren.
HURREN: hüllan, (Amiküzen: hürren), hürbil.
DAUDIAN: daudean, dagoden/ean.
ARRATIRISTAN: arrastiritan (okertürrik).
EZPAITITAKE: ez baititake.
SACRISTEN: sakratien, sakratuen.
INTERDITURIK: debetatürrik, debekatuak.

ONDOZKI: segidan.
 EZPADIE: ez (balin) badie, ez (baldin) badute.
 HERABEZTI: herabezti, lotsati.
 ERAGUINEN: egineraziren, eraginen/go.
 EMIKI: emeki (okertürük düda gabe).
 FLAKECIA: ahülezia, ahulezia.
 EGARTEN: egarten, jasaiten.
 DERITCEN: daitzen, dizkieten.
 ADELATUREN: prestarüren/ko, adelatüren/ko, apailaturen/ko.
 BERE: beren.
 AMORECATIC: amorea gatik.
 ONSA: ontsa, ongi, ondo.
 HAR ERACITECO: har erazteko.
 ETCICEN: ez zitzaien, ez zaitzaten.
 HERABEZTI: (aditza): herabezti (goian ikus) egin.
 HABOROEC: haboroceek, (gutiz) gehienek.
 EZPAITCIREYE: ez baitzirade/die, ez baitzarrete.
 CIALA: ziala, zuela.
 IAKITE: jakitate, jakintza.
 BENO: baino.
 EDIREN: ediren, aurkitu.
 GUNUKIALA: gүнүкеала, genukela.
 BAITA: bai eta.
 HOUX: hüs, huts.
 DUTIAN: dütian, dituen.
 GORDE: gorde, izkutatu.
 DIANA: diana, duena.
 BARA: bara, geldi.
 BENA: baina.
 KARIOAC: arraroak, maiteak.
 AZKAR: azkar, indartsu.
 EGARTEN: egarten, erabilten/tzen, jasaiten.
 IARRAIKITIAC: jarraitzeak.
 *URGATCI: ürgatzi, urgatzi, lagun dü.
 BEÇANBAT: bezainbat.
 CHAHU: xahü, garbi, garden.
 HEL: hel, iritx.
 HANITZ: hanitx, hainitz.
 EZTITIAN: ez ditean, ez daitezen.
 GOMENDATZEN: aholkatzen.
 ONHEZTÊ: onesten, onartzen.
 DERICIEGU: daiziegü, dizuegu.
 HONÇAZ: hontaz, honetaz.

P. 49. Orrialdean.

GOGATUREN: Lehiatüren/ko, lehiaturen/ko.

GUTU: gütü, gaitu.
 HOBENA: hoberena, onena.
 SAINTIETAN GAIGNEN: saintiez/taz, sainduetz/taz.
 AHOLCATCEN: aholkatzen, kontseilatzen.
 BEREKI: berekin.
 ERAKHAR: erakar, ekar eraz.
 BERE: beren.
 BERHALA: halaber.
 MITHIL: mitil, morroi.
 NESCATOAC: neskatoak, sehiak, neska-meak.
 DITCEN: ditzaien, ditzaten.
 ONZA: ontsa (okertürük).
 OTHOITU: otoiütü/tu.
 CINEGOTCI: zinegotzi, kontseilari, kontseiluko.
 BATBEDERA: bat bedera, bakoitza.
 DOEN: joan dadin/dadien.
 DEVETATURIC: debetatürük, debekaturik.
 CHIPIÇAROAN: haur denboran, haurzarroan.
 BER: beren.
 IHIKI: osoki, xeheki, zehazki.
 ORDENANCEN: ordonantzen.
 SARRIENA: lasterrena.
 ARAU: arauera, arabera.
 ERRETORIA: erretorgoa, erretortza.
 AUHER: auher, alfer.
 EZTAUDIAN: ez dagodean, (ez ditian/daitezzen egon).
 BURÇAGUI/SA: bürüzagi/sa, buruzagi/(sa).
 ONHETXI: onetsirik, honartürük, onartua.
 DATIAN: datean, izanen/go den.
 ERAGUINEN: egineraziren/ko, eraginen/go.
 NESCATILEN: neskatilentzat.
 BERHALACOAC: halaberekoak.
 SARISTATU: saristatürük, saristatuak.
 BAITIRATE: baitirate, izanen/go baitira.
 DUTIE: dütie, dituzte.
 ERREGENTAC: errejentak, erakasleak.
 DIRATIANEZ: dirateanez, izanen/go direnez.
 EZPADIE: ez (balin) badie, ez (baldin) badute.
 ASKI: aski, nahiko.
 BEDERAREN: bederaren, banaren.
 ETCHEQUITECO: etxekiteko (Basabürrian), etxekitzean (Pettarrean), atxikitzeo.
 HOURAK: hurak, haiek (nominatibo-pasi-boan).

ARDURA: ardüra, ardura, üsü, maiz, sarri, sarritan.
ASTECAL: astekal, astero.
DUKEYEN: dükeien, duketen.
DUTIE: dütie, dituzte.
URHENTU: ürrentü, burutatu, bukatu.
DATIANIAN: dateanean, izanen/go denean.
SEGNHARATIEN: seinalatien, seinalatuen.
DIRATIANO: dirateano, izan arteraino.
EXTITCEN: ez ditzen/ditzaien, ez ditzaten.

P. 50. Orrialdean.

EZTAKITCENAC: ez dakitzenak, ez dakitzatenak.
EZTAGUIEN: ez dagien, ez diezaien egin, ez dioezaten egin.
HAYEN: haientak, haientzat.
EZTAVILÇANAC: ez dabiltzanak.
EGUZ AITA: egüzaita, gozaita, ugazaita, aita ponteko/besoetako.
MITHILCOAC: mutikoak.
ALTHE: alde.
UXUERI: ütsüeria, itsueri.
DAUDIANO: daudeano, dagodeano, egonen/go direno.
IHARDESTECO: ihardesteko, erantzuteko.
EZNIAZ: ezneaz, esneaz.
HOURAC: hurak, haiec (nominatibo-pasi-boan).
ÇAĦARAGOEC (SIC): zaharragoek.
GAGNELACO: gainealako, gainerako/teko.
ENTHELEGATCECO: entelegatzeko, konprenitzeko, ulertzeko.
DIELA: diela, dutela.
BAITIRATE: baitirate, izanen/go baitira.
EMIAGO: eztiago, emeago.
BERE: beren.
BAITUCUYIE (SIC): baitütükie, baitituzkete.
EZAKHIT: ez akit, ez aspert, ez ase.
URRI: ürri, baratx, urri.
ECI: ezi, zeren, ezen.
EZTEREYOCIE: ez daiozie, ez diozue.
HOYEZ: horiez.
AKIO: hakio.
KHORTE: auzitegi.
UZTAILLA: üztiala, uztailla.
AGORRILA: Agorrila, Abuztu(a).
URRIETA: ürrieta, urri(a).
LEHIA: presa, lehia.

HONÇAZ: hontaz, honetaz.
DITIAN: ditean, daitezen.
OURTHECAL: urtekal, urtero.
IRACOURTUREN: irakurriren/ko.
DOMI SEINTHOREREN: domesantore-ren, Omiasaindu-ren.
HOYEC: horik, horiek (nominatibo-pasi-boan).
EMNAN: eman, ala emanen/go? (zer nahi gisaz ere, oker bat bada hor).

P. 51. Orrialdean.

ERAKHARLER: erakarler/ei, ekar erazler/ei.
ERAKASLER: erakasler/ei (ikas erazler/ei).
GAGNELACOAC: gainealakoak, gainerakoak/tekoak.
DERIENER: daiener, dietenei.
EDIRENEN: agituren/ko, gertaturen/ko (lekü edo toki hartan).

P. 53. Orrialdean.

DUTIAN: dütian, dituen.
DAITIAN: daitean, daiteken/ean.
GALTHOA: galtoa, galdea.

P. 54. Orrialdean.

CHACHU: xahü, garbi, garden.
HAXARRE: hatsarre, hastapen, hasiera.
URHENCE: ürrentze, bururatzte, bukatze.
DAKITÇANA: dakitzana, dakizkiena.
DITÇAKIANA: ditzakeana.
DIROGUIA: dirogia, dezakegia.
AICIA: haizea.
AÇANÇA: herotsa, harrabotsa, azantza, zarrata.
EZTITAKE: ez ditake, ez daiteke.
EZTIANAZ: ez dianaz, ez duenaz.
ELIBATEN: eli baten, batzüen, batzuen.
ITCHOURAN: itxüran, itxuran.
EZPAITAITE: ez baitaite, ez baitaiteke.
ERACOUX: erakuts.
NONDA: non dago (non egoiten da).
EZTA: ez da.
GINCOATAN: Jinkoatan, Jainkoa baitan.
HOYEC: horiek (ergatiboan).
EZPAITIE: ez baitie, ez baitute.
GINCOTARÇUNA: Jinkotarzüna, Jainkota-suna.
HOYETAN: horietan.
BARDIN: bardin, berdin.
OROTAN (SIC): orotan.

ERAÇAGUTCECO: ezagütarazteko, erazagutzeko.

P. 55. Orrialdean.

DERIOLACOZ: daiolakoz, diolakoz.

BERARTÇAZ: berartaz.

AL GARREN (SIC): algarrentako/tzat, alkarrentzat/tako.

MAITETARÇUNETIC: maitarzünetik, maitasunetik.

EZTIE: ez die, ez dute.

GUIÇON (SIC): gizon.

DUTU: dütü, ditu.

ÇOGNEC: zoinek, zeinek.

CHAHIENETIC: zahienetik, garbienetik.

JESUS-CHRISTEN: Jesu-Kristen, Kristoren baitan.

BAKHOITZ: bakoitz, bakar.

GAIHERDITAN: gaiherditan, gauerditan.

OHRITÇARRETAN: oritzapenetan, oroitzapenetan.

ALAGUERANCIA: alagerantzia, alegran-tzia.

BARRUKI: barrükü, barruku, ukuilu.

ECIN (SIC): ezin.

P. 56. Orrialdean.

ERREKEITATU: errekeitatü (1), artatu-Ikus Etxahun Barkoxeren «Ahaide delizius hun-tan», in Euskera 1970, 242.n orrialdean, 17.n bertseteko 3.n herroka: «Athorra bat eman daitazü destrenpien erekeitia».

HAMAHIROUR: hamahiru, hamahirur.

HILABETEZ: hilabetez.

NORGATIC: nor gatik.

OROGATIC: oro gatik.

CERGATIC: zer gatik.

BAHITU: bahitürik, bahitua.

DEBRIARI: debriari, deubruari.

IUDIEN: jüdioen, judioen.

SAIHEXIAN: saihetsean, ertzean.

ETÇAITIAN: ez zaitean, ez zaiteken/ean.

BENA: baina.

IOANCEN: joan zen.

LIMBOETARA: linboetara.

ANHARTIO: hanartino.

IDOKITERA: idokitzero, jalgitzera.

AIDURU: haidürü.

BAITÇAUDIAN: baitzaudean.

P. 57. Orrialdean.

CELIETRAT: zeliatarat, zeruetarat (ikus Erronkariko elisioneak)

JUGE: jüje, epaile.

DATE: date, izanen/go da.

GITIAREN: jitearen, etortzearen.

ORDOKIALA: ordokiala, zelaira.

EGOTCIREN: egotxiren/ko, egotziren/ko.

MERECHIEN: mereximentien, merezimen-duen.

DERIEN: daien, dien.

EZTAITIANAC (SIC): ez daiteanak, ez daitekenak/eanak.

DIRATE: dirate, izanen/go dira.

CELIETRAT: zeliatarat, zeruetarat (ikus goian).

IDEKITECO: idekitzeko, sabaltzeko.

DERIE: daie, die.

EZTIA: ez dia.

(ELIZA) SAINTARI: saintari (fem.), sainduari(38.n orrian ere).

(JOSEF) SAINTIARI: saintiari (mask.), sainduari (32 eta 38.n orrialdeetan).

P. 58. Orrialdean.

IARRAIKITEN: jarraikiten (Basabürian)/tzen.

EZPAITA: ez baita.

ERETCETARA: eretzeetara, eskualdeetara.

PARTALETARÇUNA: parteliantgoa, parteliargoa, partalieratasuna/goa.

PITZIA: piztea.

IRAGNEN: irainen, iraunen.

DİTÇAKIALA: ditzakeala.

DIRATIA: diratea, izanen/go direa.

P. 59. Orrialdean.

DADUZCAN: dütian, dauzkan.

SACRAMETIAC: sakramentiak (erratum).

DIANIAN: dianean, duenean.

SOFERITU: sofritü, pairatu.

CRUCIFICATU: kürützefikatü, kurutzeratu, kürützealatü.

IUIATCERA: jüjatzera, jujatzera.

PITZIA: piztea.

IRAGNEN: irainen, iraunen.

BORONTHATIA: nahia.

IGUÇU: emagüzü, iguzu.

PARTCA: parka, barka.

PARCACÊ: parkatzen.

P. 60. Orrialdean.

AITTUTUGU (SIC): baitütügü, baititugu.

OGUEN: ogen, hoben, erru.

EZQUITÇACULA (SIC): ez gitzatzüla, ez gaitzatzula.

EITZ: üt, utz.

ARARTECARI: arartekari, bitarteko.

SALUTATCEN: agurtzen.

ORENIAN: orenean, orduan.

CEGNHARIA: seinalea, zeinua.

P. 61. Orrialdean.

BOLHARRIALA: bularreal, bularrera.

SORBALDATIC: soinetik.

IGAREN: igaran, pasa.

IRAIZI: ohiltü, haizatu.

HAXARRIA: hatsarrea, hastapena, hasiera.

BORONTIA: belarra, kopeta, borontea.

OHERESCACEN: opatzen, eskaintzen.

P. 62. Orrialdean.

ALABENA: alabaina.

ADIN: hadin.

IÇALA: hizala, haizela.

LUXURIOUS: lütsürius, lizun, likits.

ERECAUSTEKO: erakusteko (erratum).

EDUKI: edüki, eduki, etxeki, atxiki.

IAGOITIC: sekülan, nehoiz, behinere.

ORE: hire, heure.

BEGUIRA: begira, atxik.

TEMPORA: denbora.

EZTAGUIALA: ez dezala egin, ez dagiala.

DETHEMA: harmagarrena (Elizari zor zien legarra edo zerga).

PRIMICIAC: lehen üztak/uztak.

PACA: paka, ordaint.

GUEHIEN: handien, nagusi.

P. 63. Orrialdean.

UGURUKI: egürüki, itxadon, haiduru edo beha egon.

ÇOINÇAZ: zointaz, zeintaz.

P. 64. Orrialdean.

BAGUECIA: gabezia.

SORI: haizü, zilegi.

GUERTHATZEA: agitzea, gertatzea.

GUISA: gisa, mota.

EME: ezti, eme.

COÇATURIC: kozatürrik, kutsaturik.

BOROGATCECO: borogatzeko, frogatzeko, probatzeko.

P. 65. Orrialdean.

EDEKITEN: kentzen.

GAERAITEN: garaitzen.

GARRATÇA: bortitza, dorpea, garratza.

ARDURA: ardüra, ardura, üsü, maiz, sarri, sarritan.

BAITERICU: baitaigü, baitigu.

HONIMENTUTAN

P. 66. Orrialdean.

ERETCHEKITEN: etxekerazten, atxikerazten.

MITHIL: mitil, morroi.

NECATO: neskato, sehi, neskame.

BEKHULARI: soldata, alokairu, lan sari.

UXU: ütsü, itsu.

GOGOATURIK: pentsatürrik, asmatürrik.

EXITIA: etsitzea.

ARRESTA: sententzia, erabakia, epaia.

ALTHE: alte, alde.

P. 67. Orrialdean.

PRESU: presontegi, gartzela, espetxe.

SUHALAMA: sügar, sugar.

DITCHA: zorion, boz.

BEHA: behar (erratum).

HOYEK: horik, horiek (nominatibo-pasi-boan).

P. 68. Orrialdean.

XAHATCEN: xahatzen, garbitzen.

LEKHUÇOAC: ordariak, ordezkkoak.

BERAR: behar (erratum).

AIT: hait, haut.

HORIC: horik, horiek (nominatibo-pasi-boan).

EHE: bokata hur, latsagailü/lu.

GAGNELACO: gainealako, gainerako/teko.

BERE: bere.

THEYUTURIC: theiütürrik, zikintürrik/durik.

HAYEC: haiek (ergatiboan).

P. 69. Orrialdean.

COMENDA: gomenda, gomendian/dioan jar, babespean jar.

DENO: dagoeno (egoiten deno).

BERHALA: ber gisan, halaber.

BATA: bai eta.

P. 70. Orrialdean.

BERECATCEN: bailakutzen, perekatzen.

URRIKI: dolümen, damu, urriki.

DOLU: dolümen, damu, urriki.

BAITERITCE: baitaitze, baitizkieta.

HOBENA: hoberena, onena.
IKHAR: iker, azter.
HETARA: haietara.

P. 71. Orrialdean.

LAIDI: egin liro, lezake.

P. 72. Orrialdean.

MAHATXANOA: mahats ardoa.
URUDI: ürüdi, irudi.

P. 73. Orrialdean.

ANÇO: gisan, bezala (ikus «antz» Azkue-ren hiztegian).

P. 74. Orrialdean.

ERREKEITARIEK: errekeitariek, artatza-leek (ikus «errekeitia», 33).
HOBENA: hoberena, onena.
LAQUETENIC: laketenik, goxoenik.

P. 75. Orrialdean.

CITIÇUT: dititzüt, ditut (zu-kako lokuti-boan).
OHERESKIA: oparia, eskaintza.
GUEHIANGO: gehiengo (düda gabe), nagu-sigoa.

P. 76. Orrialdean.

DAKIZCUN: dakizkigun.
EÇAGUTCEO (SIC): ezagützea, ezagutzea (inprentako oker bat düda gabe).

P. 77. Orrialdean.

UDRIEN: üdürrien, düda gabe (elisionea, ala okerra?).
ITCUR: jalgi, atera.
BORTHALÇAINGOA: bortazaingoa, atezaintza.
ERAGUINIC: eginerazirik, eraginik.
SOLTHATCEN: libratzen, soltatzen, askatzen.
SOLTHU: libro, solt, libre, aske.

P. 78. Orrialdean.

SOLTHURA: baimena.
BELHAGUIAN: belhainean, belaunean?.
EZTAGUIGULA: egin ez desagüla, ez dagigula.
HAYEN: haien.
GOITIA: ondarra.
IMAGINA: ürüdi, irudi.
HETAN: haietan.
CUNTE: kunte, kente, mota.

HONKI: ontsa, ongi, ondo.

EZTAKITÇANA: ez dakitzana.

BELHAGILIAC: belhagileak, sorginak, aztiak.

BELHARICO: belariko, belauniko.

BAICI: baizik.

HOYEC: horik, horiek (nominatibo-pasi-boan).

BERE: beren.

P. 79. Orrialdean.

ANÇO: gisala/ra, antzera, antzo.

ARCE: arrotz, atzerritar.

CETATCHU: zetatzü, zetabe, bahe.

CEGNHARAZUCAZ: zeina-arazukaz? basazeinukaz? (ikus Azkue-ren hiztegian: arazo, iduriarazo).

KHANDERA: kandera, ezko, kandela.

ARTECIA: trebetarzüna, jeinua, artezia.

EÇAVAKI: ezabaki, ezabatürük/turik.

BERATÇAZ: berartaz, bertaz.

EZTAIDIANA: ez daiteana, ez dezakeana?.

P. 80. Orrialdean.

BELHAGUIILIAC: belhagileak, düda gabe.
MEDECINA: erremedioa, sendagaia (medikuak emana): frantzesez ere «médecine» erraiten da, hal nola larrü-gorrien azti batek emeniko sendagailü batentzat.

HERTU: desantü, hertu, mendratu, murriztu.

P. 81. Orrialdean.

LEHIATU: presatü, lehiatu.

IGAREN: igaran, igaro, pasa.

COFESSA: kobesa, konfesa.

BORHAU: bürhau, burro, birau (blasfemio).
Ikus «Maria Solt eta Kastero, in *Euskera* 1970, 422.n orrialdean, 4.n bertseta, 2.n herroka: «Sobera bürhauti düzu»).

UXARTIAK: hütsarteak, lanarteak, oporrak.

P. 82. Orrialdean.

SINHEZ: sinests, obedi.

CONTRE: kontre, aurka.

BEHARETAN (SIC): beharretan.

AHALAC: ahalaz, düda gabe.

ORDEGNIAC: ordeiniak, itunak, testamenduak.

HENTACO: haientako/tzat.

CERBUTCHARIER: zerbützariek (düda gabe), zerbützariek.

BURÇAGUIÇA: bürüzagier (düda gabe), buruzagiei.

P. 83. Orrialdean.

ERHAILE: ehaile, hiltzale.
BURIAN: büriaren.
POPATCIAZ: joitezaz.
LIKHITZ: theiü, zikin, likits, lizun.

P. 84. Orrialdean.

OHILTU: ohiltü, airatu, harrotu.
NAVASSI: nabasi, (familiar, íntimo; intime).
HONQUITE: honkitze.
PERESTU: onest, zintzo.
ERAGOTCI: eror erazi, eragotzi.
EZCONTU EZPADA: ezkontürik ez (balin) bada, ezkondua ez (baldin) bada.
HOURAC: hurak, haiek (nominatibo-pasi-boan).
SORTCEPENEZ: sortzapenez, sortzaroz.
ARAUZCO: araberako, ber arauko, ber heineko (izariko, neurriko).
DEMIA: damia, damua, kaltea.
SORI: haizü, zilegi.

P. 85. Orrialdean.

IRAILTECO: iraiteko, irauteko.
BUHURTU: turnatü, itzuli, bühürtü, bihurtu.
EZPADIRO: ez badiro, ez bedezake.
EGUNCAL: egünkal, egunero.
LUKHURARIA: lüküraria, larrutzalea.
IÇARI: hein, izari, neurri.
EZIÇALA: ez hizala (izan ez hadi).
IAGOITIC: jagoiti, behinere, sekulan.

P. 86. Orrialdean.

DIHARIA: diharia, sosa, dirua.
MAINÇATCIA: mintzatzea, düda gabe (inprentako okerra).
CHOTIL: xotil, erne.
HUGU: hügü, hastiro.
PERETCHU: estimü/mu, errespetü/tu.
ESTALIZ: gordez, estaliz, izkutatuz.

P. 87. Orrialdean.

OLEZ: nahiz, borondatez.
GAISTOAN: gaiztoetan, düda gabe (inprentako hütsa).
GOITHU: goitü, garaitu.

P. 88. Orrialdean.

DIAN: üken dezan, ukan dezan.
ERANÇUTEN: entzünerazten, entzunerazten.
OTHOITU: otoiztü/tu.

CONDERAC: konderak, arrosarioak.
ALDIZCO: noiztenkako.
ESCUMUCU: eskomünione, eskomiku.
ERRORI: erori, düda gabe.

P. 89. Orrialdean.

BEGUIRA: begira, zaint.
DIENEC: dienek, dutenek.
IÇORRA: haur beharretan.
UNHUDE: ünüde, unide = nourrice, nodriza.
HAZCURRE: hazkurri.

P. 90. Orrialdean.

BOROGU: porrokü, desmasia.
DITIROGUA: ditirogia, ditzakegia.
ADELATURIC: adelatürik, prestik, apailaturik.

P. 91. Orrialdean.

SENTENCIA: sententzia, epai, erabaki.
HIROTIA: hirotia, usteldua.
NAVASTARRIAC: nabastarreak, harreman tinkoak.
DOLU: dolü/u, damü/u, urriki.

P. 92. Orrialdean.

BATCIEN: batzüen, batzuen.
EGOIZTEN: egoxten, botatzen, egoxten.

P. 93. Orrialdean.

ENCONTRÜ: topatze, aurkitze.
BEHARRER: beharrean daudener/ei.
OMAGE: gorazarre, omenaldi.
KHUGNAN: ohakoan, seaskan.
URRIN: ürrin, usain.

P. 94. Orrialdean.

POT: por, musu.
MECIARI: meziari, mezuari.
GOGATU: pentsatü, asmatu.
PITCIAN: piztean.
DOKAXU (SIC): dohatsü/tsu, zorientüsü/tsu.
SALUTATU: agurtü/tu.
BEKAR (SIC): behar, düda gabe.
BERHECI (SIC): berezi.
GOÇAXIEN: goxoen.
EZTAKIENEN: ezdakienentzat/tako, ez dakitenentzat.

P. 95. Orrialdean.

LAKETENAK: goxoenak, atseginenak.
ARROÇOAC: arrazuak, arrazoinak.

P. 96. Orrialdean.
IRAITECO: iraiteko, irauteko.
GOIÇANCO: goizanko, goizeko.
HOBENA: hoberena, onena.
LEKAT (SIC): laket, düda gabe.

P. 97. Orrialdean.
DIDAÇUN: eman diezadazün/zun.
GOGARA: gustiala, gustora.
ERETCETIC: eretzetik, lekutik, tokitik.
PARTELIANT: parteliant, parteliar, parta-
lier.
GOGATU: deliberatü, lehiatu.

P. 99. Orrialdean.
BIZ: izan bedi.
AHATCEZ: ahatez, ahantziz.
APURBAT: apür bat, apur bat.

P. 101. Orrialdean.
CHEHEROKI: xeheki.
GOGOA: gogoala, gogora.
ITÇATATÇU: itzadatzü/tzu.
GUITIROANA: gitiroana, gaitzakeana.
ANDRE DANA MARIA: andere dena
(dona) Maria.

P. 102. Orrialdean.
TORTCHO: tortxa, kandela, xirio, ezko.
HAUZTEZ (SIC): haustez, hautsiz.
ORDIAN: ordian, orduan.
EKHIA: ekia, eguzkia.

P. 103. Orrialdean.
ARTIO: artino.

CHIRIOA: ezko tortxa, kandera, kandela, xi-
rioa.
UNKHUNTIAC: intsents-ontziak?.
JAITXI: jaitxi, eraitxi, jautsi.
HETARA: haietara.
DANGA: danga, ezkilaren hotsa.
ERANÇUNIC: entzün erazirik, entzun erazi-
rik.
URUPEN: üdüripen, iduripen.
NAHAZ (SIC): nahas.
EZKITCEN: ez gitzaian, ez gaitzaten.
HIPERDULIE

P. 104. Orrialdean.
SAINTIETAN (SIC): saintietan.
LEATHERIGNEN: litainak, litaniak.
CONFRAIRIAC: kofradiak.
OKHER: oker (BN et L-tarrez: makur).
HETARIC: haietarik.
EROAN: eraman, eroan.

P. 105. Orrialdean.
HERRATU: herratü, errebelatu, arlotu.
HASPEREN: hasperen (hats beherapen).

P. 107. Orrialdean.
BARRUKI: barrükü, barroki, okuilu, ukuilu.
IGORRI: igorri, bidali.

P. 108. Orrialdean.
GORI: bero, gori.
HOURA: hula.
EGURUKI: egürüki, itxadon.

BIGARREN LIBURUA

P. 123. Orrialdean.

HEREN: hirugarren.
ARATIALA: arateala, arabera, arauera.
PSALMU: salmo.

P. 125. Orrialdean.

DIEN: diren (düda gabe).
GACHOAC: gaixoak.
SORTHA: pezü, pizu.
LANPUTS: lanpüts, kamuts.
IRAZKIA: haria, pirua.
BEHINCOAZ: aldi bakoitz.
ÇONBAIT ORDUZ: zonbait ordüz, zonbait aldiz.
HANITZ: hanitx, hainitz, asko.
ARTHELIA: artaldea?.
ANÇO: bezala (goian ikus).
HONLACO: holako, honelako.
HOBITIK: tonbatik, hobitik.
BEHARAGO (SIC): beharrago, (düda gabe).
DESDITCHATU: dohakabe.
ATCENAK: arrotzenak, atzerritarrenak.
HACHIA: haxea, karga.
MEÇA: mezak, (düda gabe).
EZTEYA: ez deia.
BATCIAZ: batzeaz, batean biltzeaz, bat egi-teaz.
ARTHELIN: artelian (düda gabe): artaldean?.

P. 126. Orrialdean.

UGURUKI, EGÜRÜKI: haidurukatu.
UDUKI: edüki, eduki.
DAIGUN: daigün, datorren.
MESSIA: mesias.
BERECATIA: bailakatia, perekatua.
GITEN GAGNEN: jiteaz.
PREDICATCIA: peredikatzea.
EZCUTIA: ez gütia, ez gaitu(a).
LOXERIA: lotseria, izialdura.

P. 127. Orrialdean.

EGU: egünetan.
ERDCIAN: erditzean.
ORDIETACO: ordietako, aldietako.
BOZTARIO: boztario, bozkario.
BIZ: izan bedi.

P. 128. Orrialdean.

OHATCE: atze, artzain ohe.

P. 129. Orrialdean.

ÇAGNA: zaina, erroa, sustraia.
HAURÇAROA: haur denbora, haurzaroa.
IDOKITEN: idokiten/tzen, jalgitzen.
SALVAÇALIAREN: salbazalaren.
SENTHERIA: senteria, gehiegizko indarra.
HAUR ORHOI: hontaz oritüz, honetaz oroituz.

P. 130. Orrialdean.

IPOCRITA: faltsia, faltsua, itxuratia.
URUPEN: üdüripen, iduripen, keinü/u.
BEREYETAN: beraietan (beren baitan).
EÇABA: ezabatürrik, efasaturik.

P. 133. Orrialdean.

DESDITACHA: nahigabe, zorigaitz.
ASCACIAC: hemen: etxeoak, gurasoak, aitamak.
SIRAXA: zortea, hatua, destinoa, siratsa.
NAHIA: nahiak (kontestoaren arabera).
HOURAC: hurak, haiek (pasiboan).
BURGUIA: bürgia, burgua (karrika ttikia).
HATÇALIA: hazlea.
ITÇOUR LADIN: ihes egin lezan.

P. 134. Orrialdean.

IZKIRIBATU: izkiribatü, idatzi.
MAYASTURUGOA: maiastürügoa, zurgin-goatza.
HEN: haien.
DIROYE: diroie, dezakeie, dezakete.
AGUDO: agüdo, agudo, zalhe.

P. 135. Orrialdean.

ORDIETAN: ordietan, orenetan, orduetan.
HEROX: herots, harrabots, azantz, zarata.
BIGABIA: nahigabea?.
DIOYE: dioie, diote.
ESTERRATIEC: desterratiek?.
CARATAISKERCIAC:

P. 136. Orrialdean.

ERHOKERIA: ertzokeria, erokeria, xorozeria.

SENTHATUKI: senteriarekin (senteria: ezin edenezko indarra).

LITIROYEN: litiroien, litzakeien, litzaketen.

APAIRU: apaidü, apairu, janordu.

P. 137. Orrialdean.

SALDO: saldo, andana, tropa, oste.

OUROUISKI: urru? (ikus urru Azkue-ren hiztegian)

HETAN: haietan.

LEHIETRANO: lehietarano, azken uneraino.

P. 138. Orrialdean.

ADAISCA: adarska, aldaska, abarska.

IDEKI: ideki, zabaltü/du.

P. 139. Orrialdean.

DARITÇO: daitzo, dizkio.

DINER: denari, denario.

DISCIPULIA: dizipüliak (düda gabe).

ESTECA: esteka, lot.

SOFERITU: sofritü, pairatu.

MERTCHEDIAN: esküpean, menpean.

CHOUFLESTATU: beharrondoko eman.

HELTU: agitü, gertatü/tu.

GOIZTIRI: azkorri, goiztiri.

DESDITCHATU: malerus dohakabe.

ERO: ertzo, ero, zoro.

ESKARLATAZCO: gorri.

GOGARA: gogoko.

PICARRAITURIC: pikarraitürrik, biluzirik, larru gorri ezaririk.

P. 140. Orrialdean.

SORTHA: pezü, pizu, astun.

ERRABIERA: errabia, amorrua.

GORDATU: gorde, itzali.

ARROCAC: arrokak, arkaitzak.

GOIHENETIC: gorenetik, geihenetik.

ÇATICATU: zatitü, puskatu, banatu.

JAKILE: jakile, lekuko.

EZTAXALA

ELKHITEN: elkiten/tzen, jelkiten, jalgitzen.

LANÇA: lantza, azta.

P. 141. Orrialdean.

AITURUNSEMIA: aitonon-semea.

BOZTARIOA: boztarioa, bozkarioa, boza.

P. 142. Orrialdean.

HEKI: haiekin.

ELHESTATU: elestatü, elakatu, mintzatü, hitz-egin.

HEN: haien.

ÇUTI: zutik.

BEGUIRATCEN: begiratzen, zaintzen.

IGAREN: igaran, igaro, pasa.

P. 143. Orrialdean.

SOLAMENS: solamente, bakarrik, soilki.

HETARA: haietara.

UÇURRIA: izurria (la peste).

P. 144. Orrialdean.

AMATICATU: estitü/tu, emetü/tu.

KARRIKA: karrika (hiri barneko bidea).

EGUIGUÇU MERTCHEDE: urrikal zakiz-kigu.

P. 145. Orrialdean.

DERIEGU: daiegü, diegu.

IHARDESTEN: ihardesten, erantzuten.

DITCHA ONA: zoriona.

GAUTÇU: gaudezü, gaude.

ACHOURI: axuri, bildots, arkume.

ICENIAN: izenean (düda gabe).

P. 146. Orrialdean.

HETARA: haietara.

P. 147. Orrialdean.

IKHASI: irakatsi (ikas erazi).

HEKI: haiekin.

DITIROALA: ditiroala, ditzakeala.

P. 148. Orrialdean.

HETARIC: haietarik.

AÇANTÇIALA: herotseala, harrabotsera, azantzera, zaratara.

P. 149. Orrialdean.

HEC: haiek.

HEN: haien.

MENDI GAGNEN: mendiaren gainean.

HEN: haien.

P. 150. Orrialdean.

ERAÇAGUT: ezagüteraz, ezaguteraz.

HEN: haien.

P. 151. Orrialdean.

CECURIC: zeküria, une.

CONDEMNATU: kondenatü/tu.

BILHACA: bilaka, aharra, kasaila.

BORTHAC: bortak, atepak.
BEREBERRAC: bereberak, partikularrak,
beren gain daudenak.
ZORTZI ERRIA: zortzierria, zortziurrena.
HAURREC: haurrer (düda gabe).

P. 159. Orrialdean.

THACA: taca, thona, nota.

P. 160. Orrialdean.

BURUILLA: setemere, buruila, iraila.
GUEGNHATU: hazi, artatu, kudeatu.
EMACUMIA: emaztea, emaztekoa, emaku-
mea.

P. 161. Orrialdean.

DULURATU: düldüratü, durduzatu.
ERREUS: erreüs, urduri, kezkatü, grifñatsu.
HERT: hert, desant, murrizt.
THERRITATU: herritatü, territatü, zirikatu.

P. 162. Orrialdean.

ERREVITCECO: errezebitzeko (düda gabe).

P. 163. Orrialdean.

GLORIA: loria, ospe.
HANDIGO: handiago.
CILHETU: zilegitü/tu?
BEGUIRATU: begiratü, zaintü/du.

P. 164. Orrialdean.

ERDCIAN: erditzean.
EZTAXALA
ANSIA: antsia, grña, kezka, arrenkura.
BILHA: xerka, bila.
ÇAHARETAN (SIC): zaharretan.
GOITHU: goitü, garaitu.
HANDIANA: handiena (düda gabe).

P. 169. Orrialdean.

AITCINDARIA: aitzinekoa (eta ez, üsatü be-
zala, bürüzagia).
HELTU: heltü, arribatu, iritxi.
heltü, heldu: berenaz, eginik den egintza bat
erakusten dü. Alta bada Lapurdin eta Baxe-
Nabarren «heldu naiz» erraiten da egiten ari
den urrats baten erakusteko, hau da «horra
(edo hona) niz», «jiten niz», «etortzen naiz»,
«banator». Anomalia bat da kasü hortan,
adibidez «erran nau» forma (Kostaldean)
anomalia bat den bezalaxe?
HOBIA: hobia.
BEREBERIC: bereberik.

P. 170. Orrialdean.

EREMIA: desertia, basa-mortua.
Baina üsian «hedadüra» edo «zabalera» era-
kusten dü eremiak.
BILHAÇU: bilozü, ilezu.

P. 171. Orrialdean.

LARHOTI: larrapote, xirlixka, txixxatera.
BARANOAN: ügürían, itzulian.
GAGNA: gainera. gagen = gainean.
JESUS-CHRIST: Jesu Kristen (düda gabe).
HABIAK: habeak, zutabeak.
HEN: haien.
OHILAK: basak.
SARRI: laster.
OHATU: ohatü, kokatu.
MEDECI: medezi, barber, mediku, sendagile.
LOTHU: loakartü/tu.
AIHARIA: aiharia, afaria.
IRAKOURCEZ: irakurtzez, irakurriz.
ERACITE: eraziten, erazten.
HEN: haien.
HOYEC: horik, horiek (nominatibo-pasi-
boan).
HEC: haiek (ergatiboan).
BERE: beren.
JARGUIA: jargia, exerlekua, aulkia.
GAITZ: gaitz, bortitz.
FARISIEN: farisiano.
GORI: bero.
AKHITU: akitu/tu, ase, aspertü/tu.
LETERA: gutun, eskutitz.
ERRACI: erazi (erratum).
BOROGATCIA: borogatzeta, frogatzeta, pro-
batzeta.
IAKILE: jakile, lekuko, testigu.
BEREBER: berezi.
ERORIC: eroririk.
PERETCHU: estimü/u, errespetü/tu.
ERETÇA: lekua, eskualdea.
HETAN: haietan.
ARÇARA: berriz?
BEGUIRARI: begirari, begirale, zaindari.
CHIPIETRANO: txipietarano, ttipietaraino,
tiikietaraino.
ALDIRIAN: aldean, irian, ondoan.
GOÇO: ekoizpen, fruitu, mozkin.
BAITAUCU: baitago

HITZ ARROZTUXEAK

Hona Xiberoan arroztüxe zaizkün hitz eta forma eli bat, azken denboretan ütziaren bortxaz «manexak» direla üdüri ere baitzaikü.

AÇANTÇA: (azantza).

ANÇO: (antzo).

ARRAS

BAZKOKARI

BEKATORE

BELDUR: (beldür).

BILA

BIZIKI

BURUILLA: (Bürüila).

ÇAGOAN: (zagoan).

ÇATICATU: (Zatikatü).

CER GATIC: (zer gatik).

CHIPIÇARO: (txipizaro).

CINEGOTCI: (zinegotzi).

DAGO

EMAKUMEA

ERANTÇUN: (erantzün).

ERHOKERIA: (erokeria).

ESTALI

EZABA

GARREN: (eta ez «gerren»).

GEHIAGO

GELDITU

GERTA

GOIHENETIC: (goihenetik).

GOIZTIRIA

GUELDITU: (gelditü).

HAURÇARO: (haurzaro).

HERIO

HERTU: (hertü).

HITZ EMAN: (eta ez «hitzaman»).

HOBİ

HOYEC: (horiek: ergatiboan ere).

HURREN: (hürren).

IDEKI

IHES

IZI

LANGITEN

LEKHORA

MIRAGARRI

NEKEZU: (nekezü).

NOR GATIC: (nor gatik).

ONETS

OSTICO: (ostiko).

PERESTU: (perestü).

TOKI, ERORTOKI

URGAZLE

URRIKI: (ürriki).

UZTA: (üzta)

BELAPEYRE-REN HIZTEGIA

A

AÇANTÇA: herotsa, harrabotsa, azantza, zarata.
ACHOURI: axuri, bildots, arkume.
ADAISCA: adarska, aldaska, abarska.
ADELATUREN: prestatüren/ko, adela-türen/ko, apailaturen/ko.
ADIN: hadin (aditza).
AGORRILA: Agorri, Abuztu (a)
AGUDO: agüdo, agudo, zalhe, zalu, laster, fite.
AHATCEZ: ahatzez, ahantziz.
AHOLCATCEN: aholkatzen, kontseila-tzen.
AICIA: haizea.
AIDURU: haidürü, beha, goait, zain.
AIHARIA: aiharia, auharia, afaria.
AIT: hait, haut.
AITZINERA: jagoiti, hemendik aintzi-na, hemendik aurrera.
AITCINDARIA: aitzinekoa, aintzine-koa, aurrekoa (eta ez, üsatü bezala, bü-rüzagia).
AITURUNSEMIA: aitonon semea.
AKIO: hakio
AKHITU: akitü/tu, ase, aspertü/tu, einhe, unatu.
ALABENA: alabaina.
ALAGUERANCIA: alagerantzia, ale-grantzia.
ALDIRIAN: aldean, irian, ondoan, kan-tian.
ALDIZCO: noiztenkako.
ALGARREN: algarrentako/tzat, alka-rrentako/tzat, elgarrentako/tzat, elka-rrentzako/tzat.
ALTHE: alde.
AMATICATU: emetü/tu, eztitü/tu.
AMORECATIC: amorea gatik.
ANÇO: gisan, bezala, legez, lez, antzo (ikus «antza» Azkue-ren hiztegian).
ANHARTIO: hanartino.
ANDRE DANA MARIA: Andere Dena Maria, Andere Dona Maria.
ANSIA: antsia, griña, kezka, arrenküra, arrangura.

APAIRU: apaidü, apairu, janordu, ja-tordu.
APURBAT: apür bat, apur bat, pixka bat, amiñi bat, amiño bat.
ARARTECARI: arartekari, bitarteko.
ARATIALA: arateala, arauera, arabera.
ARAU: arauera, arabera.
ARAUZCO: ber arauko, araberako, heineko, izariko, neurriko.
ARAÇARA: berriz.
ARDURA: ardüra, ardura, maiz, üsü, usu, sarritan.
ARRATIRISTAN: arrastiritan (inpren-tan okertürrik, düda gabe).
ARRESTA: sententzia, erabakia, epaia.
ARROCAC: arrokak, arkaitzak, aitzak.
ARROÇOAC (SIC): arrazoak, arra-zoiak, arrazoinak.
ARTECIA: trebetarzüna, trebetasuna, jeinua, artezia.
ARTHELIA: artalde.
ARTHELIN: artelian, artaldean.
ARTIO: artino, arteraino.
ASCACIAC: kontesta hontan: etxe-koak, gurasoak, burasoak, aitamak.
ASKI: aski, nahiko.
ASTECAL: astekal, astero, aste guziez.
ATCE: arrotz, atzerritar, atze.
AUHER: auher, alfer.
AZKAR: azkar, indartsu.

B

BAGUECIA: gabezia.
BAHITU: bahitürrik, bahitua.
BAICI: baizik.
BAICUTUYE: baitütükie, baitituzkete.
BAITA: bai eta, bai ta.
BAITAUCU: baitago.
BAITÇAUDIAN: baitzaudean.
BAITERICU: baitaikü, baiterauku, bai-tigu.
BAITERITCE: baitaitze, baitizkiete.
BAITIRATE: baitirate, izanen/go, baiti-ra (indikati-boko gero aldia).
BAKHOITZ: bakoitz, bakar.

BARA: bara, eküra, geldi.
BARDIN: bardin, berdin.
BARRUKI: barrükü, barruki, barruku, ukuilu.
BATBEDERA: bat bedera, bakoitza.
BATCIAZ: batzeaz, batetan biltzeaz, bat egiteaz.
BATCIER: batzüer, batzuei.
BAZCA: bazka, pazka, janari.
BEÇANBAT: bezainbat.
BEGUIRA: begira, atxik, zaint
BEKHAN: bekan, bakan.
BEKHULARI: soldata, jornal, alokairu, lan sari.
BELHAGILIAC: belhagileak, sorginak, aztiak.
BELHARICO: belariko, belauniko.
BENA: baina.
BENO: baino.
BERARTÇAZ: berartaz, bertaz.
BEREBERAC: bereberak, partikularrak, beren gain daudenak.
BERECATCEN: bailakatzten, belakatzten, berakatzten, perekatzten.
BEREYETAN: beraietan, beren baitan.
BILHA: xerka, bila.
BILAÇU: bilozü, ilezu.
BOLHARRA: bularra.
BOROGATU: borogatü, frogatu, probatu.
BORONTIA: borontea, belarra, kopeta.
BOZTARIO: boztario, bozkario.
BUHURTU: buhurtü, itzuli, ützüli, bühürtü, bihurtu.
BURUILLA: Bürüila, Setemere, Buruila, Iraila.

C

CARATAIZKERIA:
CECURU: zekürü, memento, une.
CELIA: zelia, zerua.
CELIETRAT: zeliatarat, zeruetarat.
CEGNHARIA: seinalea, zeinua.
CERBUTCHARI: zerbüttxari, zerbitzari.
CIALA: ziala, zuela.
CIEKI: ziekin, zuekin.
CILHETU: zilegitü/tu.

CINEGOTCI: zinegotzi, kontseiluko, kontseilari.
COÇATU: kozatü, kutsatu.
COFESA: kobesa, konfesa.
COMENDA: gomenda, gomendian/dioan jar, bebespean jar.
CONFRAIRIA: kofradia.
CONTRE: kontre, kontra, aurka.
CRUCIFICATU: kürützifikatü, kuru-tzefikatu.
CUNTE: kunte, kente, mota, moeta.

Ç

ÇAGNA: zaina, erroa, sustraia.
ÇATICATU: zatikatü/tu, zatitu, puskatu.
ÇOGNEC: zoinek, zeinek.
ÇONBAIT: zonbait, zenbait.
ÇOINÇAZ: zointaz, zeinetaz.
ÇUBEROA: Xiberoa, Ziberoa, Zuberroa.

CH

CHAHU: xahü, garbi, garden.
CHEHEROKI: xeheki, xehekiro, zehazki.
CHIPIÇAROAN: haur denboran, haurzaroan, ttipizaroan.
CHIPIETRANO: txipietarano, ttipietaraino, ttikietaraino.
CHOUFLESTATU: beharrondo kostatu, beharrondokoz jo.
CHRISTIAC: Kiristiak, Gristinoak, Kristauak.

D

DADUZCAN: (dütian, dituen), daduzkan, dauzkan.
DAGO: dago (egoiten da).
DAIGUN: daigün, (heldu den), datorren.
DAITIAN: daitean, daitekeen/kean.
DAKITÇANA: dakitzana, dakizkiena.
DAKIZCUN: dakizkigün/gun.
DAMU: damü, ogen, hoben, gaitz, kalte.

DANGA: danga, ezkila kolpe.
DARITÇO: daitzo, dizkio.
DATE: date, izanen/go da (indikativoko gero aldia).
DATIALA: dateala, izanen/go dela.
DATIAN: datean, izanen/go den.
DATIANIAN: dateanean, izanen/go de-
 nean.
DAUDIAN: daudean (dagodean), dau-
 den, egoiten diren.
DAUDIANO: daudeano (dagodeano),
 daudeno, egoiten direno.
DECHEMA: hamargarrena (Elizari zor
 zien/zuten legar edo zerga bat).
DEEBRIA: debria, deubrua, deabrua.
DENO: deno, dagoeno, egoiten deno.
DERIE: daie, die.
DERICIEGU: daiziegü, dizuegu.
DERICIEGUN: daiziegün, dizuegun.
DERIENER: daiener, dietenei.
DERIENIO: daienik, dienik.
DERIO: daio, dio.
DERIOLACUZ: daiolakoz, diolakoz.
DERITCEN: daitzen, dizkieten.
DESDITCHA: nahigabe, zorigailtz, zori-
 gaizto, zoritxar.
DESDITCHATU: malerus, malurus,
 dohakabe, zorigailtzeko, zorigailtzoko,
 zoritxarreko.
DEVETATU: debetatü, debekatu.
DIANA: diana, duena.
DIANIAN: dianean, duenean.
DIDAÇUN: diezadazün/zun.
DIELA: diela, dutela.
DIENEC: dienek, dutenek.
DIHARU: diharü, diru.
DINER: denari, denario.
DIRATE: dirate, izanen/go dira (indika-
 tiboko gero aldia).
DIRATIA: diratea, izanen/go direa, iza-
 nen/go ote dira.
DIRATIANEZ: dirateanez, izanen/go
 direnez.
DIRATIANO: dirateano, izanen/go di-
 reno.
DIRIEGU: daiegü, diegu.
DIROGUA: dirogia, dezakegia, deza-
 kegua (sing.).
DITIROGUA: ditirogia, ditzakegia, di-
 tzakegua (plur.).

DITÇAKIANA: ditzakeana, ditiroana,
 ditirona.
DITCHA (ON): zorion, botz, poz, boz,
 bozkario.
DISCIPULU: dizipülü, dizipulu.
DITIAN: ditean, ditzen, ditezen.
DITIRO: ditiro, ditzake.
DITIROGU: ditirogü/gu, ditzakegü/gu.
DOEN: joan dadin.
DOHAXU: dohatsü/tsu, zorionsü/tsu.
DOLU: dolü, dolümen, urriki, erruki.
DOMI SEINTHORE: Domesantore,
 Omiasaindu.
DUKEYEN: dükeien, duketen.
DULURATU: düldüratü, durduzatu.
DUTIAN: dütian, dituen.
DUTIE: dütie, dituzte.
DUTIEN: dütien, dituzten.

E

EÇAVAKI: ezabaki, ezabatürük/turik
 (effacé, borrado).
EDEKI: kentü/tu.
EDIREN: ediren, atzeman, aurkitu.
EDUKI: edüki, eduki, eden.
EGARTEN (EGARI): egarten, jasaiten,
 erabilten/tzen.
EGITE: egitate, egintza.
EGOTCI: egotxi, egotzi, aurdiki.
EGUNCAL: egünkal, egunero, egun ba-
 koitzean.
EGUZ AITA: egüzaita, gozaita, ugazai-
 ta, aita besoetako/ponteko.
EHE: bokata hur, boketa ur, latsagailü/
 lu.
EITZ: ützt, utz.
EKHIA: ekia, eguzkia.
ELIBAT: eli bat, batzü, batzuek.
ELHESTATU: elestatü, elakatu, ele-
 rran, mintzatü/tu, hitzegin.
ELKHITEN: elkiten/tzen, jelkiten/tzen,
 jalkitzen, jalgitzen.
EMACUMIA: emaztea, emaztekoa,
 emakumea.
EME: ezti, eme.
EMIAGO: eztiago, emeago.
EMIKI: emeki (errata?).
ENCONTRU: topatze, aurkitze.
ERAÇAGUT: ezagüteraz, erazagut.

ERAKHAR: erakar, ekarerez.
 ERAKHARLE: erakarle, ekareraze.
 ERAGINEN: eraginen/go, egineraziren/
 ko.
 ERAGOTCI: eragotxi/tzi, erorerazi.
 ERANTÇUN: entzünerazi, entzunerazi.
 ERDCIAN: erditzean.
 EREMIA: desertia, basa-mortua.
 ERETCE: eretze, eskualde.
 ERETCEKI: eretxeki, eratxiki, etxeke-
 razi, atxikarazi.
 ERHO: ertzo, xoro, ero.
 EROAN: eraman, eroan.
 ERHAILE: ehaile, hiltzale.
 ERRABIERA: errabia, amorru.
 ERREGENTA: errejenta, errienta, era-
 kaslea, maixua.
 ERREKEITATU: errekeitatü, artatu.
 ERREUS: erreüs, griñatsu, kezkatu, ur-
 duri.
 ESCUMUCU: eskomünione, eskomiku.
 ESKARLATAZCO: gorri.
 ESTALI: estali, gorde, izkutatu.
 ESTECA: esteka, lot.
 ESTERRATIAC: desterratiak, desterra-
 tuak.
 ETCAITIAN: ez zaitean, ez zaitekeen,
 ez zaitekean.
 ETCHEQUITECO: etxekiteko (Basabü-
 rian), etxekitzeko (Pettarrean), atxiki-
 tzeko.
 ETCICEN: ez zitzaian, ez zaitzaten.
 EZABA: ezabatürrik, ezabaturik (effacé,
 borrado).
 EZKITCEN: ez gitzaian, ez gaitzaten.
 EZNIA: eznea, esnea.
 EZPADIE: ez (balin) badie, ez (balin)
 dadute.
 EZPADUC: ez (balin) badük/duk.
 EZPADUTIE: ez (balin) badütie, ez (ba-
 lin) badituzte.
 EZPAITA: ez baita.
 EZPAITAITE: ez baitaite, ez baitaiteke.
 EZPAITCIREYE: ez baitzirade, ez bai-
 tzarete.
 EZPAITIE: ez baitie, ez baitute.
 EZPAITITAKE: ez baititake.
 EZTA: ez da.
 EZTAGUIALA: ez dagiala, ez dezala
 egin.

EZTAGUIEN: ez dagien, ez diezaien
 egin, ez diezaten egin.
 EZTAGUIGULA: ez dagigüla/gula, ez
 dezagün/gun egin.
 EZTAKIENEN: ez dakientako/tzat,
 ez dakitenentzat.
 EZTAKITCENA: ez dakitzenak, ez da-
 kitzatenak.
 EZTATXALA:
 EZTAUDIAN: ez daudean, ez dago-
 dean, ez ditzen/daitezen egon.
 EZTAVILÇANAC: ez dabiltzanak.
 EZTEREYODIE: ez daiozie, ez diozue.
 EZTERIENEC: ez daienek, ez dietenek.
 EZTEYA: ez deia, ez dea, ez ote da.
 EZTIA: ez dia, ez ote du.
 EZTIANAZ: ez dianaz, ez duenaz.
 EZTIE: ez die, ez dute.
 EZTIELA: ez diela, ez dutela.
 EZTITAKE: ez ditake, ez daiteke.
 EZTITCEN: ez ditzaian, ez ditzaten.
 EZTITIAN: ez ditean, ez daitezen.

F

FLAKECIA: flakecia, ahülezia, ahule-
 zia.

G

GACHOA: gaixoa.
 GAGNELACO: gainealako, gainerako/
 teko.
 GAGNEN: ganean-Hartan gagnen:
 hartaz.
 GAITZ: gaitz, bortiz, nekezu/tsu.
 GALTHOA: galtoa, galdea.
 GARRATÇA: garratza, bortitza, dor-
 pea.
 GINCOATAN: Jinkoatan, Jainkoa bai-
 tan.
 GINCOTARÇUNA: Jinkotarzüna,
 Jainkotasuna.
 GITE: jite, etortze.
 GITIAREN: jitearen, etortzearen.
 GLORIA: loria, ospe.
 GOÇO: gozo, fruitu, ekoizpen.
 GOGARA: gustiala, gostura.
 GOGATU: deliberatü/tu, erabaki.

GOGOATU: pentsatü/tu, asmatü/tu.
 GOIÇANCO: goizanko, goizeko.
 GOITHU: goitü, bentzutu, garaitu.
 GOITIA: ondarra.
 GOIZTIRI: azkorri, goiztiri.
 GOMENDATCEN: aholkatzen.
 GORDATU: gorde, itzali, izkutatu.
 GORDE: gorde, itzali, izkutatu.
 GORI: gori, bero.
 GUEGNHATU: geñatü, hazi, artatu, kudeatu.
 GUEHIANGO: gehiengo, nagusigo.
 GUEHIEN: gehien, haundien, nagusi.
 GUERTHATCIA: gertatzea, agitzea.
 GUIÇON: gizon.
 GUIHAUREC: giharek, guharek, geronek.
 GUITIROANA: gitirona, gaitzakeana.
 GUNUKIALA: günükeala, genukela.

H

HABIA: habea, zutabea (pilier, pilar)-Besterik da «habia» edo «kabia»: nid, nido.
 HABORO: haboro, gehiango.
 HABOROEC: haboroexek, (gutiz) gehienek.
 HAMAHIRUR: hamahiru, hamahirur.
 HANDIGO: handiago, haundiago.
 HANITZ: hanitx, hainitz, haunitz, asko.
 HAR ERACITECO: har erazteko.
 HATÇALIA: hazlea.
 HAURTÇAROA: haur denbora, harz, haurzaroa.
 HAURTAZ: haustez, hautsiz.
 HAXARRE: hatsarre, hastapen, hasiera.
 HAYEC: haiek (ergatiboan)
 HAYEN: haien (bai eta: haientako/tzat).
 HEC: haiek (ergatiboan).
 HEKI: haiekin.
 HENTACO: haientako/tzat.
 HERABEZTI: herabeti, lotsati, uzkur.
 HELTU: heltü, agitü, gertatü/tu-Bai eta: heltü, arribatu, iritxi (kontestaren arabera).
 HERECHA: herexa, hatz, hazta, aztarna.
 HEREN: heren, hirugarran.

HEROX: herots, harrabots, azantz, zarrata.
 HERTU: hertü/tu, desantü, mendratü/tu, murriztu.
 HERRATU: herratü, errebelatu, arlotu.
 HETAN: haietan.
 HETARIC: haietarik.
 HILEBETE: hilabete.
 HIPERDULIE:
 HIROTIA: hirotia, usteldua.
 HOBENA: hoberena, onena.
 HOBIA: hobe.
 HOBIA: hobia, hilobia, tonba.
 HON: hon, on.
 HONÇAZ:hontaz, honetaz.
 HONIMENTU:
 HONLACO: holako, honelako.
 HONQUITE: honkitze.
 HONTARÇUN: hontarzün, ontasun.
 HOULA: hula.
 HOURAC: hurak (ziberotarrez), haiek (batuan): nominatibo-pasiboan.
 HOUX: hüs, huts.
 HOYEC: horik (zib.), horiek (bat.): nominatibo-pasiboan ala ergatiboan-Ala: «hauek»?
 HOYEN: horien (ala: «hauen»?).
 HUGU: hügü, hastio.
 HURA: hura, ura (eau, agua).
 HURREN: hüllan, hürren (Amiküzen), hurbil.

I

IAGOITIC: jagoiti, sekülan, nehoiz, behinere (jamais)-Bai eta: oraidanik, geroran, hemendik aintzina/aurrera (jamais plus).
 IAKIN: jakin.
 IAKITE: jakitate.
 IARRAIKITEN: jarraikiten/tzen.
 IARRAIKITIAC: jarraikiteak/tzeak.
 IÇALA: hizala, haizela.
 IÇARI: hein, izari, neurri.
 IÇORRA: haur beharretan, esperantxetan.
 IDEKITECO: idekitzeko, zabaltzeko.
 IDOKITERA: idokitzero, jalgitzero.
 IGAREN: igaran, igaro, iragan, pasa.
 IGUÇU: emagüzü/guzu, igüzü/iguzu.

IGORRI: igorri, bidali.
 IHARDESTECO: ihardesteko, erantzuteko.
 IHIKI: xeheki, osoki-Ala: aisa, aise, errexki? (Ikus Azkue).
 IKHAR: iker, azter.
 IKHASI: ikasi-Bai eta: irakatsi/erakatsi (ikaserazi).
 IMAGINA: ürüdi, irudi.
 INTERDITURIC: debetatürik, debekaturik.
 IOAN: joan.
 IPOCRITA: faltsia, faltsua, itxuratia.
 IRACOURCEZ: irakurriz.
 IRACOURTUREN: irakurriren/ko.
 IRAGNEN: irainen, irauen/go.
 IRAITECO: iraiteko, irauteko.
 IRAIZI: ohiltü, haizatu.
 IRAZKIA: haria, pirua.
 ITÇATATÇU: itzadatzü/tzu.
 ITCHOURAN: itxüran, itxuran.
 ITÇOUR: ihes egin.
 IUDIEN: jüdioen, judioen.
 IUIATCERA: jüjatzera, jujatzera, juzkatzera, epaitera.
 IZKIRIBATU: izkiribatü/tu, idatzi.

J

JAGOITICOZ: jagoiti (ikus iagoitic).
 JAITXI: jaitxi, eraitxi, jautsi.
 JAKILE: jakile, lekuko.
 JARGUIA: jargia, alki, aulki, exerleku.
 JESUS CHRIST (EN): Jesu-Krist (en), Jesu-Kristo (ren).
 JOSEJ: Jüsef, Josep, Joseba.
 JUGE: jüje, epaile.

K

KARIOAC: arraroak, maiteak, kutunak.
 KARRIKA: karrika, kale (hiri barneko bide).
 KHANDERA: kandera, kandela, ezko, tortxa/txo, xirio.
 KHOROA: koroa, korona.
 KHORTE: tribünal, auzitegi.
 KHUGNA: ohako, seaska.

L

LAIDI: egin liro, egin lezake.
 LANÇA: lantza, azta.
 LANDAN: landa, ondotik, ondoren.
 LANPUTS: lanpüts, kamuts.
 LAQUETENIC: laketenik, goxoenik, atseginenik.
 LARHOTI: txitxatera, larrapote, xirlixka.
 LEHIA: presa, lehia.
 LEHIETRANO: lehietarano/raino, azken uneraino.
 LEKHUACOAC: ordariak, ordainak, ordezkooak.
 LETHERIGNAC: litainak, litaniak.
 LIKHITZ: teiü, zikin, likits, lizun.
 LINBOAC: linboak.
 LITIROYEN: litiroien, litzakeien, litzaketen.
 LOTHU: loakartü/tu.
 LOXERIA: lotseria, izialdura.
 LUKHURARIA: lüküraria, larrutzalea.
 LUXURIUS: lütsürius, lizun, likits.

M

MAHAXANO: mahats ardo, mahats ardano-Ardo, ardaoa, ardanoa, arnoa, anoa... (sagarretik egina zatekean, düda gabe).
 MAITETARÇUN: maitarzün, maitasun, amodio.
 MAYASTURURGOA: maiastürügoa, maiasturantz, zurgingoa/tza.
 MECIA: mezia, mezua.
 MEDECI: medezi, barber, mediku, sendagile.
 MEDECINA: errekeitü, errekaitu, erremedio, sandagailu.
 MENDIN GAGNEN: mendiaren gainean.
 MERECHI: mereximentü, merezimentu.
 MERTCHEDE HAR: pietate har, ürrikal, urrikal, erruki.
 MERTCHEDIAN: esküpean, menean, menpean.
 MESIA: mesias.
 MINÇA ERACI: mintzaeraz.

MINTÇACIA: mintzatzea.
MITHIL: mitil, mutil, morroi.
MITHILCOAC: mutikoak.

N

NAVASSI: nabasi (familier, intime).
NAVASTARRIAC: nabastarreak, ha-
rreman tinkoak.
NECATILEN: neskatilentako/tzat.
NECATOAC: neskatoak, sehiak, nes-
kameak.
NON DA: non dago (non egoiten da).
NORGATIC: nor gatik.

Ñ

O

OGUEN: ogen, hoben, falta, erru.
OHATCE: atze, artzain ohe.
OHATU: ohatü, kokatu.
OHERESCACEN: opatzen, eskain-
tzen.
OHERESKIA: oparia, eskaintza.
OHILAC: ohilak, basak.
OHILTU: ohiltü, airatu, harrotü-Bai
eta: ohiltü, haizatu.
OKHER: oker (BN eta L-tarrez: ma-
kur).
OLEZ: nahiz, borondatez.
OMAGE: gorazarre, omenaldi.
ONDOZKI: segidan, abian, lekora.
ONEXI: honetsirik, onetsia, honartürik,
onartua.
ONHEZTEN: honesten, onesten, honar-
tzen, onartzen.
ONSA: ontsa, ongi, ondo.
ORDEGNIA: ordeinia, testamendua,
ituna.
ORDENANCEN: ordonantzen.
ORDENATCEN: mantzen.
ORDIAN: ordian, orduan.
ORDIETACO: ordietako, aldietako.
ORDOKIALA: ordokiala, zelaira.
ORE: hire, heure.
ORENIAN: orenean, tenorean, orduan

ORHITÇARRETAN: oritzapenetan,
oroitzapenetan.
OROGATIC: oro gatik.
OROTRAT: orotarat.
OSTICO: ostikata, ostiko.
OTHOITU: otoiztü/tu.
OURTHECAL: urtekal, urtero, urte ba-
koitzean.

P

PACA: paka, ordaint.
PAPATCIAZ: joiteaz, panpatzeaz.
PARCA: parka, barka.
PARCACEN: parkatzen, barkatzen.
PARTALETARÇUNA: parteliantgoa,
parteliargoa, partaliertasuna/goa.
PARTCA: parka, barka.
PARTELIANT: parteliant, parteliar,
partalier.
PERESTUKI: oneski, zintzoki.
PERETCHU: peretxü, estimü/mu, erres-
petü/tu.
PICARRAITURIC: pikarraitürik, bilu-
zirik, larru gorri ezaririk.
PITCIAN: piztean.
PREDICATCIA: peredikatzea.
PRESU: presontegi, gartzela, espetxe.
PRIMICIAC: lehen üztak/uztak.
PRONOA: peredikia, peredikua.
PSALMU: salmü, salmo.

Q

R

S

SACRISTEN: sakratien, sakratuen.
SAIHEXIAN: saihetsean, ertzean, al-
dean, ondoan.
SAINTA: sainta (fem.), saindua.
SAINTIA: saintia (mask.), saindua.
SAINTIETAN GAGNEN: saintiez/taz,
sainduetz/taz.
SALDO: saldo, andana, tropa, oste.
SALUTATCEN: agurtzen.

SALVAÇALIAREN: salbazalearen.
 SALVATU (IÇATECO): salbatüriktua
 (izateko).
 SARISTATU: saristatürük/tua.
 SARRIENA: lasterrena.
 SEGNHARATIEN: seinalatien/tuen
 SENTHATUKI: sentatüki, sentoki, sen-
 teriarekin.
 SENTHERIA: senteria, ezin edena, ge-
 hiegizko indarra.
 SENTENCIA: sententzia, epai, erabaki.
 SINHEZ: sinets, obedi.
 SIRA: sirats, zorte (destin).
 SOFERITU: sofritü, pairatu.
 SOLTHATCEN: libratzen, soltatzen, es-
 katzen.
 SOLTHU: libro, libre, solt, aske.
 SOLTHURA: baimena-Bai eta: liberta-
 tea, soltüra, askatasuna.
 SORBALDATIC: soinetik, sorbaldatik.
 SORHOËTA: Sohüta, Soroeta (Chérau-
 te).
 SORI: sori, haizü, haizu, zilegi.
 SOTHA: pezü, pizu, astun.
 SORTCEPENEZ: sortzapenez, sortza-
 roz.
 SUHALAMA: sügar, sugar.

T

TEMPORA: denbora.
 THACA: taka, tona, nota.
 THERRITATU: herritatü, territatü, ti-
 rritatu, zirikatu.
 THEYUTURIC: teiütürük, zikintürük/
 durik.
 TORTCHO: tortxa/txo, kandera, kan-
 dela, ezko, xirio.

U

UÇURRIA: üzürria, izurria (la peste).
 UDUKI: edüki, eduki, atxiki, eden.

UDRI: üdüri, iduri, (imagen, ressem-
 blance).
 UGURUKI: egürüki, igurikatu, haidu-
 rukatu, itxadon.
 UNHUDE: ünüde, inude (nourrice, no-
 driza).
 UNKHUNTIAC:
 URGATCI: ürgatzi, urgatzi, lagüntü, la-
 gundu.
 URHENCE: ürrentze, bururatze, buka-
 tze.
 URHENTU: ürrentü, bururatu, bukatu.
 URRİ: ürri, urri, baratx, eskas.
 URRIETA: ürrieta, urri (a).
 URRIKI: pietate, ürriki, urriki, erruki.
 URUDI: ürüdi, irudi, (image, imagen).
 URUPEN: üdürüpen, idurüpen.
 USCALDUNEN: Eüskaldüentako/
 tzat, Euskaldunentzako/tzat.
 UTCIREN: ütziiren/ko, utziiren/ko.
 UXARTIAK: hütsartek, lanartek,
 opoak.
 UXU: ütsü, itsu.
 UXUERI: ütsüeria (bat), itsueri.
 UZTAILLA: üztaila, uztaila.

V

VENIALA: beniala, arina.
 VERTHUTE: bertüte, bertute, barneko
 indar.

W

X

Y

Z

JVLIO DE VRQVIJO'REN

LIBVRVETATIK BAT

BELAPEYRE (ATHANASE). — Catechima laburra
eta Jesus Christ Goure ginco jaunaren ega
gutcia. Salvatu icateco. Çuberoa Herrico Us
caaldunen eguina. Athanase Belapeyre. Hanco
Jaun Oficialaz. eta Sorhoëtaco Erretoraz. Le
hen Partia. *Haur da Belhiereco Bicitcia, cihaur
egagul cilien ginco Eguiazco eta Jesus-Christ
que egorri duçuna. Dio Jondane Johanec. c. 17
v. 3. (fleuron) Pauven, Jérôme Dupoux.
Imprimatçaliaz eguina. M. DC. XCVI.*

V. 43. S. 174.

Ej incompleto que me dió el Dr. Larrieu a cambio
de un Poça.

B. A. E. 1

J de U. ~~1917~~ 19.

DECLARATI
SERMONUM

TUORUM ILLUMIN

& intellectum dar parvulis

Psalmus 118.

ATHANASE DE BELAPE

Prêtre Bachelier en Théologie,
de Cheraute, & Official del Evêché de
ron au pais de Soule, Province de Gui
ne. SALUT, aux fideles en notre Seign

JESUS-CHRIST. Sur ce qui vous a este
represente par Maître Pierre de Chamalbi
de, Prêtre Curé d'Abensé, & Substitut du
Promoteur au présent pais, que comme les
premières instructions qui se donnent à la jeu
nesse, font en elle une impression d'autant
plus forte & plus profonde, qu'elle conserve

4.
encore son innocence baptismale, & n'est point gâtée par la contagion des maximes du temps: Ce qui fait que les jeunes enfans reçoivent d'ordinaire, pendant tout le cours de leur vie, quelque teinture des premiers enseignemens qu'ils ont reçus; rien ne peut contribuer d'avantage à la conservation de la pureté de nôtre Religion, & à la reformation des mœurs; que l'établissement des petites Ecoles sous la sage conduite des bons Regens; C'est pourquoi l'Assemblée Generale de Meung a Ordonné au Titre 38. de *Ludi Magistris*, conformément au Concile de Latran. qu'il y ait pourveu incessamment; & par l'edit de 1640. art. 14. les Maîtres d'Ecole de Villes & Villages doivent être approuvés par les Curés des Paroisses, ou par ceux qui ont droit d'y nommer; enfin il a esté prescrit, que des Superieurs Ecclesiastiques pourvoiront aux plaintes desdits Regens; Que les Ecoles des garçons seront tenues par des hommes, & que celles des filles seront regies par des femmes; ou filles qui seront examinées par l'ordinaire; par lettre écrite à Monseigneur l'Evêque de Poitiers, par le Roy Louis XIII. du 5. Decembre 1640. en execution de laquelle il

donna son Mandement; pour faire observer dans son Diocèse le contenu en icelle, le 7 Janvier ensuivy: Et il est constant, que la connoissance de ces petites Ecoles apartient à Messieurs les Officiaux, d'autant que la Cour Souveraine de Salins, & le Presidial de la Rochelle en ayant voulu prendre connoissance il leur fût défendu par Arrêt du Conseil d'Etat du 16. Octobre 1641. de plus connoître telles matieres, lesquelles furent renvoyées à Monseigneur l'Evêque de Saintes, ou son Officiel. Et il a esté ordonné en forme de Reglement pour le Diocèse de Cahors, par Arrêt du Conseil d'Etat du 20. Aout 1668. que défenses sont faites aux Officiers de Justice des Ressorts des Parlemens de Toulouse, & de Bordeaux, & même aux Parlemens de connoître des Ordonnances des Superieurs Ecclesiastiques; sur le fait des petites Ecoles, s'y ce n'est par les voyes de droit, à peine de nullité; & la même chose a esté jugée pour le Diocèse d'Autun, par Arrêt du Conseil d'Etat du 12. Mars 1669. avec défences aux Parlemens de Paris, & de Dijon, de connoître de ce que dessus, tous lesquels Reglemens sont rapportés dans les Tomes des memoires du Clergé de

rance. * Et pour supporter cette charge Localle, Monseigneur de Bezons, Conseiller d'Etat de Sa Majesté, & Intendant en Languedoc, ayant réglé par son Ordonnance du 29. Aout 1665. l'établissement des maîtres d'Ecole aux Diocèses de Viviers, Viennè, Valence, & le Puy, pour l'instruction de la jeunesse, à la Requête des Syndics du Clergé, aux dépens des Communautés; le Roy ayant approuvé & autorisé ce Règlement, conformément à iceluy, il a ordonné par Arrêt du Conseil d'Etat du 18. Septembre audit an 1665. que les Jurats des Paroisses présenteront dans huitaine aux Superieurs Ecclesiastiques des maîtres d'Ecole, capables de l'instruction de la jeunesse, lesquels lefd. Jurats seront tenus de payer. Sa Majesté leur permettant chacun en droit soy, d'imposer pour cet effet sur les contribuables de la Paroisse, jusqu'à la somme de cent liv. pour être employée ausd. maîtres d'Ecole sans divertissement, & à faute par eux de faire ladite nomination dans le tems de huitaine, & icelui passé, permet Sa Majesté à l'ordinaire, d'établir dans les lieux que besoin sera des maîtres

Confirmés par l'Edit du mois d'Avril 1695. art. 25.

d'Ecole, qui seront payés par lefd. Jurats, de la somme cy-dessus, & en cas de refus, ils seront contraints par toutes voyes. Cette police très-importante au bien de la Republique Chrétienne, a paru si juste à Monseigneur l'Evêque d'Oloron Diocésain, qu'il a enjoint par ses Ordonnances Synodales de l'an 1686. au chap. 5. à tous les Curés, de faire en sorte qu'il y ait dans leurs Paroisses deux Ecoles publiques pour instruire la jeunesse, s'il est possible, l'une pour les garçons, & l'autre pour les filles, & qu'elles soient pourvûes d'un Regent, & d'une Maîtresse capables, de bonnes mœurs, & d'une vie irréprochable, qui leur enseigneront principalement à prier Dieu, & la Doctrine Chrétienne; & bien que par la grace de Dieu, il y ait certains Curés zelés au présent pais, qui tiennent la main à l'observation de cette sainte institution, & qui même font reciter aux enfans le Catechisme dans leurs Eglises chaque Dimanche, tant pour les rendre hardis à la publication de nos sacrés Mysteres, & à les mieux retenir en memoire, que pour les instruire doucement à leurs auditeurs, qui n'ont pas esté instruits en leur tems auquel de tous publics, tous les Pasteurs demeurent

également obligés par les Saints Decrets, & par le titre 2. desd. Ordonnances du present Diocèse au chap. 1. Néanmoins, par une négligence Criminelle, la plupart des Curés dudit pais obmettent toujours de répandre ces consolations salutaires à leurs peuples, parce qu'ils n'ont jamais eu le soin de faire établir des Maîtres d'Ecole dans leurs Parroisses, pour disposer d'avance les enfans chaque semaine d'apprendre le Catechisme, distribué pour le Dimanche en suivant, pour le reciter publiquement dans l'Eglise. Ainsi ces saints exercices familiers si nécessaires demeurant malheureusement assoupis en la plupart des Parroisses. A CES CAUSES, & ce réquerant led. Substitut du Promoteur, Nous avons ordonné, que conformément au susd. Arrêt du Conseil d'Etat du 18. Septembre, 1665. tous les Curés du present pais de Soule, feront incessamment établir chacun en droit & loy, par la voye du droit, un ou deux Regens d'Ecole, de la qualité requise, selon la portée, & situation de leurs Parroisses, pour l'instruction & éducation des enfans, dans la crainte de Dieu, & la connoissance de ses Saints Mysteres, compris au Catechisme du present Diocèse, que

nous

nous avons composé en langue Basque, vulgaire du present pais, au dépens de chaque Communauté, & dont il sera convenu par des expédiens Charitables, à peine de suspension des fonctions de leurs saints Ordres, & ils obligeront les enfans de leurs Parroisses à reciter publiquement, étans bien rangés, les garçons séparément des filles, par demande & réponses, le Catechisme réglé pour la semaine, dans leurs Eglises, au moins tous les Dimanches immédiatement après le Prône, ou à la fin des Vespres, le tout à l'assistance des Curés, ou Vicaires, sous pareille peine de suspension à *sacris*, & d'y être autrement pourvu par Nous à leurs dépens ainsi que de droit; ensemble des Regens, auxquels nous enjoignons sous peine de destitution de leurs fonctions, de veiller assidûment, à ce que leurs disciples prient Dieu matin & soir à genoux; qu'ils les disposent à recevoir dignement les saints Sacremens frequemment, à proportion de leur âge; qu'ils tâchent de leur faire ouïr tous les jours la messe, & qu'au

* Concile de Trente, *sessio.* 25. *cap.* 2. *U sess.* 24. *cap.* 4. *U* 7.

En tous les jours de Dimanches, & Fêtes, il ne manquent pas de satisfaire à ce devoir, & les accoutument à assister devotement à toutes les Processions, aux Messes solennelles de la Paroisse, & aux Vespres : Enfin qu'en toutes choses, ils travaillent avec plus de soin à leur avancement spirituel, qu'à l'étude des lettres; & pour toutes ces fins lesdits Regens sont obligés ainsi que de droit, de prendre chacun du Supérieur Ecclesiastique ses lettres d'aprobation d'année en année, qui leur seront données *gratis* suivant les saints Decrets, pour continuer leur exercice l'année suivante, s'ils n'en sont pas rendus indignes, rapportant chaque année une attestation de leur bonne vie & mœurs, signée du Curé, & Jurats du lieu de leur résidence; & nôtre presente ordonnance sera executée nonobstant oppositions & appellations quelconques & sans y préjudicier, comme s'y agissant de discipline, & de chose réglée par Sa Majesté; & pour son exacte observation en tous ses chefs, Nous enjoignons audit Substitut du Promoteur, ensemble au Syndic du Clergé du present pais, d'y veiller incessamment, implorans même pour son execution s'y besoin est, le secours

du bras seculier, & nous exhortons tous les Sieurs Magistrats qu'il apartiendra, par l'interet qu'ils sont obligés de prendre au bien public, & à l'éducation de la jeunesse, de tenir la main à l'execution des presentes; & pour les signifier à tous ceux qu'il conviendra, Nous commettons le premier des Prêtres, ou Clercs Tonsurés, & à leur défaut en aide de droit un Officier de Cour laye. Donnée à Mauleon le 27. May 1693. BELAPEYRE, Official.

CAMALBIDE Prêtre, Subst. susdit.
DE BISQUEY, Comis Greffier.

IMPLORATION
DU BRAS SECLIER.
A MESSIEURS, LES Juges
du Siege Royal de Licharre.

SUPLIE humblement Me. Pierre de Chamalbide Prêtre Curé d'Abes, & Substitut du sieur Promoteur, au present pais de Soule, disant qu'en execution des Saints Decrets, Ordonnances Royaux & Statuts

Sinodaux du present Diocese d'Oloron. Il a été ordonné par une ordonnance rendue par le Sr. de Belapeyre Official de l'Evêché d'Oloron au present pais le 27. May 1693. que tous les Curés dudit pais feront le Catechisme chacun dans sa Parroisse, au moins tous les Dimanches de chaque année, & qu'ils feront établir un, ou deux Regens d'Ecole de la qualité requise, pour l'instruction & éducation des enfans dans la crainte de Dieu, & la connoissance de ses Saints Mysteres, compris du Catechisme de ce Diocese, & reduits par ledit sieur Official en langue vulgaire Basque pour ledit pais, aux dépens des Communautés, chacune en droit foy, & qu'ils obligeront les enfans de leurs Parroisses à reciter publiquement, étans bien rangés, les garçons séparément des filles, par demandes & réponses, le Catechisme réglé pour la semaine dans leurs Eglises, immédiatement après le Prône, ou bien à la fin des Vespres suivant la prudence des Curés, sous peine contr'eux de suspension à sacris, & autres portées par ladite ordonnance, à l'assistance desdits sieurs Curés, & des Regens, à ces fins qu'aux termes des ordonnances Royaux, & des Arrêts du Con-

seil d'Etat, singulierement de celui du 18. Septembre 1665. chaque communauté dudit pais payera annuellement les gages desd. Regens, ainsi que de droit; le tout executoire notwithstanding oppositions & appellations quelconques, & sans y préjudicier; comme s'y agissant de discipline, & de chose réglée cy-devant par Sa Majesté, & confirmée de nouveau par l'Edit du mois d'Avril dernier 1695. art. 25. aussi-bien que par l'Arrêt du Parlement de Navarre du 27. Septembre 1694. donné à la Requête de Mr. le Procureur General du Roy; portant que tous les Manans & Habitans des Villes, & lieux du Ressort de la Cour chomeront les jours de Dimanches, & Fête, commandées par l'Eglise, & enverront leur enfans aux Catechismes qui se font dans les Eglises Parroissiales, à peine de cinq sols, pour chaque contravention, conformément aux Ordonnances, & ordres de Sa Majesté. Et bien que le suppliant chargé de veiller à l'execution de la susdite ordonnance dudit sieur Official, l'ait fait signifier à Jacques d'Aroix Jurat & député de la Parroisse de Cherauré audit pais de Soule, par Exploit du 30. May audit an 1693. fait par de Behety Bayle, duc-

n'est contrôlé par Morlet Commis Greffier,
 que les Habitans de lad. Parroisse de Che-
 ville eussent à y satisfaire, néanmoins ledit
 Jurat ni ses successeurs n'ont tenu aucun con-
 tre d'y obeir, non plus que ceux de diverses au-
 tres Parroisses dudit pais; mais comme les
 Saints Exercices des petites Ecoles font par
 tout la pepiniere du Christianisme, & sont
 d'une necessité indispensable & de droit, le
 suppliant ne peut plus dissimuler leur omis-
 sion. **CE CONSIDERE**, & veu les susdites
 Ordonnances & Arrêts. Il vous plaise de vos
 graces, ordonner à tous les Jurats deputés,
 & à leur défaillance, aux Marguilliers des
 grandes oeuvres de chaque Parroisse du pre-
 sent pais de Soule, & ainsi deputés nés d'an-
 cienneté desd. Parroisses, de faire établir &
 payer incessamment des maîtres des petites
 Ecoles, & même des maîtresses s'il est pos-
 sible, les tous de la qualité requise, & dans
 la forme telle que de droit, sur tous les contri-
 buables de leurs Communautés, lesquels elles
 entretiendront continuellement & à perpetui-
 té par les voyes convenables qu'ils aviseront,
 & conformément aux Arrêts du Conseil d'Es-
 tat, le tout sous les peines portées par l'Arrêt

de la Cour du luid. jour 23. Septembre 1695.
 & ce nonobstant oppositions & appellations
 quelconques & sans y préjudicier, attendu le
 privilege de la matiere; sans préjudice ausdits
 Jurats & Marguilliers d'unir s'y besoin est les
 petites Parroisses voisines, pour fournir plus
 commodemēt aux frais de l'entretien de leurs
 Regens; & en cas de contrevention ausdits
 Reglemens, permettre au suppliant d'en faire
 informer, pour y être pourveu, ainsi que de
 droit; mêmes en particulier contre lesd. Ju-
 rats & Marguilliers, & pour faire tous Ex-
 plois, comettre le premier des Officiers de Jus-
 tice, & serés bien.

CHAMALBIDE, Substitut du sieur
 Promoteur.

Soit montré au Procureur du Roy, pour les
 Conclusions veues être ordonné ce qu'il ap-
 partiendra, à Licharre le dixième Novembre
 1695.

HEGOBURU.

Le Procureur du Roy n'empêche les fins
 requises par le sieur suppliant, & en cas de Con-
 trevention ausdits Reglemens de la part des
 Jurats ou deputez des lieux, Requiert ledit
 Procureur du Roy, ordonner qu'il en sera in-

Formé par devant la Cour Royale de Licharre
 en notre jonction. A Mauleon le 12. Novem-
 bre 1695.

C. DE COSTERE, Procureur du
 Roy.

Soit fait suivant les Conclusions du Procu-
 reur du Roy, à Licharre, ledit jour 12. No-
 vembre audit an 1695.

HEGOBURU.
 DE CAZENAVE, Greffier.

Les Ordonnances sus écrites ont esté signifiées l.
 mois de Decembre mil six cens nonante cinq,
 à tous les sieurs Curés, & Jurats dudit Pais de
 Soule, par d'Offinchipi Sergeant Royal, à la Requeste
 dudit sieur Substitut.

CATECHIMA

CATECHIMA

LABURRA

ETA

JESUS-CHRIST

GOURE GINCO JAUNAREN.

esagutcia, salvatu icateco.

Dio londane Iohanec c. 17. v. 30

ATHANASE BELAPEYRE

APRZ, Theologian Bachelier
 Cuberoaco Official eta sorhoetaco. er-
 retorac, Herri hontaco Erretor; Vica-
 ri, eta gincoaren besté haur hon Orori
 gracia eta bakia dela cieki Jesus-Christ
 gouré Jauna ganica.

Espiritu Saintiac elizaco Arçagnac
 machatchatcen Ifernuco penez, cargu-
 tan dutien arimac bethi escolatcen ez-
 paduac, bena baybere oguenez uzten
 galeora, Segur delacoz Gincoaren les

guia eracasten ezterienec, eta hayen
 gaistokeria ez gaztigatzen, bere ichil
 egoitiaz jagoiticoz gal eraciten dutiela,
 eta bestagnik perestuki biciric ere, era
 caxi gabez damu haboro eguiten de
 ric, egi ez hontarçun bere eguite ho
 nez. Hartacoz Gincoc Amos Profetaz
 genter eguiten derien Mehatchuric
 handiena da, utciren dutiala ez oguit
 ez hourez, bena bay bere hitz Sautia
 ren gossian eta egarriaz galçera: honec
 berac hasperenexi erran eraci derio Je
 rethia Profetari, haurrec ogui galçau
 die, bena ez tie ediren houra eman de
 rientic baita Saine Ambroise. Apezcupu
 handiari si non pavisti, occidisti. baz
 catu ezpaduc, hil eraci duç, piztu baitu
 Trentaco Concilio Generala, manacõ
 ra pena espiritual handienen plan, eric
 tor eta beste arima Carguduner, gu
 tiena igante eta Besta handienez Chri
 stiac gincocaren hitçaz haz ditcen,
 çoin baita haren haurren oguia era Ce
 luto bazca hayen Salvarceco. Hoyen
 ondoan goure iann Apezcupiac bere
 aitecinecõen herecha Sautier jarraia

c. 8.
 v. 11.

Seff. 5.
 c. 2. &
 Seff. 24.
 c. 4.
 & 7.

rie berrizki nahi du, aitecinecõen erro
 rec igante guciez eguin decen pronõa;
 eta igante eta Bestez eracax decen Ca
 thechima goiçan pronõaren ondoan;
 edo vezperetan, hobekien uduri çai
 keyen beçala: eta noicic behin predica,
 guciez Besta handietan, çointara berac
 ecin hel badite, çonbait boitç Apez ia
 kin su bere lekhusan minça eraci decen
 Orotrat ere hain ossagarrissu den manu
 haur goure azken Sinodoetan aguertu
 eta iakin eraci çaiçielaric, baita guc
 bacbederari hel eraci legue hori, bi
 hotz min handi, bateri ikhousten dugu,
 batcier bekhan eta herabereki Cate
 chima eracasten diela, eta bestec ez
 tiela houra behinere aipatcen.
 Hartacoz C. uberoaco Juge espiritual
 beçala ordenatcen dugu Herri hontaco
 erretor, edo Vicari orori, Jesus Chri
 sten doctrina uscaraz eracax eta enthe
 lega eraci diecen: bere Parropiacõer,
 gutiena igante oroz, Meçaco guihau
 rec aspaldian uscaraz eguin dericiegun
 pronõaren ondoan: edo vezperetan,
 çibtu uduri beitçaicu hobeki datiala

Ord.
 1687.
 Tit. 2.
 c. 1.

Conc.
Trid.
sess.
5.
c. 2.

haren erraitia pronotic landan; gentiaq
elicitic hurren daudian lekhetan, çoin-
intara arratiristan ezpaititake hel; eta
hori Ordenu sacristen eguinbidetario
interdituric egonen direla penaren pian
ipso facto; hirour igantez ondozki egui-
ten ezpadie hora. Çoin herabeztien
gain, hora besté Apez eraguinen
baitugu: eta oroc Catechima emiki eta
devotki eracaxiren die, populiaren fla-
kecia egarten diela, eta aitecineco aste-
ric, arguitu behar deritcen eguia Sain-
riac. Gincoren aitecinian adelaturen,
lehenic bere arimen hazteco, guero
bester cinez ago har eraciteco.

Eta amorecatic uscaraz onsa ecia
minçatciaren penac guibel etcitcen,
ez herabezti: nola ere haboroec ez-
paitucie hon ediren herri-hontaco A-
pez gazte batec gutiz honac uscarala
utçuli dian Catechima, eta ezpaitic
reya hartçazcerbutchatcen: Segur ere
baita, eçagutcen ezpagunu haren egui-
liac Teologian iakite cian beno gue-
hiago, onsa eguin nahia Ciala, Justi-
cia garratcian ediren gunukiala, haren

linaren bai Doctrinan, bai uscaran
hitz gogor, baita houxi ouste gabian
eguin dutian hanitz; çoin hontar çunez
orai guehiago aipatu gabe uzten baitu-
tugu, bere lanian bere icena gorde dia-
na, damu gutiagoreki bara dadin.

Bena ene Aurhide karioac; cier emai-
teco Catechima, fedia azcar egarten
dian berri baten uscara ihian eta argui-
an, hoguei eta hamar ourthez honac
goure Artçain eguinbider ahalaz onsa
jarraititac urgatei gutian beçanbat eta
Orori moude labur çahu bat hel da-
kicien; guibel oraicoz uzten dugula-
ric, goure sorhoetaco Parropian hanitz
ourthez etacaxi dugun Jesus-Christen
doctrina luçaz eta barnago; orai hobe-
ri nahiz; iakite gaben eta gazten elpi-
ritiac, eta orhitciac börtcha ezitcian,
gomendatcen dericiegucerburcha ci-
teyen, cien urgazteco eta concencien
arhinceco aguer dericiegun Catechis-
ma labur honçaz, çoin onhezté baducie,
aguian horrec gogaturen gutu emait-
za herri honi, çonbat besté lan, haren
hobena gatic adelatcen duguna, Ginc-

An.
1686.

coac hala nahi badu, Besta saintietan gaignen.

Berhala Gincoren partez aholatzen dutugu herrico guciac, çahar, garte, chipi eta handiac, hanbat biri beldu nola bazterretacoac, gin ditian Catechima Saintiala, eta bereki ahala hontara erakhar ditzen bere haur, mihil eta nescatoac, amorecatic ikhar ditzen fede Catholicac daduzcan eguac; nola onza bici behar dien, Gincoroihoitu, cofessatu eta erreceuitu.

Gomendatzen dugu Jaun Patron Juge, eta Cinegotzi herri hontaco gucier, norc bere lekhietan escu etchez decen, Catechimaren erran orenian batbedera hartara doen, berac ere ikhousten dutiela; devertaturic languitia, iokiac tehernac; guciç Meca Officio, eta Catechima saintiac erraten direno; elçac, eta goure erregu Jaunc Manatu dutien penen pian.

Erretor eta Vicariec biciki escoleraciren dutie bere Parropietaco hargaztac, chipiçaroan ihiki ikhas, eta hartia hobeki bethicoz beguiratzen a-

hal dielacoz. Hala goure Jaun Apez-
capitaren ordenancen arau, Norc bere
Parropietan, Orogen escolabar eçar e-
sciren die ahalic sarriena, çognez ar-
tancura berhecibat Vkenen baitie bere
erretorietaco eguinbidec lekhu derie-
do, auher eztaudian, nontic sortcen
baitira vicioac; edo beste escola bur-
çagui onsa ikhassi, bicitce honetaco,
eliçaco Javez onhexi datian, bati era-
guinen: Baita ahalaz eçariren berhez
nescatilen, serora edo beste burçagui-
sa berhalacoac: çoin saristatu baitirate
Parropiaz, goure erregue Jaunaren,
haren Conseilluco, eta Inrandanten
erregla honen arau.

Erretorec ardura ikhoussiren dutie
escolac, iaquitec erregentac bere e-
guinbidetan diratianeç. Eta Parropia
chipiec ezpadie indar aski erregent be-
deraren etchequiteco, eliçaco Guehie-
reç lagunturic, hourac algargana era-
ciren dutie, ororen gain arteco erre-
gent baten eçarteco.

Erregentec astecal haurrer eraca-
zitic Igantian erran behar dukeyen ca-

Tn.2.

c.5.

Ar.

1606.

m.14.

des.17.

Oñe.

1641.

18.

Sept.

1665.

12.

Mar.

1669.

24
rechima, behi lagunturen dutie hatara, hayen gogoz onsa erraitera ugazteco. Eta houra erran urhentu daitianian, bere Igante segnharatien arantz berriz has eraciren derie, aski iakin diratiano.

Errretor eta Vicariet deveratzen deriegu, extitcen har eguz aita, ez amehaurren batheyietan, fedezco puntuguchienac, *Pater. Ave. Crdoa.* Ginceoren, eta elizaren maniac ezta kitenac. Catechimala ere ezta vilcanac. Ezta guien hayen ere ezconceco Cridari uxueri hartan daudiano.

Catechimaren erraiteco, mithilco eta nescatilac berheciric, althe bederatan icanen dira, algarri galhatceco eta ihardesteco ezteki herabe gabe, aicineco astian ikhassi dukeyen leccioniaren: amorecati. Jesus. Christen gaciaren ezniac haciric, hourac baitzaharagoec hayer onsa behatuz ikhassiric ezta kitenac, guciac azcar ditian gagnetaco misterioen Predicu saintiatan enthelegateco.

Orano errretorec eçagut eraciren de

25
ne aita amer, burçagui burçaguiffere bere haur eta cerbutchariac onsa escolac eraciten badutie, lehenic hayen iaktiaren frutia berec goçaturen diela; ceren Ginceoren leguiac ikhassiric, haren cerbutchari hobe baitirate, hantatenaz emiago eta bere peço baitutuyie.

Orothan gainti ente Amaye maitiac ezakhit hain behar, nola urri den lanaintu hontan, eci horren sari Celucoploriaren khoroa badukecie; eta halazbaicic, Ginceac eskietan eçart deritien arimez, eontu honic eztereyocie emanen. Hori Jondane Paulec manatecen ^{1.7} dericu hitz hoyez, Jarraic akio iracourteciari, exortacioniari, eta eracastari.

Azkenecoç C. uberoç fierri Montacopromotora manatecen dugu, irarçariki protan valia eraci deçan leguehaur bestela honen haxliac gaztigatu icanen dira cinéz khorte espirituaian: Salbu uztailla, Agorria, ufocetahilabeteran, noiz baitira lur haren lehu buçgatiac. Eta hobeki oro eguina

bide honçaz orhit ditzian, erretotec ourthecal Pronoaten ondoan, Ordenança haut goraki iracourturen die domi seinthoreren bi ondoco lehen Jganteran. Hoyec manatu dira Maulco Hirian urrietaren hoguei garren egunian 1695.

BELAPEYRE. *Official.*

INDV LG EN CIA C

bethicoz eman dira Pie V. eta Gregoire XIII. Aita saintiet Gatchimaren Ohoretan.

1. Ehun egunena : Haut, cerbutchari eta gagnetacoac Catechimala gin eraciten dutiener.
2. Cazpi ourtherena : hartara Besta egunez hayen erakharlet edo eracasser.
3. Ehun egunena : Escola but-

cagui edo burçaguiffa astegunez bere peco gucier algarreki, edo berhez hora eracaxiren deriener.

4. Ehun egunena : Aita ama orori bere haur eta cerbutcharier eracaxiren deriencer.
5. Hamar ourtherena : Hiri, Burgu, Jauregui, eta bazter etche orotan haren iracourçaler edo eracasser.
6. Ehun egunena : oren erdi batcz haren eracasser, edo hora eracasten denian, hartan edirenen dizen orori.

ROBISOR

D. 4

CATECHIMA LABURRA

eta Jesus-Christ goure Ginco
Jaunaren eçagutcia , Salvat
içateco.

Batbederac ikhas deçan cer sinhen
galthatu , eguin , eta hartu behar
dutian Gincoa ganic.

Berhecia lehen ourthian hoguey eta hama
çazpi Igantçen ; eta bi garrenian, hogu
çian çoin baitira Catechima erran da
nian Igantiac, gagneco maniarèn arau.

*Açarçoco lehen Igantian erraiten
bassi behar da.*

LEHEN CAPITULIA

Gincoaz , eta mundiaren Creacioniaz.

Deut. 6. Eccl. 1. Apoc. 1.

GALTHOA.

Note creatu eta mundian eçari gutu.
Gincoac. IHARDESTIA.

Prov.
16.

G. C Ereatic?
I. C Haren eçagutceco, maitiçateco

co , cerbutchatceco , eta halaz Pa.
radusiaren iravateco.

G. Cer da Gincoa ?

I. Celiaren , eta lurraren Creaçalia ,
eta gaiça ororen Jaun guehiena.

G. Badia Gincoac corpitzbat eta ari-
mabat ?

I. Ez : Gincoa da Espiritu çhahu , be-
thiereco , haxarre eta urhence gabe
bat ; oro dakitçana , oro ahal ditça-
kiana , eta ezdeusetic gaiça ororen
eguilia.

G. Gincoa corpitceco beguiez ikhous
ahal diroguia ?

Ez : ceren Espiritu baita ; goure ari-
ma ere espirtual delaçoz, aicia, açan-
ça, votça corporal direlaric , eztitake
ikhous.

G. Gincoac eztianaz gueroz corpitcic,
nolaz corpitz elibaten itçhouran era-
cousten çaicu ?

Ceren Espiritu bat ezpaitaite era-
çoux, eta hala goure beguiez , biho-
çen Gincoa gana alehatceco.

G. Non da Gincoa ?

I. Celiari , Lurrian , Ifernian , eta bestè

Gar.
23.
v. 14.

Iekhu oratan.
 G. Conbat Ginco da?
 I. Ezta bat baicic.

2. Igantian. BI GARREN CAPITULU

TRINITATIA Z.

Math. 3. v. 14. Marc. 1. v. 10. Luc. 3. v. 21

G. C'Onbat Persona dira Gincoatan?
 I. Hirour : Aita , Semia , eta Espiritu Saintia.
 G. Aita Ginco deya? I. Ba
 G. Semia Ginco deya. I. Ba
 G. Espiritu santia Ginco deya? I. Ba
 G. Badira beraz hirour Ginco ?
 I. Ez : ceren hirour persona hoyet
 partie ber içatia, indarra, eta Ginco
 tarçuna baicic.
 G. Coïn da hirour persona hoyet
 çaharrena, azcarrena, eta çuhurren
 I. Bardin dira oratan.
 G. Cergatic eracousten çaicu Aita
 guiçon çahar ohoratu baten uduria?
 I. Gouri eraçagutçeco, bethidanic,

Trinitate Saintuco Lehen persona dela.

G. Cergatic deitcen duçu lehen per
 sona, Aita?
 I. Içatia emaiten deriolacoç bi garren
 personari, çoin baita semia.
 G. Nola Aitac emaiten derio içatia se
 miari?
 I. Berartçaz bethidanic eraçagutçiaz.
 G. Nontic da Espiritu Saintia?
 I. Aitac eta semiac al garren bethida
 nic dien maitetarçunetic.
 G. Gincoatan diren hirour personac
 eguiazki algar ganic berheci direya?
 I. Bay : bona hala erè eztie ber Ginco
 tarçuna baicic.

Igantian. HIROUR GARREN INCARNACIONIAZ.

Luc. 1. v. 26.

G. H Irour personetatic çoin gugarç
 guiçon egui da?
 I. Ginco semia.
 G. Cer erian nahi da guiço egui dela?

Don
7
v. 9

Joan. 1.
v. 14.

I. Guç beçala corpitz eta arima bato hartcia.

G. Non hartu dutu corpitz eta arima.

I. Maria Virginia sainraren sabel sacratian.

G. Nola hartu dutu?

I. Espiritu saintiaren obraz, çogno haren corpitça eguin baitu virginaren odol çahienetic.

G. Combat naturaleça dira Jesus-Christu?

I. Biga: Gintoarena, eta guizonarena.

G. Jesus-Christ bi naturalecetan persona bat deya, à la biga?

I. Persona bakhoitz bat da.

G. Çoin egunez Jesus-Christ eontu vitu çan da?

I. Andre Dana Maria martehocoan.

G. Çoin egunez forthu da?

I. Eguberri vezpera gaiherditan, çognoen orhitçarretan Elicac ordian hanbat alaguerancia eguiten baitu.

G. Non forthu da?

I. Betleemeco hirian barruki batetan lekharic bestetan ecic ukhenez.

G. Josefaintia Jesus-Christien aita deya?

I. E.

I. Ez: honec eztu guizon beçala aitaric.

G. Cergatic beraz Joseph deithu da Jesusen aita?

I. Ama Virginaren senhar beçala, haci eta errekeitatu dialacoç.

IGANTIAN.

G. **M**aria santa bethi Virginia içan deya?

I. Bay Jesus ez erdi beno lehen, ordian, eta gueroç.

G. Noiz eman çayon Jesus icena?

I. Circonçionariaren egunian, forthu çenetic çortci garrenian, çoin deitzen baitugu ourthaxe.

G. Norc eman derio Jesus icena?

I. Aita bethiorecoac Gabriel Arcangeliac.

G. Cergatic deithu da Jesus?

I. Ceren Jesus hitça, Salvaçalia erran nahi baita.

G. Combat ourthez Jesus-Christ luterian bici içan da?

Joan. 1.
1. Tim.
2.
Apoc.
3.
Luc.
21.
1. Petri
2. 8.
2. 19.
Geth.
20.
v. 17.
Cap. 1.
Phi.
1. 2.

I. Hoguey eta hamirour ourthez, eta hil
rour hilebetez.

G. Norgatic hil da ?

I. Gente orogatic.

G. Cergatic hil da ?

I. Goure arrerosteco.

G. Nori guinen bahitu ?

I. Deebriari.

G. Cergatic ?

I. Adam munduco lehen guizonaren
bekhatia gatic.

G. Cer herioz hil da Iesus-Christ ?

I. Iudien curutchiaren pena laidogari-
riaz, Calvarioo mendian Ierusalemeco
Hiri saihexian,

G. Iesus Gingo beçala hil deya ?

I. Etçaitian hil Gingo beçala pena gu-
çon beçala hil da ?

IGANTIAN.

G. Norz hil da Iesus ?

I. Ostirale saintian.

G. Hil ondoan norat ioanen Iesusen
arima ?

I. Limboetara ; anhartio hil cirenen,
arima honen hantie idokitera, çoin
turpe hartan haren aiduru baicgan-
dian.

G. Çoin egunez Iesus-Christ biletaric
piztu cen ?

I. Bazcoz.

G. Combat egun da Iesus lurtian piz-
tuz gueroz ?

I. Berrøguey egun.

G. Çoin egunez igan da Celietra ?

I. Jondane salvatorez çorpitz eta ari-
matan.

G. Celian bere aitaren aldescugnian
delaric Iesus-Christ, badeya bestetan
ere ?

I. Bay Gingo beçala orotan ? Gingo eta
guçon beçala Celian, eta althareco
Sacramentu saintian goure amoreca-
tic ?

IGANTIAN.

G. Iesus berriz ginen deya aguetritz
mundu houtara ?

Math.
13.
36.

36
Math. 12.
v. 36.
Math. 26.
v. 46.

I. Bay Jugé beçala.
G. Cer diferencia daté haren lehen eta bigarren gitiaren artian?
I. Lehenian gin da bekhatorer miseria cordia eguitera, eta azkenian gin da justicia eguitera Josafateco ordo kiala.
G. Nori eguinen du justicia?
I. Gaistoer, çoin egorçiren baitutu fubethierecoala, gaztigatceço bere merechien arau.

G. Cer eguinen du honer?
I. Beregana harturen duru, eta bethidanic adelatu derien, bere Errefuzimaz goça eraciren.

G. Bada beraz besté bicitecebat hontaric landan?

Job. 19.
Rom. 14.
v. 10.
1. Cor. 15.
v. 20.
2. Cor. 5.
v. 10.

I. Bay gente hilac oro pizturen diraceren goure arima hil ezaitianac, arraharturen baitu bere corpitça, hareki bethicoz saristatu, edo gaztigatu icateco mundu hontan hareki eguin dutukian onsa, edo gazkiez hala honac paradusian dirare, en gaistoac Ifernian.

G. Ceregatic Jesus Celictrat igan da?

I. Gouri Paradusfiaren idekiteco, eta bere Apostolier Espiritu saintiaren igorteco.

G. Çoin egunez igotri derie Espiritu saintia Apostolier?

L. Pentecostez.

G. Jesus launac ezta eman bere Espiritu saintia Apostolier baicic?

L. Baita bere Eliça saintari ere.

Mat. 2.

7. Igantian. LAUR GARREN
CAPITULIA.
GOURE AMA ELIÇA SAINATAZ.

Jean. 10. v. 16. Eph. 4. v. 4. 5. 6.

G. Cerda Eliça?
Christi hon ororen bilkhura, Math. çoin Jesus Christen Lekhuran, Eliçaco Buru agueri çaicun Aita saintiaren pian, iarraikiten baitira bere Act. çagner.

G. Conbat Elica da?
L. Ezta eguiazco bat baicic, eta houra sainta, Catolica, Apostolica, Erçua.

Math.

24.

v. 24.

mecoa, çointaric berhez ezpaita la
vamenturic.

G. Gergatic deitzen duçu Sainra ?

I. Ceren Iesus. Christ haren Buru g
ehiena ecinago saintu baita, hala no
haren fedia , Ceremoniac eta sacra
metiac.

G. Cergatic deitzen duçu Catolica ?

J. Mundu orotara helcen delacoz.

G. Cergatic deitzen duçu Apostolica ?

I. Ceren Iesus. Christen ondoan, Apo
stoliet bere peredikiez hedatu baita
laur munduco eretcetara.

G. Cergatic deitzen duçu Errumeco ?

Rom. 1. I. Iesus. Christen Vicari Generala E
rumeco Hirian handizki dagoelaco

8.

Pf. 118.

Rom.

12.

Job.

19.

Jo. 20.

1. Cor.

15.

Math.

8.

1. Cor.

12.

G. Cosbat dira Eliçaco hontarçunac

J. Laur : lehena saintien partaletarçuna, 2. bekhatien parcamentia , 3. ar
guiaren pitzia , 4. bethi iragnen dia
bicitçia.

G. Cer da saintien partaletarçuna ?

I. Caritate offoan bicitçia , eta arim
honec algarri bere obra honez par
te eguitia.

G. Cer erran nahi du bekhatien par

amentiac ?

Eliçac bekhatiac parça ahal diega
kiala.

G. Cer erran nahi du bethi iragnen
dian bicitçiac ?

Paraduffia , non dohaxiec Gincea
den beçala ikhoussiren, maithaturen
eta goçaturen baitie.

G. Gente gueiac dohaxu diratia ?

Ez : Gincearen gracion hil diratian
Christiac baicit.

Igantian. BOST GARREN
CAPITULIA.

Sinhexi , eta Ginceari galhatu
behar direnez.

G Incoaren gracion bicitçeco eta
Paradusiaren ardiesteço , cer
sinhexi behar dugu ?

Apostolien simboloac , dior, Credoac

daduzcan misterioac oro.
Erraçu houura ?
Sinhesten dut Gincea aita potere oro

12.

Math.

28.

v. 18.

19.

dianian, Celiaren eta Iurraren Crea-
 galian. Eta Jesus-Christu haren seme
 bakhoitz goure Jaunian. Coim iean
 baita, concéviru Espiritu saintiaz
 Sorthu Maria Virginia ganic. Soferitu
 Poncio Pilatusen pian, crucificatu
 hil eta ehortci. Iaixi Ifernietara, he-
 ren egunian hiletaric piztu. Celie
 trañigan, iarriritie dago Gincó aita po-
 tere oro dianaren aldescugnian, han
 ic ginen da bicien eta hilen iuiate-
 ra. Sinhesten dut Espiritu saintian
 Elicá sainta Catolica, saintien part
 eliant, içacia bechatien parcamentia
 Aragiaren pitziabethi iragnen dian
 bicitcia.

G. Erraçù Credoaz latiz, Elicáco mi-
 çaticiala trevatceçó.

I. Credo in Deum Patrem omnipoten-
 tem, creatorem celi & terræ. Et in
 Iesum Christum filium eius unicum
 dominum nostrum. Qui conceptus
 est de Spiritu Sancto, natus ex Maria
 Virgine. Passus sub Poncio Pilato
 crucifixus, mortuus & sepultus. De-
 cendit ad inferos, tertia die resurrexit

in mortuis. Ascendit ad cælos, sedet
 ad dexteram dei Patris omnipoten-
 tis. Inde venturus est iudicare vivos
 & mortuos. Credo in Spiritum San-
 ctum. Sanctam Ecclesiam Catholi-
 cam, Sanctorum Communionem, Re-
 missionem peccatorum, Carnis resur-
 rectionem, Vitam æternam. Amen.

IGANTIAN.

G. C. Redoan ikhassiric, cer sinhexi
 behar dugun, non ikhassiren
 dugu, cer galthatu behar dugun Gin-
 coari?

L. Pater nosterrian, Jesus Jaunac bo-
 rare eracaxi dericunian.

G. Erraçù houra?

L. Goure aita Colietan eirena, erabil be-
 di saintuki çoure icéna, çoure Errefu-
 ma gin bequigu çoure boronthatia e-
 guinbedi Celian beçala Iurrían. Iguçü
 egun goure eguneco oçuia, eta partça
 itaçaguçu goure bekariac hala noula
 gue partçacé baitutugu goure oguen
 eguiler eta ezquitçacula eitz tenta.

cionetan erortera, bena beguiraguitçaçu gaitzetic halabiz.

G. Erraçu Paterralatiz?

I. Pater noster qui es in cælis, sanctificetur nomen tuum. Adveniat regnum tuum. Fiat voluntas tua sicut in cælo & in terra. Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. Et dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Et ne nos inducas in tentationem. Sed libera nos à malo. Amen.

G. Galtho horien ardiesteço hobekinor duquegu cincoa gana arartecari

I. Maria santa; Ainguriac, S. Elizabetec eta Eliçac lehenic eguin derien othoitçiaz.

G. Erraçu houra?

I. Salutacen çutut Maria graciaz behia, Jauna da çourequi, benedicatu cira emazte ordren artian, eta benedicatu da çoure sabeléco frutia Jesus Maria Santa Gingoaren ama othoitçeguçu gu bekhatore gatic orai da çoure hilceco orenian halabiz.

G. Erraçu latiz?

L. Ave Maria gratia plena, dominus tecum benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui Jesus. Sancta Maria Mater dei ora pro nobis peccatoribus nunc & in hora mortis nostræ. Amen.

10. IGANTIAN.

SEY GARREN CAPITULIA.

Christi içatiaz, eta Curutchiaren cegnhariaz.

Math. 28. v. 18. Tertulian de corona militi. c. 3.

G. Christi cireya?

Bay Gingoaren graciaz.

G. Cer erran nahi da Christi içatia?

I. Jesus. Christen fedian eta leguian bici guirela eracoustia.

G. Coim da Christi eguiaczcoaren cegnharia?

I. Curutchiaren cegnharia.

G. Conbat misterio daduzca honéc?

I. Laur: 1. Gingoaren içaté bakhoitça.

2. Personen Trinitaria, diot hirou
tárçuna, 6. Gineo semiaren Inca-
nacionia, diot aragnistatcia, 4. bek-
hatoriaren gincoareki baketzia.

G. Nola horic eracousten dutu?

I. Erraitiaz icenian, eçagutcen du
etzela ginceo bat baicic, hanitz baliz
erran niro icenetan, 2. Erraitiaz ai-
taren, eta semiaren, eta Espiritu
Santiaren; aihortcen dut badirela
hirour persona ginceoatan, 3. Eser-
escugnaren bolharriala eraistiaz
diodala eta semiaren; Eçagutcen du
Trinitateco bi garren persona incar-
natu, diot aragnistatu içan dela vir-
ginaren sabelian, 4. Eskiaren igar-
raitiaz eiskerreco sorbaldatic escug-
necoala, aihortcen dut Jesus. Chri-
stec igaren eraci gutiiala ginceoaren
eiskerretec, diot exaigoatic bere es-
cugniala, erran nahi da bekhatu-
graciala, 5. Eracousten dut curu-
chiaren cegnhariaz; Jesu Christu
rutchian hil dela gugatic.

IGANTIAN.

G. Cergatic eta noiz cenghata be-
har dugu?

I. Iraizteco Deebrieneta tentacionen,
goure othoitz, eta lanen haxarrian.

G. Eguiten duela bestela curutchiaren
cegnharia?

I. Bay Evangelioaren haxarrian: bo-
rontian, ahoan, eta bolharrian.

G. Cergatic hirour eretce horietan?

I. Erecousteco, ginceoari ohorecatcen
deritçogula, goure gogoac, hitcac,
eta bihorçac.

G. Aski deya ginceoatan sinheste uk-
heicia, eta haren othoiteia.

I. Ez: ceren esctitura saintisc baitio,
Deebriec ere sinhesten diela, eta
ikhara daviçala, alabena bethicoz
galdu dira.

G. Cer behar da beraz salvan iça-
reco? Iac. 1.
v. 19.

I. Eguin: ceren goure fediac laguntu Iac. 2.
v. 14.
içan behar baitu obra honez; Eci

escritura saintiac dio, fedia hil de
obrac gabe.

G. Non ikhassiren dugu onsa eguiten

I. Gingoaren, eta Eliçaren manietat

G. Combat dira gingoaren Maniac

I. Hamar.

12. IGANTIAN.

CAZRI GARREN CAPITULIA

Exod. 20.

G. Erratçu gingoaren maniac.

I. Gingo bakhoitz bat adora eta
maitha eçac gaiça ororen gagnetico.

2. Gingoaren icena jura ezteçala
ez besté gaiçaric behar gabe.

3. Igantiac beguira itçac, gingo
cerbutchatcen diala devotki.

4. Aita eta Ama ohora itçac, lur
rian bici adin Luçazki.

5. Guicõn erhaile ez içala obrac,
boronthatez.

6. Luxurious ez içala gogoz,
corpitcez.

7. Besteren hona ebax ez teçala, ez
dakialaric eduqui.

8. Iakile fallu ez içala, ez iagoitic
gueçurtj.

9. Araguiazco obra onhez ezteçala,
ezconceç baicic.

10. Besteren honic nahi eziala edu-
kiteco gaistoki.

G. Combat dira Eliçaco maniac?

I. Cazpi.

G. Erratçu.

1. Igantez Meça ençun eçac, eta
Besta manatiez devotki.

2. Hire bekhatiac oro cõfessa itçac
ourthian behin gutiena.

3. Ore Greaçalia errecevi eçac be-
ranteira Bazcoz umilki.

4. Eliçaz manatu Bestac beguira
itçac leyalki.

5. Laur temporac, vigiliac, eta go-
roçuma-barour itçac offoki.

6. Ostiralian, ez neskenegunian
ezteçala ian araguitic.

7. Tempora devotatiez ez içala
Ezteyic: eta Docthemia, Primi-
ciac paça itçac chuchonki.

Mab.

18.

13. IGANTIAN.

CORTCI GARREN CAPTULIA

Vertute Theologal ; eta
Cardinalaz.

G. Onbat verthute guehien dira

I. C. Cazpi : hirour Teologal , eta
laur Cardinal

G. C. oin dira Teologalac ?

I. Fedia , Esparancha , eta Caritatia.

G. C. ergatic deitzen dutuçu Teolo
galac ?

I. Gincoti schuchen foguiten derit
lacoz.

G. Cer da Fedia ?

I. Gincoc emaiten dericun doha
bat , çogner sinhet eracten baita
rizeu ossoki , oincoac bere Elictri
ran , deritçonac oro.

G. Cer da Esparancha ?

Rom. 5. I. Verthute bat , çoinçaz Vguru kite
baitugu oincoac hitz eman deritçun
hon guciac.

G. Cer da Caritatia ?

I. Verthute bat , çoinçaz mâithatcen
baitugu gaiça ororen gagnetic , be
rarén amorecatic ; eta goure Christi
laguna guihant beçala oincoac gatic.

G. Nola oraiberian eracoux ciniro
Paradussiaz duçun sinhestia ?

I. Ene Gincoa , cinez sinhesten diçue
badela Paradussu bat gente pere
stien , cihaurc erran duçulacoz.

G. Nola eracoux ciniro çoure bekha
tien parcamentia ugurukiten du
çula ?

I. Ene Gincoa ! Esparancha diçue par
caturen deritçadaçula ene bekhariac ;
orohon ; ahalsu , eta hitz emanen
edukile cirelacoz.

G. Nola eracoux ciniro Gincoc maite
duçula ?

I. Ene Gincoc ! Bihotç osoç orotacõ
maitena gutut , hontarçunac oro çu
tan direlacoz.

G. C. oin dira verthute Cardinalac ?

I. Prudencia , Justicia , Temperancia ,
eta Indarra.

14. Igantian. BEDERATCUGARREN
CAPITULIA.

Espiritu Sainiaren dohagnés, eta
besté verthutéz.

G. **C**ombat dira Espiritu Sainia-
ren dohagnac?

I. **C**azpi: 1. çuhurtcia, 2. Enthel-
guia, 3. jakitia, 4. devocionia,
Aholkia, 6. Indarra, 7. Gincora
beldurra.

G. **C**ombat dira obra misericordias
coac?

I. Hamalaur: çazpi arimari honkie-
ren direnac eta besté çazpi corpitçan.

G. **C**oin dira arimacoac?

I. 1. Ertakiener eracastia, 2. oguen
duneta gaztigatcia, 3. beharten ho-
niala aholcatcia, 4. penatien con-
solatcia, 5. gaizkien emeki egartia,
6. oguen eguiten derikiener parca-
cia, 7. bici eta hilen goure exayen-
taco ere Gincori othoitz eguitia.

G. **C**oin dira corpicetcoac?

I. Goffe direner iatera emaitia, 2.
Egarri direner edatera, 3. bilacien
vertuticia, 4. eri eta personaren ur-
gaztia, 5. senthoralén etchera hare-
cia, 6. Captivoen arerrostia, 7. hi-
lén ehortzia.

G. **C**ombat dira hobe içateco aholcu
saintiac?

I. Hirour: 1. bere gogozco baguecia,
2. bethiereco castitacia, 3. fori diren
gaiza orotan sinhestia.

G. **N**or guertha daite dohaxu?

I. Cortci gente guisa, 1. bere nabiz
pauvé direnac, 2. eme direnac, 3.
bere bekhatez nigar eguiliac, 4. çu-
ren eguiliac, 5. misericordia egui-
liac, 6. bihotcez chahu direnac, 7.
bakezcoac, 8. eguinbidia gatic gaitz
egartiac.

15. IGANTIAN.

HAMARGARREN CAPITULIA

Bekhatiaz , eta haren Erremedioez , Indulgenciez ere.

G. Cer da bekhatia ?

I. Gingoaren leguia hauften diana oro.

G. Conbat bekhatu gu isa da?

Rom. I. Biga : Originala , eta actuala.

5. G. Cer da bekhatu Originala ?

v.12. I. Adam munduco lehen guizonaren eguin duguna , çognez^a oçaturia sortcen baikira.

19. G. Cer cen bekhatu hora ?

Pf. 10. Gen.2. I. Gingoac frutu devetatu cerionarrietan iatia Eden deitzen cen baratcian eta deitzen lurreco Paraduffian.

G. Frutu hora gaisfo cena ?

I. Ez : Gingoac eztu Deus eguiten gaitoric.

G. Cergatic beraz Gingoac devetatu

ccion hora guizonari ?

I. Sinhexiren cianez borogatceco.

G. Cerc eragotci cian lehen guizona manu haren hauftera ?

I. Deebriac hartara tentatu cian , eta aholcatu Eva haren emaxiaz.

G. Guizonac arren eztu eguin bekhatuoric , Deebriac eraguin derionaz gueroz ?

I. Bay bekhatu handi bat ere , Gingoaren graciareki espiritu gaisfoaren tentacionia gaitraiten ahal cianaz gueroz.

G. Cer da bekhatu actuala ?

I. Guiharec eguiten duguna.

G. Conbat bekhatu actual guisa dira ?

I. Biga : mortala , eta ventala.

G. Cer da bekhatu mortala ?

I. Gingoaren gracia gal eraciten dericunua , eta goure atimati Celuco ditota edekiten deriona.

16. IGANTIAN.

G. **C** Onbat dira bekhatu mota guehienac?

L. **C**azpi: 1. Vrguillia, 2. Avaricia, Araguizco bekhatia, 4. bekaitaria, 5. gormandiça, 6. khechueria, 7. herabia.

G. **C**er da bekhatu veniala?

L. **G**incoaren gracia edekiten ezte cuna, bena bay hozten haren mairtarçuna.

G. **B**ekhatu mortaletan hilcen diren cer guertharçen dira?

L. **I**lernalat doatça, bethicoz han D ebricki érratcera.

Gen. 3. G. **B**ekhatu venialetan hilcen diren mortalen ere óguenac parcatu hayec oroc merechi çien penitencia, mundü hontan aski onsa egu gabe, cer guertharçen dira?

1. Cor. I. **P**urgatorioala doatça.

30. 13. G. **C**er da Purgatorioa?

15. I. **L**ur pian fuz berhe den lekhu ba

Gonc.

Ilerniaren althian, non arimec pena *77id.* *seff.* *25* **o**cinago garratçac parcaten baitu. **e**tz çogneç bekhatien arau loçaz iraiten baitie.

Purgatorioco pener ihes eguiteco, cer eguin behar da?

Bici guireno penitencia; **I**ndulgençia eta **J**ubileuac iravaz; **S**acramentiac ardura har **M**eça ençun devotki; **G**incoa onsa othoi, eta **g**agnelaco obra honac eguia.

Goure bekhatiegatic **G**incoari çor deritçogun pena temporalen parçamentia, çoin **E**liçac **P**enitenciazco **S**acramentutic berhez emaiten baitericu, **g**raciatan iratten baguira, eta obra honac eguten.

Eliçac **I**ndulgençiez, eta **J**ubileuac onsa parcaten deritçocu, **g**oure bekhatu parcatiec merechi durien garçuguiac?

Jesus Christen, **A**ndre **D**ana **M**aria, eta beste saintien **h**onguiguinac, **G**incoari çor deritçogunen, **h**onimertutan, eretchekiten **u**erizçula.

Naco eman dirçaque **I**ndulgençiac?

16.

16.

Colof. i.

2. Mar

12.

Tab. 4.

I. Aita Sainciac, Eliçaco orori

Jaun Apezcupiec bere pecoer,

Apeçac chede eçari deritcenen arau

G. Purgatorioan diren arimac gog

othoitcez, ohereskicz, eta penit

cicz urgazten ahal dutuguia.

I. Bay, guciz Meça saintiez, çom

ardura goure askaci, adiskide, eta

hilentaco erran eraci behar baitu

gu; hartaco ere dira bethiz guer

ordegnietan ordenatcen Prebenda

eta Obitac ourthecal arimen or

çarriac.

17. IGANTIAN.

HAMECA GARREN CAPITUL

Espiritu Sainiaren contré di

bekhatiez, eta beste Ginc

ren aitcinian oihuz mende

galtho daudianez.

G. **C**ombat dira Espiritu Sainiaren

contré diren bekhatiac?

I. Sç

57.

Seyn 1. Gincoben misericordiaz

çicia, 2. obra honic gabe saluatu

çustia, 3. Egufa daquianatein ukhar

cia, 4. befteren hon espiçualaz bek

hatiez içatia, 5. bekhatian urtu eta

gogor egoftia, 6. azkenecoç bek

hatu mortalian bilcia penitentiariç

eguin gabe.

Combat dira Gincoben aitcinian

mendecu oihuz daudian bekhatiac?

Laur: 1. aitcinetic gogoaturic egui

ten den heriotcia, 2. naturaren con

tre eguiten den araguzco bekhatia,

3. prauver gaizki eguitia, 4. nichil,

nescato, eta languiler bero sariç eta

bekhularien ukhatcia, edo bogot

barcia.

Combat dira arimaren exayac?

Hicour: 1. Decbria, 2. aragua, 3.

Mundia çointaric handiena baita

aragua; çeren Decbria eta mundia

çerç baitu çakegu, bensu aragua.

LAUR URHENBURIEZ.

Combat dira gentiaren urhen bu

riac?

I. Sç

R

I. Laur ; 1. hilcia , 2. Jujamentia
ifernia , 4. Paradussia.

G. Cer da hilcia ?

I. Arimaren berhezta corpitcetic.

G. Cer da Jujamentia ?

I. Azken bethiereco Arresta , eta
Gincoac emanen bairu gente hon
althé, eta gaisioen contré.

G. Conbat Jujamentu guisa da ?

I. Bigataco : bat bederarena , eta ga
ciena.

G. Noiz daté bat bederaren Jugame
tia ?

I. Hil beçain farri.

G. Noiz daté ororena

I. Mundiaren urhencian.

G. Cer da ifernia ?

I. Lurraren çolan suhalamaz beth
den presoubat , gaisiouen bethico
gazitgateco.

G. Cer da Paradussia ?

I. Celian phorez eta ditcha oroz be
the den le khubat , bethicoz gente
per estien saristateco.

Igancian. HAMABI GARREN

CAPITULIA

sacramentu guciez , çognez Gin
toaz emaiten baitericu bere
gracia.

G. Cer da Sacramentia ?

C. Cegnhare agueri bat , çognez
Jesus-Christen manuz eta indarraz
eraçagutcen , eta emaiten baitericu
Gracia agueri eztena , goure arimen
saintutceco ; onsa hartcen dugunian.

G. Conbat Sacramentu dira ?

I. Çazpi : Batheyia , Confirmacionia ,
Corpitz Saintia , Penitencia ; Olla
dura , Ordena , eta Ezconsia.

G. Norc ordenatu ducu Sacramen
tiac ?

Jesus-Christec.

HAMIROUR GARRE CAPITULIA.

Batheyiaz.

Joan: 3. v. 5. Math. 28. v. 19.

G. Cer da Batheyia?

I. **C** Lehen Sacramentia ; çogne sortecic oroc dugun bekhatu or ginala chahatcen baitericu, eta Christituric Gincoaren, eta Eliçaren haurac eguiten.

G. Norc batheya diro?

I. Jaun Erretorac edo haren lekharcoac, eta hoyec hel eztitakiania norc nahi, aita améc ere, hobeki da quianac.

G. Cer beha da onsa batheyatceco?

I. Hirour gaïça : Houra, hitçac, eta Intencionia.

G. Certan dago Intencione hori?

I. Eliçac eguiten dian beçalaco Christu baten eguin nahian.

G. Coin hitz erran berar dira?

L. N. Batheyatcen ait Aitaren † Eta semiaren † Eta Espiritu Sainciaren icenian † halabiz.

G. Hitz horic çoin minçaragez erran behar dira?

L. Coinçaz nahi.

G. Coin hourez batheyatu behar da?

L. Hour naturalaz : eci eztraite batheya arrosa hourez, saldaz, ehez, ez eta belharretaric elkhiten direnez.

G. Nora issouri behar da batheyuco hora?

L. Haurraren buriala, edo bortchan haren besté ereté guhien aguerrian.

G. Noiz issouri behar da hora?

L. Erraitian, Batheyatcen ait Aitaren † &c.

G. Haurra bici edo onsa batheyatu denez duda denian, cer eguin behar da?

L. Batheyatu behar dar boula ; Gincoaren haurra bici bahiz, edo onsa batheyatu ezpahiz, Batheyatcen ait Aitaren † &c.

G. Bil beldurrian Etchen, edo bere ber haurra batheyatu denian, berriz

- Eliçan, batheyatu behar dia?
- I. Ez : ordian aski da, eman dakigon Crisma eta gagnetaco Eliçaren Co-remonia Sainthac.
- G. Cergatic Eliçan haur batheyatcen denac eguz aita, eta eguz ama behar dutu?
- I. Bracousteço : hala nola bere aita eta ama naturalec corpiça eman baite-rie, Gincoc eman derion arima bek-hatiac theyuturic, Eguz aita amec batheyiaren graciaz chaha eraciric, Jesus - Christen leguian ahalaz bid-eraciren diela, Gincocari haur espir-rituz berriz forthiaren bermé fast-ecen direla.
- G. Bermé espiritual hayer çonbat out-the behar die?
- I. Eguz aitaç hamalaur; eta Eguz amac hamabi, biac onsa ikhassiac direlaric : gantiagori ere, fedaceo puntu guchienac eta othoicicac balio badakitce.
- G. Çoin icen haurrari eman behar çayo?
- I. Sainthu batena mithilcoari; eta sainthu

- nefcartilari; amorecatic Paradulfian Gincoc gūna arcecati eta Patron hou-ru ukhen deçan; lurtian deno haren verthuter iarraiki dadin, eta othoit-ter comenda.
- G. Eguiten deya ascaz cunteric bathe-yan, eta Confirmacionian?
- G. Bay espiritualki : haur batheyatia-ren eta batheyaçaliaren; Eguz aita amén eta Eguz aita amén artian : ber-hala guerthatcen da Confirmacio-nian hartacoz etçaye hayer fori al-garreki ezconcia.

IGANTIAN.

HAMALUR GARREN
CAPITULIA.
Confirmacioniaz.

Mt. 8. v. 14. 15. 16. 17.

- G. Er da Confirmacionia?
- G. Sacramentu bat, çogñec emen-datcen batenicua gracia eta indar ba-

theyiac eman derizcunac Jesus-Christetan dugun sinhestiaren eracouste-co, eta Christi ossotcen Espiritu saintiaren dohagnez.

G. Nola ičan behar da, Confirmitate icatego?

I. Confessaturic graciatan, eta iakipaterra, **A VE MARIA, C REDO** Gingoaren, eta Eliçaren maniac, baita fedezco puntu guehienac.

G. Sacramentu haur gabe salva gurakia?

I. Bay: bena hartcen ahal dialaric, ez ten dianac bekharu handi eguiten du.

G. Nore Confirma diro?

I. Jaun Apezcupiac.

G. Cer adin behar da Confirmitate icatego?

I. Cazpi ourthé, eta Gingoá egagutu.

G. Cer da Confirmitate icatego marria?

I. Crisma Saintia, çoin baita olio balsamoareki nahassia, eta ostegun saintian Jaun Apezcupiac consecratia.

G. Olioac cer eracousten du Confirmitate icatego?

I. Haur

Haur hedatcen den beçala, Espiritu saintiac issouriz bere graciac arimari emaiten deritçola.

G. Cer eracousten du balsamoaren urtin honac?

I. Goure bicitçe perestiaren urtin honenez algar escolatu behar dugula.

G. Cergatic Jaun Apezcupiac berecatcen du confirmitate dianaren beçalra?

I. Eracouste-co: haur nola baita corporearen eretce gorena, eta non agueri baitira beldurraren eta ahalkiaren cegnhariac, Jesus-Christen fedia goraki gabe haren exay gaitoenen aithorian aithortu behar dugula.

G. Cergatic Jaun Apezcupiac confirmitate icatego emaiten derio machelan escu khaldi bat?

I. Orhit dadin, adelaruric egon behar diala, gaizki eta desditcha oraren Gingoaren amorecatie egateco.

G. Conbatetan ihor confirma diro? Ez behin baicic: Ez eta batheya, ez ordena: ceren hiror Sacramentu hoyec Caractero eta ceghateco.

I

ritual gal eztiçakian bëdera, arima
eretchekiten baiteritce.

20. IGANTIAN.

14. Igantian. HAMABOST GARRE

CAPITULIA.

Penitenciaz.

Math. 16. v. 19. Joan. 20. v. 23. Act. 19. v. 18.

G. Cer da Penitencia?

I. Sacramentu bat, çoinçaz
theyatuz gueroz eguin dutug
bekhatien parcamentia ardiesten
tugu.

G. Cer behar da Sacramentu hon
hartceco?

I. Hirour gaiça: Contricionia, Cof
fessionia, eta fatisfacionia.

G. Cer da Contricionia?

I. Vrriki era dolu bici bat Ginc
oguen eguin daritçogunez; orot
hobena delacoz; hari hitz em
ezkirela berriz hetara eroriren;

Igatenez cofessaruren guirela:

G. Contricione berareki salva guira
lar?

I. Bay osso bada, eta ecin cofessa ba
guite.

G. Cofessacion, arras ukhen behar du
guia contricionia?

I. Hobena liçate, eta Gincuari houra
ahalaz galkhatu behar deriogu: oro
traterre houra ez tugunian, Attricionia
aski dugu Cofessioniareki.

G. Cer da Atiacionia?

I. Dolu ukheitia Gincuari oguen egui
nez, bekhatiac Paradussia gal eraci
zen dericulacoz, eta eragoizten lfer
nucor penetrara.

G. Cer da Cofessionia?

I. Goure bekhatu ororen Gincuari ait
hortcia, hourac partecatcen ahal de
ritzun Apeçaren aitcinian.

G. Cer behar da Cofessione hon baten
eguiteco?

I. Bost gaiça: 1. bere concencia onsa
ikhar, 2. bekhatu oroz dolu; 3. Ape
çari oro cofessa, 4. har gogo azcar
bat, ez hetara erortceco guehiago, 5.

ahalic sarriena Eguin penitencia Co
fessoraz emanat oro.

G. Cer da satisfacionia?

I. Gincorari eta goure saguner çor da
ritegunen pacatcia, goure Cofe
ssoraren maniatzen arau.

G. Penitencia eguin Ezpaliz, hon
gatia Cofessionia?

I. Bay: bere nahiz eizten dianac, h
ren eguin gabez bekhatu laidi.

G. Nola hasli behar da cofessatcen.

I. Apeçaren aitcinian belharico ceg
haturic erran, Idaçu Aita çouret
nedicçione saintia, bekhatore b
niz; guero erran.

Cofessatcen niz Gincorari potere oro d
nari, Maria bethi Virgina dohaxia
iondane Gneli Archangeliari, iondane Pe
dane Johane Baptistari, iondane Pe
iri eta Paule Apostolu saintier, be
saintu orori, eta çouri aita Espiritu
le, ceren sobera bekhatu eguin bai
pensamentuz, hirceç eta obraz
faltaz, Ene faltaz, Ene falca hand
Hartacoz othoitcen dut Maria be
Virgina dohaxia, iondane Gneli

angelia, iondane Johane Baptista,
iondane Petiri eta Paule Apostolu
saintiac, eta beste saintiac oro; Eta
çu Aita Espirituala, Gincorari othoi
deçacien enegatic.
Edo latiz Confiteor Deo &c.

II. IGANTIAN.

II. AMASEI GARREN
CAPITULIA.

Corpitz saintiaz.

Mash. 26. v. 26. Marc. 14. Luc. 22. Joan. 6.
I. Corinh. 11.

G. Cer da Corpitz saintia?

C. Althareco Sacramentu saintia,
çognec goure arimaren bici garri
baitaduzca eguiatzki Jesus. Christ
goure Jaunaren corpitça, odola,
arima eta Gincortarçuna, oguiaren
eta mahaxancaren urudien pian.

G. Cer dira uduri-hourac?

I. Goure sendimentier, agueri diren

chouritarçuna , biriviltarçuna , handitarçuna , figura eta goçoa.

G. Ezteya Oguiaren eta mahaxanoaren içatia uduri hayeki.

Conc. Trid. Sess. 13. cap. 1. 2. 3.

I. Ez : ceren hora eguiten baita Jesus Christen corpitça eta odolz ; Apeçac Meça Saintian , Ostia eta mahaxanoa consecratcen dutian beçait sarri.

G. Nola borotgatcen duçu Miraculo handi hori ?

Math. 26.

I. Jesus Jaunac berare Evangelioan erran dericu , Ogia eskietara harturic.

HAUR DA ENE CORPITÇA eta Mahaxanoa çalitçan eçarriric.

HAUR DA ENE ODOLAREN çalitça.

G. N Oren hitceez eta indarraz eguite da Meçan Consecratione hori

Jesus-Christenez, çoin Apeçac haren manuz , eta lekhuco beçala erraiten baitutu.

G. Noiz eguiten da hori Meçan ?

I. Apeçac Ostia saintiaren , eta Çalitçaren goratceracoan , erraiten dutian hitz Sacramentalac.

G. Ordian Iesus-Christen corpitz , eta odol sacratiaç adonatu behar direya ?

Larric. Ps. 96.

I. Bay onfa , hala nola hayen hartcian , ceren ez paititake berhez haren ginçotarçuneric.

21. IGANTIAN.

G. C Orpitz-saintia errecevitcen dianac , Iesus-Christen odol preciaçia ere hartcen dia ?

I. Bay : ceren haren corpitz arrapiztia bethi bici dena , odolareki baita.

G. Iesus-Christ nola dago ostian ?

I. Espiritia corpitçian dagoan beçala , oslo ostia gucian , baita haren eretce orotan : hartacoç Ostia hausten deñian , ezta batere hausten Iesus-Christ.

ten corpitça , bena bay oguare
uduriac.

G. Ostian içateco , Iesus Christ elkh
ten deya celutic , ala ordu berla
han ere dago?

I. Ezta hantic ialkiten , Celia eta Sa
cramentu faintian da behincoaz Gi
coaren ahalaz.

G. Noiz manatu içan da Sacramentu
haur?

I. Ostegun faintu gayan , Iesus Iana
erranic , eguicie haur ene orhitçar
tan ; eta ordu berian Apostolia
Apéz eguin çutian.

G. Cer behar da Sacramentu hon
merechituric hartceco?

I. Fedia , çahutarçuna , devorion
eta barour içan.

G. Cer sinhexi behar da ossoki Sac
mentu honez?

I. Naturaz gainti honan dela Iesu
Christ.

G. Iesus han goure corpitçeco begu
ikhous dirouia?

I. Ez goure corpitçian arima beno
boro , ceren nola espiritiaren an

han baitago , eztaico ikhous goure
arimaren beguiaz baicic , çoin bait
fedia.

3. IGANTIAN.

G. **C** Er çahutarçun galhateen de
ricu Sacramentu honez?

I. Bekhatu , guciz mortalic gabé iç
tia.

G. Cer devocione?

I. Verthute berheci çonban çarraiki
tia ; eta beguic beheraturic , corpit
ça çahuric , armaric batere gabé
houre erreçeu çraciçan , eta be
harra bada onsa cofessoric.

G. Nola batour?

I. Gaiherdiz gueroz deus in çezdan
gabé salbu eriac hileracoan.

G. Çoin adinetan , eta nola ikhassit
harcu behar da corpitç faintia?

I. Michilcoec hamakur outçetçan , eta
nescatilec hamabitan ; orhoçtiar eta
Catechima ikhassit , cofessorari ho
bekien uduri çayon beçala.

G. Erier eman behar çayeya corpi
saintia eta houra hetara laguntu ?

I. Bay hayen errekeitariec ordu hon
eman eraci behar derie, hen arima
eta corpitçaren hazcurre hobena
naz gueroz : eta hari ohorez jarril
ric , etia Gincuari gomendatu.

G. Meçan Ostia Saintiaren goratci
cer erran behar da ?

I. Adoratcen çutut umilki Jesus-Chri
ene Saluaçaliaren corpitz sacrati
Maria Virgina ganic forthia , eta
ruchian enegatic hil cirena ; arag
bicia , arima saintia , Gincorac
ossoa, eta ororen Salvamentia, ço
amorio handiaz othoy parca
oguenac.

G. Apeçac Calitça goratcian , cer
ran behar duçu ?

I. Adoratcen çutut umilki Jesus-Chri
ene Saluaçaliaren odol preciatia ;
bekhatu ororen chahateo issou
ukhuz içadaçu othoy ene arima ,
Salva neçaçu çoure hontarçunaz.

IGANTIAN.

A M A C A Z P I G A R R E N

C A P I T U L I A .

Meçaco Sacrificioaz.

Mat. 22. v. 19. Hebr. 5. vi 1. Act. 13. v. 25

G. Er eguiten duçu lehenic Jesus-
Christen Corpitçaz eta odo
laz ?

Meça saintian oherescatcen citçut
Ginco Aita berhiercoari ; hen me
rechiez ene bekhatien parcamentia
ren eta behar ororen ardiesteco.

G. Sacrificio honçaz cer enthelegat
cen duçu ?

Gincoaren handitarçunaz ; alharian
bere semiaz eguiten çayon ohereskia,
hari laquetenic çayona beçala.

Cergatic eguiten da sacrificio haur
Jesus-Christec curuchian berre
çaz eguin dianaren orthogartean
eta haren verthutiaren gouri eret
chekiteco.

G. Meçaco sacrificioan Jesusen illouren dia bere odola, beste ordur curchian beçala?

Rom. I. Ez: sacrificio haur odolstatu galdada?

G. Jesus, Christ hilcen deya sacrificio hontan?

I. Bay uduritan, bena ez eguiatan.

G. Nola hori?

I. Uduri delacoç, misterio hontan haren corpitz eta odol edireiten direnac Ostian, eta Calitçan bata beluganic berheci dirola.

G. Bena eguiatzki berheci direya?

I. Ezitake berhez guchiago, Jesus Christ hiletarie piztuz gueroç.

IGANTIAN.

G. Meçaco sacrificioan edireitian cen eguin behar da?

I. Ochiru Jesus Christen hilçinz, Calvarioan ikhousten bagunu beçala, eta haren minez honki goure bihotçac.

G. Eliçac Gincuari cer eskencen deri-

Meça saintian Jesusen corpitz eta odolareki?

I. Christi hon ororen othoitz eta gogo honac.

G. Cergatic?

I. Gincuari laket çaitçolacoç, bere Semiairen corpitz eta odolareki eskencen deritçogunian.

G. Nori eguiten da Sacrificioa?

I. Gincuari berari, haren guchiangoç eta honatçun ecinago bandien çagutçeo.

G. Cergatic Paradusian diren saintiez othitçarre eguiten da Meçan?

I. Gincuari eskerren emaitçeo harganic ukhen durien honetz; Eracousteçeo ere saintur, eguin direla hontan oherescatcen deriogun Jesus Christen merechiez, eta arcerariçan dakizcun Gincoa gana.

G. Cergatic Apeçac Meçan harteen da Jesus Christ ogularon eta mahaxanoaren bi udurien piaz bez aldiz bestec?

I. Biobeki Sacrificadore beçala eracousteçeo Jesus Christen arimatan eta

corpicecic; berhezta curuchian; ha
ren beraren corpitz eta odolaren har
ciaz; oguiten eta mahaxanoaren
udrien pian; çoinez paita eman Ape
eztirenere

26. IGANTIAN.

HAMACORTCI GARREN
CAPITULIA.

Oliaduraz.

1. Jac. 5. v. 14. Marc. 6. v. 13.

G. Er da Oliadura?
Sacramentu bat; çogñec em
ten bekhatu venialac parcatcen ba
tutu; houra azcartcen Deebriate
tentacionen goitceco, baita offaga
ria arremaiten, haren hobena bada.

G. Sacramentu honec herioa lehia em
citen dia?

I. Ez.

G. Oliatceco, uguruki behar deya, eta
azken haxian den?

Ez bortchaz, baicic, ecirik honsten
bada eztaitala itçour bere gaitcecic,
ahalic sarriena eta eçagurtia diano,
olia eraci behar da.

Oliatu gabe salva guitakia?

Bay: alabena heravez uzten bagunu,
oguen handi gūnūke.

G. Eritarçun baretan ihor olia daitia
berritan?

I. Ez behin sendotuz gueroz, arretitu-
ric hilcera giten ezpada.

27. IGANTIAN.

HEMERETCU GARREN
CAPITULIA.

Ordenaz.

1. Tim. 4. v. 14. 2. Tim. 2. v. 5. Hebr. 5. v. 4. 5.

G. Er da ordena?

I. Jaun Apezcupiac emaiten dian
sacramentu bat; çogñec Eliça gui-
coner bere eguinbide saintien, eta
sacrificio en eguitceco, baita odolaren

bestre Sacramentu saintien emaitea ahala baiterie.

G. Conbat Ordenu da?

I. C'azpi : Apeztaçuna, Diacretarçuna, Soudiacretarçuna, Acolita Exorcista, Iracourçale, eta borthalçaingoa.

G. Tonsura Ordenu bat deya?

I. Ez Ordenerara adelu bat baicie.

G. Har ditoya Tonsura, Ordenu Sacramentariac hartu gogo Ezrutianac?

I. Eztiro bekhatu eguin gabé.

HOGUEI GARREN

CAPITULUA.

Ezconciac.

Ephes. 5. v. 32.

G. C'Er da Ezconcia?

I. Sacramentu bat; çoinçaz Gineçac guitona eta emaitia algarçat haren baitutu maiteki eta bakez bi-

citceco

citceco; haur uheiteco eta hayen Gineçaren cerbutchian hazteco, eman nahî baderie.

G. Cer eguiten du Ezconcia Sacramentu?

I. Ezconcen Diren biez hitceez, edo çonhait beste agueri den cegnharez Jaun Erretoraren, edo haren lekhuçaren, eta Laur iakileren aitciman, algar senhar eta Emazte harrçen die la erraitiac.

G. Cer çor derio senharrac emaitari?

I. Maitetarçun; fidelitate; eta urgaztia.

G. Cer çor derio Emaztiac bere Senharrari?

I. Maitetarçun berhala; fidelitate; ohore, eta haren manu pian bicitcia.

G. Cergatic da Sacramentu Ezconcia?

I. Jesus Christen, eta Elicaren bartarçunaren cegnharia delacoz.

G. Nola adalatu behar da Ezconciac?

I. Bere ascaci, adiskide, eta guelhence hartçaz, çagutçe, emaitia, hitone Cridac eragunic, betarie Elicaco Javec solthacien ezpadie, onla ere Confessa, eta Corpitz saintia etteceviruric.

Orda

1667

Tu.

20a

an.

G. Cer adinetan ihor ezdone daite?

I. Mithilcoac hamalaur ourthiac behaz gueroz, eta nescatilac hamabethé ondoan.

G. Ihor ezcont daitia noreki nahi?

I. Ezfolthu ezpada; ez ere ascaci, aliatieki laur garren belhaguian dreno, Eliçaco Javen folthura gabé. Ez eta lehen edo bi garrenian bekhiac aliatu dutianac.

28. IGANTIAN.

HOGUEI ETA BAT GARREN CAPITULIA.

Gincoaren hamar manien Eothelega Eracitia.

Exodi 20. Math. 5. v. 19. Matxi 23. Luc. 11

G. **C**onbat dira Gincoaren maniac?

I. Hamar: 1. Ginco bakhoitz bat adarra &c.

G. Erradaçu ceri gogoatu dugun Gincoaren manu bat bederatan?

I. Jakin behar da manu batçieç erraiten derikiela, cer eguin behar dugun; eta bestec cer etçacun fori.

G. Conbat parte daduzen Gincoaren lehen Maniac?

I. Biga: lehenian Gineoac eçagut eraciten dericu, bera dela goure eguiaczo. Jauna, gue adoratu, cerbutcharu, eta Gincoatan, bestiac oro utciric, eduki behar duguna. Bi garren partian manateen gutu extaiguigula Idolatic, Nozpaico Paganoc, eta orano hayen goitiz çonbatitec beçala.

G. Nolaco ciren Idolac, eta cer sinhoite cien hetan?

I. Imagina elibat, erran nahi da Guison, eta Emazté bere artian valiozco ukhen çutienen uduriac, urhez cilharrez, çourez, harriz eta haniz besté gaicaz; çoin erhoki eta uxuruki Ginco edukiten eta adoracen haitçutien, eta çoguen ahoetaric miazço bantzen Decbriac. Adoracen

1. 95
Rom.
1. Cor.
10.
v. 20.
S. Aug.
1. de
liv.
1. 4. c. 8
Tertul.
App.
contra
gemes.
2. Genc.
Nico-
num
1. 1. c. 2
Cous.
Trid.
Sess.
25.
Dile.
Eph.
8.
1. Jan. 7

ere cien Ekhia, Arguicaguia, bella
Igar elibat; Laur Elementiac Suya
Airia, hora, eta Lurra. Orano be
rac aberteturie hanitz Abere cunt
ren uduriac adoracien gutien, Ege
ptaco Errosuman Apis Idi belçaren
uduria beçala.
G. Paradussuco saintien Imaginen Eli
çan Edukitia; eta hen aicinian bel
haricatcia othoiccen eguiteco, lehen
manu honen contré deya?
I. Ez segur: ceren Christico badakige
Imagina hoyec dihalez, çourez, edo
hanitz direla, eta hec berec eztiela
bere baithan verthuteric ez indarric
gouri honk eguiteco: bona nola saint
tu eguiazcoez orhit eraciten, el
iratçartcen baicutie, hayen honque
guinet iartakitera, hen uduriac oho
raccen dutigu, çoin ohore saintietan
baitaroagu.
G. Gineoac ezlianaz gueroz corpitico
Nola Trinitateco hirour persone
uduria eguin ditake?
I. Eztirogu Gineoaren icatia berartan
goute corpitico beguiez ikhous

bona bai hirour Personec gouri agu
ertecoc, hartu dutien moldiac eguia:
hala nola Aita Daniel Proferari agu
ertu baitçayon Guicõn çaharpat be
çala kaideran iarriric; Eracousteco
haren çuhurtearen eta bethierezco
icatiaren: Semia guicõn beçala, gui
çon eguin denaz gueroz. Eta Espi
ritu Saintia Ourço baten moldian,
hala Jesus Jaunaren batheyian agu
ertu celacoz; Edo suzco mibi eliba
ten udurian, hala Pentecostez Apo
stolietara gin celacoz. Berhala egui
ten dira Aingurien uduriac, aguertu
diren moldetan.

Math.
3. v. 16
Mart.
1. v. 10
Jo. 1.
v. 32.
Act.
v. 3.
Isai. 5.
Apos.
12.

IGANTIAN.

G. Er da Gineoaren adoracia?
I. Eçagutcia, hora de ororen
Creaçalia, eta guehiena, ossoki ere
haren manu pian biciteia.
G. Nola behar da Gineoa maithatu?
I. Hontarçun, ohore, bici guciac gal
cera utci, lehenago eçiz haren ma
niac haux.
G. Nor do: manu honen çontre?

Lutrip.

I. Milerio guehienac, Paterrig, Cio
 doazera Gincocaren maniae ezake
 gana; Goiz arraxer, Gincoc bel
 rico gubhoiscan eziana; ahal dire
 ric. Eligatic berheciac, superficial
 sac, azti; eta behagulliac.
G. Heretico eta Eligatic berheciac so
 la doatcahonen conre.

ren arrecia agueriz, edo egueuki, obo
 bellé orduz, harekin egueuki, hura 577.
 harturic; Eta gaitac beragaz ezai. 496.
 diana yedo, gincoc gaitacindar baten
 eguico harre gabé, harraz gain-
 tico gaiten eguiteratzen direnac
 Catótero izkiribau tonbueren, edo
 nola nahi.

JOANRTIAN.

B Elbehagulliac ter gortetria; eta
 nola hou eguiteratzen iben
 mataren conre á

I. Fedebat, Legubat, Eliga bat, et
 Eligaco guehien agueri den, ja
 rebat batic ezrelatic; gorn bitia. Err
 arretco Aita Sauntia; hoyet ukaturic
 kadirten eta Leguianen betan go
 nahi dien begala urgulciak eta
G. Superficios, yeta azucien nola se
 rearen hou eguiter die?
I. Gincoc eta haren Eligac, ordend
 eta usatu, dutien Gortemola, eta s
 retinidiac askiton suturen gabet
 hant ez indar y hila, arce, chiberea, Sa
 turchucza, Cegubharuzaza, (Faci
 ayela Debr, y hain guntian) y bost
 rez, gonbar beharrez, sagokhar
 ra honen berbes palutz, hainzen for
 docera, edo gura gaitac edo
 ra, gonbar haren bura Debe

G. Genre eta Espritu apal ebat, eta
 nec dioyentzi, arnegacen barié b
 eguizac; Gincoc, eta behagulliac
 rian hartu, dieo fedia eta yeta
 Ren leguita; Aita anta; eta Eliga
 garza guraic; Eta gureo haren
 die bete, jano eta burragia. De gura
 adortacen die, berburcharcen, eta
 haren berbegala, bera lagunenca
 yeta eguiter dante gaita atalar
 oro, gurez hantecan, aberecan, eta

Levit. lurreco frutietan : halatan mundua
20.20. gente gaitoenac dira Gingoaz
27. legue oroz erre merechi dianac.

Genf. G. Gingoaren lehen maniarri ogue
18.v.3 eguiten derieya, Paradussuco faintic
4.Reg. edd Aingurier othoitcen direnec
13.2. hourac eta hayen Errelikiac ohorat
21. cen dutienec ere ?

Job.4 I. Ez batere : ceren hourac ohorat
v.7.8. cen baitutugu , Gingoac maite eta
9.10. adiskide dutialacoz : Eta nola hor
Job.5 baita mundu hontaco gente pere
v.16. stiec batac bestia Gingoari gomen
1.1.Tess. da decen bere othoitcez , eta seg
3.11. ordian eztiela oguen eguiten Jesu
Tob.12 Jaunaren Carguari , çoin baita gu
v.12. cien gagneco goure Arartegoa
15. Agueri da , nola faintiec hobel
Math eçagutcen baitutie Celutic goun
18. galthoac eta beharrac,urgazten aha
v.10. gutiela eta arrerosten behar dutugu
Pf.90 na , bethi Iesusen merechiez.
v.11.

I G A N T I A N

HOGUEI ETA BI GARREN

CAPITULIA

Bi garren maniaz.

G. **B**I garren maniac cernahi du?

I. **B** Gingoaren icena iura eztecala
 &c.

G. Sori deya ein eguitia çonbaic or
 duz ?

I. Cin eguitia , nola baita Gingoaren *Josue*
 eçartia goure erranaren lekhuco , bay *7.21*
 dakit cina eguin behar dela ein bel
 tez , Medecina hartcen den becalaz
 eguitaten egarteco , dakigunaz onsa
 orhituric lehiatu gabé , bertu ez
 emendatu gabé , ez ere jhori gaiaki
 ric eguieco.

G. Cee çin auher Gingoaren jurat
 cia

I. Cuceo , behar , eta arraço gabé
 juratcia.

G. Bekhatu handi deya, cin gueçur
rian eguitia?

I. Bay hori da, Gingoaren, gueçur
eguin nahia, hartacoz eztaite parca
penitencia handireki baicic, Eliçaco
jaué guchienez ere.

G. Gingoaren arnegatcia, hari lotcia
burutic, odoletic, passionetic edo
bestelá, bekhatu handiac direya?

I. Bay hala ari dira Deebriac Ifernian.

G. Nor besteric doatça manu honen
contré?

I. Gingoari edo genter cinez hitz em
nac edukiter eztutienac, baita vot
saintiac hausten dutienac.

G. Cin, arnegu, borhau gaiztoen uz
teco, cer eguin behar da?

I. Goiz oroz gogo har, ezkiela gu
hiago hetara erroriren, 2. çonbat
penitencia igaranez guihauri eman
3. Egar goure erranac hita hoyez
hori hala duçu edo hori eztaçu hala
5. Coßessa ardura, 6. Ihés eguin
iokice eta Teherner.

22. IGANTIAN.

HOGUEIETA HIROUR GARREN

CAPITULIA

Hirour garren maniaz.

G. **H**irour garren maniac cer nah
du?

I. Igantiac beguira itçac &c.

G. Cergatic Gingoac manatu du Igan
tia?

I. Egun hontan Jesus goure launa hit
letarie piztu celacoz.

G. Cer eguin behar da Igantien onsa
beguiratçeco?

I. Ençun Meça saintia, 2. ez lanic
eguin, 3. ez hourac igaren Corpitça
ren alaguerancetan edo ian edane
tan, guciz tehernetan, iocü edo dan
çan.

G. Ezteya fori ordian lanic batere
eguitia behinere?

I. Ez hourac Gingoac deveatcen du

ru lehia eta behar handian baicit
Elicaco laver ordian folthura galu
turic.

G. Cer eguin behar da egun hartan?

I. Goficab abalar; Parropia; Meça ofte
devotki ençun, othoitcer onsa beha
eta iarraiki predikier edo Catechisma
riç. Egierdi ondoan ençun ver
perac nore bere Parropian, alkhan
onfreguiren eracasteco. 3. Eguin
ren, gagnela eçar abra honetan
Vxartiao corpitçaren eta espirituale
desakirtten. fori diren gaicetan.

33. I G A N T I A N A

H O G U E I E T A L A U R G A R R E N

C A P I T U L O

Laur garren maniaz.

G. I. Laur garren maniac cer nab

du?

I. Aitz ama ohora itxac &c.

G. Gingoac cer manarçou darie haur
rer?

Iaur gaica, Aita amac maitha, oho
ra, linhez eta urgatz ditcen.

G. Haurrec behar dutieya linhexi bere
aita amac gaicorotan?

I. Bay, ezpadira Gingoaren, eta eguit
bidiaren contré hayen maniac.

G. Nola urgatci behar dira?

I. Corpitçez eri, edo beharetan badi
ra, ahalac heltu behar, çayç; era ari
man bere penhez consolatuç, hilce
racoan etc hayer sacramentiac eman
eraci.

G. Hil ondoan cer çor çayç Aita
amér?

I. Hayen azken ordegniac valia eraci
eta hentaco Gingoac othoi eraci.

G. Aita améz cer orano enthelegarç
co da?

I. Halaber ohoratu eta obeditu behar
dutugula gu beno çaharragoac, Elica
guionac, Cargutan direnac obo
hain Espiritualecoac, nola tempore
lecoac.

G. Cerbutcharier cer çor derie bere
burçagüça.

I. Maiteracün, ohore, obediçtia,

eta fidelitatis.

G. Manu haur onsa beguiraturen du nec, Cer sari dukeye?

I. Gingoac mundu hontan, eta beste benedicaturen duru.

G. Aita amec eztereya cerbait ordan bere haurer çor?

I. Bay haci behar dutie; escola eragaztigatu, eta hayer onsa bicitea bere eguite honez eracaxi.

34. IGANTIAN.

HOGUEI ETA BOST GARREN

CAPITULIA.

Bost garren maniaz.

G. Bost garren maniac cer nahi du?

I. Guizon erhaile ez çala &c.

G. Gingoac manu honçaz ezta devetacen corpiçaren estaitia baicic?

I. Honez ere devetacen du herintea espirituala, çoin eguiten baita bel

hariala besteren aholcacciaz.

Nola hausten da manu haur?

1. Gingoaz eriturie bere barian erhaitiaz, edo bere biciaten laburçiaz çonbait gaizki eguitez.

2. Berartçaz, edo bestez lagunaren popatçiaz edo hari gaizki eguitiaz.

3. Alkhar hasio ukheitiaz, bilhacaz, edo guducaz.

4. Bere exayeki baketu nahi gaiziaz.

G. Nola beguira daité manu haur?

Onsa nahi, eta eguin gucier, baita çoure exayer, Gingoari hala laker çayolacoz.

G. Çoure exayer arras parçatu behar derieguia; Eliçatia aski hayer gaizlarie ez eguin nahia?

Cinez parçatu behar deriegn, Gingoac guibauri parca diçagun, guhiago ete honki eguin behar deriegn, hayeki minçatu, saluzatu, eta hayer begui honez so eguin.

G. Norc behar du exayeren çodoc ebili bakereçoz?

I. Gaizki eguin diala, bere baithan
rogarren dianac.

IGANTIAN.

HOGUETETA SEY GARREN

CAPITULIA.

Sey garren maniaz.

G. Sey garren maniac cer nahi du?

I. Luxurios ez icala &c.

G. Manu honec cer deveratcen dutu?

I. Berartan edo bestetan goga, hiez, &
eguite likhitz guciac.

G. Gogo likhitçac bekhatu mortal da
reya?

I. Bay bere nahiz hetan ibor laket
nian.

G. Besteri gogo theyureki logun
gaizki deya?

I. Bay mortal da, eta hori asi da gor
re bethicoz gal eraciteco.

G. Chatur eziren khautoren erraitu
eta iracourcia gaizki deya?

I. Bay hori da Gincoari oguen egui-
teco bide aguerian iartia.

G. Araguizco bekhatia handi deya?

I. Bay: eci nola balkira Jesus Christ
goure Jaunaren partia; baita ere
goure corpitçac Espiteu saintiaren
onci biciac, hoyec theyurcen dutu-
gu; eta ardurenic Gincoac bekhatu
maradicatu haur gartzigatcen du be-
re açote garratcenéz.

G. Honi ihés eguiteco, cer eguin be-
har da?

I. Utcí honen eretce pitz gartiac, eta
emazten lagungoa; Nore bere begui-
ac apal eduki, hara hona ohiltu gabé;
Ez iagoitic beha elhe theyuredo so-
bera navassier; Iraiz bethi honquite
ahalque gabiac; Eta ez egon auher
behinere.

G. Bekhatu hontara erori dirence, cer
eguin behar die, honen chahatceco?

I. Ardura cofessatu ber Cofessor iakin-
tu, çuhur, eta perestu bati; Ama Vir-
ginaren ukhen devocione berheci
bat Eta çunen eguin lehenic Gincoa-
ren iusticia; guero bekhateo lagu-

nari, merechi badu, gucia Cofessorac manaturen dian becala.

G. Nescatila Virginia, edo alhar gu chahu bat guionac araguzco beka hatiala; eragotei badu, ez concebititzen pian; Ezcontu ezpada lehenago, edo Gingoareki votoz esteztu; Sortzepenez, edo icatez bardin edo arayaco badira biac, Esposatubehar dia, ohozia evaxi derionaz guestoz?

Exodi **I.** Bay Gingoac, eta legue guciec nahidie hora espousa deçan, baita oraino berac smazia dota deçan, Aitakhechiac haurukhatcen baderio bere alhabari.

G. Guionac hitz eman ezpaderio espoufaturen diala; solthu ezpada, edo icatez bardin, cer çor derio?

I. Ordian demiazen pakhu, dote dotibat eman behar dorio guion perostien erraniala, eta haurtic badie hourac haci.

G. Sey garren manu honen beguiratceco, cer eguin behar da?

I. Nor bere elietan, corpiçaren eguin

teran, artopteran, eta iah edanetan doyaz bier, çuhur, eta gutiz igaran.

36. IGANTIA N.

HOGUEI ETA CAZPI GARREN

CAPITULO I. A.

Cazpi garren maniaz.

G. Cazpi garren maniac cer nahidudu?

I. Beste en hona evax ezteçula &c.

G. Sori deya haurrer bere Aita amec evastia;

I. Ez hori bekhatu handi da, guciz guzki iraitceco, ioarceco, eta behar ez tirenetaco ichilie hartcen baderie.

G. Guizki hartia buhurtu behar deya?

I. Bay zuher da hartiaz ebessatcia, gaica ergana ossoki, edo eskiera, ezpada, haren valiba buhartcen ezpada.

G. Evaxi ihore buhurtu ezpadiro, cer eguin behar du?

I. Haren utçultçeco ahal deçaniam gutiena gogo hartu behar du, edo hara helçeco bildu çerbait eguncal.

G. Norri buhurtu behar da?

I. Evax çayonari eçagutu bada, edo haren agueri diren çucen duner, bestela gtiçaren burçaguiarentaco eman amoinaran, edo harentaco.

G. Gincuari othoitz eraguiteco.

G. Noiz buhurtu behar da?

I. Ahalic sarriena, ahalaz ere cofessam beno lehen.

G. Norc hausten die manu haur?

I. 1. Besteren hona çucen gabé, eta harc nahi gabé hartcen dieneç.

2. Berhala hora gordatcen, edo bortchatcen dieneç.

3. Edirena buhurtu eztienez; Eliçatic, edo merkhaturic erran eraciten eztieneç, haren burçaguiaren aguer eraciteco.

4. Lukhuratieç.

5. Içari chipieguiz, gaitoa honaren, edo kharioeguri garçac falçen dutieneç, eta githun falçu eguieç.

G. Bekhatu hontara ez erorteco, çer eguin behar da?

1. Gincoc eman dericunareki igaran.

2. Bestiac guihaur begain onsa ikthouffi nahu.

3. Gogoa eman, ohoinkeria oroz contu herri bat eman behar dela, eta eztaçiala ihor ioan Paradusialat besteren honateki.

7. IGANTIAN.

HOQUEI ETA GORTCI

GARREN CAPITULIA.

Cortci garren maniaz.

G. Cortci garren maniac çer nahi du?

Iakile falsu eziçala &c.

Ezteya iagoitic fori gueçur erraitia?

Ez behinere, ez era guison batibiciren beguratceco, edo mundu guciarren iravazteco.

G. Gueçurtez edo gaizki minçatzen befteri damu eguin derionaz; ibeçucen eguin behar derioa?

I. Bay honetan, nola ohorian.

G. Gaizki beſtez minçatcia bekhi handi bat deya?

I. Bay evaſtia beno gaitdago da, ohoria dihariã beno haboro delatõz, gaitçago haren buhurtia.

G. Cer da gaizki mainçatcia?

I. Gente baten ohoriaren contrẽ ce baiten erraitia, haren gaizki eçateco.

G. Gaizki errailer behatcian laketiaç Gincõari oguen eguiten derioa?

I. Bay Gerac erraitiaz beçala.

G. Gaizki erranez gal eraci deroheriaz çucen eguin behar deya?

I. Bay hoyez cofeſſaturic ere, beſte ihor eztaite ſalva.

G. Nola buhurtu behar çayo nori be ohoria?

I. Chriſti lagunaren contrẽ gaizki erananac ukhatuz, eta hartçaz ihoric daitkitçan hontarçun hon ororen iluz.

G. Norbaitetz gaizki erraiten ençutian, cer eguin behar da?

I. Ahalez ichil eraci gaizki errailia; edo chotilki elhia utçul beſtetara; edo ſo batez eçagut eraci houra gaitz çayola.

G. Nola ihor beguira daitz gueçurtiçatetic, eta eguia eztenaren erraitetic?

G. Gogo hartuz hourac Deebriaren bekhatiaç beçalaco direla, çoin Gincõac bethiz gueroz hugu, eta bortizki gaitigatu baituru.

G. Eta gaizki erraitetic?

G. Goure lagunaren maitez, eta peretçhu handi baten harentaco ukheittiaz; haren eguite proren alde hopiala hartciaz, edo eſtaliz ſakecia.

BIGARREN OURTHIAREN
LEHEN I GANTIAN.

HOGUEIETA BEDERATCU
GARREN CAPITULIA.

Bederatçu eta hamar garren
maniez.

G. Bederatçu eta hamar garren ma
niet cer nahi die?

L. Araguizco obra onhex ezteçala, ez
concez baicic Besteren honie nah
eztiala, edukiteco gaiztoki.

G. Gincoren maniac ezireya hausten
eguitez, eta erraitiez baicic.

L. Hausten ere dira gogoaz, eta na
hiaz.

G. Gogo gaistoa oro bekhatu direya?

L. Ez: goure nahiz ezpadia.

G. Com bideiscaz ihor eforten da go
gotie bekhatiala?

L. Hirourez: gogo arhinetie edo aho
cutie,

cutie, laketeetic, eta boronthariaren
han çartetic.

G. Cer da aholkia?

L. Gaitçaren ikhouste arhina edo ai
parcia, bekhatiala goure deitoco.

G. Cer da laketeia?

L. Aipatu çaicun gaitçaren, egulteco gi
ten çaicun nahi cuntia.

G. Cer da boronthariaren gaitçan çar
tia?

L. Hori da, boronthariaren onhexiric
bere olez hartzen baitu, eta bete na
hiz laketeen aipatu edo eskentu çai
yon gaitça gaistoa.

G. Gogo gaitçaren laketeian, çoin bek
hatu ihore eguiten dugu?

L. Gaizkiac berac egultan eguiten
balutu beçalaçoaç.

G. Cofessatçian aski deya erraitia,
gogo gaistoa ukhen dutiala?

L. Ez: orano ean behar da, çonbat
eta nolac çan diren gogo deya çirenez,
era noreki; hugunkeria,
ichokeria, mendecu, edo ohoinke
ritzo çirenez, eta çonbatetan &c.

G. Nola ihor beguira daite gogo gaitoeratic?

I. Orhituz Gincóaren aincinian guite la, çogñec ikhousten baitutu gome bihotcen barniac; biciki iratçarriric egon goure sendimentien gagnet onsa beguira beguiac: eta beharriac ez auher egon, bena çonbait honqu eguin.

G. Nola goith ditçakegu besteren honaren atçaman nahiaren, eta haren hastio ukheitiaren gogoac?

I. Goure lagunac, guc beçanbat hon tarçun dian, alagueraki nahiz, Gincóari hala laket çayolacoz.

2. IGANTIAN.

HOGUEI ETA HAMAR GARREN

CAPITULO I. A.

Eliçaco maniez eta Erromukiaz.

Marth. 18. v. 17.

G. **C**onbat dira Eliçaco Maniez eta Erromukiaz: i. Igantez Meçan

çun eçac, eta Besta manatiez deçavorki.

G. Norc hausten du manu haur?

I. Meça ossoki ençuten eztiñac; Aita amec, Burçagui burçaguisoc bere haur eta cerbutcharic ahalaz erantçuten eztiñec.

G. Meçan algarreki elheñaric bek hatu eguiten dieya?

I. Bay handiki, eci Gincóa desohoracen die, eta ez Meça saintia behar beçala ençuten.

G. Eliçatic hurrenché direñec, meça errecin ençuten dieñian Ercheçain egon beharrez, cer eguin behar die?

I. Bere artian aldizca hontara gin; Eta Erchen, aldirietan, edo bortian abel errecin diratianian, Igantec eta Bester

Parropia Meça gutieñaco Erraiten den orduchiari, Gincóa othoitu bel

haric orreñac edo Condenac eskian, eta Jesus Christ Jaunac barbede

raren eguiten den sacrificio gogoz laguntu, haren merechiez, Gincóareta baketceco. Halaber eguerdi

ondo berri bezperen orduchiari

berritu othoitciac, ginen diren eg
netan Gincoren hobeki cerbutcha
ceco

G. Aski deya bethi Igantez, edo
dizco Meça apal baten ençutia

I. Ez: batbederac, eriz edo ecinez
rancen ezpada, Parropia Meça
çun behardu hirour Igantecaric
tez, Escumucuren penan.

3. IGANTIAN.

G. E Rraçu bi garren Eliçaco ma
nia?

I. Hire bekhatiac oro cofessa itçac our
thian behin gutienas

G. Norc hauften du mortalki man
Haur?

I. Ourthian behin Bazcocari berante
na Jaun Erretorari, edo haren lekhu
coer, edo hari permissione galtha
turic, besté Cofessor bati cofessatu
eztationac, eta hori escumucure
penan.

G. Aski deya ourthia behin cofessatu

Ord.
de 1.
l'Ass-
Gena
du
Cler.
France
anno

Bay Eliçaco maniaren beguirar
ceco; orotraterre ihor errori baliz
bekhatu mortallala, laster cofessatu

1645
ars. 5.
anno
1655
ars. 5.

1655
ars. 5.
behar luke, Corpitz saintiaren onfa
hartceco: behala erf denian, edo
besté hil beldurretan: Besta handiez
orano hon da cofessatçia, bere con
cenciaren chahu edukiteco.

G. Erraçu Eliçaco hirour garren ma
nia?

I. Ore Creaçalia errecevi eçac beran
tena Bazcoz umilki.

G. Norc hauften du manu haur?

I. Bazcocari norc bere Parropian, edo
Jaun Erretoraren nahiareki bestetan
Corpitz saintia ahal dirolaric erre
cevitcen eztianac, eta hori Escumu
curen penan.

4. IGANTIAN.

G. E Rraçu Eliçaco laur garren ma
nia?

I. Eliçac manatu Bestac beguira itçac
leyalki.

G. Norc hauften du manu haur?

I. Bestez languiten ari, denac, machian Gincoa hetan, onsa cerbercharu, ikhassi saintien verthutiac, iarraikiteco; othoitu, officio saintiara ioan, eta beste obra honetan coren Igantez beçala, utcirie ioco gstoac, tehernac, eta dança.

G. Erraçu bost garren mania?

I. Laur temporac, Vigiliac, eta Goroçuma barour itçac ofski.

G. Norc hauften du manu haur motalki?

I. Hoguei eta bat ourthe ardiexiz gueroz, Goroçuma oro Igantiac salbu ourtheco laur temporen astizken ostirale, eta neskenegunac, eta elicit manatu beste egunac barourtcen tutianac, ahal ditçakialaric; eta heric oro goure bekhatiez penitendeguiteco; Jesus Jaunac berrogue egunez eguin dian barouraren oharateco; Gincoac benedica ditçan ourtheco laur safoac, eta elicitari Aperestiac plazer ditçan eman.

G. Norc ezin bekhatu eguiten barour

hoyec ez eguina gatic?

Hiroutoguey ourthe dieneç, Emazte içorrec, unhudec, Eriec, prauvé apairu baten aski hazcurre eztieneç, eta indarçaz lan borthitçeran biçidenac.

G. Nola behar da barourtu?

Eguerdi artio ezdeus ian ez edan, eta arraxen igaran gutireki.

IGANTIAN.

G. Erraçu Eliçaco sey garren mania?

Ostiralian ez neskeneguanian ezteçala ian araguiric.

G. Norc hauften du manu haur, eta cergatic da?

Eri ezpadira, bi egun hoyetan aragui ialec, Eguberri Besta hetan helcen ezpada; Eta ordian araguiric eztugu iaren, Jesus-Crist goure Jaunaren balciaren eta chortziaren ohoretan.

G. Erraçu çazpi garren mania?

I. Tempora devertatiez eztagujala
teyic, eta Detchema Primiciac pa
itçac chuchenki.

G. Noiz dira devertu Eztayac?

I. Adventu lehen Igantetic, Apari
çoin baita hirour Erreguen Besta
Eta Hausteric Bazco çaharra igan
artio. Alabena orduhetan sortu
Epoufateia lagun gutireki, be
temporez beçala; bena orduco
vetia da, Apeçac Meça urhentia
emaiten dian benedicione solem
la, baita Ezteyetan eguiten dir
herox, sonu, dança, alaguerancia
sobera ian edatiac, çoin ezpailit
onfa, Eliça saintac ordu hetan gon
bekhatiez penitencia eraguin na
dericulacoz.

6. IGANTIAN.

G. **N** Ore ezutu pacatzen chuchen
ki Detchema Primiciac?

I. Hourac evastén, hertzen, bortob
cen, eta gaitoenetic eguiten duf

no, Gincocac eta lague guciec Eli
çaco Artçagner, edo hen lekhucoer
eman denitcon haz curre eragucenac
dirletaric.

G. Sori deya Detchema Primiciac e
guin beno lehen, frutietaric langui
len pacatcia, eta aciaren çorbait, berç
hentia.

Ez legue guciec nahi die, Gincocari
eta haren lekhucoer. çinet hoyec
borogu orotaric çahu eta offo eman
dakitcon; guro Non beretic çorç
rac paca ditçan.

G. Eliçac manu hoyec ord eguin aha
derizkia?

Bay duda gabé; cetera Gincocac A
marçaco haur eman baitenicus. Eta or
denatu Eliça sinhexiron eztiara ma
radicatu dela, eta igaran dadin Pa
gano eta escumucatu baten: ororen
burian ere Eliçaco manicc Gincoc
renen hobeki beguiratcera hel era
citen haicutic.

G. Aiki deya Gincocaren eta Eliçaco
manien iakitia?

Eze beguiratu gre behar dia onfa.

Phil. 4 v. 13.

G. Guihauren indarrez beguin ditia guia ?

I. Ez Gincoren gracia gabe, çoin be hi adelaturic baitago, gouri hat emaitécó, galthatcen baderioguh hat beçala.

G. Cer sari hitz eman du Gincoc baren manu saintu ororen beguirate ler ?

I. Paradussia, non bethicoz dohat baitirate.

G. Hourac hauxe durukienee cer garrigu dukeye ?

I. Bicitce hontan gaizki dirate, e Inferniala eroriren, non Gincoc gauric, Deebrieki bethi erreren baitira: hari ihés eguiteco, guitian oroz onsa bici.

7. IGANTIAN.

Math. 16. v. 19.

G. CER da Escumukiad: I. Sentencia bat, çoinçaz Eliçaco Jugéc, eta leguéc, garrigaton baitutic bekhatu guisa elipaten egu-

liac; hayen manien hauxliac, eta eguia ukhatcen dienac, aithortu behar lukeyenian, Nori bere hon edo ohoriaren beguiratceco, edo galdudianian buhur eraciteco.

G. Escumukiac cer gaitz, eretcheki. ten derio Christiari ?

I. Gincoren haurretatic berhezta, eta Eliçaco hon espiritualen galcia.

G. Cergatic dioçu Escumukia dela berhezte bat ?

I. Ceren escumueatia berheci baita Eliçaco honen parta letarçunetic, meçbro hirotia corpitcetic beçala.

G. Escumucatic cer hon galcen die ?

I. 1. Eliçan sartcia, 2. Meça saintiaren ençutia, 3. Sacramentien hartcia, 4. 5. 6. 3. parte ukheitia Eliçaco othoitretan, Ostirale saintian Salbu, 5. Saintien merechietan, 6. Indulgencietan, 7. bere Aita espiritualen guidamentietan, 8. Lur saintian ehorzta, 9. Escumueatia Eliçatic icentatu bada, deueti da hari minçatcia, hareki iate eta edatia, egontia eta gagnetaco uo vastariac, Escumucuren penan, 10.

harten hil baditè, hayen animac. De
ebriari utci dien, bethicoz Ifemac
errateco.

G. Escumucaria paracamentiarèn
heiteco, cer eguin behar du?

I. 1. Escumucaria eraci dian bekhatu
dolu hartu, 2. hartgaz çuen eguin
edo eman bertinè honbat, 3. hit
eman ez trela aitchera ber bekhatu
eroriren, 4. ukhen paracamentia
ladian Apeça ganic, har ez euki har
emanen derion penitencia, eta ber
eguin.

8. IGANTIAN.

HOGUEI ETA HAMECA GARREN
CAPITULIA.

Parropia Meçaz, Hour eta oguin
benedicatiez, oharekiaz
eta Inchenfarciaz.

G. C. Ergatic eliaç manatu du escu
mucuren penan, hitour Igantia

eric batez, Parropia meçaren ençu-
tia; Eta houra, bestè meça batecien
erraiten direnac berç hobe deya?

I. Bay: ceren ardiec bere artçagona eça-
guru behar baitie, otoc algatiki
hartan Gincuari Jesus Jaunaz ber sa-
crificioa eta othoitciac eguin, eguin
Pronoa, çoin ditarian asteco Bestac,
barourac, escumukiac, ezconcen
cridac, gagnetaco ere ikhaffi behar
direnac çoin hontarçun expaitira oro
edireiten bestè Mecetan, hartacoz
Meça guehiena hobe da.

G. Cergatic Christiatic Apostoliez gue-
roz, hour benedicatiareki, egnhat-
cen dira othoitcen hazarran, eta eli-
çala sar elkhiteran?

I. Ceren Gincoa maite badugu hour be-
nedicatiaren verthutiaz bekhatu ve-
nialac parcatcen baiterizcu, eta hart-
gaz ohilcen baitugu espiritu gailloa,
goure othoitcetari nahas erkitçan, eta
charmeriac hausten baitun.

G. Cergatic Apeçac egoizten du hour
benedicatia populari, Parropia Me-

Conc.

Frid.

Self.

24.6.4

Ord.

de.

l'Ass.

Gen.

du

Clergé

de Fr.

anno

1645.

art. 3.

G.

1654.

art. 6.

11.

18.

Papa.

Alex.

Ep. ad

Ortod.

Num.

19.

Capit.
ce
Chart.
lib. 9.
art.
220.

çaren hazarrian eguiten dian Pro-
cessionian ?
I. Haren othit eraciteco batheyu sain-
tian batbederac errecevitutu dian gra-
ciaz; eta eracousteco, munduco egui-
tecoac iraicitic, concencia çahu ba-
ukhen behar diala, meçaco Sacrif-
ciotic goço hartceco.

9. I G A N T I A N.

Pape
Pie I.
anno
158.
Cinc.
Lauda
can. 14.

G. **O** Gui benedicatia teren da?
I. **O**gui benedicatia da Sacramen-
tu saintiaren Uduri bar, çoguen eman-
ten Eliçan hassi baitciren, lehen Chri-
stiac guiveltu cirenian Corpitz sain-
tiaren egun oroz errecevitcetic, çon-
hartcen baitcien, battarçun saintu
baretan bicitceco: bena hayec guero
hazcurre saintu hora Utciric; eta
nola ezpaitcien guehiago Besta han-
diez baitcic errecevitcen. Eliçac ha-
yen bake homian eta mitez edula
nahiz, ogui benedicatia Sacramen-
tu saintiaren lekhotan çari du, Iga-

te oroz eman çadin Christi orori.

G. Nola eta cergatic houta ian behar da?

Devotki, eta nahasi gabé besté ia-
tecoeki; eta nola baita hour benedi-
catia beçala santificatu Gincvaren
hitçaz eta othoitçiaz; badu verchu-
tia goure beguiratceco hanitz gait-
çetarie, eta Espiritu gaitsoen Encon-
trietarie: hartacoç lehenic oheres-
catcen eta benedicatcen da alcharian,
Epistolaren althian.

G. Cergatic eliçaren hazarriaz gueroç
gente perestiec eman dutie: oheres-
kiac?

I. Ceren Gincvaco devetatu baitcerion
Moyfari eladin aguer eskiaç: houxiç
haren aitcinala, Christiec Iganté eta
Besta handiez, Parropia Meçan ohe-
rescatcen çutien ogui; mahaxano
eta gagnetacoac, herriçal norc bere-
anço.

G. Cergatic hori?

I. Gincvaci aithortceco, harganjic du-
tugula hon guciac, eta hen burçagu
eçagutceco, 2. Haren othoitceco,
goure Ukhenac benedicac eta emen-

Exodi
14.

v. 20.
Daco

3.
Pars.
omnis
Christ.
de cõf.
dis.

1. 2.
Capit.
de
Chart.
46.

art.
167.
Orda.
de
Btois
art. 52.

da ditçagun, 3. Jesus Jaumaren sacrificioareki bateran errecevi ditçagun, 4. Religionezco obra bateguitekco, 5. Goure arimen Artçagnen hobeki haztera helceco, soberrac ere beharrer eman ditcen, 6. goure içate guciatz Gingoaren handitarçunari Omagè eguiten deriogu. 7. azkenecoz goure ohereskiez oheratceco saintien bere Bestetan, amorecatic Jesusen indarratz Gingoagnic ardiex ditçaguien behar dutugua graciac.

G. Cergatic Eliçan Ginoa inchenfatceda, Jesus Jauna Erreguec Aparicioz khugnan becala.

Apoc.
8. Pfc.
140.
L. Haren khia gora doan beçala, goure othoicciac Ainguriez lagunturic, Ginoa igana igan behar diala eracoustceco, Eta hari goure misterioen artian, çor deriogun ohoriaren emaitceco, onhesten dian Urrin hopezco Sacrificio batez beçala.

G. Cergatic orano inchenfatceda dia Eliçaguiçmae, eta Populia?

Kabr.
miss.

I. Cegnharaceco, Christian bicicciac saintu.

saintu, eta verthuten urrin honèz bethe içan behar diala.

10. IGANTIAN.

HOGUEI ETA HAMABI GARREN CAPITULIA.

Conderen devocioniaz.

G. N Ola erraiten dutuçu conderac?

L. Gingoaren aitecinian belharicaturic, cegnhatcen nuçu, eta erraiten diçut, O Jesus-Christ goure Jauna adoratcen çutut, ceren mundia arçerossi baituçu çoure Curutchiaz.

G. Guero cer dioçu?

L. Curutchiari pot eguinic, hartan Credoac, edo sinhesten dut, latiz, edo uscaraz erraiten diçut, guero Bihi larrietan Paterra, edo Goure Aita; eta chehetan Ave Maria, edo Saluçaycen çutut, latiz edo uscaraz.

Q

- G. Cergatic erraiten dutuçu conderac?
- I. Eraçagutceco Ama Virginari haren tiar niçala, eta hartçaz Gıncao ganic behar dutudan graciën ardielateco.
- G. Cer ouste duçu dela Ama Virginia?
- I. Creatura dohaxu bat; merechi harenix diana, graciáz eta verthutez beharhia, eta Jesus Christen ama.
- G. Ceri gogatu behar duçu erraitia Aye?
- I. Andere honari gin çayon meciari Gabriel Ainguriac berria ekharrice rionian, Gínco semiaren ama içanen ccla, çoin berriac eguin baitu gouaz salvementiaren hazarria.
- G. Ceri gogoatu behar da, erraitia Sancta Maria?
- I. Hilciari, eta guciz ordian behar da kegun Gíncoaren graciari, çoin Ama Virginac bere othoitcez ardiex bat tirogu.
- G. Hon deya hanbat *Ave Maria*, erraitia?
- I. Bay hayen erraitia, gogoa eçarten

- badugu Jesus-Christen çonbait misteriotan; hala nola haren guiçon eguite, sortce, hilce eta pitcian, Edo Virginia saintaren misterio dokaxu, alaguera, Edo penazco çonbaitetan: Jesus, eta Maria aipatcian, ere salutatubekar dutugu.
- G. Sinhestco deya, honen beste *Pater*, eta *Ave Maria* erraitiac verthute berkeci bat diala?
- I. Ez hori supersticione bat liçate.
- G. Virginia Saintari cergatic Conderen devocionia hain laket çayo,
- I. Ceren ardura *Pater* eta *Ave Maria* erraiten baitugu, çoin baitçaitço othoitce laketenac; eta ceren haren hirouroguey eta hirour ourthetaco adina ohoratcen baitugu, conderetan diren hirouroguey eta hirour *Ave Mariéz*.
- G. Nori hon eguin diro conderen erraitiac.
- I. Orori, goure Religionian beharrene eta gogaxien diren gaiçac darduzcanaz çueroz orotan gainti hondara itacaitcen eçtakiënen.

II. IGANTIAN.

HOGUEI ETA HAMIROU
GARREN. CAPITULIA.

Gincoari othoitu beharraz.

G. **A** Ski deya fedezco misterio eta eguién sinbestia, Christi hon eta salvatu içareco?

I. Ez: obra lionac orano eguin behar dira, eta egunac perestuki igaran.

G. Temporaren onsa igareiteco, ce eguin behar du Christi ac?

I. Behinere houxic gabé goiz arraxés Gincoa othoitu, hari norc bere lan eskentu, eta guciac eguin hari lake içateco, eta haren gloria handiaren diren.

G. Hanbat behar duguia goiz arraxeroz Gincoa othoitu?

I. Bay salvatu nahi baguira, eta Gincoaren benediccioniac gin daquicun.

G. Nola behar da Gincoa othoitu?

I. Hour benedicatiarcki ahalaz cegnaturic, belhagnez belharico curutché, edo Jesus Jaunaren, edo Andre Dana Mariaren Imagina baten aitcinian.

G. Ezteya aski Gincoaren othoitcia ohian, çuti edo veztitcian?

I. Etçayo hala emaiten Gincoari çor deriogun ohoria.

G. Cergatic beraz bi belhagnez belharico?

I. Ceren Gincoari minço baikira, eta Jesus ec bere Aita belharico othoitutu baitu, gouri eracousteço, bethala eguin behar dugula.

. Belharico iartiaz norbaitec erri eguin baliçacu, utci behar deya hala othoitcia?

Ez: çeren Jesus goure Jaunac erran baitu, Norc ere ahalke baituke haren ohoratçera genten aitcinian, hanc ere ahalke dukiala hayen bere Aitaren aitcinian bere hautretan çagutçera.

G. Eguiteco behaturic bagunu, goi-

çan Gincoaren othoiciari hots
eguin ahal guiniroa?

I. Ez : goure eguitecoric handiena de
lacoç goure arimaren salvatcia.

G. Eguneco lanéz akhitu baguina
Gincoa othoitu gabé etçan ahal ga
takia?

I. Ez : hanbat pena goure corpitçaco
harturic , cerbait , goure arimaren
salvatceco eguin deçagun , nahic
arroçoac.

G. Christi guciac goiz arrax Ginca
othoitu behar dieya?

I. Bay Aita améc hautrec beçala ; bur
çagui burçaguiffec , mithil nescatoec
prauvé , aberax , handi , chipi oroç

G. Bekhatu handi deya , hileberén
ourthén igaraitia , çonbait ari dire
beçala , Gincoa othoitu gabe?

I. Bay halacoec eracousten die Gin
coa mesperetchatcen diela , eta
tiela haren achola , salvaru içateco.

G. Gincoa goiz arrax oroz othoitec
diener , cer frutu eta benedicçione
Celutic helcen çaitce?

I. Houra dukeye bide bat Gincoaren

gracian fraiteco , bekhatiala ez eror
teco , edo ez hartan baratceco , bena
bay hartatic laster elkiteco , hilcia
ren beldur ez içateco , eta bethi ade
laturic egoiteco , Gincoaren jujamen
tiala aguertceco.

I G A N T I A N .

HOGUEI ETA HAMALAU GARREN

C A P I T U L I A .

E G U N C A L C H R I S T I A C

eguin behar dutianez.

G. **C** Hristiac goiçan cer egun be
har du?

I. 1. Iraççarri den beçain sarti cegnhatu
behar du † , eta erran ene Ginco ho
na emaiton deriçut ene bihorça.

2. Jaiki eta veztitu beçain Sarrri,
Curutche , edo Saintu baten Imagi
naren aitcinian , hour benedicçiarre
ki cegnatutic † Etcheçeo Guebie
nac edo aldizca , belharico erran be;

har du Etcheco gucieki ahala
Goiganco othoitcia.

Fedezco 1. Ene Gincoa, sinhest
actia, diçut ossoki, heben eta lek
orotan cirela.

Adora-2. Eçagutçê çutut ene J
cionia. guchien, eta adoratcen Sain
oroc beçala.

Maite-3. Maité çutut ene biho
raçcu- oroz, Jesu-Christ goure J
na. naz.

Eçagut-4. Ene Gincoa esker der
çut, igaran gayan eta ene bi
orotan eman deriztadatç
hon oroz.

Dolu-5. Dolu diçut, ceren orotan
mena. hobena cirelaric oguen egun
baiteriçut; hastio citiçut beka
tiala deitzen, edo eror eracite
nayen gaiçac oro: eta biho
ric hitz deriçut, çoure graciare
indarrareki, etçurudala guchia
go khecha eraciren: bekh
eguin oroz cofessaturen nup
ahalic Sarriena, herçaz pen
tencia eguiteco.

Ohereska

Ohe-6. Ene Gincoa; egunco ene gogo,
reskia. hitz eta lan guciac emaiten de
ritçut; Idaçu lekab: baçaiçu
çoure benedicçione saintia; çou
re iusticiari arraço eguiteco,
eskencen deriçut eta hartcen
gogo honez; egun helturen
çaitzadan: galciac eta damiac
oro.

Othoit-7. Othoitcen çutut didaçun
indar, egun oguenic eztiçaçu
dan: eguin; beha çoure gogara
orotan bici nadin.

Pater-8. Goure aita Celietan ci
rena &c.

Ave. Salutacen çutut &c.

Credo. Sinhesten dut Gincoa aita &c.

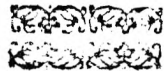
Norc-9. Saintu dohaxu ene ice
bere necoa! çognec Gincoaren sai
hexian Paradussian dadnaçun
eretçetis, ene içaté gucia eça
gutcen baituçu, behar duru
dan graciac oro ardieç othoi
ene arimaren exayac oro gui
vel eraci, lutrian ere hain onsa
çoure honkiguinac, eta biciteç

R

saintia eguiçu, iarraik ditza
dan, guero hil ondoan G
coa laida ahal deçadan bethie
recoz çoureki Celian.

Goure 10. Espiritu ene chuch
Ainguru. ibil eraciteco, Ginc
ru be- çaitzadan Ainguru hona ene
guira- esperitiaz eta bihotçaz eguin
riari. behar dutudanac oro eraca
itçatatçu fediaz eta caritatiaz,
Jesus-Christ goure Jaunaren
merechiez bici eta hil nadin
Gincoaren gracion.

Hilen 11. Ene Ginc hona, gou
gomen- re aitecineco hilen arima hona
dia. oro çoure misericordiac othe
baké bethierecoaz goça, eta
ci ditçala hala biz.

13. IGANTIAN.

HOGUEI ETA HAMABOST
GARREN CAPITULIA.

Angelus deitzen den devocioniaz.
Eta ian aitecinian eta ondoan
Erraiteco diren othoitçez.

G. Cergatic egun oroz goiçan, egu
erçitan, eta arraxen hirourna
cegna khaldi emaiten dira eliaçan?

I. Christi eroren iratçartçeco, Ange
lus othoitçiaten erraitera.

G. Cergatic hirour ordu hoyetan er
raiten da?

I. Jesus-Christen, eta Andre Dana Ma
riaren sortçiaz, bicitçiaz, eta hilçiaz
goure orhit eraciteco.

G. Cergatic aldical hirour cegna khald
di emaiten dira?

I. I. Goufi adora eraciteco Trinitate
Santiarco, çon Incarnacioniaren mis

tericoan parteliant baita , 2. Eskerred
emaiteco houra eguin diener , Die
Gabriel haren Berriaren ekhar
Ainguriari , 3. hartara gogatu cer
Virginia Saintari , eta Jesus-Christ
goure Jaunari , çoguen persona ara
guistatu baita.

G. Buria guiconec agueriric , lehen
cegnu khaldian cer erran behar die

J. ANGELUS DOMINI NUNTIAVIT
MARIÆ, ET CONCEPIT DE
SPIRITU SANCTO.

A V E M A R I A , &c.

G. Erraçu hori uscaraz ?

I. Gingoaren Ainguriac Mariari Incar
nacioniaren berria ekharri derio , eta
Espiritu saintiaren obraz conceit
du Salutacen çutut &c.

G. Erraçu latiz , bi garren cegnu khal
dian erran behar duçun othoiccia.

HECCE ANCILLA DOMINI
FIAT MIHI SECUNDUM

VERBUM TUUM AVE MARIA &c.

G. Erraçu hori Uicazaz ?

Haur naiçula Gingoaren nefcoatoa
eguin bedi nitan çoure hitçaren arau.
Salutatcen çutut &c.

G. Erraçu latiz heren cegnu khaldian,
erran behar duçun othoiccia.

ET VERBUM CARO FACTUM
EST, ET HABITAVIT IN NOBIS.

A V E M A R I A , &c.

G. Erraçu hori Uscaraz ?

I. Gingo semia guicon eguin da , eta
goureki içant Salutacen çutut &c.

14. I G A N T I A N.

G. J An beno lehen , Christiac nola
othoitu behar du Gingoaz ?

I. Erran devotki eskiac algargaturic,
eta guiconec buriac agueriric. BENE
DICITE. R. Dominus nos & es que sumus
sumpturi BENEDICAT DEXTERA CHRISTI.
In nomine Patris &c.

G. Erraçu Benedicite uscaraz ?

I. Dugun Gingoaz benedica. Jesus-Christ

goure Jaunac plazer badu, emab
 çagu eta goure hazcurreco hartce
 goaçan gaicer bere benediccionē
 Aitaren eta semiaren &c.

G. Jan ondoan, Gingoari nola em
 behar çaitço eskerrac?

I. Agimus tibi gratias Rex omnipotens
 Deus pro universis beneficiis tuis
 qui vivis & regnas in sæcula sæcu-
 lorum. Amen.

Laus deo, Pax vivis & requies de-
 functis, tu autem Domine miserere
 nobis. Amen.

G. Erraçū uscaraz?

I. Ooren Gingo eta erregue bethi
 cia, guehien ere çutuguna, goure
 eskerrac emaiten deritçingū honç
 eguin derizcutçun oroz! Hala biz
 Gingoari biz laidorio, bicier bāke
 hilet pauffu: eta heben guiren oro-
 ri othoi Gingoā parca.

IGANTTAN.

HOGUEI ETA HAMASEI
 GARREN CAPITULIA.

G. Christiac etçan beno lehen, ar-
 craxen cer eguin behar du?

I. Curutshé, edo saintu baten Imagi-
 naren aitcinian, hour benedicatiare-
 ki cegnhaturic † Etcheco guehienac
 edo aldizca, belharico erran behar
 du etcheco gucieki ahalaz.

ARRAXECO OTHOITCIA.

E Ne Gingoā adoracen, çutur
 saintu oroc beçala.

2. Esker deritçut ceren ezdeufetarie
 idoki bainaçu, arerroffi, Christi
 eguin, eta çuganic egun eta bicri oro-
 tan ukhen dutudan honez.

3. Othit eta eçagut eraci itçaratçu egun
 eguin dutudan bekhatiac gogoaz, hit-
 cez, obraz eta ahatez.

4. Jar gaitian Gincoaren aitecinian egun eguin dutugun bekhatiac thaxheroki gogoa dirçagun apurbat, o hitcen guirela non içan eta norçes minçatu guiren. Alte.
5. Ene Gincoa, bihotçetic dolu dirçaçoure khecha eraciz, oro hon cirelcoz : gogotic hitz deriçut çoure gaciareki ezteriçudala eguinen guhego oguenic, eta ene bekhatiez penitencia eguiteco, ahalic sartiena çofessaturen nuçu.
6. Ene Gincoa, maité çutut ene bihotçeroz, Jesus Christ goure Jaunaz.
7. Goure Aita Celietan cirena, &c. Salutatcen çutut, &c. Sinhesten dut Ginco aita, &c. Cofessatcen niz Ginco aita, &c. Edo laus *Pater. Ave. Credo. Confite.*
8. Saintu donaxu ene iceneco, çog nec Gincoaren sailhexian Paradusian daducaçun eretçetic, ene içate guhe eçagutcen baituçu, behar dutudan gratiac oro ardix othoi : ene arimaren exayac oro guiveracî, lurnan ere hald onla çoure nonquiguine ita

- eta bicitçe Saintia eguiçu iarraik dirçadan, guero hil ondoan laida ahal deçadan bethierecoz çoureki Celian. Espiritu ene chuchen ibil eraciteco, Gincoaz eman çaitzadan Ainguru hona, ene Espiritiaz eta bihotçaz eguin behar dutudanac oro erataç itçaratçu fediaz eta Caritatiez, Jesus Christ goure Jaunaren merechiez bici eta hil nadin Gincoaren gracion.
10. Ene Gincoa eskencen deriçut ene loa, çoure gratiaz bekhatu orotarie beguira neçaçu : arima ene oharcia-reki chaha içadaçu çoure hour benecatiaz : nahi dukeçunian Jesusen boronthatian hil nahi nuçu, bay Jesus hel çakitçat çoure gratiaz.
11. Ene Ginco hona, goure aitecineco hilen arima honac oro çoure misericordiaz othoi baké bethiereçoaz goça ditala. Halabiz.

16. IGANTIAN.

HOGUEI ETA HAMACAZP.

GARREN CAPITULIA.

GINCOAREN GRACIAZ.

G. **C**erc goure arimac bekhatu mor-
taletic chahatcen dutu?

I. Ginoac emaiten dericua Gracia.

G. Cer da Gracia?

I. Ginoac hontarçunez genter emaiten derien dohain bat, hayen saluac ceco.

G. Conbat gracia guisa dira?

I. Biga: gracia actuala, eta gracia habituala.

G. Cer da gracia actuala?

I. Argui eta iratçartce Ginoac Celatic emaiten dericun honbat, gaiterri ihés eguiteco, eta honari irraikiteco.

G. Cer da gracia habituala?

I. Celuco dohain bat, çognac Gin-

coaren gogara goure arimac egarten baitutu, eta indar emaiten haren manien beguiratceco.

G. Nola deitzen da gracia habituala?

I. Gracia justo eguten gutiana, goure arimac bekhatietaric chahatcen dutielacoz, eta Ginoaren aitciuian behar beçalaco eguten.

G. Gracia lehen hori merechi diroguia?

I. Ez: ceren Ginoac hora dohain emaiten dericu Jesus-Christ goure Jaunaren merechiegatic.

G. Gracia santifica gutiroana merechi diroguia, eta nola hora ardiex dirorogu Ginoac ganic?

I. Bay othoitcez, obra honez eta Sacramentiez.

G. Cer emaiten dericu gracia justo eguliac?

I. 1. Ginoaren haur eguten guru, 2. Jesus-Christen aurhide, 3. Bethierereco gloriaren primu.

de con-
digno.

Job. 14.
Isai.

43.
v. 25.

Rom. 3.
Conc.

Trid.

Seff. 6.
o. 5. 8.

de con-
gno.

Danis
4.

Conc.
Trid.

Seff. 6.
Can.

32.

17. IGANTIAN.

HOGUEI ETA HAMACORTO

GARREN CAPITULIA

CEREMONIEZ.

G. Cergatic dira elizaço Ceremonia
saintiac?

I. Nola esprituz eta corpitzez eguinac
baikira, goure Ama eliza Saintac
Gincoaren misterio gorac haren haur-
ren beguier miragariago eracouxi-
ric, nahi du munduco gaiccc urgata
decen goure flakecia, Celucoen ho-
beki sinhesteco eta maithatceco.

G. Norc manatu dutu Ceremonia saint-
riac?

*Act. 1.
v. 3.*
I. Haboroac Jesus-Christec berac, piz-
tuz gueroz berroguiei egunez Celia
lat igan artio, bere Apostolier mio-
ço ceno Gincoaren erresumaz, er-
ran nahi da elizaz.

G. Espiritu Saintiac eracaxi dia hoye-
tatic gonbait?

I. Bay honec duda gabé guidatcen du
eliza, eta eguia guciac eracasten de-
ricco.

G. Elizaço gaiza benedicatu oroc non-
tic hartcen dutie bere indarrac?

I. Gincoa ganic, ceren Jondane Pau- *1. Tim.*
lec baitio, Creatura guciac santificat- *4. v. 5.*
cen direla Gincoaren hitçaz eta ot-
hoitciac.

G. Cergatic khanderailluz benedicat-
cen dira khanderac?

Goure orhit eraciteco, *1. Andre da- Bede*
na Mariaren chahutarçunaz eta *ca- de l'or-*
ritatiaz haren Besta handi hontan, *2. don des*
Haren semiaren Gincotarçunaz çog- *temps*
mec fede gabiac arguitcen batutu, *3. c. 10.*

Nola bici behar dugun, eta goure
eguitéc besten mirail içan behar die-
la; merechitu ere Paradussuco gloria-
ren arguia, çointara sartcia goure ari-
maren espousac hirtz eman baitericu,
edireiten bagutu hil orenian iraçar-
rirc eta tortcho piztia eskian, erran
nahi da obra honcki.

G. Cergatic Huizez emaiten çaicu
hauç eracata?

*Luc. 5.
v. 32.*

Job 42.
v. 6.
Mich.
1. v. 10
Jonas
3. v. 6.
Can.
63.
Pen.
dist. 50

I. Ceren nola goure aitcinico arim gan; goure tbrac eguin bidian eta hon oroc hauza penitenciaran cegocaritatian Jesulen merechiez pitz di-haretan eknarri batie burian edo fozian; eta goure hitour exayac deenian, Gincoarean parcamentiaran arbria, araguta, mundia garhaituric, diesteco, elica saintac hauxen hart-haren glorian far gutian.

ciaz eracaxinahi dericu, Gincoarean aitcinian bihotz beheratu bareki, behatore guirela aithortu behar dugula, eta eçagutu lurretic elkhiric gutic nic ouste dukegunian haufturen guirela; hartacoz Gincoareki baketceco goure oguenez bethi penitencia egun dugula behar.

IGANTIAN.

G. Cergatic erramuz benedicatcen, eskiala emaiten dira erramiac Proceñioniala joaitian?

C Ergatic aste saintuco astizken, Costegun, ostiraletaco officioan ehaiten dira khanderac? Gouti cengharateco edo Profeten hileta, edo Moysaren Ceremoniazco leguiaren urhencia, edo Judien Uxneria Jesus Christen hil eracitiaz.

Amal.
li. 4.
c. 22.

Matth.
21.

I. Hala nola Jerusalemece gente hona Jesus Jaunari, Hiri hartara sartcian aitciniala elkhiric ohorez, oliva toez bidiaç edertu baitceritcen, cegharateco herioa eta deebria berhilec eta passione saintiaz goithurec gutiala, Berhala elicac nahi du erramiac devotki eskian, Aita bethi recoa orhoj deçagun, arimaz eta co pitceç bere gracian bici eraci guti.

Cergatic khandera hoyetaric gorena pizturic gordatcen da ordian althare chocoan; eta herox bat eguiten? Cengharateco, ekhia ulhuntu cela, goure Salvaçalia hil cenian; lurra ikharatu; Elementiec eta natura guciac dolu hartu, bere Creaçalia hilcen ikhouffric.

Neskenegun saintian benedicatcen

Conc.
Tolet.
an.
644.
Du-
rend
l. 6.
c. 80.

den Chirioac cer erran nahi da
L. Jesus hiletaric pizturic Uduri erar
 ren dericu ; hartacoz harritic elkite
 den su berritic pizten da, hobitic Je-
 sus elkhi cen beçala ; honen ezco
 haren guçatarçun faintia cegnhara-
 cen du , çoin elkhi baita Ama Ve-
 ginaren sabeletic, ezco chahia el-
 tic beçala ; honen garrac cegnhara-
 cen du haren Gincotarçuna ; hara
 haren bi naturalecen algarganatic
 Bost inchenfu bihiac cegnharato
 dutie Jesus . Christen bost çauriac
 eta hayen urrin honstatceco Unkhur-
 tiac.

G. Cergatic Evangelioa erraiten den
 Bazcoric Salvatore artio , haren al-
 hian pizten da Chirioa ?

L. Gouri eracousteco , Jesus . Christ puz-
 tu ondoan , bere Apostolier aguer-
 cela , eta fedezco misterioac eraca-
 berroguet egunez.

G. Cergatic Chirioa Pentecosté vezp-
 ran , Batheyuco benedicatcen de-
 hourian sartcen da ?

L. Gouri Espiritu saintiaren , uduri ba-

ren emaiteco , çoin Besta hartan iai-
 xi baitcen Apostolietara suzco mihi
 elibatzen anço ; eta ordian Gincoa
 othoitcen dugu , bere Espiritu Sain-
 tiaren verthotia hour saintu licetara is-
 four deçan , batheyaturen direnec bi-
 citce berri baten emaiteco.

G. Cergatic hilen ehortzian eguiten di-
 ra othoitciac , obra honac , eta beste
 Ceremoniac ?

L. Tortcho argui , hourteen direnec ;
 Inchenfu khetan doenac ; Cegnu dan-
 ga airian eraçunic galeen direnec ,
 munduco bicitcia labor , ezdeus , eta
 urupen bat dela eracousten die ; bai-
 ta orano Christieç dien fedia eta es-
 paraucha , bicitce hontan bere ver-
 huten urrin honbat emanio , gloria-
 ren arguia ikhoussiren diela ; Gor-
 pitça hilic ere arima behti bici dela ,
 khandera piztia beçala ; hour bene-
 dicatiaren hiler emaitiac ; Deebriac
 ohilcen dutu , goure othoitcetari na-
 haz ezkitcen ; Oheresu eta Meçaco
 Sacrificioec arima honac penetaric sol-
 thatcen , eta Gincoa ganatcen dutic .

19. IGANTIAN.

HOGUEI BTA. HEMER BTO

GARREN CAPTULIA.

ANDRE DANA MARIAREN

devot ičan beharraz, eta

Arrosarioaz.

G. Incoaren graciaren ukheitea
G. Virginia Santaren devot ičan be-
 har duguia?

I. Bay: ceren Jesus Christ goure Ja-
 nerie hiperdulie landan, hari beñ
 saintu orori beno haboro çor, Baite
 riogu. Conderetan gagnen erri-
 dugun beçala.

G. Cer cegnhare da Ama Virginaren
 devot içatia?

I. Harentiar dena Gingoaren haur egu-
 azco dela; hartacoz goure behar ora-
 tan haurra ama gara beçala, har-
 gara laster egun behar dugula.

G. Nola hori?

Haren Besta saintiatan cofessarciaz
 eta errecevitciaz, hen vesperac eta
 neskenegunac ahalaz baroutuz haren
 ohoretan.

G. Nola orano hora goure Ararteca-
 ri Ukhenen dugu?

Eguncal haren letherignen, Conde-
 ren, edo Arrosarioaren ercaltiaz, eta
 haren Confrairia çonbaitetan fact-
 ciaz.

G. Confrairietan cer houxi ikés egun
 behar da?

Confrairiac saintuki Elicac çegari du-
 tu Gingoaren gloriaran, eta bere
 haurren Christi hoberceco: bena ha-
 la ere devotac on du haren devocios
 nec eztitcen okher, ez gal eraci, norç
 bere Parropian çor dutian egunbi-
 diac.

G. Cer iakin behar die Confrai Gon-
 fraissec?

I. Bere aurhidegoa saintuco erregla, eta
 hari ahalaz onsa iarraiki.

G. Çonbat misterio daduzca Arrofa-
 rioac?

I. Hamabost, Jesus-Christen, eta A Virginaren bicitzen gagnen; çogin ohoretan erran behar baita: heta bost dira alagueranciazcoac; beste bost dolorosac; eta beste bost gloriosac.

G. Erratçu alagueranciazcoac?

I. 1. Ainguriaren Salutacionia, 2. Sant Elisaberen ikhoustia, 3. Jesus-Christen sortocia 4. Eliçala, haren lehen erçaitia, eta Jesus-haurraren Doctorerki disputa.

G. Erratçu dolorosac?

I. 1. Olivetaco baratcian Presoner hartocia, 2. Pilataren etchen açotacocia, 3. Elhorritz khoroatcia, 4. Calvario mendiara curutchiaren erantocia, 5. Hartan itçaturic goure Saluacaliaren hilcia.

G. Erratçu gloriososac?

I. 1. Jesus-Christen piztia, 2. Celiara igaitia, 3. Espiritu Sainiaren iaistia, 4. Andre dana Mariaren Paradisular Corpitz eta arimatan Jesus berri semiarene indarraz igaitia, 5. Haren khoroatcia, Ainguru eta saintu orotan gagna itçateco.

G. Nola hamabost misterio horic ohoratzen dutuçu, eta çer çoço hantigiten çaiçu?

Astian behin devotki erraitiaz hamabost *Pater noster*, eta ehun eta berrogei eta hamar *Ave Maria* behincoaz; Edo hirour aldiz bostna *Pater*, Eta berrogei eta hamarna *Ave Maria* halaz iravazten dira Aita saintie harriaco Confrayer eman dutien Indulgenciac. Eta *Ave Maria* hoyen conzia jarraiten da David Profetaren 150. Psalmier 97. Erran bedi beraz onsa Atrosarioa Jesusen, Ama Virginaren, baita Saint Domitica honen emailiaren ohoretan: Eta haren Besta guehiena onsa beguier Urrietaco lehen Igante oroz. Guç orai Lan Saintu honen Urhencian beçala.

SALVE REGINA, etc.

EDO USCARAZ.

S Alutaten çutugu Erreguina misericordiarçu ama: ohoratzen çu.

rugu goure bicircia, ezitarçun
 esparancha beçala : çouri gaude
 huz Evaren haur herratiac, çou
 gaude hasperenez eta nigarrez, le
 nigarrezco hontan ! Eya beraz go
 re Arartecossa, çoure misericordi
 co beguiez soguiguçu, eta Jesus çou
 re seme benedicatia biçitçe, hon
 ondoan eracoux içaguçu : A. biho
 bera. A. dohaxia. A. Matia Virg
 ezia. Hala biz.
 Ene Gineo hona, ene anima çoutec
 ku laiatietan ecarten diçut; ene
 ken orenian onsa hilceco gracia em
 açu.

IGANTIAN.

CATECHIMA

GAGNECOA ERRAN

ORHENTU DATIANIAN.

*Gucia honla laburkia
 go bildu beharda.*

6. **C**Ergatic guira munda hontan?
 7. **C**Gincoaren eçagutceco, manhar
 cece, eta nerbutchatecco, hala Pa
 radussiaren iravazteco.
 8. **C**er da Gineo?
 9. **C**eliaren eta Iurraren egulia, eta
 gaiça oren jauna.

- G. Conbat Ginco da?
- I. Ezta bat baicik.
- G. Conbat Persona dira Gincoatan?
- I. Hirour; çoin baitira Aita, Semi eta Espiritu Saintia.
- G. Hirour Personetarie çoin Guico eguinda?
- I. Ginco semia Bera.
- G. Noun Guico meguin da?
- I. Maria Virginia Saintaren Sabelian, eta Ionthu Betleëmen barruki batere eguberri vezpera gay minian.
- G. Nola deithu da Guicoñtuz gueroz?
- I. Jesus-Christ.
- G. Cergatic Guicoñ eguin da?
- I. Gente guicien arrerossi eta Salvat nahiz.
- G. Nola arrerossi dutu?
- I. Curutchian hilciaz, eta Bazcoz ar rapiztu da; Salvatorez Paradussialigan; Pentecostez igorri Espiritu Saintia Eliça Santa gana: Eta Celutic iaixiren da mundiaren Urhencian Gente ororen iujatcera.
- G. Cer da Althareco Sacramentu saintian?

I. Jesus-Christ

- I. Jesus-Christ ossoric; dior haren Copitça, haren odola, haren arima, eta haren Gincotarçuna Oguiaren eta mahaxanoaren Udurien pian.
- G. Miraculu hori (onla sinhesten) da cia?
- I. Bay cinez, Gincoac hala nahi eta erran dialacoz.
- G. Hori sinhesten ezriana, Salvatorez deya?
- I. Ez batere.
- G. Sinhestia aski deya?
- I. Ez, Gincoatan esparancha Ukhen behar dugu, houra goriki maithatu, eta cerbutcharu.
- G. Eracax içaguçu cer den Esparancha?
- I. Ene Ginco! Egurukiten diçur, Paradussia, çoure eta Eliçaco manien beguiratcez, honla houra hitz eman deritaçulacoz.
- G. Eracax içaguçu, cer den Gincoaren maithatcia?
- I. Ene Ginco! Bestê gaiçak oro beno maithago çutut emargatic; Eta ene Çentu laguna ninaur beçala, horic

biac manatu deriztaçu iacoz.

G. Cer da Ginfoaren cerbutçatcu.

I. Ginfoaren eña Eliçaco manu Sainua
beguiratçia.

G. Ginfoac cer emaiten derie bere ma
nien eguiler?

I. Paradussia.

G. Eta honrac hauften dutianer?
Ifernucio suhalamac, hil beno lehen
bere bekhatiac parcatu ezpaçaitce.

G. Cer eguin behar da, bere bekatio
parcamentiarren Ukheiteco?

I. Oroz onsa Cofessatu ahalic sarrien
eta anhartiq hetçaz dolu handi ba
hartu.

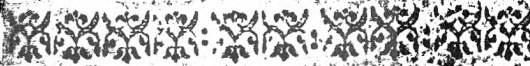
G. Eraçaxaçu, cer den dolu hon hon

I. Ene Ginfoa! Biciki ahalke eta dolu
diçut, çouri oguen eguinez, hon
çuna bera cirelacoz, oro cofessatu
ren citiçur ahalaz onsa, eta enue
guchiago gaitçiala eroriren.

URHENCIA

A Zken Capitulo honen ondoan,
Jaun Erretorec haurres arrerran
eraciren deritce, hobeki azcarceco, bi
garren ourtheco hamaçazpi lehenac
aurthiaren ere becharceco.

CETTE ORDONNANCE
sera lûe annuellement par les
Curés au Prône les Dimanches
avant la Fête de Saint Marc &
des Rogations: Et par les Ré
gens aux Ecoliers les jours pré
cedans.

ARNAUD FRANCOIS DE
MAITTE, Par la Misericorde

de Dieu, & par la grace du S. Sieg
 Apostolique, Evêque d'Oloron : A tou
 les Fideles en JESUS-CHRIST de nô
 tre Diocèse, au Pays & Vicomté de
 Soule, SALUT. Saint Gregoire le
 Grand institua l'an 590. les Processions
 des grandes Litanies à la Fête de Saint
 Marc, lequel par ce moyen detourna
 la Peste, & autres malheurs qui avoient
 fait mourir à Rome un grand nombre de
 personnes; Mais l'Eglise les à retenues
 pour deux principales raisons, 1. Pour
 nous faire connoître d'un côté le sou
 extreme que nous devons apporter à con
 server la grace reçue à la Fête de Pâques
 par l'exercice de Penitence, & de la prie
 re continuelle, 2. Pour réparer les Sa
 crileges commis par quantité de Chrê
 tiens à cette même Fête, qui d'ordinaire
 en cette saison attirent les calamitez &
 les fleaux publics: Car c'est alors que
 les Armées se mettent en Campagne;
 que les Tonnerres commencent à gron
 der sur nos tetes; que les Campagnes
 sont sùtes à être ravagées; que les biens

Gregoi.
 re de
 Tours
 lib. 10.
 c. 1.
 de gestis
 596.

Barn.
 Annal.
 589.
 550.

la terre sont exposez aux intamperies
 de l'air; Enfin que les maladies com
 mencent à regner, & souvant les mor
 talitez des hommes & des animaux. Et
 le procedé de l'Eglise est fondé sur le sen
 timent de Saint Paul, qui reprend les
 corinthiens de son tems des irreverances
 qu'ils commettoient vers la Sainte Com
 munion, & leur montre qu'elles sont
 châtiées, mêmes des cette vie. *Idco m.
 vos multi infirmi & imbecilles, & dor
 nant multi* 1. Cor. cap. II.
 Saint Mamert Evêque de Vienne ayant
 vu, qu'on pratiquoit les Processions des
 trois jours des Rogations avec beaucoup
 d'indévotion, desordre, & insolance, sur
 lesquelles-là que Dieu étant irrité contre son
 peuple, il l'affigea de tremblement de
 terre, des feux, & d'autres prodiges ce
 lestes; Pour remedier à tous ces maux, il
 ne trouva rien de meilleur, que de reme
 dier en l'année 452. ces Litanies en leur
 ancienne & premiere splendeur.
 Aussi, tôt l'Eglise Universelle suivit
 cet exemple, au rapport de Saint Avit,
 Evêque de Vienne après Saint

Gr.
 Tours
 lib. 2.
 34.
 Baro.
 nias
 Tom. 6

anno
475.
Et
Annal.
sur le
Mar-
tirologe
Ro.
main
au 25.
d'A-
vril.

Mamert, mais avec telle ferveur, que mêmes les Serviteurs & Servantes ne étoient pas exempts, car le Canon du premier Concile d'Orleans celebré au même tems, commande aux Serviteurs & Servantes de quitter ou interrompre leur travail, afin d'assister devotement ces Processions; & à plus forte raison leurs Maîtres & Maitresses, en l'année 507.

L'Eglise en a retenu par tout ce Saint Usage pour d'autres bonnes raisons, Pour faire protestation solemnele, que nous sommes Pecheurs; & par l'effort de nos larmes & de nos prieres, jointes aux intercessions des Saints, dont nous implorons l'assistance, obtenir de Dieu la remission de nos pechez; Et qu'il lui plaise detourner de nous les flaux de la Peste, de la Guerre, & de la famine, donnant sa benediction aux fruits de la terre.

2. Afin qu'étans déchargés du fardeau de nos pechez par la penitence & la mortification de ces Saints Pelerinages, Nous puissions porter sur les ailes de nos prieres & de nos desirs, suivre plus librement

au Ciel notre Seigneur au prochain jour de sa triomphante Ascension; & demander avec plus de confiance ce qui nous est nécessaire en cette vie.

Mais nous ayant reçu diverses plaintes dans notre dernière visite dudit Pays, qu'il s'y commettoit de grands abus, dissolutions, querelles, & irreverances contre l'Esprit de Dieu, & de l'Eglise aux Processions de ces jours: Et bien que les Parroissiens soient obligés de droit, & par devoir respectif d'y suivre leurs Pasteurs avec modestie & humilité; Néanmoins parce que lesd. Processions se faisoient vers des Eglises ou Chapeles étrangères du voisinage, leur tiendeur dans la piété y trouvant un peu de rigueur, ils ont la plupart négligé d'y aller, & plusieurs de ceux qui s'y rendoient, y alloient encore hors le tems des Processions, & s'y amusoient à jouer, danser, & à commettre des excez qui faisoient perdre entièrement le fruit de la priere.

Ce qui nous auroit obligé d'ordonner que les Curez feroient désormais lesd. Processions dans les limites seulement de

de leurs Parroisses vers les Eglises annexes, ou Chapelles votives, ou bien vers trois Croix. Mais le changement de lieux ordinaires desdites Processions a donné occasion aux peuples de murmurer & d'imputer leurs afflictions publiques à la longueur des pluyes, & diminution des fruits qui leur sont survenues depuis à ce que nous n'avions ordonné, que par un pur esprit de reformation des mœurs. Et enfin Me. Olivier d'Etchecapar Syndic General du tiers Estat, suivi d'autres Codeputez dudit Pays nous a tres-humblement supplié, de rétablir lesdites Processions dans leurs anciens lieux de convocation, afin que les Fideles continuent d'y rendre leurs Vœux avec leurs Oblations ordinaires, d'y recevoir les conférences & instructions accoutumées des Predications. Nous protestant que les Habitans dudit Pays se porteront unanimement à l'avenir, d'assister exactement ausdites Rogations, dans le dessein de faire penitence de leurs pechez, & auront un grand soin de conserver la grace de Dieu pendant tout leur Pelerinage.

& de changer de vie à leur retour.

AGES CAUSES, Nous considérant que l'Assemblée des peuples à l'occasion desdites Processions, qui honorent les voyages que nôtre Sauveur a faits, pour operer nôtre salut, pût assister plus étroitement les Chrétiens, & leur faire conserver par ces entreveues annuelles l'esprit d'union & de charité par ensemble, & les affermir dans les veritez de la foy, & l'unité d'une commune esperance, comme dit Tertulien; *Corpus sumus de conscientia Religionis & disciplina unitate, & spei facere coimus in eorum.* Et Saint Leon parlant de l'efficace des oraisons publiques ayant dit, qu'on obtient une entiere abolition des pechez, quand l'Eglise est unie en l'oraison, Car si Dieu promet d'accorder tout ce que demanderont deux ou trois unis pieusement ensemble, que pourra t'il denier à tant de fidelles assemblez unanimement pour les mêmes exercices. en priant par le même esprit & à même intention.

Avons ordonné & ordonnons, que selon l'usage ancien des fideles dudit Pays de Soule, & avec mortification d'esprit & de corps, gardant l'abstinence de viande ausd. trois jours de Rogation, les Curez & tous autres Ecclesiastiques habitués ou residans dans les Paroisses assisteront sous peine d'interdit en Soutane, Surplis, & Bonnet carré aux Processions vers les Saints lieux accoutumés d'ancienneté pour lesdites Rogations, avec des Chantres fournis par les Parroissiens, ensemble les Maîtres & Maîtresses de chaque maison sans armes à feu, épée, ni poignard, sans préjudice de leurs enfans, & domestiques au moins alternativement, sauf excuse legitime qui sera jugée par leurs Curez, les tous observant la modestie & l'ordre cy-bas prescrits.

1. Avant de partir de leur Eglise, ayant formé la contrition de leurs fautes; Ils offriront à Dieu ces saints exercices avec les mêmes intentions, si qu'en ont été instituez, marcheront deux à deux, les hommes

les premiers nu tête, sauf injure de l'air; & aux Stations; Et les femmes après; lisant s'ils sçavent dans leurs livres, ou disant leur Chapellet, 3. Il faut éviter de n'y aller par coutume & curiosité, 4. De ne parler ensemble des choses prophanes, & de ne se disputer ni quereler en chemin, 5. De ne point prier Dieu avec distraction, 6. Pour remédier aux querelles qui ont commencé cy-devant d'interrompre lesdites Processions, sur la presseance des Croix portées à la Procession des Trepassez dans le Cemitiere, l'Absolvé se fera communement à la fin du Sermon au devant l'Autel, & l'oraison sera chantée par le Celebrant, 7. De ne se separer pas les uns des autres, & de ne quitter pas la Procession avant quelle soit achevée, 8. Nous défendons à tous Ecclesiastiques, & fideles sous peine d'Excommunication *ipso facto*, de jouer aux Cartes, ni Quilles en public ni en particulier ausdits lieux d'Assemblée, ni en chemin, d'y manger ni boire dans des Cabarets ou Taveines, sans préju-

dice néanmoins à eux de se rafraichir avec sobriété en quelque lieu particulier en cas qu'ils soient fatiguez par la longueur du chemin, sans s'y arrêter pour y passer la nuit suivante, le tout à leurs propres frais, sans toucher aux deniers de l'œuvre qui ne seront pas alloués aux Marguilliers dans leurs comptes, 9. Nous défendons aux Curez, ou Vicaires desdits lieux d'Assemblée, à peine de suspension *ipso facto*, de souffrir le son des violons, ni danses ausdits jours. Et que les Marchands, Merciers, ou Distributeurs des vivres ou danrées tendent Boutique, ni debitent rien au Porche des Eglises, ni dans les Cemetieres, 10. A leur retour qui se fera à heure convenable, il faut demander à Dieu pardon des fautes que chacun y aura commises, & le remercier des graces qu'on y aura reçues, pour vivre plus saintement à l'avenir, 11. A ces fins avons enjoint aux Curez d'exhorter vivement leurs Parroissiens d'y assister exactement & aux Marguilliers de les y faire trouver dans un nombre suffisant, & bien

rangé de chaque famille, 12. De continuer dans les Eglises desdits lieux d'Assemblée les Offrandes accoutumées d'ancienneté, comme des aumônes salutaires pour la gloire de Dieu, la remission des pechez, & honneur des Saints Patrons votifs desdites Eglises, pour mériter l'intervention de leurs saintes prières, 13. Afin qu'il n'y ait pas de discordance dans lesdites Assemblées ou l'humilité & la penitence doivent regner, sous pretexte de Pressence. ORDONNONS que les Curez ou Vicaires se retireront desdits lieux d'Assemblée à la fin des saints Offices sans affectation, & les premiers les plus éloignez à proportion, à peine de suspension *ipso facto*, 14. Que les Sieurs Patrons, Magistrats, & Gentils hommes des lieux assisteront ausdites Processions, chacun à la tête de ses Parroissiens, sauf excuse legitime qui sera jugée en conscience par leurs Curez ou Vicaires; Autrement ils discontinueront de les recommander aux prières publiques du Prône pendant les six mois suivants, pour la penitence de leur mau-

vais exemple, 15. En cas que par
heur, ce qu'à Dieu ne plaise, il y
viennne quelque accident ou delord
Nous requerons ainsi que de droit
Sieurs Juges Seculiers dudit Pays,
châtier severement les refractaires de
les sujets de leur competence, 16.
afin que personne ne l'ignore, les
fantes seront lûes & publiées annue
ment au Prône du Dimanche avant
Fête de Saint Marc, & celuy des
Rogations par les Curez ou Vicaires
peine de six livres aplicables en
vres pieuses, 17. Enfin Ordonnons
nos Officiers dans ledit Pays de ten
la main à l'execution des presentes,
sera imprimé à la diligence de nôtre
moteur. DONNE à Mauleon le jour
de nôtre Sinode le quatorzième May
six cens soixante quinze.

ARNAUD-FRANCOIS DE MAYN
Evêque d'Olbron.

Par Mandement de Mon
Seigneur, B E L O S C A N
Secretaire.

RECON SUR LA MANIERE DE
servir & repondre à la Sainte Messe,
à quoy les Regens veilleront bien.

Celuy qui sert à la Messe, à soyn que
les Cierges soient allumez, & les
Buretes garnies de vin & d'eau, avant
que la Messe commence. Il aide au
Prêtre à se revêtir, & prend garde qu'il
soit revêtu proprement.

Si le Prêtre part de la Sacristie tout
habillé, il marche devant modestement
portant le Missel, & les Buretes (si déjà
elles n'étoient à l'Autel) Et s'il passe
devant le Saint Sacrement, il fait la
réverance.

Estant arrivé à l'Autel, il passe au
côté de l'Epître, & y ayant reçu le
bonnet, il le place en un lieu conve
nable hors de dessus l'Autel: puis ayant
mis le Missel sur l'Autel & les Buretes en
leur place, aussitôt il se va mettre à genoux
au dessous des degrés tout en bas du côté
de l'Evangile, & se tourne vers le milieu
de l'Autel.

Il fait toujours la reverence lorsqu'il passe devant l'Autel. Il n'a ni Livre ni Chapelet à la main, afin d'être plus libre & plus attentif à bien servir le Prêtre.

Il fait le signe de la Croix avec le Prêtre au commencement, & répond clairement & distinctement au métron que le Prêtre.

Le Regent fera dire les réponses aux enfans en Latin: Il leur parlera fortement du respect & de la devotion avec laquelle ils doivent servir à la Messe. Et se servira aussi de cette oraison, pour imprimer à tous les enfans un grand respect intérieur & extérieur dans l'Eglise, particulièrement en entrant à la Sainte Messe.

REPONSE

REPONSES A LA MESSE.

Le Prêtre.

IN nomine Patris, &c.

Introibo ad Altare Dei.

L'Enfant.

Ad Deum qui lætificat juventutem meam.

Le Prêtre.

Judica me Deus, &c.

L'Enfant.

Quia tu es Deus fortitudo mea: quare me repulisti, & quare tristis incedo, dum affigit me inimicus.

Le Prêtre.

Emitte Lucem tuam, &c.

L'Enfant.

Et introibo ad altare Dei: ad Deum qui lætificat juventutem meam.

Le Prêtre.

Confitebor tibi in Cithara, &c.

Y

L'Enfant.

Spera in Deo, quoniam adhuc con-
tebor illi salutare vultus mei & De-
meus.

Le Prêtre.

Gloria Patri, &c.

L'Enfant.

Sicut erat in principio, & nunc & sem-
per, & in sæcula sæculorum. Amen.

Le Prêtre.

Introibo ad altare Dei.

L'Enfant.

Ad Deum qui lætificat juventute
meam.

Le Prêtre.

Adjutorium nostrum, &c.

L'Enfant.

Qui fecit Cœlum & terram.

Le Prêtre.

Confiteor, &c.

L'Enfant.

Misereatur tui omnipotens Deus, & di-
missis peccatis tuis perducat te ad vi-
tam æternam.

Le Prêtre.

Amen.

L'Enfant.

Confiteor Deo omnipotenti, Beatæ
Mariæ semper Virgini, beato Michaeli
Archangelo, beato Joanni Baptistæ, San-
ctis Apostolis Petro & Paulo, omnibus
Sanctis, & tibi Pater, quia peccavi nimis
cogitatione, Verbo & opere. Mea cul-
pa, mea culpa, mea maxima culpa. Ideo
precor beatam Mariam semper Virgi-
nem, beatum Michaelem Archangelum,
beatum Joannem Baptistam, Sanctos
Apostolos Petrum & Paulum, omnes
Sanctos, & te Pater, orare pro me ad
Dominum Deum nostrum.

Le Prêtre.

Misereatur vestri, &c.

L'Enfant.

Amen.

Le Prêtre.

Indulgentiam, &c.

L'Enfant.

Amen.

Le Prêtre.

Deus tu convertus, &c.

L'Enfant.

Et Plebs tua lætabitur in te.

172 . REPONSES A LA MESSE.

Le Prêtre.

Ostende nobis Domine, &c.

L'Enfant.

Et salutare tuum da nobis.

Le Prêtre.

Domine exaudi, &c.

L'Enfant.

Et clamor meus ad te veniat.

Le Prêtre.

Dominus vobiscum.

L'Enfant.

Et cum Spiritu tuo.

Le Prêtre.

Kirie eleison.

L'Enfant.

Kirie eleison.

Le Prêtre.

Kirie eleison.

L'Enfant.

Christe eleison.

Le Prêtre.

Christe eleison.

L'Enfant.

Christe eleison.

Le Prêtre.

Kirie eleison.

REPONSES A LA MESSE

L'Enfant.

Kirie eleison.

Kirie eleison.

Le Prêtre.

Le Prêtre.

Dominus vobiscum.

L'Enfant.

Et cum Spiritu tuo.

Le Prêtre.

Per omnia sæcula sæculorum.

L'Enfant.

Amen.

A la fin de l'Épître, *L'Enfant.*

Deo gratias.

Le Prêtre.

Dominus vobiscum.

L'Enfant.

Et cum Spiritu tuo.

Le Prêtre.

Sequentia sancti Evangelii, &c.

L'Enfant.

Gloria tibi Domine.

A la fin de l'Évangile.

L'Enfant.

Aus tibi Chiste.

Le Prêtre.

Orate Fratres.

L'Enfant.

Accipiat Dominus hoc Sacrificium de ma-

nibus tuis ad laudem & gloriam nominis

tui, ad utilitatem quoque nostram, totiusque

Ecclesiæ suæ sanctæ.

Le Prêtre.
Amen.
Le Prêtre.
Per omnia sæcula sæculorum.
L'Enfant.
Amen.
Le Prêtre.
Dominus vobiscum.
L'Enfant.
Et cum Spiritu tuo.
Le Prêtre.
Sursum corda.
L'Enfant.
Habeinus ad Dominum.
Le Prêtre.
Gratias agamus Domino Deo nostro.
L'Enfant.
Dignum & justum est.
Le Prêtre.
Per omnia sæcula sæculorum.
L'Enfant.
Amen.
A la fin du Pater. *L'Enfant.*
Sed libera nos à malo.
Le Prêtre.
Per omnia sæcula sæculorum.
L'Enfant.
Amen.
Le Prêtre.
Pax Domini sit semper vobiscum.
L'Enfant.
Et cum Spiritu tuo.

Le Prêtre.
Per omnia sæcula sæculorum.
L'Enfant.
Amen.
Le Prêtre.
Dominus vobiscum.
L'Enfant.
Et cum Spiritu tuo.
Le Prêtre.
Missa est, ou Benedicamus Domino.
L'Enfant.
Deo gratias.
Aux Messes de Requiem. *Le Prêtre.*
Requiescant in pace.
L'Enfant.
Amen.

Quand les Enfans doivent recevoir le Sacrement de Confirmation, les Regens les y doivent preparer par des instructions particulières, & les mettre en état de répondre sur le Catechisme precedant. Ils doivent aussi instruire particulièrement sur le Bapteme, dont ce Sacrement confirme la grace, & puis leur apprendre ce que c'est que la Confirmation.

PROFESSION DE FOY.

Que les Regens feront entre les mains
du Superieur Ecclesiastique, en la
approuvant.

JE crois de ferme foy tout ce que l'Eglise
Catholique, Apostolique, Romaine
croit & professe; je condamne & rejette
pres-sincerement toutes les Heresies & Opinions
erronees, singulierement celles de Luther
& Calvin, que la meme Eglise a condamnées
& rejetées: Ainsi Dieu soit à mon
de, & ses Saints Evangiles, sur lesquels
je jure de vivre & de mourir dans la profession
de cette meme foy.

Et ce entre les mains de

en presence de

temoins soussignés

Fait à

ce jour du mois de

CATECHIMAREN

BI GARREN PARTIA,

BESTA GUEHIENEN

ETA ELICACO EGUINBIDE

SAINTIEN ECAGUTCECO,

heren ourthian erran behar dena gouré

CHRISTI leguen aratials. Oloronco

gouré Jaun Apezcupiac manatu dericun

beçala beré. Ordenancez tit. 2. chap. 1.

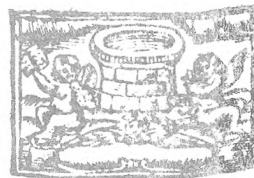
Jarraikiten diala Trentaco Concilio

generala sess. 5. cap. 2. & sess. 24. cap. 4. & 7.

GINCOA MIRAGARRI DA

Dohaxietan dio Erregue Daviet. beré

Psalmu 67.

PAUVE M.

JEROME DUPoux, Imprimeur

Eguina. 1696.

CATECHIMAREN

BI GARREN PARTIA;

BESTA GUEHIENE N

ETA ELICACO EGUINBIDE

SAIN TIEN EC AGUTCECO

ATHANASE BELAPEYRE

Apéz , Téologian Bachelier,
Cuberoaco Official, eta Sorhoetaco
Erretorac Herri hontaco Erretor , Vi
cari, eta Gingoaren beldurti gucieg
gracia eta bakia direla cieki Jesus
Christ gouré Jauna ganic.

Badakicie ené Aurhidé Uscaldunac,
eliazac manatu dêrizcûla Bestac , béré
haurren arguitceco ; eguia haur ardu
ta erran behar dericie tien ardier cian
Prono , Catechima , eta Predikierun
hala nola ourthe naturala beré falsoetan
arraparitu baita , berhala eliazaco de

CATECHIMAREN

vocioniac eregnic beçala dira temp
ra arau; amorecatic hala eracax de
çagun, Gincoc cer eguin nahi ukha
dian gouré salvatceco, eta guc er
hargana helceco, cer eguin behar
nic dugun.

Eguiaz Christic gogoaz emaitza
alié, certaco diren Bestac, Saintu
bicitceco iakin behar lutukienac or
eta nori iarraititeco dien, ikhas lu
akeye. Honec béraz iratçarri gura
bi garren Catechima honen cientaco
eguitera, amorecatic Franciaco Her
onfa chuchentu direnetan beçala, gou
rian eré frutu honac sor ditian gra
ciaren indarrareki.

Harraco Catechima honez labur
eracaxi behar ducié Bestacal, cer mi
terioac hoyetan igaran diren, Predicu
lucez beno ihikiago eta hobeki, con
genté chehec ençun beçain sarrí ahar
ten baitutié, ceren bortu arté hoyetan
gouré Laborari eta Cabaleçain gachoc
lancz akhituric, hen espiritiac han
fortha eta Lamputs guertharçen baiu
ra, Non laboroetan Predicu handice

BI GARREN PARTIA

gan lehen lo eraciten baitutié, eciz
misterio barnen hartceco
aren Jondane Paulec Corintaco
populiari cioan beçala; *Iac. vobis no
dedit, non escam*, ezne edatota
emaiten dericiet, eta ez iate bortutz
at. Ciec eré ene Aurhidiac cien ar
ber eguia goraz goça eraci itcetcie
ziki, labur eta ardura, hoyen ikhas
elicala gm eraciz.

Ardura eré adin orotacoer gomen
ta icecié, Catechima haur onfa er
usu iracourt decen; eta cihanreyer
eguiocie Besta saintietan gagen egui
ten dutucien Predicu goren irazkiari
beçala.

Azkenecoç dien ardier Celuco bi
dia har eraci nahi badericiei, eta ho
nen aincinatcia, ezticeciela behincoaz
obera gaiça erran, bena bay çonbaie
arduz ber eguiac berriz erran; hala
hobeki ençuler sar dakitcen gogoeta
ra; orano hourac urçul hanitz alde
ara. Oraico elicaço Artçain Perestu
er iakinienec eguiten eta eracasten,

CATECHIMAREN

derikien anço. Eta sinhex neçacis,
artheliari miñçateco bici deno
riac, hain labur iğan behar di
Nola ussu hayer eracastian. Haur
eman da Mauleco Hirian Apirillan
bi garrenian ourthé 1696.

BELAPEYRE, Official,

BI GARREN PARTIA.

HEREN OURTHIAREN

ACAROCO LEHEN IGANTIAN.

LEHEN CAPITULIA.

*ante saintiaz, Parropia Meçaz,
Eta hontaco eguinbidez.*

GALTHOA.

Cer da Iganté saintia?

HARDESTIA.

Haur da Gincoc haitatu dian eguna,
berheciki santificatu igateco.

CER da Igantiaren santificat
cia?

I. Saintuki haren igaraitia.

C. Iganté hitz. hōnec cer erran na
hi du?

I. Dio Jaunaren eguna; ceren haur

guciz beré cerbutchuco baitu.

Apostolu saintien eta Eliçaren indarraz.

G. Cergatic dioçu Gincoac egun berheciki haitatu diala?

G. Cergatic egun haur haitatu dié Christien paussaren?

I. Ceren mundiaren haxarretic, Gincoac asteco egunac berheci nahire, hontaco çazpi egunetatic bat haitatu, berheciki santificatu çateco.

I. Jesus Jaunaren hiletatic Pitçitaren, eta honlaco egunian espiritu saintiaren iaixtiaren orhitçarretan.

G. Nozpait çoin egun haitatu çin?

G. Cer da beraz hoben Gincoatenic? Astecal egun baten Gincoaren ematia, çoin Sabatobaren lekharan.

I. Çazpi garrena, çoin hartacoz den cen baitcien Sabatoa, edo paussicoa.

Apostolic Igantia egun baitic. Çoin baitcen asteco lehen eguna.

G. Cergatic Gincoac manatu çin egun houra?

G. Igantiac çoin egun uduri eraciten dericu?

I. Orhit eraciteco, mundia sei eguntan eguin çiala; eta çazpi gantian guelditu cela beré lan orotatic.

I. Mundiaren eguitiaren lehen eguna, çointan Gincoac eguin baitcian çin guia.

G. Cer erran nahi du Paussu horretic?

G. Egun hongc Bazco, eta Penrecosté.

I. Mundia ossoki behar beçalaco cela eta etcela berritic deus eguitemco.

Uduri eraciten dutia cerbaitetan, çoin'eliçac berhi hontan orhit eraciten baiterizcu?

G. Eta cer orano?

I. Bay, çeren Jesus-Christ beré hobiatic elkhitic, mundiaren arguia baitas eta arguriz espiritu saintia, Apostolicac arguitu baitatu.

I. Gincoac adelatcen dericula, mundia urhentu datianeco, bethico paussico.

I. Bay, çeren Jesus-Christ beré hobiatic elkhitic, mundiaren arguia baitas eta arguriz espiritu saintia, Apostolicac arguitu baitatu.

G. Noren manuz egun haur Igantia eçari da?

I. Apostolu

B

3. IGANTIAN.

BIGARREN CAPITULIA

PARROPIA MEÇAZ,
ETA LEHENIC

noaz, aiticineco 9. Igantian erra
nez elkhora.

EGUN honen santificatceco
eta Gincuari emaiteco, ca
eguin behar da?

I. Hontan eguin obra honac.

G. Coin da egun saintu hontan egu
beharago duguna?

I. Meça saintiaren ençutia.

G. Coin Meça ençutecoago dugu?

I. Norc beré Parropiacoa, lehenli
gaco maniaren arau.

G. Cergatic hobé da Parropia Meç
ren ençutia, besté bar beno lehen

I. Ceren Parropia Meçala bilcen ha
tira lekhuco Gincoareen haurra.

BI GARREN PARTIA. 1.
gointan Pronoa eguiten baita.

G. Cer da Pronoa?

I. Pronoac bi gaica guchien daduzca.

G. Coin dira?

I. Lehen da Gincoz manatu den
othoitcia, eliaçaco gucien, honen
Artçain, Princé, eri, desditchatu,
eta haur behar etan diren ororen
taco.

G. Ochoitz haur Gincuari laket ca
yoya?

I. Bay, guciz algarreki Artçagraz eta
ardi bildu honez oroz eguiten de
nian.

G. Coin da Pronoaren bi garren parté
guchiena?

I. Erretorac honi iarraiki eraciten de
ritçon arguiac.

G. Artçagnac beré ardier emaiten de
ritcen escolac Gincuari laketago
çaitçoya, eciz atcenac.

I. Bay, ceren gouré arimen hachia
egari behar dianarena baitira.

G. Cergatic orano?

I. Ceren haur baita Eliçac manatu, eta
guchiago, gomendatu diana: hon.

can eré haren maniac, Bestac, rourac, eta besté Gincoaren cerbatu chucoac eracasten baitira.

G. Parropia Meça badia orano cerbatu Gincoari lakerago çayonic?

I. Bay.

G. Eta Cergatic; ezteya ber Jesus Christ Jauna bardin Meça orotan Gincoari oherecatcen?

I. Haur eguia da; bena Parropia Meça Guehiago da, hontara Christi gacien batciaz.

G. Cer du honec hoberic?

I. Gincoari algarreki othoitcen eskencia, arthelin gagnen ççari denaren ahoaz.

G. Parropia Elicéc cer besté hontarçudic?

I. Hoyer dira ikhastiaren eta Sacramentien uthurriac, non edireiten baitira Catechimaren eznia, batheryacia, Crisma eta olio Saintiac, eta ourthecal Bazcoa eguiten.

G. Cer da haboro Parropia elicetan?

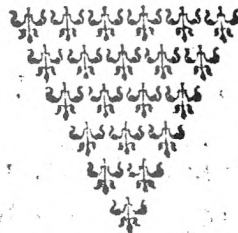
I. Christien chortztia ber Ilherrian.

G. Horic orotac eguten dic Christien berronçuric?

Haur da algarreki arrafortcia batheryiaz; ber uthurritic iakin beharren, eta Sacramentien hartcia, eta biletaric pitciaren ugurukitia.

G. Onsa ari deya, Norc beré hirico Elicaren edertceco, cerbait emaiten Diana?

Bay Christiac hezara ioaitera Dei dircen hobeki, hartacoz hourac chahu, argui, eta althariac eder eta ahalaz ohoratu uduki beh dutic.

14. CATECHIMAREN

3. IGANTIAN.

HIROUR GARREN

CAPITULIA.

JESUS-CHRIST GOURE

JAUNAREN BESTE'Z,

ETA ELIÇAC HAREN MISTERIO

Eracasten derizcunéz.

*Aventuco lehen Igantiaren aintu-
nian erraiteco.*

G. COIN da daigun Igantia?

I. Aventuco lehen Igantia.

G. Cer deitzen duçu Aventia?

I. Tempóra, çointan eliça orhitec
baica Jesus Jain ugurukiaren mun-
du hontara gitiaz.

G. Tempóra santu hontan cer daravil
gogoan?

BI GARREN PARTIA.

Gouré aircinecoen nahiac, çognez
hasperenez galhattcen baitcien,
Messia gin ladin.

G. Cer deitzen duçu Messia?

I. Christ, edo Jaunaz berecatia, çoin
sacratu baitu beré Gincotaçuntaten
barneco indarraz.

G. Eliçac cer du guehiago gogoan
Jesus-Christen giten gagen?

I. Orano Jondané Johané Batistaren
predicatcia, çognez bidiaç adelat-
cen baiteritço.

G. Nola bidiaç adelatcen derio?

I. Penitenciaz.

G. Eliçac ezcutia éré gouré Salvaça-
liaren azken gitiaz orhit eraciten?

I. Bay, ordian ginen da bicien eta
hilen jujatcera.

G. Cergatic minço da bi garren gin-
guy honçaz?

I. Amorecatic, haren lehen gitiaç çu-
hurteen ezpagutu, çointan Jesusfec
gracia ekhatten baitericu; beldur
guiten haren justicia boroga eraci-
ren dericunaren.

G. Cincaren justicia garratçaren lo-
gogoan?

xeriac certara eroan behar gutu
 I. Haren saintuki maithacera.
 G. Cer ikhaffi behar dugu: Estu
 hontaric?
 I. Jesus-Christen nahi ukheitia, eta
 honi penitenciaz bihotcen adela
 cia?

G. Haren Ama nor ican da?
 I. Maria bethi Virginia.
 G. Cer dio honen bethi Virginia ica
 tiac?
 I. Virginia cela erdi beno lehen; Vir
 gina erdcian; Virginia erdi ondoan.
 G. Cergatic eguberriren vezpera ga
 ya, bestiric oro beno ohoratiago
 baratu da?

IGANTIAN.

LAUR GARREN

CAPITULIA.

*Eguberriren aitcineco Igantian; Be
 tan berian, eta ondokoetan
 erraiteco.*

I. Jesus-Christen gayaz forthu ican
 nahiaren orhitcarretan.
 G. Cergatic forthu da gayaz?
 I. Eracousteco haren gin aitcivan
 mundia ulhunpian cela.
 G. Besta honec cer du berheciric besté
 ororen artian?
 I. Ceren hontan hirour Meça erraiten
 baitira; bata gaiherditan; bestia
 arguitcian; herena besté ordietaco
 orenian.

G. COIN Besta ohoratcen dug
 daigun Egu?
 I. Eguberri.
 G. Cer erran nahi du Eguberri?
 I. Jesus-Christ mundu hontan forthu
 den egun mintua.

G. Ceri gogoia eman behar da gai
 herdico Meçan?
 I. Orhitsu behar da Jesus-Christ bar
 ruki bateran forthu dela, eta eçari
 aberen jantegui bateran.
 G. Noiz itchenoa hontan guciz loguin
 behar deroigu?

G. Haren

C

I. Apeçac haren corpitz adoragarria hitz sacramentalez altharen gagnet egarten dianian, altharia eduki behar da jantegui houra beçala, eta Jesus Christ adoratu.

G. Cer eguin behar da bi garten Meçan?

I. Ginco haurra adoratu artçagneleçogni Ainguriac erran baitceria haren for berria.

G. Cerc artçain saintu hoyec deithaçutian gouré Salvaçaliaren for lekhiala?

I. Celuco Music, eta cantoré alagarratec.

G. Coin cantorec?

I. Eliçari hain ardura Meçan erraitarra laket çayonac, eta çoin eguberiz boztario handiago bateki cantatu behar baita.

G. Coin da haur?

I. Gloria in excelsis; çognec baita Gincoaren biz gloria lekhu gonnetan, eta lurrian bakia eman behar boronhaté hon diener.

G. Horen Meçan cer gogoa eman behar da?

I. Ama Virginac mundu hontan forthudian Haur hori, bethi danic Gincoaren semia dela.

G. Gincoaren semia, eta Mariaren semia ber Persona deya?

I. Bay; ber Persona da guiçon eguiaco, eta Ginco hontarçun oroz bethébat.

G. Cer erran nahi da guiçon eguiaco içatia?

I. Guc beçalaco corpitz eta arima baten ukheitia, eta gouré uduriala egutia, bekhatia salbu.

G. Cergatic haurtu içan nahi da?

I. Gouré flakecia gucien egarteco, eta onsa maithatu içateco.

G. Jesus Christ forthu deya behardun eta nekeçu?

I. Bay duda gabé, barruki batetan forthu denaz gueroz, tempôra borthitz batetan, khugnabat ohatceçukhen gabé.

G. Cergatic?

I. Gabeciaren, eta gaitz egarten gouri eracasteco.

G. Cer cantoré gouré Salvaçaliaren

eguité eta verthuté hoyer
deriegu?

I. Her iarraikitia.

G. Nola gabeciari iarraikiren gura?

I. Maithatcez gente beharrac, eta
gaiçac eçar auherretan, lehenago
hourac eman eztiener.

G. Eta Besta hontan nola behar dugu
iarraiki Jesus Chistec egari duten
nekecier?

Herabé gabé ; ez hoça gatic et
houxic eguin ioaitera haren ce-
butchu saintietara.

G. Nola adelatu behar dugu Besta
hontara?

I. Confessioné hon batez onsa cha-
haturic, su gori bareki Jesus Jaun
harturic, hari Judiec eguin etce-
rien beno batçarré hobiagoreki.

IGANTIAN.

BOST GARREN

CAPITULIA.

Circoncisioniaren Bestaz, eta
ourthaxez.

G. COIN Besta dugu daigun Eg-

I. Circoncisioniaren Besta.

G. Cer cen Circoncisionia?

Legué çaharreco sacramentu bat,
çognec sartcia emaiten baitciau
Gincoaren Populiaren artiala, orai
Batheyiac Eliçala far eraciten gutian
beçala.

G. Circoncisionia nori eman içan da?

I. Abrahami; Gincoac hareki eta ha-
ren ondocoeki Aliança eguin cia-
naren cegnharetan.

G. Circoncisioniac cer berheciki eçu-
harateen cian?

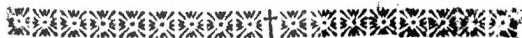
I. Genté gucien çagna theyu cela.

G. Noia theyu?

- I. Bekhatu originalaz.
- G. Cergatic Jesus Christec faintu celaric, Circoncisionia hartu nahi ukhen du?
- I. Eracousteco gouré bekhatien garziguiaren egartera, eta hen chahacera, gin cela.
- G. Cergatic Jesus Christ haffi da haurçaroa beré odolaren issourcen?
- Eracousteco, beré odolaz gouré ukhuztera gin çacula.
- G. Egun hartan cer eguin cien orano?
- I. Jesus icena Gincoaren semiari eman cerien.
- G. Jesus icen honec cer dio?
- I. Salvaçalia erran nahi du, eta Gincoaren semiari eman çayo, ceren gouré bekhatietaric idokiten baicutu.
- G. Jesus icenac cer ohqré merechi du?
- J. Etçayo aski ohoré emaiten ahal, Icen handi honen ençuliac oro Paradussian, Iurrían, eta Ifernian belharicaitcen dizenaz gueros *Philip. ij. v. 10.*

BI GARREN PARTIA. 23

- G. Gouré Savaçaliaren Circoncisioniac cer eracasten dericu?
- I. Gouré bihotçaren ebakitia, dioc nahi gais-toen mouztia, guçiz gouré sendimentien sentherietara dugun erortokien.
- G. Besta hontan cer eguin behar da?
- I. Daigun ourthia oro Gincoari oherescaçu, eta haur orhoi, haren cerbutchian igaran deçagun.

6 IGANTIAN.

SEY GARREN CAPITULIA.

APARICIOREN AITCINECO

IGANTIAN,

Besta hontan erá erraiteco.

- G. Cergatic daigun Egu. Besta hain handi bat dugu?
- I. Aparicio delacoç.

G. Cer deitzen duçu Aparicio?

I. Jesus-Christ gouré Jaunaren agueracitia.

G. Cergatic Bessa horri icen hauerbat eman derié?

I. Ceren Eliçac hortan hirour milerio handi ohoratcen baitutu, çog nec Jesusen goratarçuna eracour eraci baitié.

G. Çoin dira horic?

I. Hirour Erregué çuhurren adoracionia: Jesus-Christen batheyatu icatia Jondané Johané Batistaz: eta harren lehen miraculia, houretic mahaxano eguin cianian Canâco ezteyentan, Galileaco herrian.

G. Cer ciren hirour Magé deithu hourac?

I. Hirour Jaun handi icarren onsa eguguçalcé ekhia iaikiten den herrian çaudianac, çoin erregué deithu baitira.

G. Hourac etciren beraz Gincocaren Populucocetic?

I. Ez. Pagano ciren.

G. Cergatic Gincocac beré semiaren adoracionia?

adoratcera deithu çutian?

I. Eracousteco; ordu harran Paganoc harren ecagutcia hattu behar ciela.

G. Nola Jesus ceni eretçiala hel eraci çutian?

I. Içar bâtez.

G. Non ikhaffi cieni Profecien arau Jesuséc Berleemen icen behaçiala?

I. Jerusalemeco hirian, çoinan baitaçogoon ordian guehienki eguizco Eliça?

G. Hirour erreguec cor eguin cieni, Jesus haurra ediren cienian?

I. Adoratu cieni, eta harr oherescatu Urhé, Inchenlu, eta Mirra.

G. Cergatic hirour doltan horic?

I. Erregué bati beçala Urhé emari cecien: Gincoc beçala Inchenlu; eta guicon beçala Mirra, honen egun batez ehortci behar gueyaren ohoratcco.

G. Judioac eré gin ciren harren adoratcera?

I. Ez: eta houra cen hayen uxueri guey cen egnharébat.

G. Daya Herodes Jerusalemeco erretçiala?

I. Honec aleguia eguin cian houra adoratu nahi ciala, bena etcian go-goan Jesusen salha eraci nahia baikik, haren hil eraciteco.

G. Herodes cer uduri da?

I. Ipocritac, çog nec Jesus adoratu nahi diala Urupen eguiten baituz bena houra bereyeteran egaba curruçhian berriz itçatcen dié beré eguité gaitcez.

G. Besta hortaric goço hartceco, cer eguin behar da?

I. Jesus Jauna gana hel eraciten gutia içarrari bethi jarraiki, diot hareciaren deitciari.

G. Era orano cer besteri?

I. Sobera jan, era edatiaren lekhotan hari eguin merechi dutian oheretkiac.

G. Nola?

I. Behar gachoen eretcian, hoyer honki eguitez.

7. IGANTIAN.

CAZPI GARREN

CAPITULIA.

APARICIO ONDOCO IGANTECO.

Jesus-Christen batheyun gagen

Eta hovez mahaxano eguinaz.

G. **E**Rran cenericun igaran Eguin Erreguen adoracionia beno lehen, Eliçac orano ohoratcen çutiala besté bi mysterio, çointan Jesus-Christen indarra agueri baitcen, çoin dira hoyec?

I. Bata da Jesus Jaunaren batheyatu içaria.

G. Cer adin cian batheyatu içan cenan?

I. Hoguei eta hamar ourtheren ungunia.

G. Norc batheyatu cian?

I. Jondané Johané batistac.

G. Batheyiac cer cegharateca cian?

I. Penitencia, eta bekhatien parca-
mentia erran nahi cian.

G. Jesus-Christec batheyatu behar
ciana?

I. Ez; houra saintutaraçuna vera ce-
naz gueroz.

G. Cergatic beraz batheyatu nahi
izan da?

Bekhatiaeren itchouraren ekharteco
çoguen çahatecera giten baitcen.

G. Cergatic orano?

I. Batheyiaeren egarteco eta saintia-
catecco.

G. Cer heltu cen Jesus-Christen bat-
heyian ohoraxiagoric?

I. Gagneco minço bat çog nec bait-
cioan, haur da ene semé maitia, çoit-
tan onsa laketu bainiz.

G. Cer igaran cen guehiago ordian?

I. Espiritu saintia jaixi cen Jesus-Christen
gagna, Ourço baten udurian.

G. Cergatic hala?

I. Jesus Christen emetaraçunaren era-
couldeco.

G. Çaçã heçes oroc cer cegharateca
cien cian?

I. Batheyian: Gincotari dirren hirour
Personen battaraçuna, eta aguerçia.

G. Nola hori?

I. Aita agueri da minçatçian; semia
berartan; Eta Espiritu saintia Our-
çoaren udurian.

G. Çoin da orhitceca çaicun çesté
miraculia?

I. Hourez Mahaxano eguitia Canáço
ezteyetan, Galileaco herrian.

G. Houraren mahaxanoala utçulec ho-
nec cer cegharatcen cian?

I. Erran nahi cian Moysaren leguaren
utçulcia gouré Evangelio saintiala.

G. Cer beraz cegharatcen cian ma-
haxanoac?

I. Gincotaren haurrec Jesus-Christen
graciatic giten çayen alaguerancia,
Espiritualz, eta gar saintia.

G. Miraculu honec nola aguer eraci-
cian Jesus-Christ?

I. Ceren haur baitcen haren lehen
miraculia, eta ordian haren Disci-
puliec hartan finhesté hartu bait-
cien, Jondané Johaneren Evange-
lioac çoin beçala.

G. Hanbat gaiça miragarriren ohor
ceco, cer eguin behar da?

I. Orhitu gouré batheyiaz, eta hartu
Gincoari hitz emanac berritu.

G. Nola hori?

I. Berriz hitz emaitz gogo hone
Jesus-Christetan sinhesté offo
ukhen nahi dugula.

G. Eta cer guchiago?

I. Munduco gora behera guciacuz
ten dutugula, bicitcé gaitoac, e
gagnelaco Déebriaren aholkiac.

9. Eta io. I G A N T E N.

C O R T C I G A R R E N

C A P I T U L I A.

J E S U S - C H R I S T E N

B I C I T C E E S T A L I A Z B E R E

A M A V I R G I N A,

E T A J O S E F S A I N T I E K I

A P A R I C I O R E N O N D O C O

B I G A R R E N, H E R E N,

*Eta laur Igantetan erraiteco, ha
mitz morechi dialacoz.*

G. E Rran itçagutçu Jesus-Christen
bici haxarrian aguertu ciren
gaiça miragarriac?

I. Ainguric haren fortciac Gincoari
esker handiac eman ceriscen; Art-

- çagnac gin ciren khugnala, hare
adoratcera; Erreguéc hara ekhar
ceritcen beré ikhous gatri edetrac.
Eta Eliçala eroan cienian, Simeon
eta Anna alhargun saintiec hour
maiteki eçagutu eta ohoratu cian.
- G. Cer guero heltu cen?
- I. Han hassi ciren haren desditchac
eta haren ascaciac bortchatu çan
ciren haren eroaitera Egiptarat.
- G. Cergatic?
- I. Herodes khechiaren ihessi, çogne
hil eraci nahi baitcian.
- G. Cergatic Gincoaren haur honec
khugnatic hassi behar cian hala gaitz
hartcen?
- I. Ceren curutchia baitcen haren
traxa.
- G. Herodesen gaiski eguin nahia noia
jakin çutien?
- I. Ainguru batec hourac salhatu ce-
ritçon Josef saintiari amex batetan
eta houra manatu cian, Herodesen
eskietaric itcour ladin Egiptarat.
- G. Eta cer, Guico haur honec beré
ascaciac eretrien beraz gaitz bait
eretçakiten?

- I. Maité dutianac beré curutchiaren
egarlé lagun nahi dutu.
- G. Noiz utçuli cen Egiptatic?
- I. Herodesen hil ondoan, Ainguriac
Josef saintia manatu cian, Israeleco
herrialat houra arrèkhar leçan.
- G. Egon cena Judean?
- I. Ez; loxaz Archelaüs Herodesen
semiaren, çogne haren eretçialat
beré aitaren gogo gaitoa beguiratu
baitcian.
- G. Haur honec beraz bethi exayac uk
hen çutian?
- I. Bay eta exay handiac, eta Erre-
guiac.
- G. Non egon cen?
- I. Nazaret Galileaco burguian beré
ascacieki.
- G. Lehen tempóra hayez guerozet-
ciana dessec jakin eraci Jesus Cri-
sten gitia?
- I. Ez batec eré, hamabi ourthé çu-
tukiano.
- G. Adin hortan cer heltu çayon?
- I. Jerusalemera joanic Bestaren oho-
ratcera Mariareki eta Josef beré hat-

- çaliareki, itçouri çayen aitcineuc çoin guero Eliçan ediren baitcien.
- G. Cer ari cen han?
- I. Jarriric çagoan Jakinsien erdian, her beha eta galthoz: haren çuhurtciac eta ihardesté ederréc ençulé guciac icitcen çutiela.
- G. Hitz hoyéc certçaz orhit eraciten çutié?
- I. Jesus-Christ han ari cen beçala, hauréc eré gouré Elicetan Catechima onsa erran behar diela, Jakinsier beha, batac bestiari galtha, eta ihardex.
- G. Cergatic beraz Jesus Jakinsien erdian jarriric çagoan?
- I. Ceren eguiaz hen burçaguiá baitcen, çonbateré ezpaitcian orano beré ahal gucia eracousten.
- G. Cergatic Jesussec hamabi ourtheran aguer eraci nahi ukhen cian beré çuhurtcia?
- I. Eracousteço, ordian drano eçaba eta gordez bici nahi içan cela; hala nahi içan celaço.
- G. Çonbat egon cen eçaba?

- I. Hoguey eta hamar ourtheren ungurunia çutukiano, eta houra Jon dané Johané batistac batheya artio.
- G. Hara drano ihourc' cer çakian hartçaz?
- I. Deuseré, baicik adinetan aitcina çoeno beré çuhurtcia bethi guchia-go eracousten ciala.
- G. Cer da orano Jesus-Christez izkiribaturic?
- I. Beré Aita eta Amén maniac onso beguiratcen çutiala.
- G. Eta cer orano?
- I. Josef saintiareki languiten ari cela, eta officialé baten edukiten ciala.
- G. Cer officio eguiten cian?
- I. Mayasturugoa.
- G. Hala Ginco batec merechi ciana bici?
- I. Bay, genté guciac escolatcen dutianaz gueroz.
- G. Horrec cer eracasten derié?
- I. Gincoac cerbaitetara deitcen gutianan baicik ez aguertcia: gagnetan bicitçé, nekeçu, estali, eta behera bati jarraikitia.

- G. Hautrer guciz cer eracasten deperit?
- I. Hen verthuté ederrena dela, beré Aita Amén, ascaci eta guehienan manu pian bicitcia.
- G. Eta Cer orano?
- I. Eliçala ardura joan behar diela; han beré Artçagner onsa behatu, eta galthoer ihardexi.
- G. Noiz hori eguin diroyé?
- I. Catechimaren efraitian.
- G. Han behar dieya eré galthatu?
- I. Bay, Eztakitçenen ikhasteco.
- G. Hortic cer ginen da?
- I. Jesus-Christ beçala adinian eta çu hürtcian bethi aitcinaturen dira.
- G. Jesus-Christec haurçatotic eteian çuhurécé ossó bat?
- I. Bay duda gabe, bena egunetic eguniala houra hanbarenaz aguer eracudu; haurrer eracasteco bethi agudotiago behar diela.
- G. Ama virgina nola bici cen?
- I. Jesus-Christ beçain eçabaki.
- G. Cer ari cen?
- I. Jesusen eguiter, eta harez erraiten çutiener gogoa ematen cian.

- G. Beraz Jesus-Christen ethecoen saintutaçuna certan çagoan?
- I. Leguiac manu eguin cerien ordietan eliçala çavilçan; Gincoa orotan cerbutchatcen; beré laner jarraikiten, eta eçaba bici ciren.
- G. Horietaric orotaric cer ikhasten dugu?
- I. Eguiazco saintutaçuna ezteela, herox handitaco gaiçen eguitia, bena bai norberé erercian verthmeç beherracia, eta bigabiaren emeki egartia.
- G. Bena cergatic Evangelistec haurguti erraiten derikié Jesus-Christez, eta haren etheco saintiez?
- I. Gouri eracasteco, aski diroyé: eta hain sarri ikhasten derikié; ezrugula behar jarraiki gaiça soberari.
- G. Cer iakin behar dugu?
- I. Dakitçagunetariç goço hartcia, eta gagnelan eztakitçagunetara iehil egoitia.

II IGANTIAN.

BEDERATCU GARREN

CAPITULIA.

SEPTUAGESIMAREN

IGANTECO.

G. **T** Empôra saintu hontan berhe
ciki ceri gogo emaiten duçur?

I. Eztirela orai erraiten cantore aia
guerac, çoin baitira *Alleluja. Gloria
ria in excelsis. Te Deum*, eta *Color
violeta* eliçac hartcen diala.

G. Cergatic horic ?

I. Dolu eta hasperen cegnharetan, bi
arraçogatic.

G. Çoin da lehena ?

I. Egün hoyér uduri eraciten derisku
Adamen egunac, eta houra nolabie
içan cen, hasten guira eliçan na-
courtcen.

BI GARREN PARTIA. 39

G. Cer erran nahi duçu Adamen egu-
nez ?

I. Doluzco eta Penitenciazcozc, nola
baitira bekhatorec eta esterratic me-
rechi dutienac.

G. Eliçac cer beraz eracasten dericu
ororen dolu honçaz ?

I. Alagueranciac, sobera jan eta eça-
tiac, carataiskeriac, eta besté solaçac
ucci behar dutugula.

G. Cergatic ?

I. Haur hon elibatec beçala, gour
Ama eliçareki nigar eguiteco; orhi-
turic gouré, Salvaçaliaren herio
Passioniaz.

G. Bi garren arraçoa çoin da ?

I. Goroçuma saintiaren onsa igaraite-
ra adelatceco.

G. Cergatic beraz ihor egün hoyetan,
besté ordiez beño guehiago, sobera
jan edin, erhokeria eta gaiça deve-
tatier sentharuki arraikiten da ?

I. Horic oro dira Deebriaren chotile-
cinc, Euçaren gogo saintien gal
eraci nahuz.

G. Cer çunac orano eguite gais-
to hoyetan, iten dira ?

L. Barouraren hontarçunaren ,
Christieç goroçuman besté obe
hon eguin ahal litiroyen ororen bi
dia hauften dié.

G. Eliçaren gogoari jarraikiteco ,
eguin behar da lhauterian ?

L. Lehenic joan Eliçala gogo honé
Meça saintiaren ençutera : han ego
luçaz ago , Jesus Jaunaren bilhorç
lagunceco , besten haboroçç ahar
ten dieno.

G. Eta cer orano ?

L. Urci jokiac , apairu handiac , carç
paiskeriac , dançac , eta gagnelac
gaiça deveratiac. Eta adiskidegoa
edo ihés ecin eguinez , hetaric ço
baitetan ihor helcen bada , besté
ordiez beno çuhurago eta emiaç
agnertu behar du.

G. Carataix lastercariac nor udin
dira ?

L. Indioac , eta Soldado Jesus Jaun
bilhici cienac , cognec beguiac çin
patu baitcenten , eta hilcerac çin
han eguin mesperetchu hanitz.

12. IGANTIAN.

HAMAR GARREN

CAPITULIA.

*Goroçumaco lehen Igantian Iesus-
Christ eracouxi behar desertian :
edo Ninivaco hiriaren barouçç
eta dolia. Joan. 1.*

G. Oroçuma nontic da ?

L. Apostolieç haur baxarretic
manatu dié.

G. Cergatic ççari da Goroçuma ?

L. Gincôaren semiaren bicitciaren be
reberki ohoratceco , çoin barourtu
baitcen desertian berroçuei egu
nez.

G. Cergatic orano e

L. Goute bekhaticz penitencia egui
ceco çarourez eta besté gattiguez.

G. Cergatic orano ?

L. Goute çivacallarcu herio passioniaç

ren hobeki ohoratceco, eta bazco Bestetara adelatceco.

G. Eliçac certara eroan nahi gut Gorogumaren barouraz?

I. Eguiazco barouriala, eta gaitcetara guibelciala.

G. Coïn da haur?

I. Bekhatiari ihés eguitia.

G. Ceri orano?

I. Jocu, tempõra galcé, eta sola devetatier.

Eliçaren gogoan gorogumaren on igaraiteco, cer beraz eguin beha da?

I. Jan edanac, loa, eta solaçac hertu hobeki Gincøaren othoitceco.

G. Christiéc nola igaraiteco dié goroguma?

I. Barour, othoitz, eta genté behar rer, besté ordiez, beno guehiag honki eguiten; lagun saldoer ihelha gouré oguenen eçagutciáz ahalke turic, çogñec hil eraci baitié Jesus Jauna.

G. Barouratceca çoin dira bortchatu?

I. Hoguçi eta bat ourthiac igaran

dutienac oro, eguiten ahal badié.

G. Hel eztitakianac barourtcera, arras igaran ditakia mortificatu gabé?

I. Ez: eta ahalaz sarthu behar dié Eliçaren gogoan, cerbait berér hertcen diela.

G. Cergatic goroguman Curutchia, Imaginac, eta althariac estalcen dira?

I. Dolu eta Penitenciá cegnharetan.

G. Christiác beraz cer sendimendu ukhen behar du Goroguman?

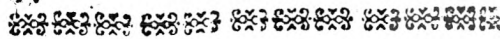
I. Bihorz ourouiski, hasperen suntu, cinezco penitencia bat: baita Gincøaren hitçari behatu sinhesté oso bateki.

G. Cer orano?

I. Officio saintietara joan, eta heran Eliçateki hasperen eguin ichilic.

G. Eta cer orano?

I. Batbedera adela onsa Cofessatceraz ordu honez, egon gabé berant, eta Bazcoco lehietrano.

13. IGANTIAN.

HAMECA GARREN

CAPITULIA.

PASSIONIAREN IGANTIAN,

ERRAMU BESTACO.

CER Besta dugu elizan daigun
Igantian?

I. Erramu.

G. Cergatic daigun Igantia deitzen
dié erramu?

I. Egun hortan eguiten den Processio-
nia gatic çointan batbederac erra-
mu adaisca bat eskian baitaduca.

G. Processioné hori cergatic eguiten
da?

I. Ornitceco Jesus Jaunaren Jerusa-
lemera ohorez sartiaz, beré herio
Passioniaren sey aintceco egunian.

G. Goure Salvaçaliaren hilceracoan
ohotacé honec cer cegharatcen
du?

BI GARREN PARTIA. 45

Beré hilciaz Deebria, Mundia, eta
Araguia goithuren çutiala, eta Pa-
radussia idekiren cericula.

G. Jesus Jaunari nor elkhi çayonait-
ciniala?

I. Gente chehiac eta hautrac.

G. Cergatic?

I. Ceren arima emé eta chahien la-
dorioac maité baituru.

G. Nolaz Jerusalemeco handiac eta
legué çaharreco guehienac etçait-
çon elkhi bidiala.

I. Hen urguilliac etcian merechi par-
té ukheitia Jesus Jaunaren ohore
egun hartan.

G. Cer beraz eguin behar da hartan
parté ukheiteco?

I. Houra beçala emé içan, eta bihor-
ça beheratu.

G. Cergatic Jesus hara sarthu cen asto-
baten gagnen?

I. Profecien eguiati hel eraciteco; eta
gouri gal eraciteco gora içan na-
hiaren.

14. IGANTIAN.

HAMABI GARREN

CAPITULIA.

ERRAMU IGANTIANERRAN

BEHAR DA ASTE

S A I N T U C O .

- G. **N** Ola deitzen da daigun astia.
- I. **N** Aste saintia , eta Penazco.
- G. Cergatic hala daritço ?
- I. Hontan Jesus Jaunac gouré arrendiaren misterio handia eguin , eta lan handiac egari dutialacoz.
- G. Astizkenian cer heltu da ?
- I. Egun hortan gouré salvaçalia hogre , eta hamar dimeren Judas beré disuplia judier saldu cerien.
- G. Ostegunian cer eguin içan cen ?
- I. Gouré Salvaçaliae Ulhuncian beré Apostolier hogre ukhuci cericen,

BI GARREN PARTIA. 47

eta beré Corpitz saintia Sacramentu içateco eman.

- G. Jesus jauna noiz judier eskietara eman çayen ?
- I. Ostegun gayan Judas giten cela haren Corpitz saintiaren errecevitetic , Olivetaco baratçiala , ohorez eguiten den beçala , Jesusi potbat eguin cerion , honen cegnaratceco bereki eroan çutian soldadoer , amorecatic hora harturic esteca leçen hala eguin cien beçala.
- G. Jesus-Christec gay hartan cer soferitu cian ?
- J. Gaizki eguilé bat beçala eroan cien Anna , eta Caifaren aicniala , çoit baitçiren Apeçen guehienac : Jondané Petiric hirouretan ukhatu cian etçiala hora ecagutcen : haren Discipuliac ihessi joan ciren , eta gay orotan soldadoen mertchedian utciric , hoyec beré ahalaz mesperetchatu cien , haren icen saintia arnegatu , noua çhoustetatu , eta harez etri hanitz eguin.
- G. Ostegunian cer heltu cen ?

- I.** Judiec goiztiritic acusatu cien Pilataren aitcinian, çoin baitcen Errumeco Emperadoriaren Gobernadore Judeaco herrian. Pilatac houra igorri cian Herode gana : çogneré Cortecoeki erho baten hartu baitcien : guero Herodac arregoritic Pilata gana, açotatu içateco. Soldadoec ecin borthizkiago odolossour eraci cerien açoté khaldiz.
- G.** Açotatu cien ondoan, cer eguin cien ?
- I.** Soldadoec escarlatazco manto bat ez estali cien ; burun gagnen egarri cerien elhorrizco khoroa bat, eta canavera bat eskian ; salutatcen ciala errigarri beçala, Comediaco Erregué baten anço. Bena orano lordeix Judiec Pilatari Jesus hilcerra condemna eraci cerien, eta detchatu honec hala eguin, hençogara içateco.
- G.** Jesus-Christ hala condemnatu ondoan, Judiec cer eguin cien ?
- I.** Curutché fortha bat bizcarran egarri cerien, eta hala houra eroan Calvarioco

- Calvarioco mendiala, non houra picarraturic bi ohognen artian içatu baitcien Curutché hartan gagnen.
- G.** Hilcé laido garri honec hen errabieria affé ciena ?
- I.** Ez : besté gaizki hanitz eré eguin cerien : Jesusco erranic, Egarricela ; ozpin edateco eskentu cerien.
- G.** Jesus-Christen egarriac cer cegun haratcen cian ?
- I.** Gouré Salvateco su handi baciala.
- G.** Eta haren nahiari jarraititen ezkerenian ?
- I.** Haren exay eta erhailec beçala ozpin emaiten deriogu.
- G.** Jesus-Christen hilceracoan cer helatu cen ?
- I.** Ekhia arras gordatu ; lurra borthizki ikharatu, arroac erdiratu ; eta hilen hobiac ideki ciren.
- G.** Eta cer orano ?
- I.** Hil hanitz piztu eta genter aguertu ; Eliçaco eré veloç goihenetic çola lano çaticatu.

- G. Cer cen Eliçaco velo houra?
- I. Estaigui Cherubinez pinthatu bat, çog nec Eretcé saintiena berhezten baitcian Eliçaren gagnetatic.
- G. Veloaren hausté harc cer cegnaraten cian?
- I. Celia, çoin baita eguiazco lekho saintia, çointan baitago Gincoa beré handitarçunareki, ideki çaicula Jesus-Christen hilciaz.
- G. Cergatic Gincoac miraculu hoyec oró eguin dutu beré semiaren hil orenian?
- I. Amorecatic guciac jakilé içan liçian Judien contré.
- G. Eça gouré contré eré jakilé içateco?
- I. Bay Jesusen hilcetic goço idokiten ezpadugu.
- G. Hontatic goço hartu cienec ce eguin cien?
- I. Beré bougharrer colpu emaitetz çoatçan, eta oihuz! haur eguiar Gincoaren semia cen.
- G. Noiz guihaurtan sendimentu hoyec piztu behar dutugu?

- I. Curutchiaren adoracera gitian.
- G. Cergatic?
- I. Ceren ordian bat bederac eçagurcen baitu Gincoaren eguiazco semé bakhoitça dela, curutchian itçatu içan dena.
- G. Ezta beraz Curutchiaren materia adoratcen?
- I. Gincoari eztaçala.
- G. Nori doa Adoracioné hori?
- I. Jesus-Christ Ginco biciaren semiaz.
- G. Hori nola hartcen duçu?
- I. Jondané Paulec dioan beçala, Jesus-Christen curutchian eçarten diala beré gloria; erran nahi du houra Jesus-Christ crucificatian eçarten diala.
- G. Gouré Salvaçalia hil cenian, cer eguin cerien?
- I. Soldado batec iskerreco saihexa igaran cerion lança batez, eta hain sarri odol eta hour hantec elkhiten ikhouffi cerien.
- G. Jesus-Christen saihexetic elkhi diren odol eta hour hayec cer cegnaraten die?

I. Batheyia : çointan haren Eliça beré
Salvaçaliaren odolian ukhuci baita,
eta hour saintu batetan.

G. Jesus-Christ nola ehortci cen?

I. Hil cen eguneco ulhuncian , Jo-
sef Arimatia aiturunsemiac , eta
Nicodeme Farisien Gincoaren bel-
durti cenac curutchetic eraixiric,
mihissé eder batez estaliric ohora-
tuki ehortci cien , eta houra urria
hon batcieki , harriz eguin hobi ber-
ri batetan çari.

G. Neskenegun saintian cer eguiten da
Eliçan ?

I. Bazcoco Chirioaren Ceremonia sainti-
tia ; eta Batheyuco houren benedic-
cionia ; çoin Ceremoniac oro myf-
terioz bethé baitira.

G. Besté orduz noiz eguiten ciren?

I. Neskenegun gayan , çointan Jesus-
Christ hobitic elkhi baitcen.

G. Bazcoco Chirioac cer cengharat-
cen du?

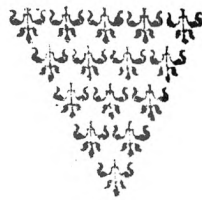
I. Jesus-Christ arrapiztiac mundiala
ekhartten dutian arguia eta bozta-
ria.

G. Cergatic batheyuco houra benedi-
catcen da?

I. Eracousteco çonbat verthutez be-
thé den.

G. Asté honen onsa igaraitaco , cer
eguin behar dugu.

I. 1. Hobeki barourtu ; 2. bereberago
bici ; 3. Cofessa ahalic sarriena ; 4.
Joan Tenebroac deitzen diren hi-
rour Egunetaço officio saintierara ;
5. Ostiralé saintian Curutchiaren
adoratcera , eta gouré Salvaçaliaren
çauriac sendi , cerbait soferitcen du-
gula ; 6. gaiça hoyen ororen egui-
teco Eliçaren gogoan , bethi gui-
haurtan igaran Passioniaren myf-
terioac hirour egun hoyetan , eta ot-
hoitz ondoan , dakianac iracourte
cerbait sainturic.

HAMIROUR GARREN

CAPITULIA.

BAZCO BESTA

SAINTIETACO.

G. EGUN çoin besta dugu El çan?

I. Besta orotaco handiena, çoin den cen baitugu Bazco, eta çogno hanbat merechi baitu, non biha eta etçi orano beguiratcen baita eta bestorduz çortci egun iraiten beicjan.

G. Eliçac cer mysterio ohoratcen da egun saintu hoyetan?

I. Jesus.Christ gouré Jaunaren hitz taric pitcia.

G. Cer erran nahi du hiletaric Pitciac?

Haren arima eta corpitçaren berriz algarganacis, çoin herioac berheci baitçutian.

G. Norc ikhouffi du Jesus.Christ ar rapizturic?

I. Emazté saintiec, beré Apostoliec, eta bostetan ehun beno haboro hartan sinheste hartu cienec.

G. Nola borogatu cerieh beré arapitcia?

I. Heki jan cian, eta elhestatu cen beré corpitça honki eraci, eta herieskiac beré çaurietan çar eraci coritcen.

G. Alleluja hitz honec cer erran nahi du, çoin hain ardura egun saintu hontan erraiten baita, eta ondo ço Gincóaren cerbutchietan?

I. Dio Gincóaren ditela laidoçioac, eta houa cen alaguerancian ço oihubat Gincóaren Populiaren astian.

G. Çergatic beraz hain ardura arretuten da?

I. Boztario cengharetan.

G. Era çergatic tempóra hontan Gincó çati othoiteen da?

- I. Alaguerancia eré cegnharetan, Jesus-Christ hiletaric çutitu del?
- G. Cergatic Besta haur, eta Bazco tempo ra gucia hanbat alaguerancia ranciarki ohoratzen dira?
- I. Ceren Jesus-Christ hontan aguer baita goithuric herioa eta bekhatia.
- G. Cergatic herioa?
- I. Ceren bici baita, eta guehiago çu paitaité hil.
- C. Cergatic bekhatia?
- I. Ceren garhaitzen baitu herioa çoin bekhatiac gin eraci baitcian.
- G. Bazco etcena Judio Populiaren besta bat?
- I. Bay; hora cen besta bat, çoin tan Gincóaren Populiaren Egipturic elkhitia eta solthura ohoratzen baitcian.
- G. Bazco hora certan uduri da goria?
- I. Ceren Jesus-Christec arrapizturic beguiratzen baitutu hilcé bethiericotic eta Ifernutic.
- G. Bazco nitz honec cer erran nahi du?

Dio Igaraitia.

- G. Cer ceguharatzen dericu Igaraité horrec?
- I. Hala nola Jesus-Christ heriotic biciala igaran baita, behala bekhatutic graciala igaren behar dugula.
- G. Dioçunian, Jesus-Christ arrapizturic eztéla hilcen guehiago, cer hortic idoki nahi duçu?
- I. Eztugula haboro bekhatutic eguia behar.
- G. Nola beraz ihorc eçaguturen du Bazco besta hontan oguiazki arrapiztu denez Jesus-Christeki?
- I. Hastio eta uzten badutu ez solamens bekhatiac oro, beña bay orano hetara erortokiak, eta lagun gaistoac.
- G. Nola orano?
- I. Celuco gaicer jarraikiten bada, eta ezdeusen edukiten aldépeçoac oro, handikeriac, sobera aguertu nahi ac, plazerac; azkenecoz Gincóaren gaicetan goço hartcen badu.
- G. Gincóaren gaicetan goço hartcia cer da?

I. Devocioniaren, othoitziaren, Parropiaco cerbutchu saintiaren, Predikiaren, eta Catechimaren maihatcia.

G. Bazcoren tempôra gucia cer sendimenturan igaran behar dugu?

I. Alaguerancia espiritual batetan.

G. Nola?

I. Goço hartuz bekhatien parcametian, eta ugurukiten dugula, Jesus Christ beçala arrapizturen guirela.

G. Jesus Christ beçala arrapitciacoterran nahi du?

I. Haren glorian bicitcia arimancotpitcian, parté hartcen badugu haren penetan.

16 IGANTIAN.

HAMALAU GARREN

CAPITULIA.

SAINT MARKEN; ETA

Letherignen aitcinco Igantetan orhit, Erregué Davitec othoiz handiac eguin çutiala Populiarentico, uçurriac hil eraciten çutianian; Gincuari galthoz houra bera gal eraci leçan, 2. Reg. 24. v. 14. 15. &c. Eta Davitec orano hognéz Populu guciareki ihés eguin ciala Absalonis, eta Gincoarencotçotianen pian jarri. Ibid. 14. v. 14 15.

I. ARTICULIA.

G. CER eguiten da Eliçan Saint Markez eta Letherignen hitour egunetan?

I. Proceſſioné, eta Othoitz handia eguiten dira, çoin deitzen baitira Letherignac.

G. Cer erran náhi du Letherignâ hitz honec?

I. Dio Othoitciac, eta gomendiac.

G. Beraz Letherigna hoyec ter dira?

I. Oroc Gincoari eguiten deritcen othoitciac Populiari beguiratceco haren khechueritic, eta honi galhatceco, benedica ditçan Lurreco frutu aitcinatcen haſſi direnac.

G. Cergatic bi gaiça horic algarnatcen dutuçu?

I. Ceren goſſia, agorreria, eta hilci Gentetan eta aberetan algarri ardu. Eta jarraikiten direnac, baitira Gincoaren açotiac.

G. Amaticatu behar duguia Gincoaren khechueria?

I. Bay, ſçandaloac emendatcen direnáz gueroz: Norc beré eretcian gaizki sobera eguiten; eta Gincoaren maniac oſtico petan erabilten.

G. Proceſſionec nola ematcen dié Gincoaren khechueria?

I. Oguenen dolia, eta Penitencia aguer eracitenago dutielacoz, kharrica orotara eta campoetara ihour doela, oihu eguitera beçala, Eguicié Penitencia, eta Gincoari partamentu eſca çakitçoyé.

G. Cergatic goatça Elicetarié Elicetara?

I. Orotan artecari ſaintiac ediren nahiz.

G. Cer eguiten da Letherignetan?

J. Gincoaren ematceco cerbutchia aha dakigun gucia.

2. ARTICULIA.

LETHERIGNAC.

CER DIREN.

G. Cergatic haſten dira Letherignac?

I. Oroc algarreki galhatcen diela Ginco Ana, Sciné, eta Eſpiritu

saintiaren misericordia : hori dioye
 hain ardua erraiten diren hitz
 hoyec. *Kirie eleison. Christe eleison.*
Kirie eleison : Grekez ! ô Jauna
 eguiguçu Mertchedé ! ô Christ egu
 guçu Mertchedé ! ô Jauna eguiguçu
 Mertchedé !

G. Guero cer erraiten da ?

J. Bereber Jesus Christi herfatcen gu
 ra , erançun eraci behar gutianan
 beçala.

G. Cer diotfogu ?

I. *Christe audi nos , Christe exaudi nos.*
 Dio , Christ beha çakizcu ; Christ
 emaguçu.

G. Eta guero ?

I. Deitzen dutugu Berheciki Gincoa
 tan diren hirour Personac , Aita
 Semia , eta Espiritu Saintia ; guero
 algarreki Trinitate Saintia , çoin
 baita Gincobakoitz bat : Diotfo
 gula , *Misere nobis.* Eguiguçu Mer
 chedé.

G. Letherignen aiteinarcian cer diogu ?

I. Ama virginaren, Anguru, Patriaren,
 Profeta, Apostolu, Martir, Doctor,

Apezcupu , Confessor , Apez , Dia
 cre , Fraidé , Ermita , Virginia , Alhar
 gun dohaxu , azkenecoz saintu eta
 sainta gucien othoitcen gomendat
 cen guira.

G. Cergatic ?

I. Gincoaaren adiskidé , eta Paraduffian
 diren ororen , goureki othoitcetran
 Sar eraciteco.

G. Cer erraiten diriegu ?

I. *Ora pro nobis ;* Othoi egucie goure
 taco.

G. Guero cer diogu ?

I. Arrutçulcen guira Jesus Christ Jau
 na gana , çoin othoitcen baitugu,
 goure Salvatceco eguin dutianez
 oroz , beguira gutcan gaitz gucie
 taric , guciz bekharutic.

G. Cer diogu Jesus-Christi ,

I. *Libera nos Domine.* Jauna beguira
 gaitçatçu.

G. Eta guero ?

I. Eliçaco Janiac oro , eta Gincoaaren
 Populu gucia bakian , eta ditcha
 honian bici ditian othoitcen dugu.

G. Populiac cer ihardesten du ?

I. O Gıncao ençun guitçatçu, othoyez gautçu, *Te rogamus audi nos.*

G. Cer dioyé, azkencian hirouretan *Agnus Dei* erraiten dutugunec?

I. Hoyez othoitcen dugu Jesus. Christ Gıncaoren achouri mundiaren behatien chahaçalen, behar dutugunac eman ditçagun, eta oguenac parça.

G. Othoitz haur nola urhencen da?

I. Haxarrían beçala, Gıncaori misericordia galdeguitetz.

G. Horic direya oro?

I. Ez: Apeçac Populu guciaren icevian hitça hartcen du, eta erraiten *Pater noster*: goure Aita &c.

G. Cer dio guero?

I. Gıncaoren othoitceco urgatz guitçan, erranic Psalmu bat: Apeçac berriz eliçaco behar ororen gomendiac eguiten deritço: eta Populiac ihardesten derio.

G. Eta azkenecoz?

I. Apeçac Jesus. Christen icevian, Gıncaori beré Populu guciaren galthoac eskencen deritço hanitz othoittez, çoin urhencen baitutu, gomendatcen

gomendatcen deritçola biciaç eta hilaç.

3. IGANTIAN.

LE THERIGNEN VIGILIAZ,

ETA GAGNELATICOEZ.

G. C Ergatic eztugu jaten araguiric hirour letherigneraco egunez?

I. Othoitz ari guirela, gouré corpitcen hezteco.

G. Cergatic eztutugu offoki barourcen?

I. Ercelacoz nozpaic barour eguiten Bazco tempôran, alagueranciazco tempôra celacoz.

G. Eliçac cer eracasten dericu hain handi diren othoitz hoyez?

I. Eguiazco othoitciaren espiritua.

G. Othoitz hoyéc aspaldicoac direya?

I. Bay çahar dira, eta Populia saldoz

56 CATECHIMAREN

hetan çavilan , lanac utciric hetara helceco.

G. Cergatic beraz oraico Christice hain herabé dié ibiltera Letherigna eta Processioné penazco hoyetara?

I. Devocionia arras hoztu çayelacoz.

G. Cergatic letherignac eguiten dira Salvatoré bestaren aitcinechian?

I. Jesus-Christ Celialat igaiten dela, uduri da Eliçac beré behar guciac gomendatu nahi deritçola, ceren genten artecaria baita Gincea gano.

17. IGANTIAN.

HAMABOST GARREN

CAPITULIA.

SALVATOREZ.

G. CER besta dugu egun?

I. C Salvatoré besta diot Jesus-

BI GARREN PARTIA. 67

Christ gouré Jauna Celialat igan den eguna.

G. Jesus-Christ etcena Celian?

I. Bay han cen Gince beçala Aira bethierecoareki, bena Celialat igan da guison beçala corpitz eta arimatan.

G. Nola?

I. Beraren indarraz.

G. Cer sinhesten duçu dela Celia?

I. Dohaxien egonguia.

G. Cergatic Jesus-Christ hara igan da?

I. Hasteco goçatcen beré Erresumaren.

G. Cergatic orano?

I. Gouré lekhiaren han adelatçeco, eta gouré Ayocatu içateco.

G. Jesus-Christ noiz igan da celialat?

I. Arrapiztu cenetic berroquei egunen ondoan.

G. Cergatic berroquei egun hourac uguruki çutian?

I. Hanitz aldiz beré discipuliet aguer-tuz segurtatu nahi baitçutian, eguiatz-ki arrapiztu cela.

G. Uxartetan non cen Jesus?

I. Ezta fori horren galhatcia, ceren Gincoac ezpaitericu ikhaffi nahi ukhen.

G. Celialat igan cen egunian cer eguin cian?

I. Beré discipulieki jan; luçaz heli minçatu cen hourac Bethanialat eroan çutian, eta Olivetaco mendiala, nontic Celialat igan baitcen, hourac eskiac goraturic benedidau çutianian.

G. Cer heltu cen ordian?

I. Hourac benedicatcen çutiala, emeki igan cen so çauscola beré discipuliac, odey batec hen beguier estalartio.

G. Eta hayec cer ikhouffi cien?

I. Orano gora so çaudiala, bi Ainguru chouriz estaliric aguertu çaitcen.

G. Bidakicia cer erran cerien Ainguru hayec?

I. Etcela deüfi guehiago foguïteco; eta Jesus egun batez aguerriz Celuric ginen cela, harat igan cen beçala.

G. Guero Discipuliec cer eguin cien?

I. Jesus-Christec manatu cerien beçala algarreki joan ciren Maria haren ama saintareki; eta ichil emeki uguruki cien hitz eman cerien Espiritu saintia.

G. Jesus-Christ nola dago Celian?

I. Ohoré eta indar handieki, Gincoberé aitaren escugneco aldian.

G. Horrec cer erran nahi du?

I. Oto eguin ahal ditiroala Celian, eta lurrian.

G. Misterio honec cer eraguin behar dericu?

I. Gouré bihotçac Celialat gora eraci; eta handitarçunic ez nahi ukhen, Jesus-Christec beria aguer eraci diroguno.

18. IGANTIAN.

HAMASEI GARREN

CAPITULIA.

ERRAITECO SALVATORE

ONDOCO IGANTIAN,

BAITA PENTECOSTEZ

ETA HONEN BESTETAN.

I. ARTICULIA

ESPIRITU SAINTIAREN

JAIXTIAZ.

G. **E** Liçac daigun Igantian hanbat ohoratcen dian Besta çoin da?

I. Pentecostê , çoin baita Espiritu saintia jaixi cen eguna.

BI GARREN PARTIA. 72

G. Pentecostê hitz honec çer etran nahi du?

I. Dio Bazcoric berroguçi eta hamar garren eguna ; çoin Besta Judiec erê hanitz ohoratcen baitcien.

G. Espiritu saintia beraz noiz jaixi cen?

I. Bazcoric berroguçi eta hamar garren egunian , Igantê batez goiçanco bederatçu orenen ungunian.

G. Jaixtê houra nola eguin cen?

I. Herox handi Celutic giten cenbat ençun cien bat baretan , aicê borthitz barena beçala , çogneç bethê baitcian , discipuliac bilduric çaudian , etchê gucia.

G. Çer heltu cen guero?

I. Suzco mihi elibat beçala aguertcen ikhouffi çutien , çoin berheçi baitciren , eta hetaric bat bederatan gagenen baratu.

G. Judiec çer eguin cien?

I. Judiec çoin munduco eretçê orotarie bilduric baitçaudian Pentecosteren ohoratçeco , Celutic giten ençun cien açameçala laster eguin cien.

G. Çer edren cien?

- I. Apostoliac ediren çutien, çognet
Gincoaren miragarriac ohoratce
baitçutien, eta bat bederac ber
anço minço cirela ençuten çutian.
- G. Apostolier beraz cer heltu çayen?
- I. Celuco su haren aguertciari bi
hotçac piztu çaitcen eta garrez be
thê, orotan erraiteco Jesus. Christ
arrapiztu cela.
- G. Aitcinetic eguin cian herox har
di hanc cer cegnaratcen cian?
- I. Gouré arimac Gincoa maithatu be
no lehen, harentaco dian Larden
saintia cegnaratcen cian.
- G. Suzeo mihi hayec cer erran na
cien?
- I. Arguiz eta garrez bethê cire
Apostolien predikiac.
- G. Espiritu saintiac hayetçaz cer cio
aitcinetic?
- I. Héc mundu gucia arguituren e
gorthuren ciela; ceren bat beder
beré anço minçatcen ençuten bai
çutian Apostoliac.
- G. Eta hanc cer erran nahi cian?
- I. Ororen mingateriaia Jesus. Christen

Evangeliac predicatu içanen cola.

2. ARTICULIA.

PENTECOSTE,

HITCAZ, ETA BERROGUEY,

ETAHAMAR EGUN GARREN

HONEC CER DIOAN

G. J Udiac baciena beré Pentecost
tia?

I. Bay : baciela lehen erran dugu.

G. Cer cen hours?

I. Beré Bazcoaren berroguetia eta hamar
garren eguna; çoin handiki beré ap
ostolien ohoratcen baitcien.G. Cer heltu cen hen Bazcoaren ber
roguetia eta hamar garren egunian,
Noiz Egyptaco Erresumatiç elkh
baitciren.I. Egun hartan legué izkiribatia eman
çayen Sinai mendian gagnen su eta
chutimisten artian.

G. Haur certan, uduri da, christiaren Pentecostia?

I. Ceren legué berria egun honen orori iakin eraci da, Gingoac agueraci dian su berri baten erdian.

G. Gouri aguertcen çaicun su berriaren artian, cer da besteric Sinaico suyan, etcenic?

I. Batac emaiten cian loxeria; eta bestiac emaiten guru, Gingoac eta maitha eraciten.

G. Judioac cer ari ciren Pentecostez?

I. Beré Uzraco Primiciataric eguiten çutien oguiac Gingoari: oherescacera ceritcen.

G. Cer deitzen dutucie Primiciac?

I. Lehen fruitiac.

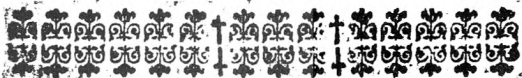
G. Era horrec cer uduri du gouré Pentecostereki?

I. Ceren Pentecostez, Espiritu saintiaren jaixtiaz, eta Jondané Petiren predicatoriaz gouré Eliçacosten berri cenaren Primiciac: Gingoari oherescatu baitçaitçon.

G. Nola hori?

I. Hirout mila genteren Christiscen.

çogni hanitz besteric jarraiki baitçiren.

3. ARTICULIA.

ELICAREN HAXARRIAN

ESPIRITU SAINTIAC

EGUIN DUTIAN MIRAGARRIEZ.

G. E Liçaren hazarteco Christiac noça bici ciren?

I. Ecin saintukiago; eta oroc ercien ber bihotz eta arima bat baicik; ercien eré beré artian deus berheçiaric.

G. Nola?

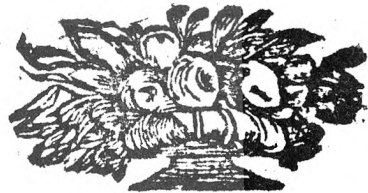
I. Beré honac Salcen çutien, eta hen valioa Apostolien eskietara ekhartan, çoin hoyec çar bederari beharraren arau emaiten baitçeritcen.

G. Lehen Christiéc çoin çerçuté ora-

no aguer eraciten cien?

- I. Jesus Christen icenaren amorec tic gaitz hanitchen egartian alague ra icatia.
- G. Ginoa nola adoracen era cerbut chatcen cien?
- L. Egun oroz bilcen ciren algarreki othoitceco, Apostolien predikiet behatceco, eta Eucaristia sacra- ren hartceco.
- G. Orori beraz gente porestu agueri ciren?
- L. Bay, bethi Eliçan algarreki Ginoaren othoitcen ikhousten çutien, eta guciac maité.
- G. Eta cer ikhousten cien miragarenic?
- L. Apostolietan heltu cen berritarçuna.
- G. Cer cen hora?
- L. Hain fortha eta jakité gabé. ciren guiçon elibatec hain goraki Ginoaren barnia, eta escriptura saintia era çagut litten.
- G. Cer Berrikeria orano heltu cen Apostolietan?

- L. Beldurtciac bihotztoitu ciren, jakilé azcar icateco Jesus-Christ arrapiztu cela.
- G. Eta beré erranac nola egarten çutien?
- L. Populu guciaren aicinian eguiten çutien miraculiez.
- G. Nola orano?
- L. Beré buriac hilcera eta pena orotara eskencen çutien, goraki egarteco Jesus-Christ arrapizturic ikhouf si, ençun, eta honki ciela.
- G. Norc eman cerien indar hora?
- L. Espiritu saintiac hen bihorceran Ginoaren maitetarçuna pizturic.

4. ARTICULIA

ESPIRITU SAINTIAREN

BETHI ELICARI

JARRAIKITIAZ.

- G.** Espiritu saintiac Eliça eztiar gaczi beré haxarrian baicik?
- I.** Ondoco cecuric orotari bardin egarten du.
- G.** Certan guciz Espiritu saintiaren lana agueri da Eliçan?
- I.** Eman derion indarrian, detusec hora garhait eztiroan.
- G.** Eliçac certan indar hori eracouxi du?
- I.** Hirour ehun ourthez emeki beré gaizki egulen egartian.
- G.** Eliçaren indarra ezteya besté bo-

- I.** Bay, haur gorazki agueri, da hanbat heresiaren goitcian.
- G.** Cer deitzen dutuçu heresiac?
- I.** Jakité gaitsoac; çointan ihor Gincoz erranari beno lehen, jarraikiten baita, beré urupenari, haur Eliçac condemnaturic, eré.
- G.** Espiritu saintiac Eliça nola urgazten du orano?
- I.** Chahuki hitz eguien, eta saintu tarçunaren espiritiaren hartan bethi irain eraciz hanbat gaizki eguleren artian.
- G.** Gaizki bici direnen gazrigatceco, cer eguin behar da?
- I.** Ahalaz, onsa bici Eliçaren haxar recoac beçala; oméki, egar gaitçac; ber bihotça eta arima ukhen oroc; iraiciz gouré artetic bilhaca eta exaigoa guciac.
- G.** Eliçac bethi iragnen, dia?
- I.** Bay: eta Jesus Christen hitçaren arau, ezte hora goithuren Ifernuco borthec.
- G.** Cer dita Ifernuco borthac?
- I.** Iferniaren indarra; eta honec dio

Tiran gaisloen borthitzarçunec,
ez heresiec, ez eré itchouski bic
direnec, çonbait bereberrec, ez da
Eliçaco cerbutchariec, eztiela ha
jagoitic eragotçiren.

G. Horiegatic orogatic Eliça bethi
eguiari eta sainta içanen deya?

I. Bay cinez.

G. Nola bethi eguiati?

I. Ceren Gincoac erran derizcun eguiac
bethi eracaxiren baiteriscu.

G. Nola bethi sainta?

I. Ceren beré hitz saintiez bethi forte
huren baitutu saintiac battarçun dian.

G. Norc eguiten du miraculu hori?

I. Haur pizten dian Espiritu saintiac.

ARTICULIA.

FEDIAREN ERACOUSTE.

bat Espiritu-saintiaren ereccian,
eta Eliçan bethi bici beharra.

G. E Spiritu saintiaz eta Eliçaz ga-
gné hontan erran dutuçu,
nac sinhesten dutucia cinez?

I. Bay, bihotz ossoz sinhesten du
Espiritu saintian; Eliça sainta Caro-
lica; eta saintien parteliant içatia.

G. Espiritu saintia Ginco deya?

I. Bay, Aitareki eta semiareki, Espi-
ritu saintia ber Ginco bat da.

G. Norc igorri du egun?

I. Aitac, eta semiac.

G. Cergatic dioçu, Aitac eta semiac
haur igorri diela?

I. Ceren bietaric giten baita.

G. Cergatic Espiritu saintiaren lan-
dan, çaçaten duçu Eliça?

I. Eracoustecco, Eliçaren ahala, sain-

82 CATECHIMAREN,
tutarçuna, eta indar guciac giten
direla Espiritu faintia ganic.

G. Apostolietan nozpait beçala, Es-
piritu faintia eguiazco arima hone-
tan dagoa?

I. Bay, houra dago genté perestie-
tan, hoyec oro dira Espiritu sain-
tiaren egonguia.

G. Badagoa eré espiritu faintia hea
corpitçetan?

I. Bay.

G. Hoyéc cer çor derié?

I. Ez theyutcia Gincoaren egongu-
iaren.

G. Gincoaren egonguia hori, çoin
baikira guihaur, nola theyutcen da?

I. Bekhatiaz.

G. Çoin bekhatuz guehiago?

I. Araguiaren likhifduraz.

G. Cergatic?

I. Arima eta corpitça algarreki the-
yutcen dutialacoz.

BI GARREN PARTIA. 83

19. IGANTIAN,

HAMACAZPI GARREN

CAPITULIA.

TRINITATIAREN BESTACO.

G. EGUN çoin besta ohoracn
dugu?

I. Trinitate faintiarena.

G. Cer da Trinitaté faintia?

I. Gingo bakhoirz bat hirour bereber
diren Personetan, Aita, Semia, eta
Espiritu faintia.

G. Nola ohora dirogu Trinitaté sain-
tia?

I. Maitetarçunez bat eguiten guirela
algarreki, Aita, semia, eta Espiri-
tu faintia içatez bat diren beçala

Catechima honi emenda ççaçu Trini-
tatiaren misterioaz errana lehen Par-
tian, bi garren capitulian.

20. IGANTIAN.

HAMACORTCI GARREN

CAPITULIA.

BESTA BERRIZ JESUS

JAUNAREN CORPITZ

SAINTIAREN OHORETAN.

HEBEN ORHIT, NOLA

*David erreguiac Apeceki, levi-
teki, eta Populu guciareki ohore
handitan, Gincoare Arkha ero-
aiten cian Obededomen etchera;
guero berhalahantia Sioneco men-
di Saintiala, amorecatic houra
egonladin David berac eguin
cerion Tabernaclian. 2. Reg.
c. 6. Paralipo. c. 13.*

G. **D** Aigun ostegunian çoin besta
ohoratcen dugu?

I. Althareco sacramentu saintiarena.

G. Cergatic Eliçac Proceffioné hain
ohoratu bat manatu du egun hor-
tan?

I. Bi arraçou guehien egatic.

G. Coin da lehena?

I. Jesus gouré Jaunari eskerren emai-
teco, ceren apairu Gincoz eguin
bat, eta hain sacrificio saintu bat
bethico eman baitericu.

G. Coin da bi garrena?

I. Ohoratceco Jesus-Christec beré Eli-
çari eman derion indar handiaten,
Sacramentu saintu honen exayen
goitceto.

G. Egun hortaco Proceffionian nola
ediren behar da?

I. Espiritu bildu bateki, beguiac be-
hera so, Tortcho bat eskian, Jesus-
Christi egun hortan emaiten çayon
ohoriaren cegnharetan, eta hain
honki handi eguin dericunaren or-
hitçarretan.

G. Hain honki handi baten Jesus gou-
ré Jaunari çagutciaren emaiteco,
aski deya egun hortaco Proceffio-

niala, eta cerbutchu saintiala joa-
tia?

I. Ez: bena orano çortci erriac dir-
yano, ahalaz Meça saintia ença
behar liçatê; eta egubian behing-
tiena haren adoratcera Joan Elicab-

G. Cer goço hartu behar da Besta ho-
rariç?

I. Misterio hori sinhex offoki, eta
dereki erran ardura, Jesus. Chris-
téné Jauna sinhesten diçut azcar-
çouré corpitz eta arimareki cir-
althareco sacramentu saintian.

G. Cer eguin behar çayo guehiago?

I. Dohain hain handi eman dericu-
naren hari eskerrac eman, eta ha-
ren aitcinian egon peretchu berbe-
ci bateki.

HEREN PARTIA

ANDRE' DANA MARJAREN,

ETA HANITZ

SAINTUREN BESTETACO.

BESTA HOYEZ.

GENERALKI.

ERRETÖREC OURTHECO

*Laur Tempôra kal behin, haur-
rec Catechima haur erran eraci
behar derié, onsa eçaguz decén,
Bestac certaco diren.*

G. S Aintien bestac cer deitzen du-
tucu?

- I. Gingoari oherescatu diren egunak
saintien orhitzarretan.
- G. Coin egunez hoyen orhitzarria
eguiten dugu?
- I. Hen hil egunareki haboroetan.
- G. Cergatic beraz, Eliçac dioan be-
gala, houra deitzen dié hen sor eguna?
- I. Ceren hen sortcé eguiazcoa baita,
Celian sortcia, eta bethi dohaxu
içateco.
- G. Eliçac cergatic manatu dutu hon-
laco bestac?
- I. Gingoaren ohoratceco beré doha-
xietan.
- G. Nola?
- I. Ceren Gingoac hourac saintu eta
dohaxu eguin baitutu.
- G. Eliçac beraz cer gogo du, do-
haxiez orhitceco manatu dutiau
bestetan?
- I. Her gracia eta gloria eman derit-
cenez, eskerren Gingoari oheres-
catcia.
- G. Cer da dohaxien gloria?
- I. Gingoaren gloria bera, çoin heta-
z hedatcen baita.

G. Dohaxien

- G. Dohaxien besten beguiratcetic cer
goço giten çaicu?
- I. Biga handitic.
- G. Erraçu lehena?
- I. Dohaxien orhitzarriaren ohorat-
cian, her jarraikitera pizçu guira.
- G. Eta bi garrena?
- I. Beré othoitcez urgasten gutié.
- G. Eliçac cergatic devocioné berheci,
bateki André dana Mariaren bestac
ohoratcen dutu?
- I. Ceren honec merechi berheci bat
baitu, eta Iheru bestec extutukian
dohagnac.
- G. Coin da hetarie handiena?
- I. Gingoaren Ama içatia.
- G. Horrec cer ditcha derio?
- I. Trinitaté saintu guciareki algarga,
natcé berheci bat.
- G. Nola Aita bethierecoareki?
- I. Semiaz, çoin arteco baitié.
- G. Nola Semiareki?
- I. Honen Ama delacoz.
- G. Nola Espiritu saintiareki?
- I. Hargana gin delacoz, haren odol
ecinago çnahutic Jesus-Christen

M

corpitçaren eguiteco.

G. Cer beraz sinhexi behar dugu
Virgina honez?

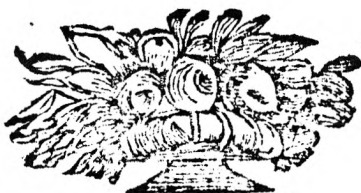
I. Gingoac haur graciaz bethé diala,
beré Semiaren Ama eguin dianian.

G. Eta cero orano?

I. Haur adelatu diala, haren egon-
guia merechitu baten içateco.

G. Honen othoitcez eztutucia eguru,
kiteco gracia handiac?

I. Bay; Gingoac haur haitatu dianaz
gueroz, honçaz graciaren eguilia-
ren gouri emaiteco.

ANDRE' DANA MARIAREN

BESTA SAINTIEZ.

LEHEN CAPITULIA.

HAREN CONCEPCIONIAZ;

çoin baita Auentuco çortci garren
egunian

G. E Gun cer besta dugu?

I. E André dana Mariaren Concep-
tione miragarria const. Sixti 4. cum
præexcelsa. lib. 4. extravag. de
reliq. & ven. ff.

G. Cergatic miragarria deitzen duçu?

I. Ceren Gingoac miraculuz, Joachim
eta Anna haren aita eta ama çahar
dohaxier eman eta for çraci baitçe-
rien.

G. Eliçaco Jakinsec cer sinhesté dié
André dana Mariaren Conceptionen
gagnen?

I. Hourachahu içan dela gracia berheci
batez, dieçthaca eta bekhatu origi-
nala çab.

- G. Cer arraçou dié honen hala erral-
teco?
- I. Ceren uduri baitçaye, Jesus Chris-
ten ohoiac ecin uzten ciala behi-
neré beré Ama sainta Decbriaren
escu pian içatera.
- G. Bena hala içan ezpada, uduri da
Jesus - Christ eliaçiala haren Sal-
vaçale?
- I. Orobat haur haren Salvaçalé içaté.
- G. Nola?
- I. Genté gucien gaitz bardinetic haren
beguiratuz eta beré gratiaz aiccin-
danic Adamen bekhatiaren khoçu-
tic guiveltuz.
- G. Elicac jujatu dia, André dana Ma-
riaren Conceptionia thaca gabé cela?
- I. Ez: Aita saintiæ erran du etcela
orano gaiça hori chouritu; eta etcela
heresia, ez bekhatu mortal, horren
ez sinhestia. Const. Sixti 4. grave-
nimis. ibid. Conc. Trid. ff. 5.
Decret. de pec orig.
- G. Hortan ceri foguin behar da?
- I. Aita saintiaren çehurtcé handiari, eta
honen orano gogoia ematiari, cer

- sinhexi içan den hortçaz igaran
cecuru gucietan.
- G. Cer da beraz seguric gaiça hontan?
- I. Elicac uzten diala batbedera sinhes-
tera, haren Conceptionia thaca
gabé içan dela, eta hon dela horren
sinhestia.
- G. Besta hontan certçaz guchienki
orhitceco dugu?
- I. Gouré içaté itchousgarriaz, eta Gin-
coac mundiari eguin derion gracia
handiaz, emaitex, Maria, çointaric
ukhen baitu beré Salvaçalia.

DI GARREN CAPITULIA.

ANDRE DANA MARIAREN

OR EGUNAREN. BURVILLAREN 8.

- G. E Gun çoin besta beguiratcen
dugu?
- I. André dana Mariaren for eguna.
- G. Besté gentiac beçala, haur forthu
deya bekhatiareki?
- Ezta hori sinhesteco, ez eta Gincoc

Jondané Johané batistari beno gratia gutiago eguin deriola.

G. Gingoac Jondané Johané batistari coin gratia eguin cerion?

I. Santificatu içatia, beré Amáren Sabelian céla; eta hori eguincian André dana Mariaren hitçac.

G. Hortaric cer idokiten duçu?

I. Hare berac eztiála dohain gutiagor bat ukhen, bena lehenago handigor.

G. Beraz André dana Mariaren sainta tarçuna nolaco cen?

I. Saintutarçun bethébat; bekhatu guciez baita venialez chahu cen gueroz: hala Eliçac sinhesten diela beçala. Conc. Trid. ff. 6. Can. 17.

G. Cer da goreníc Virginia honen thutetan?

I. Honec haurçarotic Gingoari hitz eman ceriona, bere virginitatia bequiraturen ciala.

G. Certçaz laguncen cian Virginitate saintia?

I. Othoitçetan, eta bereber bicituz.

G. Eta gagoelan cerari cen?

I. Honec guciac eguiten çutian Jesus-Christen Ama guey cenac, eta haur beré Sabeliala hartu eta egari behar cianac, merechi cian beçala.

G. Hortaric cer ikhasteco dugu?

I. Gingoaren honkiac onsa guegnhatu behar dutugula, eta biciki adelatu Eucaristian Jesus-Christen hartcera.

G. Norc guciac behar du jarraiki Virginia saintari? Nescatilec eta emaztec, hora Emacumiaren ohoria delacoz.

G. Certan hora uduri içan behar dié?

I. Hora beçala ichil, emé, chahu, eta behera içatez.

HEREN CAPITULIA.

ANDRE' DANA MARIAREN

ANONCIACIONIAREN.

MARTCHOAREN 25.

Aitcineco Igantian erran behar da, baita bestan ere.

G. COin besta dugu daigun Egun?

I. Gabriel Ainguru dohaxiac Maria Virginia saintari berria eman cerionarena, haur Gingoaren Ama çatjala.

G. Cergatic haur duluratu cen Ainguriaren berri honen ençutian?

I. Ceren honec eçagutcen baitcian, etçiala merechi hain ohoré handi bat.

G. Cergatic orano?

I. Virginia eguiazco bat bethi erreçuda, çebait gaiça goxaren ikhoustian eta ençutian.

G. Virginia

G. Virginia saintac çoin verthuté aguer eraci çutian misterio hontan?

I. Chahutarçun miragarri bat, gogaçtu nahi gabez Jesus-Christen Ama içatiaren ohoriaren ukheçtera, belçdurrez hala hert lakion beré chahutarçuna.

G. Orano çoin verthuté?

I. Hanitz beheratu cen, Ama içateco haitatu cenian, ihardexi çianian: Jaunaren Nescatoa niz.

G. Orano çoin verthuté?

I. Fedé eta sinhehtë osfo bat eracoux çutian, Ainguriari çioyonian: Couré hitça eguin bedi nitan.

G. Cer hektu cen oren hartan?

I. Gingoaren semia haren sabelian araguiçtatu cen.

G. Cer da araguiçtacia?

I. Hartcia guiçonaren corpiça beçalaco baten, çouria beçalaco erçari ma bateki: Eta hitz batez Guiçoncia.

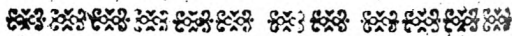
G. Beraz Gingoac nahi çian, houçra goga ladin çouré salvaçaliaren guiçonciari?

N

- I. Bay.
- G. Cergatic ?
- I. Amorecatic Mariaren sinhestiac, Evären sinhexi gabiaz Gincoari çu-
cen eguin liçon.
- G. Evären , eta Mariaren artian cer
uduri edireiten duçu ?
- I. Onsa handi bat agueri duçu misterio
hontan.
- G. Nola ?
- I. Ainguru gaisto batec therritatu du
Eva, eta Ainguru dohaxu batec oho-
ratu du Maria.
- G. Cer da guehiago ? ^{tentan}
- I. Decbriac therritaturic Eva , honec
Gincoaren devetia hausten du ; eta
Mariac hora beguiratu Ainguria
sinhexiric.
- G. Eta cer orano ?
- I. Evac Adami eskencen derio herioa-
ren frutia , eta Mariac biciaren fruta
emaiten dericu.
- G. Azkenecoz cer ?
- I. Evac hasten du gouré galçia ; eta
Maria da gouré salvamentiaren ha-
zarria.

- G. Hortic cer idoki daité ?
- I. Hala nola Jesus-Christ baita Adam
berria ; berhala Maria dela Eva
berria.
- G. Eva hitz honec cer erran nahi duç
I. Bici ororen Ama.
- G. C oin da beraz Eva eguiazcoa , eta
bici gucien Ama eguiazcoa ?
- I. Virgina dohaxia.
- G. Hanitz ugurukitecò duguià honen
othoitceraric ?
- I. Bay duda gabé.
- G. Egun harganic cer ikhasteco duguç
I. Jesus Christen errevitceto , nola
adelatu behar dugun.
- G. Cer da hori ?
- I. Chahutaçuna , eta humilitatia : mi-
latan lehen hil , eciz gogo theyuric
ukhen , Jesus Christ hartu behar
dugunian , ez eta ondoan.

LAUR GARREN

CAPITULIA.

ANDRE' DANA MARIAREN

VISITACIONIAREN

Uztailaren 2.

Aitcineco Igantian erraiteco.

G. **C**Oin misterioaren orhitgarria da daigun Egun ?

I. Virgina saintaren, Elisabet beré, Cosia saintaren maiteki eta humilitatereki beré etchen ikhousten içarenarena.

G. Hoyec biac nola ciren ?

I. Elisabet içorra cen Jondané Johané batistaz ; eta Maria Jesus. Christez.

G. Ordian cer heltu cen ?

I. Maria miçatu beçam sarri, fanta

Elisabetec fabelian çaducan haurra, boztarioz jauzcatu cen, eta Marian cen Jesusa adonatu.

G. Santa Elisabetec Mariari cer erran cerion ?

I. Virgina saintari oihuz erran cerion: Emazté ororen artian onsa dohaxu cira, eta benedicatu duçu çouré fabeleco frutia.

G. Eta Mariac ; çogni hain ohoré handiac eguiten baitceritcen ?

I. Honec erran cian *Magnificat* cantore ré sacratia.

G. Hitz gutitan cer daduca cantore miragarri honec ?

I. Mariac Gmcoa hontan gloriáz behatcen du, eta beré buria ezdetiserr edukiten.

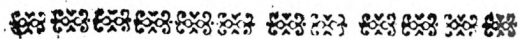
G. Cergatic egun oroz cantore haur erraiten dugu Eliçan ?

I. Espiritu saintiac egun bihotcetara issouri cian alaguerancia saintiaren orhitçarretan.

G. Noia adelaturic erran behar da cantore saintu haur ?

I. Boztario handi bateki Gmcoaren

handigoez, eta humilitatê barna bateki.

BOST GAREN

CAPITULIA.

KHANDERAILLUCO,

Baranthaillaren 2.

AITCINECO IGANTIAN JERRAN
beharda; baita Bestan.

- G. **C** Oin misterio ohoratcen dugu daigun Egu.?
- I. André dana Mariaren Purificacioria, eta Jesus-Christen oherescacioria Eliçan.
- G. Leguê çaharran cer cen Purificacioriare ceremonia?
- I. Leguiac manatu cian, Emaztê guciac Eliçala joan litian çahatcera, erderic berroquei egunen ondoan, femê eguin bacien; eta hitour hogueyen ondoan, alhaba bacen. *Levit. 12*

- G. Çahatce harc cer cegñharatcen cian?
- I. Adamen bekhatutic landan, gourê fortcia theyu eta maradicatu cela.
- G. Bacena deüferé theyuric Gincoren femiaren fortcian eta Mariaren erdcian?
- I. Gincori eztaxala.
- G. Cergatic beraz Purificacioriare leguetic igaran da?
- I. Humilitatez, eta bestê emaztiac uduri içateco, hala eguin behar cian.
- G. Cergatic harc Jesus-Christ oherescatu cian Eliçan?
- I. Ceren leguiac nahi baicrian, lehen forthu haurrac han oherescalitan. *Exodi 13.*
- G. Cergatic?
- I. Orhitceco Egiptan, Gincoc berê Populia cilhetu cianian; Egipciorien haur lehen forthiac oro hil eraci çutiala; eta Israeliter berê lehea forthiac bicitic beguiratu.
- G. Cer manatu cian guero?
- I. Israeliter omec berê lehen haurrac

oheresca litçoyen , çoin berhala ar-
reroften baitçutien haren eskieraric,
diharu emaiten cerienaz.

G. Purificacionian cer sacrificio' egu-
ten cien ?

I. Averaxec achourib bat oherescaten
cien ; hon guti cienec bi ourcha-
pal , edo ourçumê *Levit. 12.*

G. Cergatic Evangelioa ezta minço
ourchapal eta ourçumez baicik ?

I. Ceren Josefec eta Mariac , hon ga-
bé cirelacoç , indar guti cienec be-
çala , beré ohereskiac eguiten bait-
çutien.

G. Hortic cer ikhasteco dugu ?

I. Gabeciaren maithatcia , cogneç
Jesus-Christen ethecoac , eta hou-
ra bera uduri eraciten baicutu.

G. Cergatic Jesus-Christec Eliçan
oherescatu içan behar cian ?

I. Gentê gucien bermê beçala , hou-
ra han eman behar içan da.

G. Ihore eçagutu ciana houra ohe-
rescu hortan.

I. Bay , Ginecoac haren eçagutceco ,
piztu çutian Simeon çahar dohaxia ,

eta

eta santa Anna alhargun perestu,
Profetessa, eta barour eguil handia.

G. Haur egun hartan çer ari çeu ?

I. Jesus-Christ Eliçan oherescaten
ciela haur minço çen Israeleça Po-
puliaren arrostia ugurukitan çian
ororeki.

G. Eta Simeon guçon çahar saintiac
cer eguin cian ?

I. Jesus Ginecoaren haurra beré be-
soen artiala hatu çian , eta erran
Nunc dimittis cantoria.

G. Cer dio cantore saintu honeç ?

I. Çahar dohaxu harc etçiala guçhiago
anfia hilcez , ikhouffiz guçroz mun-
diaren arguia içan beharciana.

G. Guero cer eguin çian ?

I. Aitciudanic erran çutian Jesus-
Christec egariren çutian çaitçac,
eta haren Ama saintac çutukian
minac.

G. Cergatic Khanderac pizten dirz
besta hontan ?

Alaguerancia çegnar etan , eta Simeo-
nen erranaz orhitceco , bay eci Je-
sus arguia çatiala , Paganoen arguit-

O

ceco, eta Israeleco populiaren ohoretaco.

G. Besta hontan cer ikhasteco da Maria ganic?

I. Gingoaren leguiari onsa jarraikitia, eta honi itçourtceco ez ibil arraçou bilha.

G. Cer ikhasteco da Jesus.Christ Jau-na ganic?

I. Guñhauren hareki Aita bethicacoari oherescatcia, guciz Meçaco sacrificio saintian.

G. Cergatic Eliçan egun oroz erraiten da *Nunc dimittis* cantoria?

I. Simeon guizon pereftiaz orhitceco, eta harganic ikhasteco, eztugula sobera behar nahi lurreco bicia.

G. Cer beraz nahitceco dugu? Jesus.Christen ukheitia.

SEY GARREN CAPITULIA.

ANDRE' DANA MARIAREN

CELIALA EROAN IÇANAZ.

Agorrilaren 15.

AITCINECO IGANTIAN

ERRAN BEHAR DA.

G. COIN besta dukegu daigun Egun.?

I. Virginia saintaren hilcia, eta Celialatcia.

G. Eliça saintac cer tantatcen du hartçaz?

I. Egun hortan Ainguriac beno goragç houra alchatu içan cela, eta Paradusia oro boztarioz berthçola.

G. Hortçaz Jakinsu saintac cer siheste die?

I. Haut corpitz eta arimatan gloriata igan cela.

G. Cer orano?

I. Hanitz Eliçataco liburu çaharetan iracourteen dugu, egun hortan haur hil delatic; herioac ecin goituciala.

G. Nola boroga daité sinheste hosi?

I. Ceren Jesus. Christec arrapiztu denian, hanitz saintu arrapiztu baitutu, çoin ohorez bereki Celialat eroan baitutu; eta sinhesteço baita, eztiata gutiago eguin beré Ama saintarentaco.

G. Bena cer sinhesteço da guciz Virgina saintaz?

I. Beré semiaren hitçaren arau, haur hain goratu içan dela, nola beré buria beheratu baitcian verthutez.

G. Cergatic da besta hortaco Procefionia?

I. Franciaco erreguen devocioné bada, Louïs hamirour garrenac hasia, çointan berac, eta beré erresuma Virgina saintaren gomendu berhecian çarten baitutié.

G. Horren othoitçetatic hanitz egurukiteço deya?

I. Ihor honez duda daitla.

G. Honec cer galthateen du gucienki beré peretcha çaleratic?

I. Haren verthuter jarraili ditian, guciz haren çahutarçunari eta humilitiari.

CAZPI GARREN

CAPITULIA.

ANDRE' DANA MARIAREN

PRESENTATCIAZ

Açaroaren 21.

G. E Eliça saintac cer othit eracitendericu Virgina saintaren Presentacionian?

I. Ekhia jakiten den Herritic aspaldian gin çaicun sinheste hona.

G. Horrec cer daduca?

I. Maria dohaxia haurçaroan çinçoari oherefcatu içan çayola, eta es.

kentu beré Eliça saintan.

G. Cuceneki hori sinhesteco deya.

I. Virgina sáinta ohoratcen dutien
gaicac oro ihiki sinhexi behar dira
fediari oguen eguiten ezpaderic.

G. Bena cer da seguric?

I. Eguiaz Virgina sáintu haurçarotic
berheciki Gíncoari oherescatu íçan
çayola, eta bethi haci haren hegal
peran.

G. Certan uduri cen haur Eliça?

I. Ceren haur baitcen Eliça bici bat,
non Gíncoaren semiac egon behar
baitcian.

G. Cer ikhasteco dugu Besta hontaric?

I. Haurçarotic goué burien bethi
Gíncoari eskencia beré Eliça sáin
tan.

G. Nola merechituren dugu ohor
hori?

I. Othoiciaz, chahutarçunaz, eta çu
hurticiaz.

LAUR GARREN PARTIA

SAINTIEN BESTEN

LEHEN CAPITULIA.

JONDANE JOHANE

BATISTAREN SORTCIAZ.

*Aitcineco Igantian erran behar da,
baita Bestan.*

G. **C**Er ohoratcen dugu daigun
Egun?

I. Jondané Johané batistaren sortcia.

G. Nor da Jondané Johané Batista?

I. Jesus Christen aitcindaria, Profe
ta eta guicón orotaco handiana,
Gíncoaren semiareñ errañiala.

G. Jesus-Christen Aitcindari hitz honen cerdio?

L. Populiaren adelaçalia, haren onta hartceco, çoin erhiaz eré eracouxu bairu Gioála Hori ducicla.

G. Erran horren merechia cer da?

L. Eracoustia, Jesus-Christ heltu cela; aldiz Patriarca eta Profetec ezpaitien hora ikhoussi hurrun danic baicik.

G. Honen batheyiac cer cegnaratcen cian?

L. Jesus-Christec eman behar cian batheyu hobia cegnaratcen cian; eta hari bidiac adelatcen ceritçon penitenciala genten aholcatciaz.

G. Honen sortciac cer du bereberic?

L. Gracian forthu baita.

G. Nola?

L. Ceren santificatu içan baitcen, beré ama santa Elisabetan sabelian cela, Jesus-Christen beré aitcinian ukheitiaz, eta Virginia saintaren minçoala.

G. Honen sortcian çoin miraculu handiena aguertu cen?

I. Zacaria

I. Zacaria honen aita dohaxiac, çog-nec minçoala galdu baitcian, berriz houra gin çayon, erraitceco *Beneñic* cantore saintiaren.

G. Hitz gutitan cer da Cantore honen goçoa?

L. Aitcindari saintiaren sortciari, noiz hasten baita aguertcen Jesus Christen arguia, eguna sortcen dela ikhoussian beçala, alagueratu behar dugula.

G. Cergatic?

L. Ceren ekhi eguiazco sortcen dena, çoin baita Jesus-Christ, beré Aitcindarian beré arguien aguer eraciter hasten baita.

G. Jondané Johané batista nola biciçan da?

L. Miragarri saintuki; baita penitencia borthitz icigarri bateki.

G. Certan agueri da honen saintutacuna?

L. Eremiala ioan cen egoitera, hirour ourthe baicik eteiala; eta honen eman du ermita saintien bicicciaren mouldia.

G. Nolaco cen honen penitencia

I. Etcian iagoitic edan hour baicik; larhoti iatez bici cen, eta beré cor-pitça larru gogor eta bilhaçu garratz batez estaliric cian.

G. Eliçac cergatic honen for egunian hanbat alaguerancia eracousten du?

I. Eztu hortan eguiten, Ainguriac hel-turen cena, aitecindanic erran ciana-ren bethi irain eracitia baicik.

G. Nola?

I. Gabriel Ainguriac honen aita Za-caria saintian aitecindanic erran ce-rion, Guçiac alagueraturen cirela honen sortçjari.

G. Alagueranciazco suyac hartaco pizten dutieya?

I. Bay.

G. Eliçac su horic pizten dutia?

I. Bay, Christi Herri haboroetan, guçiz hontan Jaun Erretorec Besta honen vezpera ulhuncian, Procef-sioniarecki su ohorezco hori pizten dié, Eliçan cantatcen hassiric *ve queant laxis*. Haur urhentu denian. Benedictusen Antienna. Guero *Benedictus* ossoki soyaren aitecinian.

LAUR GARREN PARTIA 115
Guero *Dominus vobiscum*. Oremus. *Deus qui presentem diem*, Uc. Guero *Dominus vobiscum*. *Benedicamus Domino*. Deo G. Guero Eliçalacoan. *Te Deum* haur urhentu denian, Eliçaren beguiratceco othoitcia beré verseteki.

G. C oin arraçou gatic su haur eguiten da Eliçaco devocionarecki?

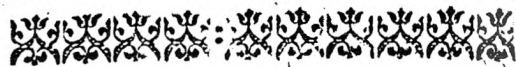
I. Jondané Johaneren su holacoetan besté orduz çonbait lekhutan eguiten çutien supersticionen gal eraciteco.

G. Nolaco ciren supersticioné liourac?

I. Danzaticia su horren baradoan; jo-khatcia Cantoré itchouffien erraitia, su gagna belharren egoiztia; Eguer-di beno lehen, edo barouric hen bilcia; beré gagnen hen ekhártia, ourthé orotan edukitia; hontaco ilhintien edo incatcen beguiraticia.

G. Çer ikhaffi behar dugu Jondané Johané Batista ganic?

I. Mundiaren edukitia ezdetisen, eta penitenciareren saintutarçunarecki al-garganaticia.

BI GARREN CAPITULIA.

APOSTOLU, ET A

EVANGELISTA SAINTIEZ.

*Coin ourhecal hirouretan erran behar
baita Apostolien Bestetan.*

- G.** **C**oin deitcen dutucié Aposto-
liac ?
- I.** Jesus-Christec lehen deithu dutia-
nac, beré Eliçaco Artçain içateco.
- G.** Certaco deithu içan dira ?
- I.** Jesus-Christ miraculien jakilé, eta
leguiaren beguirari içateco.
- G.** Nontic guciz agueri çaicu, hen
jakilegoa sinhexi behar dugula ?
- I.** Haur beré odol issouriez segurtatu
derikielacoz.
- G.** Gincoaen hitçac nola cegnharatcen
dericu Apostolien içaré ohoratia ?
- I.** Haur cegnharatu da Apocalipsaren
hamabi harri hoyetan, çointan ga-
güen Hiri sainta ohaturic baita, dios
- LAUR GARREN PARTIA. 117**
- Eliça, eta çointan gagnen izkiriba-
turic baitciren hamabi Apostolien
icenac.
- G.** Cergatic Eliçaco habiac beçala
eduki dira ?
- I.** Ceren Eliça baitago Apostolien er-
ranetan gagnen.
- G.** Apostolien erranec nola bethi irai-
ten dié ?
- I.** Batetic bestiala hel eracizen dutiet
la Jaun Apezcupiec, çoin baitira
Apostolian ondocoac.
- G.** Apostolu haborocez nolaz hain ber-
ri guti dakigu ?
- I.** Hen frutiec aguer eraciten dutié
hen lanac.
- G.** Coin dira hen frutiac ?
- I.** Hen predikiec mundu gucia, Her-
ri ohiletrano Evangelioaz, eta
Christi Eliçaz bethé dié.
- G.** Eta çoin dira Evangelistac ?
- I.** Jesus-Christen bicitcé eta predikien
laur Izkiribaçaliac.
- G.** Coin da lehena ?
- I.** Fondané Mateu Apostona, çogüec
gouré çavaçaliac hu ceçatic sarri izi

I. Iesus-Christen amorecatic, gaitz egartian laket içatez.

HIROUR GARREN

CAPITULIA.

JONDANE' PETIRI ETA PAULE',
APOSTOLIEN BESTACO.

G. COIN besta egun ohoratcen
dugu?

I. Iondané Petiri eta Paulé Apostolien
bi Princena.

G. Hoyen besta cergatic ber egunian
beguiratcen da?

I. Ceren hoyec egun honeki eguiaz
martir algarreki hil eraci baitçuriens;
eta héc beré odolaz Errumeco Eliça
gorrituric haur ohatu; besté Eliça
ororen buria içan behar cialacoz.

G. Cergatic hanc besten buria içan
beharcian?

I. Ceren Gincoc haitatu baitcian Er-
rumeco

rumeco hirta munduco handiena,
han Iondané Petiriren Jarguiaren
lanhatceco, çoin Iesus-Christec
ororen, guehien eçari baitcian.

G. Certan dago Errumeco Eliçaren
guehiengoa?

I. Gincoc haur eçari du, Eliça gucien
Ama, eta Eguiaren beguirari han-
diena içateco.

G. Certan orano?

I. Besté Eliça oroc honeki bar bethi
içan behar die.

G. Christi gucier, Aita saintiari çet çor-
derié?

I. Obediencia eguiazco bar, haur Ion-
dané Petiriren ondoco, eta Eliça,
guciaren hachia egarten dian Buria
delacoz.

G. Cer cen Iondané Paulé?

I. Farisien iakinsu bar, haxarrian Evan-
gelioaren exhay gaitz bar, bena gue-
ro honen Predicari goriena.

G. Cergatic Iesus-Christec haur mira-
culu hant handi batez Christi eguin
naiti çahen çian?

I. Hontan aguer eraciteco beré gracia.

ren, eta amorecatic oroc honen pr-
ranac hobeki sinhex litten.

G. Norc haur egundu Apostolu ?

I. Iesus-christ arrapiztiac.

G. Certaco guciz Gingoac deitu du?

I. Evangelioaren Paganoez eracasteco.

G. Cer izkiribatu du ?

I. Hamalaur letera miragarri.

G. Cer martirioz hil erraci cien?

I. Evaki cerien buria.

G. Eta Iondané Petiri ?

I. Haur curutchian itzatu cien; ben-
beré hil eraciliac orhoitu çurian, ho-
gnez, gora eçar lecen; etcialacoz
Iesus-Christ beçala hil merechi.

G. Iondané Petiric. cer izkiribatu du ?

I. Bi letera eder ecinago.

G. Cer ikhasteco dugu Apostolu saintu
hoyetarie ?

I. Iesus-Christen maithatcia; hil ha-
rentaco behar bada; eta honen
ohoriaren bethi aitcinatcia, iagoitic
akhitu gabé.

LAUR GARREN

CAPITULIA.

JONDANE ESTEBEREN

BESTACO. AVENTUCO 26.

G. E Gun çoin besta ohoratzen dugu?

I. Iondané Estebé, Christien lehen
martir içan denarena.

G. Cer da martirioaren Gracia?

I. Beré odolaz segurtatcia Evangelioa-
ren eguiaren.

G. Eta cer orano ?

I. Iesus-Christi eracoustia haren hitça-
ren arau houra ahal oroz onsa maite
dugula; baira haren ohoretan gouré
bicia gal. Ioan. 15. v. 13.

G. Jondané Esteberen ohoré berhecia
cer da ?

I. Iesusen amorecatic hilcen eracastia
hanbat martir sainturi.

G. Hoyec hanitz direya ?

I. Bay : Eztitaké aski onfa icenta; Tiran gaitoec hirour ehun ourthez Christi perestu orotan hil eraci dutienac: orano minçatu gabé, gueroz ardua hereticoec, eta fede gabec hil eraci dutienez.

G. Martir hoyen icigarri den faldoan, ceri guciz gogo hartceco dugu?

I. Haur gaste, eta Virginac erran ezraitian beno guehiago ikhoussi içan direla, fediaren egarteco herioscé borthitzeneraric igaraiten.

G. Martir hitz honec cer erran nahi du?

I. Dio Iakilé.

G. Eliçaren gloria cer da beraz?

I. Hanbat iakileren odolac azearcu dian, honen fedia.

G. Cer ikhassi behar dugu martir saintiaric?

I. Gouré, eguité honéz eta pacencias gouré fediaren borogacia.

G. Ionadané Estebé ganic cer guciz ikhasteco dugu?

I. Gouré gaxentaco Gincocari orthoicia.

G. Cer goço ugurukiteco dugu gouré exayen eguinen dutugun orthoiztaric?

I. Hoyen hontcia: hala nola Ionadané Esteberen orthoiztaric Ionadané Paulé beré hil eraciliaren Christi hon eguitia ardiexi baitcian, harr khal-diz hora erhaiten cienen atropac beguiratcen çutian ber orenian.

Act. 7.

B O S T G A R R E N

C A P I T U L I A

DOMI SAINTHORE BESTACO,

AÇAROAREN AITCINECÓ

IGANTIAN ERRAITECO.

G. E Liçac cergatic manatu dutu saintien bestac?

I. Gincocaren ohoratceco beré eerbutcharietan.

G. Nola?

I. Cerec Gincocac hoyec saintu, baita çerçac, çerçac, çerçac,

Calendrier de 1696

- G. Eliçac beraz certaco bestac eçari dutu dohaxien orhiçarretan?
- I. Gincuari berari ohoré emaiteco, çoin hetara hedatcen baita.
- G. Dohaxien Besten beguiratcetie cer honrarçun giten çaicu?
- I. Bi goço handi.
- G. Erraçu lehena?
- I. Saintiez orhiçcian, Pizten guira hen eguiter jarraikiterá.
- G. Eta bi gartena?
- I. Hen othoïcéc urgazten baicutié.
- G. Eliçac cergatic manatu du Domi sainthoré, çoin ohóraturen baitu-gu daigun Egun.?
- I. Arima dohaxu gucientaco Gincuari eskerren emaiteco.
- G. Cergatic orano?
- I. Guchiago verthutiala gouré hel eraciteco, hanbat eguité saintu bateran eçagut eraciten derizeula; eta azkenecoz gouré artecarien emendarceco.
- G. Besta haur nolaz orthecco besta handienetatic bat da?
- I. Ceren haur baita, Gincocac berad

LAUR GARREN PARTIA 227
 Dohaxu gucien Celian bethi beguiratcen dian bestaren uduria.

SEY GARREN CAPITULIA.

AITCINECOAREN

LANDAN BER IGANTIAN,

EDO DOMI SAINTHOREZ

ERRAITECO.

HILENEGUNAZ:

Hiléz, eta hilen mecéz.

- G. **E** Liçac cergatic manatu da egun bereber bat, hilen arima hon ororen othoitceco?
- I. Orogen algarreki urgasteco.
- G. Noren behar dugu guciz othoituz?
- I. Norc beré ascaci, adiskidé, eta honkiguilen.
- G. Noren orano?
- I. Othoitz bateré, çuo bereber guti

- G.** Cergatic hirour barour saso kal?
- I.** Barour bat da ourtheco hilebeté bat bederaren.
- G.** Ordenu saceratiac Tempóra hoye: tan emaiten dira?
- I.** Eliça cerbutchatcen da oroc oho: rez batourtcen dien ordu honçaz, ardiesteco graciaren altharer eman dakitcen , hoyec merechi dutien cerbutchari honac.
- G.** Christieac orano erran behar dutieya othoitz bereberac, Ordenu saintiac onsa har ditian?
- I.** Bay : hayen eguiten direnaz gueroz, Gincoa othoitu behar dié, hourac benedica ditçan.
- G.** Cergatic barourtcen dutugu Besta handien vezperac?
- I.** Ceren bicitecê hontan Penitencia algarganatu behar baitugu boz: tarioareki.
- G.** Daigun bicitecia nolaco daté?
- I.** Alaguerancia osso bat, eta Besta bethieroco bat.

CORTCI GARREN

CAPITULIA.

ELICAREN.

SAGARACIONIAZ.

- G.** Eliçac cergatic hain tohoratuki sagaratcen dira?
- I.** Gouri peretchu handi baten emai: teco lekhu saintien teco,
- G.** Cergatic orano?
- I.** Ceren Eliça harriz eta çourez eguinac, Eguiazco Eliçaren, diot Dohaxien algarreki egoitiaren udu: ri elibat baitira.
- G.** Nola?
- I.** Ceren Eliça baita eguiazco eretça, non Gincoa baitago, eta lekhu haur Christiez, harri biciez beçala egui: nic baita.
- G.** Ourthé kal cergatic berritcen da Eliçaren sagaracioniaren orhitçar: ria?

- I. Christien bihotzetan lekhu saintien, eta hetan egun oroz eguiten diren misterioen peretchiaren berriteco.
- G. Cergatic orano?
- I. Amorecatic Christi bat bederac berri deçan, egun saintiaren orhicia, çointan Gincoari eman içan baitçayo.
- G. C oin egunez Gincoari eman içan gaitçaitço?
- I. Batheyucoan, çointan Aitaren Semiaran, eta Espiritu saintiaren egonguia biciaç guerthatu baikira.
- G. Egun hareki cer eguin behar dugu?
- I. Batheyuco hitzemanac berritu açara cin eguin Gincoatan sinheste offo bat dukegula; munduco plazer itçal baicik eztirener ihés eguinen dugula, baita Espiritu gaitçoa ren eguiter, eta Cccuru nahastu honi.

L'AU' GARREN PARTIA 133

BEDERATCU GARREN

CAPITULA.

PATRON SAINTIEZ,
ETA GOURE,

AINGURU BEGUIRARIAZ.

- G. **E**Liça bat bederac cergatic du Patron bat?
- I. Christier verthutiaren mouldé bat en emaiteco çognec biciki pixten baitutu hari jarraikitera.
- G. Orotan gainti ceri soguin eta jarraiki behar dugu gouré Patron saintian? Halacoan.
- Heben Catechima erran eraciren dianac nori levé Patron saintiaren verthuté berheci çonçast cegnaraturen deritcé, çoin haurrer oufa akhas eraciric, goça eraciren bazeriscé.*
- G. Eta eguia deya Gincoac nori beré Ainguru beguiraria eman dericula?
- I. Bay Escurura saintiac eracasten denon Ainguiac igorri çaitçula

34 CATECHIMAREN.

gouré saluacén urgaztera, eta ba-
direla ez solamens Erresumen, eta
Herrien, bena bay eré genté bat be-
deraren beguiran eçari direnac.

G. Cer goçe idokiteco dugu eguia
hontaric?

I. Gingoaren hontarçunaren eçagut-
cê handi baten ukhoitia.

G. Eta cer orano?

I. Christi guciac onsa ohoratu behar
dutugula, Haur chipietrano, çog-
nen Ainguric bethi Gingoac ik-
housten baitié. *Mat. 18.*

G. Cer guchiago?

I. Ainguru saintiaren peretchu han-
di bat ukhen, çoin gouré begui-
ran baitaucu aldirian, eta haur ez
erçeus bekhatu batez eré.

G. Eta azkenecoz?

I. Erein ardura othoitz saintiac Gin-
coaren aitecian, eta gomenda gou-
ré Ainguru honer, hourac plazér
dutien eron naren Altharé bethic-
recoia, çuensu urru honetacoa
beçala. *Luc. 11.*

FINCENCIA.

O Usté gaberio lerratu balin
baçaicu lan hontan orotari
hitz bakhitz bat eguari oguen
eguin lerionio, houra maradicat-
cen dugu, ceren ezpaitugu liburic
haur eguin, ahalaz Gingoaren
ohoriaren goratceco, eta honen
haurren arguitceco bairik. Har-
tacoç nahi dugu gogo honer, be-
har
c. *Ama Elicia*
C. *Heruntcecoac.*

fiat vestra annuntiat in uni-
verso mundo, Gio londañe Pau-
lec hoyer izkiribatu derien lete-
raren lehen capiculan. Maule-
co Hirian Apirillaren bi garre-
nian ourthe 1696.

BELAPEIRE, Official.

Handwritten signature and text, possibly including the name 'Belapere' and a date or reference.

LIBURUAREN AURKIBIDEA

<i>Bela-tiarrak</i>	7
<i>Aintzin-solaz</i>	11
<i>Zertarako katexima hau publika?</i>	13
<i>Zer gatik ortografa xaharrean?</i>	13
<i>Ziberotarra eta euskara batua</i>	15
<i>Ortografa berriaz</i>	16
<i>Bela-tiarrak</i>	18
<i>Athanase</i>	20
<i>Matalaz eta Belapeyre</i>	22
<i>Haren euskara</i>	23
<i>Liburiaren ideologiaz</i>	26
<i>Literatura</i>	30
<i>Azken hitz</i>	30
<i>Urte buru zonbait</i>	33
<i>Ziberoa eta Oloroeko apezkuputegia</i>	35
<i>Belapeyre (Athanase)</i>	37
<i>Declaratio sermonum tuorum illuminat</i>	39
<i>Imploration du bras seculier. A messieurs, les juges</i>	45
<i>Catechima Laburra eta Jesus-Christ Goure Gingo Jaunaren eçagutcia</i>	47

CATECHIMA LABURRA

LEHEN CAPITULIA

Gincoaz, eta mundiaren Creacioniaz.

GALTHOA

BIGARREN CAPITULIA

Trinitatiaz..... 54

HIROURGARREN CAPITULIA	
Incarnacioniaz	55
LAUGARREN CAPITULIA	
Goure ama eliča saintaz	58
BOST GARREN CAPITULIA	
Sinhexi, eta Gincuari galthatu behar diren�ez	59
SEY GARREN CAPITULIA	
Christi ıcatiaz eta Curutchiaren cegnhariaz	60
ÇAZPI GARREN CAPITULIA	
ÇORTCI GARREN CAPITULIA	
Vertute theolodal, eta Cardinalez	62
BEDERATÇUGARREN CAPITULIA	
Espiritu Saintiaren dohagn�es, eta beste verthut�ez	63
HAMARGARREN CAPITULIA	
Bekhatiaz, eta haren Erremedio�ez, Indulgenciez ere	64
HAMECA GARREN CAPITULIA	
Espiritu saintiaren contr� diren bekhatiez, eta beste Gincoarean aıtcinian oıhuz mendeku galtho daudianeaz	66
HAMABI GARREN CAPITULIA	
Sacramentu guciez, çognez Gincore emaiten baitericu bere gracia	67
HAMIROUR GARREN CAPITULIA	
Batheyiaz	67
HAMALAU GARREN CAPITULIA	
Confirmacioniaz	69
HAMABOST GARREN CAPITULIA	
Penitenciaz	70
HAMASEI GARREN CAPITULIA	
Corpitz saintiaz	72

HAMAÇAZPI GARREN CAPITULIA	
Meçaco sacrificioaz	74
HAMACORTCI GARREN CAPITULIA	
Oliaduraz	76
HEMERETCU GARREN CAPITULIA	
Ordenaz	76
HOGUEI GARREN CAPITULIA	
Ezconciatz	77
HOGUEI ETA BAT GARREN CAPITULIA	
Gincoaren hamar manien Enthelega Eracitia	78
HOGUEI ETA BI GARREN CAPITULIA	
Bi garren maniaz	80
HOGUEI ETA HIROUR GARREN CAPITULIA	
Hirour garren maniaz	81
HOGUEI ETA LAUR GARREN CAPITULIA	
Laur garren maniaz	82
HOGUEI ETA BOST GARREN CAPITULIA	
Bost garren maniaz	82
HOGUEI ETA SEY GARREN CAPITULIA	
Sey garren maniaz	83
HOGUEI ETA ZAZPI GARREN CAPITULIA	
Çazpi garren maniaz	84
HOGUEI ETA CORTCI GARREN CAPITULIA	
Çortçi garren maniaz	85

BIGARREN OURTHIAREN LEHEN IGANTIAN

HOGUEI ETA BEDERATCU GARREN CAPITULIA	
Bederatçu eta hamar garren maniez	86

HOGUEI ETA HAMAR GARREN CAPITULIA	
Eliçaco maniez eta Escumukiaz	87
HOGUEI ETA HAMECA GARREN CAPITULIA	
Parropia Meçaz, hour eta ogui benedicatiez, ohereskiez eta inchensatciaz ...	92
HOGUEI ETA HAMABI GARREN CAPITULIA	
HOGUEI ETA HAMIROUR GARREN CAPITULIA	
Gincoari othoitu beharraz	95
HOGUEI ETA HAMALAU GARREN CAPITULIA	
Eguncal Christiac eguin behar dutianez	96
HOGUEI ETA HAMABOST GARREN CAPITULIA	
Angelus deitcen den devocioniaz. Eta ian aitçinian eta ondoan erraiteco diren othoitçez	97
HOGUEI ETA HAMASEI GARREN CAPITULIA	
Arraxeco othoitçia	99
HOGUEI ETA HAMAÇAZPI GARREN CAPITULIA	
Gincoaren graciaz	100
HOGUEI ETA HAMAÇORTÇI GARREN CAPITULIA	
Ceremoniez	101
HOGUEI ETA HEMERETÇU GARREN CAPITULIA	
Andre dana Mariaren devot içan beharraz, eta arrosarioaz	103
Catechima gagnecoa erran urhentu datianian gucia honla laburkiago bildu behar da	107
Urhencia	109
Leçon sur la manière de servir	113
Reponses a la messe	114
Profession de foy	118
Catechimaren bi garren partia	118
 HEREN OURTHIAREN AÇAROCO LEHEN IGANTIAN	
LEHEN CAPITULIA	
Igante saintiaz, Parropia Meçaz, eta hontaco eguinbidez	123

BI GARREN CAPITULIA

Parropia meçaz 124

HIROUR GARREN CAPITULIA

Jesus-Christ goure Jaunaren bestez, eta eličaz haren misterio eracasten
derizcunêz 126

LAUR GARREN CAPITULIA

Eguberriren aitçineco igantian, bestan berian, eta ondokoetan erraiteco 127

BOST GARREN CAPITULIA

Circoncisioniaren bestaz, eta ourthaxez 128

SEY GARREN CAPITULIA

Aparicioren aitçineco igantian 129
Besta hontan eré erraiteco 129

ÇAZPI GARREN CAPITULIA

APARICIO OÑDOCO IGANTECO

Jesus-Christen batheyun gagen; eta hourez mahaxano eguinaz 131

ÇORTCI GARREN CAPITULIA

Jesus-Christen bicitce estaliaz bere ama Virginia, eta Josef saintieki
aparicioren ondoco bigarren, heren, eta laur igantetan erraiteco, hanitz
merechi dialacoz 132

BEDERATCU GARREN CAPITULIA

Septuagesimaren iganteco 135

HAMAR GARREN CAPITULIA

Goroçumaco lehen igantian Jesus-Christ eracouxi behar desertian: edo
Ninivaco hiriaren baroura 136

HAMECA GARREN CAPITULIA

Passioniaren igantian, erramu bestaco 138

HAMABI GARREN CAPITULIA

Erramu igantian erran behar da aste sainduco 138

HAMIROUR GARREN CAPITULIA

Bazco besta saintietaco 141

HAMALAU GARREN CAPITULIA

Saint Marken; eta Letherignen aitcineco igantetan	143
1. Articulia	143
2. Articulia	144
Letherignac cer diren	144
Letherignen vigiliaz, eta gagneticoez	146

HAMABOST GARREN CAPITULIA

Salvatorez	146
------------------	-----

HAMASEI GARREN CAPITULIA

Erraiteco Salvatore ondoco igantian, baita Pentecostez eta honen bestetan ..	148
--	-----

1. ARTICULIA

Espiritu Sainiaren jaixtiaz	148
-----------------------------------	-----

2. ARTICULIA

Pentecoste, hitcaz, eta berroquey eta hamar egun garren honec cer dioan	149
--	-----

3. ARTICULIA

Eliçaren haxarrian Espiritu Sainiac eguin dutian miragarriez	150
--	-----

4. ARTICULIA

Espiritu Sainiaren bethi eliçari jarraitiaz	151
---	-----

5. ARTICULIA

Fediaren eracoste bat Espiritu Sainiaren ertcian, eta Eliçan bethi bici bharra	152
---	-----

HAMAÇAZPI GARREN CAPITULIA

Trinitatiaren bestaco	153
-----------------------------	-----

HAMAÇORTCI GARREN CAPITULIA

Besta berriez Jesus Jaunaren Corpitz Sainiaren Ohoretan	153
---	-----

HEREN PARTIA

Andre dana Mariaren, eta hanitz sainturen bestetaco	154
---	-----

ANDRE DANA MARIAREN BESTA SAINTIEZ

LEHEN CAPITULIA

Haren concepcioniaz, çoin baita Aventuco çortci garren egunian	159
--	-----

BI GARREN CAPITULIA

Andre dana Mariaren sor egunaren. Buruillaren 8. 160

HEREN CAPITULIA

Andre dana Mariaren anonciacioniaren. Martchoaren 25. 161

LAUR GARREN CAPITULIA

Andre dana Mariaren Visitacioniaren. Uztaillaren 2 162

BOST GARREN CAPITULIA

Khanderailluco. Baranthaillaren 2. 163

SEY GARREN CAPITULIA

Celiala eroan içanaz. Agorrilaren 15. 165

ÇAZPI GARREN CAPITULIA

Andre dana Mariaren Presentatciaz. Açaroaren 21. 166

LAUR GARREN PARTIA

SAINTIEN BESTEN

LEHEN CAPITULIA

Jondané Johane Batistaren sortciaz 169

BI GARREN CAPITULIA

Apostolu, eta Evangelista saintiezi 171

HIROUR GARREN CAPITULIA

Jondané Petiri eta Paulé, Apostolien bestaco 172

LAUR GARREN CAPITULIA

Jondané Esteberen bestaco. Aventuco 26. 173

BOST GARREN CAPITULIA

Domi sainthoré bestaco, Açaroaren aitcineco igantian erraiteco 174

SEY GARREN CAPITULIA

Aitcinecoaren landan ber igantian, edo Domi Sainthorez erraiteco Hilén egunaz 175

ÇAZPI GARREN CAPITULIA

Ourtheco laur temporez, eta Vigiliez 176

ÇORTCI GARREN CAPITULIA

Eliçaren sagaracioniaz 177

BEDERATCU GARREN CAPITULIA

Patron saintiez, eta goure, Ainguru beguirariaz 177

DOKÜMENTÜ ZONBAIT

I - Origine protestante D'Athanase de Belapeyre 179
II - Notice sur le Chevalier de Bela (*zatiak*) 182
III - Catechima Laburra eta Jesus-Christ 184

Belapeyre-ren hiztegia 187
Bigarren liburuaren hiztegia 195
Hitz arrotuxeak 198
Belapeyre-ren hiztegia (*Alfabetikoki*) 199
Belapeyre (Athanase) (*liburua fakzimil er'ara*) 209

